

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

GYÜMÖLCSÉSZETI VÁZLATOK.

Országon Széchenyi Könyvtár

GYÜMÖLCSÉSZETI VÁZLATOK.

IRTA

BERECZKI MÁTÉ.

IV. KÖTET.

3f.-
- 1.90

- 3f.90

Arad, 1887.

NYOMATOTT GYULAI ISTVÁNNÁL.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

I. rész.

Gyümölcseim körülményes leírása.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

38.463/4

(B
2)

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
B 3846/1739
LELTÁRI SZÁM

I. KÖRTÉK.

272. Mas elnök.

(Président Mas; Präsident Mas.)

Származása. E szép, nagy és jó csemegekörtét a Hardenpont vajonczának magvairól, Rouen-ban nyerte Boisbunel, jeles francia gyümölcsész, a ki szerencsés volt Pomona birodalmát több, más, kitünő körte- és almafajjal is gazdagítani. Az anyafa 1852-ben termette nála első gyümölcseit: de a fajt elterjeszteni csak 1867-ben kezdette, a mikor azt Franciaországnak egyik, legkitünőbb és leglelkiismeretesebb gyümölcsésze, Mas Alfonz nevére keresztelte el. Ujdonsága daczára már is el van terjedve mindenfelé. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérektől Plantiérésből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. végétől, december elejéig; hűvösebb tájakon januárig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagyobb a középszerűnél; gyakran jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban hosszás, hasas és kissé buczkos körtealaku, éppen mint a Hardenpont vajoncza, melynek magváról keletkezett. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden fogyva boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé szűk talpban végződik, melyre azonban elég jól fölállítható; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással vagy néha a nélkül is, de mindinkább fogyva boltozódik s többnyire zömök és ferdén csonkázott vagy csak tompa kupos véget alkot. Szára rövid vagy rövides, vastag, fás, gyakran pedig husos, bunkósan végződő és végig barnamázos; a gyümölcs sarkán, husos dudortól félre nyomva csaknem a fölszínre helyezett vagy husos emelkedéstől körülvelt, szűk mélyedésből kissé ferdén kiemelkedő. K e l y h e zárt, néha azonban nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül összehajló vagy fölálló, hosszabb vagy rövidebb, hegyes, barnás szarunemű osztványaival többnyire szabálytalanul kikanyarított, szűkes, de elég mély üregben ülő, melynek aljáról, a karimán át szabálytalan lapos bordák huzódnak a gyümölcs derekára s ennek kerekdedségét megzavarják vagy legalább a gyümölcs egyik oldalát hizottabbá teszik, mint a másikat.

Színe. Bőre kissé vastag és keménykés, elég sima, száraz és kissé érdestapintatu, bágyadtan fenyülő; elejénte bágyadt zöld; értével sárgás-zöld; napos oldalán kissé élénkebb sárga és néha némi sárgás pirossal is színezett. Pontozata sűrű; apróbb-nagyobb, barnás vagy fahéjszínű pettyecskekből álló, többnyire igen szembetünő. Rozsda csak ott mutatkozik fölületén, a hol a bőr, fejlődés közben sérülést kapott: de szára és néha kelyhe körül is, ritkán hiányzik a barnás, szakadozott rozsdamáz.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, csaknem áttetsző, finom, tömöttek, olvadó; magtokja körül is csak néha és kevésbé köveszemcsés; leve bő, cukros, üdítő finom savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízü. Magtokja zárttengelyű; tömlőcskéiben, tojásdad, hosszashegyű, barnás, ép magvakat rejtő.

Fája. Nálam csak mérsékeltlen-növő, de egészséges és igen edzett; elég korán és elég bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben szétálló, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birs-alanyon; gula-fának alkalmasabb, mintsem szálafának; helyben és talajban nem válogató: de kellőleg nyirkos, talajban bővebben is, szebb gyümölcsöket is terem, mintsem könnyen kiszaradó, laza talajban. Gyümölcsei nagyságuk mellett is jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Számosak, rövidek vagy középhosszak, elég vastagok vagy középvastagok; hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek; csaknem bordázatlanok; fölálló vagy nyílt szögekben elálló; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, olaj-szín- vagy zöldes barnák; apróbb-nagyobb, kerek vagy kissé hosszás, fakó pontokkal elég sűrűn, de kevésbé szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Jókorá nagyok, zömökkuposak, alig hegyesek, a vesszőtől elálló, de a vesszők hegye felé csaknem lapulók; szürkével árnyalt sötétbarnák; jól kiduzzadt, bordázatlan vagy csak alig észrevehetőleg bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadkuposak, kissé hegyesek, simák, sötétbarnák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, elég vastag és keményszövetűek; a vesszők alján tojásdadok, a vesszők hegye felé lándzsás-tojásdadok; majd rövidke majd elég hosszás, szúrós hegyben végződők; a vesszők alján laposak, a vesszők hegye felé pedig inkább vagy kevésbé völgyesek; íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan elálló; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos vagy kissé sárgászöldek; széleiken csak itt-ott és alig észrevehetőleg fogazottak, többnyire épszerűek. Levélnyelők rövid vagy középhosszu, középvastag, elég merev; elég nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpárhái fonálidomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kerülékesek, laposak, szeliden hullámosak, épszerűek; hosszú, vékony, rugalmas nyelökről kissé lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obst.* pótfüzete 123. lapján. Másoktól még nem olvastam leírását.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt ritkán és keveset terem; míg hazánk emeltebb fekvésű, nyirkosabb talaju vidékein sőt nagyobb folyóvizeink mellékén még az alföldön is, mindenütt jól terem és ilyen helyeken aztán megérdemli, hogy nagyban is tenyesszük.

273. Diest Iván.

(Jean-Baptiste Dedié.)

Származása. E jeles téli körtét Grégoire nyerte Jodoigne-ban. A magról kelt anyafa 1839-ben termett először. Ki volt az a Diest Iván, a kinek nevére ez új körtefajt Grégoire elkeresztelte? bizonytalan előttem; mert azon egyetlen leírás, melyet e fajról Mas Alfonz közölt, nem ad erről fölvilágosítást. — Közel félszázada már, hogy e körte a világba lépett: de még sem birt kellőleg elterjedni napjainkig sem. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Reutlingenből, Dr. Lucastól. Azóta több ízben termett nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam nov. január; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. Néha I. néha csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jóval kisebb is.

Alakja. Többnyire hasas, tompa csigaalakú; néha kupos gömbalaku; majd szabályosan, majd kissé szabálytalanul boltozott és szelíden buczkos felületű. Zöme majd középtájra, majd kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé többnyire hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé szűk és lapos karimában végződik; szára felé pedig összébbhúzódva többnyire rövid, vastag tompakupos végben enyészik el. Szára rövid vagy rövides, vastag vagy elég vastag, fás, bunkósan végződő, sárgás, nagyreszt pedig barnamázos; a gyümölcs sarkára husos emelkedés mellé, kissé oldalt helyezett vagy buczkos karimájú mélyedésből ferdén kiálló. Kelyhe elég nagy, nyílt vagy félig nyílt; fölálló vagy kissé rendetlenül szétálló, szarunemű, csatornás, hegyes osztványaival inkább vagy kevésbé tágas, lapos és nem mély üregben ülő melynek vörhenyes rozsdamázzal szakadozottan bevont falain némi lapos bordák nyulnak a karimára s ezt hullamossá tévén, elenyészőleg a gyümölcs derekára is.

Szine. Bőre vastag, keménykés, síma, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sápadt zöld; értével élénk citromsárga; napos oldalán csaknem arany-sárga és gyakran szelíd narancspírossal színezett. Pontozata elég sűrű egyenlőtlenül elhintett, apróbb-nagyobb, fahéjszínű pettyekből álló, elég szembetűnő. Rozsda-alakzatok hálózatos szakadékokban, majd minden gyümölcsön elég bőven fordulnak elő, különösen pedig a gyümölcs kelyhes és száras végén, a hol azok gyakran, elég sűrű mázzá folynak össze.

Belseje. Husa fehéres vagy kissé sárgásba játszó, fehér, félfinom, tömtes félszerint olvadó; magtokja körül kissé kövesszemcsés: leve bő vagy csak elegendő, cukros, némi gyöngéd, huzós savanyúval emelt, rendszerint kellemes fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; tömlőcskéiben tojásdad hossz-szashegyű, barna, sovány, de ép magot rejtő.

Fája. Elég vígnövésű, egészséges és edzett; elég korán és a neki kedvező viszonyok közt bőven is termő; éles szögekben fölfelé törekvő, nyulánk, de erős ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel sűrűn beruházkodnak szép lombos, gulaalaku koronát alkotó. Diszlik birsen is, vadonezon is; alkalmas gulafának és szálas fának is. Hogy szépen fejlődött gyümölcsöket bőven teremjen; kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszúak és elég vastagok; hegyök felé is alig vékonyodók és hegyöknél többnyire bunkósan végződők; egyenesek, noha kissé könyökösek; bordázatlanok; fölálló vagy éles szögekben rézsunt fölfelé törekvők; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, barnával itt-ott árnyalt zöldessárgák; apróbb-nagyobb, kissé hosszúak, fakó pontokkal inkább vagy kevésbé sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen többnyire azonban hosszúak levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, zömökkuposak, alig hegyesek, a vesszőtől elálló s néha sarkantyúlag kiszögellők; szürkével tarkázott barnák; elég duzzadt, két szélén kissé bordás talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, zömök és hasaskuposak, alig hegyesek, szürkével és sötétbarnával tarkázott pirosas barnák.

Levelei. Középnagyok, elég vékony, de keményszövetűek; hosszúak tojásdadok, gyakran pedig lándzsátójasdadok; szabályosan elkeskenyedő, hosszúak, néha pedig elég hirtelen elkeskenyedő, rövidke hegyben végződők; többnyire csatornásak; alig vagy épen nem íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan elálló; gyenge korukban is csak alsó lapjukon, ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos fűzőldék; széleiken előre hajló, tompa fogakkal igen sekélyen fűrészesek vagy csaknem épszélűek. Levélnyelők a vesszők alján elég hosszú, egyebütt középhosszu, elég vastag, de hajlékony; nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszúak áridomuak, hegyökkel a vessző felé viszszaesavarodók, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei kissé nagyobbak, mint a vesszőkön levők, hosszúak tojásdadok kissé völgyesek, hullámosak vagy csak hegyökkel földre görbülők; igen hosszú, rugalmas nyelökről lankadtan szétterülők.

Hassonnevei. Jean-Baptiste de Diest.

Leirői. Mas Alphonz, *Pomol. générale* VI. 23. Másoktól még nem olvastam leírását.

Észrevétel. Ilyen mostoha viszonyok közé, a milyeneket vidékemen talál, nem való e körtefaj; mert itt ritkán és keveset terem: de kellőleg nyirkos talajban bárhol is képes lesz kifizetni a helyet, melyet a kertben elfoglal.

274. Tournay-i bergamot.

(Bergamotte de Tournay.)

Származása. Magról nyerte Dumortier, a tournay-i kertész társulat elnöke Belgiumban. Magról kelt anyafája gyümölcsét 1857. dec. elsején mutatta be megbirálás végett a Tournay-i kertész társulatnak s ez terjesztésre méltó, jeles gyümölcsnek találván, megkoszorúzta azt. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából, Plantièresből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érsideje. Nálam sept. végén, oct. elején; hűvösebb tájakon decemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jóval nagyobb is.

Alakja. Majd csigás gömbalaku, majd kupos csigaalakú; elég szabályosan boltozott és majd sík-, majd szeliden hovádasos fölületű. Zöme néha középtájra, néha kissé fölebb, száras vége felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég széles, lapos talpban végződik; szára felé pedig szintén szeliden és néha némi csekély behajlással is fogyva, rövid, vastag és többnyire kissé ferdén csonkázott kupos végben enyészik el. Szára rövid vagy középhosszú, elég vastag vagy középvastag, fás, kissé görbe, sárgásbarna és fényes mázzal végig befuttatott; a gyümölcs csucsán szűk mélyedéskéből, kissé oldalt kiálló vagy csaknem a felszínre helyezett. Kelyhe elég nagy, nyílt vagy félignyílt; rendetlenül fölálló, de hegyökkel összehajló, törékenyhegyű osztványaival tágas, de igen sekély üregben ülő, melynek falai és karimája gyakran szelid, lapos bordákkal és barázdákkal vannak kissé megszaggatva. Ezen bordák néha, inkább vagy kevésbé szembetűnőleg, a gyümölcs derekára is fölhuzódnak és ennek kekedtségét kissé megzavarják.

Szine. Bőre finom, de szívós; sima, noha gyakran szeliden hovádasos; gyöngéd, de száraztapintatu, elég fényes; elejénte sáppadt zöld; értével szalmasárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga. Pontozata elég sűrű; apró, fahéjszínű pettyescskékből álló, néha alig, néha pedig eléggé szembetűnő. Rozsdaalakzatok a gyümölcs fölületén csak itt-ott mutatkoznak; de a gyümölcs száras végéről és kehely üregének falairól, ritkán hiányzik a barnás, később fahéjszínre változó rozsdamáz, mely a gyümölcs két sarkát kisebb-nagyobb darabon elszokta takarni.

Belseje. Husa fehéres, a bőr alatt némi zöldessárga árnyalattal, finom vagy elég finom, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köveszemcsés; leve bő, cukros, finom, de néha kissé kuzós savanyúval emelt, igen kellemes fűszeresízü. Magtokja inkább vagy kevésbé nyílttengelyű; tömlöcskéiben szabálytalan tojásalaku, feketés, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőtéljes, vígnövésű, edzett; nem korán, de aztán, ha gyümölcsöző korát elérte, elég bőven termő: nyílt szögekben fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel elég jól beruházkodnak, ritkás, szellős, terjedelmes gulaalaku koronát alkotó. Díszik birsen is, vadonczon is; alkalmas gula- és egyéb alaku formafáknak; helyben és talajban kevéssé válogatós, de kellőleg nyirkos kötött földben finomabbizú gyümölcsöket terem, mintsem az én vidékem könnyen kiszáradó laza talajában. Gyümölcsői jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, alig könyökösek, bordázottak; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak, ért korukban csupaszak vagy csak itt-ott hamvasak, olajszínű-barnák; sárgás-fehér pontokkal aljuk felé elég sűrűn és elég szembetűnőleg, hegyök felé pedig ritkasan és alig észrevehetőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hosszas levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, hasas kuposak, alig hegyesek, a vesszőkkel csaknem párhuzamosan fölfelé állók; szürkével tarkázott sötétbarnák; majd alig, majd elég jól kiálló, hárombordás talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok vagy elég nagyok, kupos tojásdadok, rövid hegyűek; szürkével és sötétbarnával tarkázott pirosas gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; nem éppen vastag, de igen keményszövetűek; hosszas tojásdadok vagy keskeny kerülékesek; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; csaknem laposak, hullámos-szélűek; kissé íveltek; gyenge korukban alul-fölül sűrűn fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, csaknem világos zöldek; épszélűek vagy csak hegyök felé, de alig észrevehetőleg fogazottak. Levél-nyelők a vesszők alján hosszas, vastag, de hajlékony, a vesszők hegye felé pedig rövid, vastag és elég merev; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak vagy hosszas és igen keskeny lándásak, szétálló és hegyökkel a vessző felé visszakanyarodók, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők, kerülékesek, laposak, szelíden hullámosak, alig íveltek, épszélűek; hosszas és elég vastag, de hajlékony nyelükről kissé lekonyultan szétálló.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Dumortier, *Pomone tournaisienne*, 127. lapján.

M a s, *Pomol. générale*, VI. 35. Mások tudtommal még nem irták le.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt, bárha fája elég jól díslik is, de gyümölcsői, — főképp száraz évjáráskor, — nem képesek finom ízüket kellőleg kifejteni. Hazánk emeltebbfekvésű vidékein vagy nagyobb folyóvizeink mellékén itt, az alföldön is tegyünk vele kísérletet. Hiszem, hogy kellőleg nyirkos talajban mindenütt kifizeti a helyet, melyet kertünkben elfoglal.

275. Nyárig tartó.

(La Solsticiale.)

Származása. E jeles későtéli körtét is a tournay-i kertésztársulat elnöke, Dumortier nyerte magról, Belgiumban. Magról kelt anyafája 1867-ben termett először, mely idő óta mindenfelé terjed és méltán; mert a jó késő téli körte még napjainkban is ritka, mint a fehér holló. Ojtóvesszejét 1880. óta több helyről is megkaptam. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érsideje. Nálam dec. febr.; hűvösebb tájakon és alkalmas, hűvös helyen júniusig is eltart.

Minősége. Csaknem I. rendű csemege s kitünő háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban magas gulaalaku; majd szabályosan, majd szabálytalanul boltozott sík- vagy néha szeliden buczkosföľületű. Zöme a középtájnál alább, a száras vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden öszszébb huzódva boltozódik s kelyhe körül elég szűk, ferdén álló karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbbé hosszás, tompakupos végben enyészik el. Szára hosszú vagy csak hosszás, elég vastag, fás, tövénél kissé husos, hegyénél kissé bunkósan végződő; a gyümölcs csucsán, emelkedéses karimájú üregbe helyezett vagy husos emelkedés mellől ferdén kiálló. Kelyhe kicsi, nyílt; kissé szétterülő, törékenyhegyű, szarunemű, csatornás osztványaival szűk és elég mély üregben ülő, melynek falain és karimáján lapos bordák és lapos barázdák láthatók, melyek néha a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekdedségét kissé megzavarják.

Szine. Bőre elég vékony, de szívós, síma, száraz és kissé érdestapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos vagy kissé sárgás zöld; értével bágyadt sárga; napos oldalán vörhenyespirossal színezett vagy, mint a Pisztráng körte, piros pettyekkel sűrűn behintett. Pontozata igen sűrű; egyenlően elhintett fahéjszínű pettyecskékből álló, igen szemebetűnő. Rozsdaalakzatok csak elvétve, néha azonban sűrűbben is mutatkoznak föľületén.

Belseje. Husa sárgás, félfinom, roppanós vagy csak félszerint olvadó; leve elég bő, czukros, finom, de néha kissé huzós savanyynyal emelt, kellemes fűszeresizű, de illatossága, vidékem mostoha viszonyai közt, mint sok más gyümölcsnek, úgy ennek is alig észrevehető. Magtokja inkább vagy kevésbbé nyílttengelyű; tömlőcskéiben tojásdad, hegyes, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövéssű, de egészséges és igen edzett; korán és elég bőven termő; nyílt szögekben föľfelé törekvő vagy szétálló s hegyőkkel lefelé görbülő, hajlékony ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, kuszált lombozatu, szellős koronát alkotó. Vadonczon inkább dísz-

lik, mint birs alanyon. Gulafának és léczezett melletti művelésre inkább alkalmas, mintsem szálás fának. Helyben és talajban, úgy látszik nem válogatós, de gyümölcseinek teljes finomságát nem mindenkor és mindenütt képes kifejteni. A vesszők hegyén szereti hozni gyümölcseit, melyeket onnan csak nagy szélvihar képes lehányi.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vékonyak vagy középvastagok, hegyők felé csak keveset vékonyodók; nem egyenesek hanem rendszerint inkább vagy kevésbé görbék, alig könyökösek, bordázatlanok; gyenge korukban sűrűn és finoman fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, pirossal árnyalt zöldsbarnák; jókora nagy, kerek, fehér pontokkal jellemzőleg sűrűn és szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Jókora nagyok, hasaskuposak, alig hegyesek, a vesszőtől elállók, szürkével tarkázott gesztenyeszínűek; alig kiálló, bordázatlan talapon ülők vagy a vesszőre csaknem talap nélkül helyezkedők.

Virágrügyei. Jókora nagyok; tojásdadok, tompahegyűek, szürkével tarkázott világos gesztenyeszínűek.

Levelei. Középnagyok vagy jókora nagyok; elég vastag és keményszövetűek; nyelők felé néha inkább elkeskenyedők, mintsem hegyők felé; lándzsás tojásdadok vagy kerülekesekek; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; laposak, a vesszők hegye felé azonban mind inkább csatornásak; majd alig, majd eléggé íveltek; nyelőkről lefelé konyulók; gyenge korukban finoman fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken jókora nagy, tompa fogakkal ritkán és szabálytalanul fűrészesek, itt-ott pedig csaknem épszerűek. Levélnyelők hosszúak vagy középhosszu, elég vastag, rugalmas; majd vízirányosan el-, majd rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszúak, igen vékony fonálidomúak, gyakran a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszabbak, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak, íveltek és hullámosak; hosszú vékony, rugalmas nyelőkről rendetlenül szétállók és sodrosan lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Dumortier, *Pomone tournaisienne*, 185. lap. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt csak esős évjárással képes kielégítő termést adni; miért is itt kevés haszonnal járna tenyésztése: de hazánk emeltebb fekvő vidékein és nagyobb folyóvizeink mellékén, az alföldön is, bizonyára kifizetendő a helyet, melyet számára kertünkben juttatunk.

276. Fortunáta.

(Bergamotte Fortunée; Glücksbirn.)

Származása. E jeles körte véletlenül kelt magról Enghien környéken, Belgiumban. Deremme nevű gyógyszerész fedezte föl kerte kerítésében 1828. körül. Parmentier, akkoriban híres gyümölcsész, kinek Deremme ezen új körtefajról, ízlelés és megbirálás végett gyümölcsöket küldött volt, csakhamar elterjesztette mindenfelé. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam nov. dec.; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. Kedvező viszonyok közt I. rendű; nálam csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is.

Alakja. Gömbölyded vagy csigás gömbalaku; szabálytalanul boltozott, buczkos és hovádasos fölületű. Zöme középtájra vagy kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé jól kidomborodva boltozodik s kelyhe körül elég széles talpban végződik; szára felé pedig szeliden és rendszerint behajlás nélkül fogyva, rövid tompakupos végben enyészik el. Szára rövid vagy rövides, vastag vagy elég vastag, fás, néha csak hegyénél, néha pedig mindkét végén bunkós, barnamázos; elég mély és szűk üregbe helyezett, melynek karimáját emelkedések és lapos barázdák teszik egyenetlenné. Kelyhe kicsi, félig nyílt; apró törékeny és gyakran hiányzó osztványaival tágnylásu, de szűk és mély üregben ülő, melynek karimáját bordás emelkedések teszik hullámossá, melyek elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekdedségét gyakran megzavarják.

Szine. Bőre elég finom, de száraz és kissé érdes tapintatu; elejénte szürkés zöld; értével narancssárga, miből azonban csak itt-ott tűnik szembe tisztán egy-egy foltocska; mert az egész fölület finom, barnás, de később fahéjszinre változó rozsdával van rendszerint elborítva.

Belseje. Húsa sárgásfehér, finom vagy félfinom, tömöttes, olvadó vagy csak félszerűn olvadó; magtokja körül kövesszemcsés; leve bő, vagy elég bő, cukros, finom savanyval emelt, mibe azonban gyakran összehúzó fanyarság is vegyül, különben rendszerint elég kellemes fűszeresízü. Magtokja nyílt tengelyű; tömlöcskéiben majd ép, majd idétlen magvakat rejtő.

Fája. Lassunövésű, de egészséges és edzett; korán és elég bőven termő; kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, kellőleg szellős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; gula vagy orsóalaku fának legalkalmasabb; kellőleg nyirkos talajban inkább díszlik és terem; mintsem száraz, laza talajban. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, rövidek vagy középhosszak, középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek, merevek: fölálló, vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, homályos zöldesbarnák; igen apró kerek, szennyesfehér pontokkal nem sűrűn és nem szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, vagy középnagyok, kuposak, hegyesek, a vesszőtől inkább vagy kevésbé elálló, szürkével árnyalt feketésbarnák; elég kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, kuposak, hegyesek, simák, sötétbarnák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, elég vastag és keményszövetűek; kerülékesek vagy tojásdadok; gyakran mindkét végükön elkeskenyedők; inkább vagy kevésbé rövidke, éles hegyben végződők; széles-völgyesek és hullámosak, de a vesszők hegye felé csatornásak és eléggé íveltek; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, majd elég élénk, majd bágyadt zöldek; széleiken előrehajló éles vagy itt-ott tompa fogakkal elég mélyen, de nem szabályosan fűrészesek. Levél-nyelők rövid vagy középhosszu, középvastag, elég merev, kissé hanyattgömbülten fölfelé álló. Levélpálhái rövidek, áridomuak, szétálló, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei kissé nagyobbak, mint a vesszőkön levők, lapos-völgyesek, hullámosak, kissé íveltek; lankadtan szétálló, vékony nyelökről kissé lefelé konyulók.

Hasonnevei. *Fortunée de printemps*; *Fortunée de Remme*; *Fortunée de Parmentier*; *Fortunée Deremme*; *Fortunée* (die alte, Oberd.) stb.

Leirői. Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 511.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 188.

Mas, *Le Verger*, I. 9. és sokan mások is.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt kevés haszonnal járna tenyésztése. Az alföldön csak nagyobb folyóvizeink mellékén, a hol a talaj száraz évjáráskor is eléggé nyirkos, érdemelné meg, hogy kerteinkbe befogadjuk: míg a felföldön hiszem, hogy mindenütt, a hol a körtefa díszlik, bőven kifizetné a helyet, a melyet számára juttatunk.

277. Korai pirókkörte.

(Rousselet hátif; Frühe Rousselet.)

Származása. Régi, bizonytalan. Régi francia gyümölcsészek már a XVII. század elején ismerték s elejénte „Perdreau“ később főnebbi francia neve alatt mindenfelé terjesztették: daczára ennek, — bárha megérdemelné — napjainkig sincs még kellőleg elterjedve. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából, Plantièresből. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam július közepe táján.

Minősége. II. rendü csemege-, de I. rendü piaczosgyümölcs.

Nagysága. Kicsiny vagy kised.

Alakja. Majd szabályos-, majd gömbölyded-csigaalaku; síkfölületü. Zöme a középtájnál inkább vagy kevésbé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé többnyire hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül szűk karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással vagy behajlás nélkül is fogyva, rövid tompakupos végben enyészik el. Szára középhosszu, vékony vagy középvastag, fás, sápadt zöld, itt-ott barnafoltos; a gyümölcs csúcsán némi husos dudorkák közé, csaknem a felszínre helyezett, vagy néha husos emelkedés mellől ferdén kiálló. Kelyhe nyílt; csillag-alakulag szétterülő, hosszas, keskeny, hegyes osztványaival, melyek gyakran hiányzanak is, inkább vagy kevésbé, tágas, de nem mély üregben ülő, mely üreg falain és karimáján szembetűnő bordák vagy emelkedések nem szoktak mutatkozni.

Színe. Bőre kissé vastag, sima, gyöngéd és csak itt-ott száraztapintatu, elég fényes; elejénte világos zöld; értével élénk sárga; napos oldalán elejénte homályos, később derült pirossal mosott vagy színezett és sötétebb piros pettyekkel is tarkázott. Pontozata elég sűrű; az árnyas oldalon zölddel, a napos oldalon pedig pirossal szegett fahéjszínű pettyecskékből álló, nem szembetűnő. Finom rozsdadaalakzatok többnyire csak a gyümölcs kelyhes és száras végén szoktak mutatkozni.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, félfinom, félszerint olvadó; magtokja körül finoman kövesszemcsés; leve elegendő, czukros vagy igen czukros, gyöngéd savanyonyal emelt, kellemes fűszeresízü. Magtokja zárt vagy csak kissé nyílttengelyü; tömlőcskéiben majd idétlen, barna, majd ép, de éretlennek látszó és csak a gyümölcs túlértével barnás magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltén növvő, de egészséges és elég edzett; nem éppen korán, de aztán bőven és csomósan termő; fölfelé álló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő, nyulánk, de erős ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel elég sűrűn beruházkodnak, ritkás, szellős koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik; szálás fának inkább alkalmas, mintsem gulafának. Könnyen kiszáradó, laza

talajomban a tartós szárazságot megsínylette. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak, vékonyak vagy középvastagok, hegyök felé szeliden elvékonyodók; ritkán egyenesek, könyökösek, finoman bordázottak; fölállók vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, barnapirosak; igen apró, kerek, sárgásszürke pontokkal többnyire elég sűrűn, de nem szembe-tűnőleg pontozottak; többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövidkuposak, kissé hegyesek, csaknem lapulók vagy a vesszőkkel párhuzamosan fölfelé állók; szürkével kissé tarkázott pirosas gesztenyeszínűek; itt-ott alig, itt-ott eléggé kiálló, finoman bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, hosszashegyűek, pirosas gesztenyeszínű, sima pikkelyekkel takartak.

Levelei. Kicsinyek vagy középnyagok, de az erősebb vesszők alján elég nagyok, vékony, de erős-szövetűek; széles tojásdadok, a vesszők hegye felé pedig csaknem lándsásak; majd hirtelen elkeskenyedő, rövidke, majd szabályosan elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; laposak, vagy széleiken kissé felhajlók; nem íveltek, nyelökről csaknem vízliányosan elállók, de hegyökkel lefelé görbülők; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, homályos zöldek; széleiken ritkásan és szabálytalanul fűrészesek, néhol pedig csaknem épszerűek. Levél-nyelők a vesszők alján középhosszu, egyebütt pedig rövid, vékony és hajlékony; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái hosszúak, fonálidomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők, laposak, csaknem szívalakuak; igen hosszú, vékony, rugalmas nyelökről lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. *Perdreau*; *Poire de Cypre*; *Early Rousselet*; *Rousselet de Cannelle*, stb.

Leirői. *Leroy, Dict. de pomol.* II. 591.

Mas, Le Verger, II. 99.

Oberdieck, Illustr. Handb. der Obstk. pótfüzetében, az első lapon és sokan mások is.

Észrevétel. E szép és kellemesízű korai körte vidékem mostoha viszonyai közt csak kedvező évjáráskor terem: de körtetenyésztésre kedvezőbb viszonyok közt, főképp nagy városok közelében, bizonyára haszonnal lehetne nagyban is tenyésztenünk.

278. Quimperi vajoncz.

(Suprême de Quimper.)

Származása. E szép színezetű, csinos körte származása még folyvást bizonytalan. Mas Alfonz írta le először, a ki, hivatkozva Leroy katalógjaira, hol a gyümölcs neve többször föl van említve, mint olyan gyümölcsnek, mely az Angersi kertész társulat kertében tenyésztetik, megütközéssel veszi, hogy Leroy az ő nagy munkájában, a Dictionnaire de pomologie-ban szóval sem említi többé. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérek nagy-hírű faiskolájából, Plantièresből. Azóta több ízben termett nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam jul. végén, aug. elején.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisded; gyakran csaknem középnagy.

Alakja. Hasas tojásdad vagy szabálytalan csigaalaku; elég szabályosan boltozott, noha szeliden hovádasos fölületű. Zöme a középtájnál kissé alább a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé elejénte szeliden, aztán mindinkább fogyva gömbölyödik s kelyhe körül elég széles karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden aztán mind-mind inkább, de többnyire behajlás nélkül fogyva, rövid és kissé ferdén álló, tompa csúcsban enyészik el. Szára rövid vagy rövide elég vastag vagy középvastag, csaknem husos, mindkét végén bunkósan végződő zöldessárga, itt-ott barnamázos, a gyümölcs csucsán, husos gyűrűzetből oldalvást kiálló vagy husos emelkedéstől ferdére nyomott. K e l y h e zárt vagy félig nyílt; rendetlenül föllálló, de hegyökkel összeboruló, rövid szarínemű osztványaival szépen kikanyarított tágas, de nem mély üregben ülő, melynek falain csinos lapos ránczok emelkednek a karima felé s ott szeliden hullámos emelkedéseket alkotnak, aztán néha a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak egyik oladalt hízóttabbá teszik, mint a másikat.

Színe. Bőre kissé vastag, elég sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld; értével sáppadt sárga, vagy zöldesbe játszó sárga; napos oldalán élénk vörvörössel mosott vagy márványzott. Pontozata apró; még a napos oldalon is alig észrevehető, finom, sárgás pettyescskéből álló. Rozsdaalakzatok csak néha-néha mutatkoznak fölületén.

Belseje. Husa fehér vagy sárgásba játszó fehér, finom, tömött, olvadó; magtokja körül kissé kövesszemcsés; leve, bő, igen czukros, gyöngéd savany-nyal emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlőcskéiben tojásdad, lapos, hegyes, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékelt-növéssű, de egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; föllálló vagy kissé éles szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, gulaalaku koronát

alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mintsem birs-alanyon; nagy fát nem nevel, tehát legalkalmasabb gulafának vagy orsóalaku törpe fának; helyben és talajban, úgy látszik, nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, vastagok vagy középvastagok, hegyök felé szeliden elvékonyodók; egyenesek, merevek, alig könyökösek, bordázatlanok; fölállók vagy kissé éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban elég sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgával kissé árnyalt zöldesbarnák; napos felőkön itt-ott vérpirossal beleheltek; apróbb-nagyobb, többnyire kissé hosszú, fehéres pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kuposak, hegyesek, a vesszőtől jól elállók; szürkével árnyalt pirosas barnák; alig kiemelkedő, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok, szélestalpu kuposak, alig hegyesek, szürkével és barnával tarkázott pirosas gesztenyeszínűek.

Levelei. Középnagyok, a vesszők alján pedig elég nagyok; nem vastag, de elég keményszövetűek; tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, inkább vagy kevesebbé rövid, éles hegyben végződők; széles völgyesek, itt-ott csatornások; íveltek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos- vagy kissé sárgás-zöldek; széleiken előre hajló, apró, tompa fogakkal, szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők rövid, vékony vagy középvastag, rugalmas; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái fonál vagy áridomuak, a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyeztek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei jóval nagyobbak, mint a vesszőkön levők, többnyire széles és hosszú tojásdadok, itt-ott csaknem szív-alakuak, többnyire laposak; szétálló, hosszú, vékony, hajlékony nyelökről lankadtan lekonyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. M a s, *Le Verger*, II. 167. Mások, tudtommal, még nem írták le.

Eszrevétel. E finomizű, nyári körtének egyetlenegy házi kertből sem volna szabad hiányoznia. Széles elterjesztésre méltó hazánkban mindenütt: de nagyban tenyészteni csak nagy városok mellett járna haszonnal.

279. Grégoire Ilon.

(Hélène Grégoire)

Származása. E kitünő körtét a világszerte híres belga magonczozó, Grégoire a Pastorale (= Téli esperes) magvairól nyerte Jodoigneban. A magról kelt anyafa 1852-ben termett nála először. Mint terjesztésre méltó, kitünő gyümölcs, csakhamar elterjedt mindenfelé a világon. Ojtóvesszejét több hiteles helyről is megkaptam. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érsideje. Nálam sept. közepe táján; hűvösebb tájakon oct. közepéig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban tojásdad csigalakú, néha pedig tojásdad körtealaku; elég szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme középtájra, néha pedig kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé inkább vagy kevésbé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül szűk karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább és néha némi behajlással is fogyva, rövid, tompa kupos végben enyészik el. Szára rövid, vastag fás, többnyire azonban husos, bunkósan végződő, sárgás világosbarna, fényes mázzal inkább vagy kevésbé befuttatott; a gyümölcs csucására husos emelkedések közé helyezett vagy husos emelkedés mellől oldalvást kiálló. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló, sárgásbarna, rövid, hegyes, szarunemű osztványaival csekélyke és szűk mélyedésben ülő, melynek alján és falain némi lapos ránczok észlelhetők, de ezek a karimát ritkán teszik hullámossá s észrevehetőleg a gyümölcs derekára sem vonulnak föl.

Színe. Bőre finom, vékony, sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos vagy fehéres-zöld; értével sáppadt citromsárga; napos oldalon is csak kissé élénkebb sárga és csak elvétve kap némi gyöngédpiros árnyalatot. Pontozata ritkás; rendetlenül elszórt, igen apró, fahéjszínű petyeescskékből álló, nem szembetűnő. Némi finom rozsdamáz csak szára körül s kehelyüregének falain mutatkozik rajta.

Belseje. Husa fehér, finom, csaknem áttetsző, teljesen szétolvadó; magtokja körül sem köves-szemcsés; leve bő, czukros, finom savanyonnal emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja zárt vagy csak kissé nyílttengelyű; tömlöcskéiben jókora nagy, tojásdad, rövidhegyű, barna, ép magvakat rejtő.

Faja. Nálam csak mérsékelt-növéssű, de egészséges és edzett, nem korán, de a neki kedvező viszonyok közt elég bőven termő; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel

elég jól beruházkodnak, szép lombos, kellőleg szellős, gúlaalaku koronát alkotó. Vadoneczon inkább diszlik, mint a birs-alanyon; gúlafának alkalmasabb, mintsem szálas fának; még vidékem mostoha viszonyai közt is jól diszlik ugyan, de keveset terem, kellőleg nyirkos talajban bizonyára bővebben és szebb gyümölcsöket is terem, mintsem az én kertem könnyen kiszáradó, laza talajában. Gyümölcssei elég jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, elég vastagok vagy csak közép-vastagok; hegyök felé lassudan elvékonyodók, de hegyöknél, gyakran, bunkósan végződők; egyenesek, noha könyökösek; bordázatlanok; fölállók vagy rézsunt fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldes barnák; itt-ott csaknem vörhenyes barnák; apróbb-nagyobb, kerek vagy itt-ott kissé hosszas fehéres pontokkal majd sűrűbben, majd ritkábban, de nem szembefűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, rövid, hasas kuposak, hegyesek, a vesszőtől elállók, szürkével mosott sötétbarnák; inkább vagy kevésbé duzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kissé hosszas kuposak, elég hegyesek, szürkével tarkázott sötétbarnák.

Levelei. Inkább kicsinyek, mint középnagyok; nem éppen vastag, de keményszövetűek; a vesszők alján hosszas tojásdadok; a vesszők hegye felé tojásdad kerülékesek, mindkét végükön kissé elkeskenyedők; többnyire rövidke, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos völgyesek; csak alig íveltek, gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken alig szembe-fűnőleg fogazottak és többnyire épszélűek. Levélnyelők a vesszők alján hosszas, főlebb pedig rövid vagy középhosszu, elég vastag és merev; inkább vagy kevésbé rézsunt fölfelé álló. Levélpálhai fonál- vagy áridomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszabbak, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, teknősek itt-ott szelíden hullámosak, épszélűek; szétálló, hoszsú, vékony rugalmas nyelökről kissé ívelten lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Bivort, *Annal. de pomol.* IV. 79.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 270.

Mas, *Le Verger*, III. 96-dik szám alatt.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 437. és sokan mások is.

Észrevétel. Az alföldön, olyan mostoha viszonyok között, a milyeneket vidékemen talál, kevés haszonnal járna tenyésztése: de nagyobb folyóvizeink mellékén s hazánk emelkedettebb tájékain, a hol gyökereivel nyáron át is talál a földben nedvességet, megérdemelné, hogy minden kertben helyet juttassunk számára.

280. Arabella.

Származása. Bizonytalan. Oberdieck Van Monstól kapta név nélkül és azt gyanítja, hogy Van Mons nyerte azt magról. Mint igen termékeny és jó körtefajt aztán főnebbi neve alatt Oberdieck írta le bővebben s terjesztette el mindenfelé. Nekem is ajándékba küldötte meg ojtóvesszejét Jeinsenből, 1872-ben. Több ízben termett már nálam is Oberdieck leírásával teljesen egyező gyümölcsöket.

Érésideje. Nálam sept. első felében; hűvösebb tájakon oct. közepéig is eltart.

Minősége. Csaknem I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is.

Alakja. Többnyire körtealakú; néha hosszas csigaalakú; szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé többnyire félgömb-alakulag boltozódik s kelyhe körül többnyire oly szűk karimában végződik, melyen a gyümölcs csak ritkán állhat meg; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbbé hosszas, karcsu és majd hegyes, majd gömbölyded csucsban végződik el. Szára rövides vagy középhosszu, vastag vagy elég vastag, fás, néha görcsös, bunkósan végződő; a gyümölcs csucsából, csaknem annak folytatásaként kissé ferdén kiálló. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló, hosszas, hegyes sárgásszürke, szarunemű osztványaival csaknem a fölszinen vagy csekélyke lapos mélyedésben ülő, melynek falain és karimáján csak elvétve mutatkoznak némi bordás vagy szeliden hullámos emelkedések.

Szine. Bőre vékony, de keménykés, sima, száraz tapintatu, fénytelen; elejénte sáppadt vagy fehéres zöld; értével bágyadt zöldessárga; napos oldalán is csak nagy ritkán mutatkozik némi halvány piros színezet. Pontozata elég sűrű; finom, apró, fahéjszínű pettyekből álló; majd alig, majd eléggé szembe-tünő. Finom rozsdalakzatok egyes foszlányokban vagy foltokban, többnyire csak ott mutatkoznak fölületén, a hol a bőr, fejlődés közben, sérülést kapott.

Belseje. Husa fehér vagy bágyadt fehér, finom, kevésbé tömött, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve bő, elég czukros, gyöngéd savanyynyal emelt, elég kellemes, az Egri körtére emlékeztető, illatos, de nem mindenkor kellőleg fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlőcskéiben tojásdad, hegyes, fekete, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövési, de egészséges és edzett; elég korán és igen bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben elálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birsalanyon; gulafának inkább alkalmas, mintsem szálás fának. Ugy látszik, hogy helyben és talajban nem válto-gató. Gyümölcsei elég jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, középvastagok; hegyök felé kissé elvékonyodók, de hegyöknél bunkósan végződők; alig egyenesek, szembe-tünőleg könyökösek; csaknem bordázatlanok; fölállók vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak sárgás barnák, tövük felé pedig zöldesbarnák; apró, kerek, sárgásfehér pontokkal elég sűrűn, de nem szembe-tünőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kuposak hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével tarkázott sötétbarnák; elég duzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, karcsukuposak, hegyesek, sötét barnával tarkázott világos gesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek; vastag- és keményszövetűek, merevek; tojásdadok, vagy lándzsás tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, majd hosszas, majd rövidke, szurós hegyben végződők; csatornásak, íveltek; nyelökről vízirányosan elálló vagy lefelé görbülők; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos zöldek; széleiken igen apró, tompa fogakkal sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelök rövid vagy középhosszu, középvastag, hajlékony; többnyire éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak vagy vékony fonálalakuak, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei vékony szövetűek, elég hajlékonyak; fölfelé álló, hosszú, vékony és hajlékony nyelökről lekonyultan szétállók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Oberdieck, *Anleitung zur Kenntniss des besten Obstes*, 266. lapján. Mások tudtommal még nem írták le.

Eszrevétel. Termékenységre vetekedik még vidékem mostoha viszonyai közt is bármely körtefajjal; minél fogva, ha nagyban való tenyésztésre nem is ajánlható, de egy-egy fának bizvást helyet adhatunk számára is kertekben.

281. Bivort Iván.

(Jean-Baptiste Bivort.)

Származása. E jeles körtét Bivort Sándor, kitünő, belga gyümölcsész nyerte magról Geest-Saint-Rémy-ben. A magról kelt anyafa 1847-ben termett először. Bivort Iván, belügyministeri osztályfőnök nevére elkeresztelve, csak hamar elterjedt mindenfelé, mint olyan körtefaj, melynek fája mindenütt jól diszlik, jól terem és gyümölcsei finom ízét képes, állítólag mindenütt kifejteni. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérek faiskolájából, Plantièreshől. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. derekán; hűvösebb tájakon novemberig is elhuzódik.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középmagy; gyakran jóval nagyobb is.

Alakja. Csigás körtealaku; rendszerint elég szabályosan boltozott, síkfölületű; néha egyik oldalán hízottabb, mint a másikon. Zöme középtájra vagy kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhefelé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül szűk, de lapos karimában végződik; szára felé pedig elejente szeliden, aztán kissé hirtelen behajlással fogyva, inkább vagy kevésbé rövid, karcsu és tompakupos végben enyészik el. Szára hosszú vagy hosszás, középvastag, fás de elég hajlékony, tövénél husos, hegyenél bunkósan végződő, sárgasbarna és fényes mázzal csaknem végig bevont; a gyümölcs csucsán husos dudorok közé helyezett vagy husos emelkedés mellől, csaknem a gyümölcs folytatásaként, ferdén kiálló. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; inkább vagy kevésbé rendetlenül fölálló, keskeny, hegyes, sárgásbarna, szarunemű, csatornás osztványaival többnyire szűk és nem mély üregben ülő, melynek falain bordás vagy hullámos emelkedések csak ritkán mutatkoznak.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, száraz-tapintatu, bágyadtan fénylő; elejente élénk zöld; értékével sárgás zöld; napos oldalán is csak zöldessárga és néha némi igénytelen pirossal színezett. Pontozata sűrű, apró, barna vagy fahéjszínű pettyecskékből álló, nem szembetűnő. Finom rozsdá foltok szakadozott hálózatként vagy márványzatosan, néha csaknem az egész felületét elborítják.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, finom, gyöngéd, olvadó; magtokja körül kövecs-szemcsés; leve igen bő, czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes fűszeresízü. Magtokja kissé nyílttengelyű; tömlőcskéiben hosszás tojásdad, hegyes, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Vignővesű, egészséges és edzett; korán és rendszerint elég bőven termő; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel elég jól beruházkodnak, szép lombos, de kellőleg szellős, gulaalaku koronát alkotó. Diszlik birsen is vadonczon is, alkalmas gulafának inkább, mintsem szálás fának; mindenütt jól diszlik ugyan: de kellőleg nyirkos talajban bővebben és szebb

gyümölcsöket terem, mintsem az én vidékem könnyen kiszáradó, laza talajában. Gyümölcsseit az erősebb szelek könnyen letizedelik; miért is igyekezzünk számára védett helyet juttatni kertünkben.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszúak, vastagok vagy középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; ritkán egyenesek, igen könyökösek, finoman és többnyire hegyök felé bordázottak; gyenge korukban ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgás barnák, napos felőkön pirossal kissé színezettek; apró, hosszúak vagy kerek, fakó pontokkal ritkásan és nem szembe-tűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, hosszúak kuposak, hegyesek, a vesszőtől jól elállók; szürkével tarkázott sötétbarnák; elég kiemelkedő, hárombordás talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszúak, karcsukuposak, hegyesek, pirosas barnák, szürkével itt-ott tarkázottak.

Levelei. Középnagyok; vékony-, de keményszövetűek; tojásdadok vagy lándsás tojásdadok; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszúak, éles hegyben végződők; lapos-völgyesek vagy csatornásak; inkább vagy kevésbé ívelték; gyenge korukban is csak alsó lapjukon és széleiken finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos-zöldek; széleiken apró, tompa fogakkal csak itt-ott fűrészesek, nagyrészt azonban épszerűek. Levélnyelők a vesszők alján hosszúak, a vesszők hegye felé pedig mind-mind inkább rövid, középvastag, rugalmas; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fonálidomúak, fölfelé állók, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd kisebbek, majd nagyobbak, mint a vesszőkön levők, laposak, csaknem épszerűek; hosszúak, vékony, hajlékony nyelökről kissé lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Bivort, *Annal. de pomol.*, VI. 45. és

Les fruits du jardin Van Mons, a 45. lapon. Mások

tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Inkább való hazánk magasabban fekvő vidékeire, mintsem az alföldre; mert itt alig talál az erősebb szelek ellen ótolomra s aztán gyümölcssei, száraz, meleg évjáráskor, erőtetve érnek s izük kellő finomságát nem mindenkor képesek kifejteni.

282. Dumont vajoncza.

(Beurré Dumont; Dumont's Butterbirn.)

Származása. E kitünő körtét Joigny báró kertésze, Dumont József nyerte magról, Esquermesben, Tournay mellett (Belgium). A magról kelt anyafa 1831-ben termett először és a tournay-i kertész társulat, a neki bemutatott és terjesztésre méltóknak talált gyümölcsöket 1833-ban megkoszorozta volt. Ezen idő óta folyvást terjed e jeles körtefaj mindenfelé a világon. Ojtó-vesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából, Plan-tièresből. Több ízben termett azóta nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. hó folytán; hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Mínősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire zömök tojás-alaku, vagy hengeres tojásdad; inkább vagy kevésbé szabálytalanul boltozott, buczkos és hovádasos fölületű. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé széles és lapos talpat alkot, melyen jól megállhat; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább fogyva, többnyire zömök és szabálytalanul csonkázott vagy csak kupos végben enyészik el. Szára rövid vagy rövides, rendszerint vastag, fás, tövénél husos, hegyénél bunkósan végződő, zöldesbarna mázzal befuttatott; a gyümölcs sarkán, husos emelkedés mellé, csaknem a felszínre, kissé oldalt helyezett s néha csaknem a gyümölcs folytatásaként husosan kiemelkedő. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; fölálló rövid, hegyes barnássárga, szarunemű osztványaival többnyire szűk és nem mély üregben ülő, melynek falain és karimáján szelid, lapos bordák és barázdák váltakoznak, a melyek inkább vagy kevésbé szembetűnőleg, a gyümölcs derekára is föl-vonulnak s ennek kerekdedségét gyakran megzavarják.

Színe. Bőre vastag és keménykés, elég sima, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte élénk zöld; értével élénk citromsárga; napos oldalán majd sárgás-, majd karmin pirossal mosott vagy csak belehelt és tarkázott. Pontozata ritkás; szabálytalanul elhintett barna vagy fahéjszínű pettyecskékből álló, nem szembetűnő. Rozsda csak elvétve és többnyire csak ott látszik fölületén, a hol a bőr fejlődés közben, sérülést kapott.

Belseje. Húsa fehér, a bőr alatt kissé sárgásba játszó, igen finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is csak ritkásan és finoman köves-szemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd, de néha kissé huzós savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja zárt vagy csak kissé nyílttengelyű; tömlőcskéiben hosszas, hegyes-tojásdad, barna, ép, néha azonban csak idétlen magvakat rejtő.

Fája. Erőteltjes, egészséges, edzett; elég korán és elég bőven termő; kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, gulaalaku koronát alkotó. Diszlik birsen is, vadonczon is; gulafának alkalmasabb, mintsem szálas fának; mindenütt jól diszlik ugyan, de kötött és kellőleg nyirkos talajban bővebben is, szebbfejlődésű gyümölcsöket is terem, mintsem az én vidékem könnyen kiszáradó laza talajában. Védett helyett kíván; mert különben gyümölcseit az erősebb szelek könnyen letizedelnék.

Vesszei. Elég számosak és elég hosszúak, vékonyak vagy középvastagok, hegyők felé lassúdan elvékonyodók, de hegyöknél kissé bunkósan végződők; egyenesek, kissé könyökösek, szelíden bordázottak; fölállók vagy éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgaszínűek, napos felőkön pirossal kissé színezettek; apró hosszszas vagy kerek, fakó pontokkal alig észrevehetőleg és ritkásan pontozottak; rendes levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek, rövid kuposak, hegyesek, a vesszőtől elállók, szürkével kissé tarkázott, fényes sötétbarnák; elég kiálló, finoman bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kuposak, hegyesek, sötétbarnák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnyagok; elég vékony, de keményszöveűek; szép tojásdadok; többnyire rövidke, szurós hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos völgyesek és széleiken kissé lefelé hajlók; itt-ott íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan elállók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos vagy csaknem sárgás zöldék; széleiken alig észrevehetőleg és csak itt-ott fogazottak, tehát csaknem épszélűek. Levélnyelők középhosszu, középvastag, elég merev majd vízirányosan el-, majd kissé rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fonál- vagy áridomuak, a nyél tövétől fölebb, a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, mint a vesszőkön levők, laposak, csaknem épszélűek; szétálló, hosszszas, hajlékony nyelökről lefelé csügögők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Bivort, *Annal. de pomol.* V. 59.

Dumortier, *Pomone tounaisienne*, 107. lapján.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 353.

Mas, *Pomol. générale*, I. 135.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* VII. 383. és mások.

Észrevétel. Az alföldön csak épületektől védett, házi kertekben lehetne e jeles körtét haszonnal tenyésztenünk: minélfogva inkább való ez is hazánk hegyes-völgyes vidékeire, mintsem az alföldre.

283. Görbefájú körte.

(Arbre-courbé; Krummholz-Birne.)

Származása. E jeles körtét valószínűleg Van Mons nyerte magról 1830-ban. Némely gyümölcsész ugyan állítja, hogy Leclerc nyerte volna magról, Lavalban, Franciaországban: de Leroy francia gyümölcsész tagadja ez állítást; mert úgy ő, mint az Angers-vidéki gyümölcsészek, noha Lavalhoz közel laknak, mit sem tudnak arról, hogy e körte Leclerc magoncza lett volna. Ojtóvesszejét 1868-ban, a Van Mons-kertből, Belgiumból és 1872-ben Oberdiecktől Jeinsenből, teljesen egyezően kaptam meg. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. közepe táján; hűvösebb tájakon okt. végéig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagyobb a közepszerűnél; gyakran jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban hasas körtealaku; néha szabálytalan csigaalaku; rendszerint hovádasos és buczkos-fölületű. Zöme a középtáján alább, a helyes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé szűk és többnyire kissé ferdén álló karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással is fogyva, többnyire rövid, tompa-kupos végben enyészik el. Szára rövid vagy középhosszu, vastag vagy elég vastag, fás, két végén kissé bunkós, végig barnamázos; a gyümölcs csúcsán majd a felszínre helyezett, majd csekélyke mélyedésből kissé oldalt kiálló. Kelyhe nyílt; fölálló, törékenyhegyű, szarunemű, sárgásbarna osztványával többnyire szűk és nem mély üregben ülő, melynek többnyire ferdén álló, hullámos karimájáról elenyészően némi bordás emelkedések is nyulnak a gyümölcs derekára s annak egyik oldalát hizottabbá teszik, mint a másikat.

Szine. Bőre elég vékony, sima, de száraz- és gyakran érdes tapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos fűzöld; értével sárgás zöld; napos oldalán is csak kissé sárgásabb zöld, minden pirosság nélkül. Pontozata sűrű, fahéjszíni pettyecskékből álló, elég szembetűnő. Rozsda alakzatok majd szakadozott foszlányokban, majd sűrűbben is összefolyva többnyire minden gyümölcsön fordulnak elő; néha csaknem az egész gyümölcsöt finom, zöldesbarna rozsdamáz fátyolozza be.

Belseje. Husa fehéres vagy zöldesbe játszó fehér, elég finom, olvadó; magtokja körül kissé kövesszemes; leve igen bő, igen cukros, finom savanyú emelt, igen kellemes, az Izambert körtére emlékeztető fűszeresízű. Magtokja zárt vagy kissé nyílttengelyű; tömlöcskéiben majd idétlen, majd ép-féloldalu tojásdad, feketés magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában vügnövésü; később is egészséges és elég edzett, korán és a neki kedvező helyen rendkívül bőven termő; fölálló vagy rendetlenül szétálló és különféleképp el- vagy lefelé is görbülő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, szabálytalan alakú koronát alkotó. Birsen nem díszlik olyan jól, mint vadonczon. Korona magasságban, vadonczra ojtva szálasfának is alkalmas ugyan, de léczezett melletti művelésre mégis alkalmasabb; mert nagy gyümölcsseit a szálas fáról az erősebb szelek könnyen letizedelik.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé lassudan elvékonyodók; nem egyenesek, hanem rendszerint görbék és könyökösök, bordázatlanok; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldesbarnák; apróbb nagyobb, kerek vagy itt-ott hosszúak, sárgászürke pontokkal elég sűrűn és szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, kuposak, kissé tompahegyűek, a vesszőtől elálló, pirosas barnák; jól kiduzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, tompahegyűek, szürkével és sötétbarnával tarkázott pirosas gesztenyeszínűek.

Levelei. A vesszők alján elég nagyok; egyebütt csak középnyagok; vékony, de erős-szövetűek; hosszúak tojásdadok, itt-ott lándzsás tojásdadok, szabályosan elkeskenyedő, hosszúak, éles hegyben végződők; a vesszők alján levők laposak; egyebütt pedig csatornásak; itt-ott íveltek, hullámosak és csavarosan elgörbülők; nyelökről lefelé lógók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk zöldek; széleiken igen tompa fogakkal szabálytalanul fűrészesek vagy csaknem épszerűek. Levéllyelők hosszúak, vékony, rugalmas; csaknem vízirányosan elálló. Levélpárhái áridoműak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, mint a vesszőkön levők, laposak, hullámosak; igen hosszúak, vékony, rugalmas nyelökről ívelten lefelé csüggennek.

Hasonnevei. Krummholzige Schmalzbirne; Grand Amiral.

Leirői. Jahn, *Illust. Handb. der Obstk.* V. 419.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 151.

Mas, *Le Verger*, I. 39. a 18-dik szám alatt és többen mások is.

Észrevétel. E jeles körte is inkább való hazánk hegyes-völgyes vidékeire, mintsem az alföldre; mert itt ugyan fája még vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik, de gyümölcsseit részint az erősebb szelek, melyeknek itt mi sem áll útjában, részint a számtalan kártékony rovar, majd mindig leszüretelik idő előtt; míg a magasabban fekvő tájakon a szelek erejét megtörik a hegyek s a kártékony rovarok csak szórványosan fordulnak elő.

284. Bodorféle iskolai körte.

(Bodorsche Schulbirn.)

Származása. Bizonytalan. Jahn, német gyümölcsész az Illustr. Handb. der Obstk. II. 245-ik lapján, leír ugyan „Schulbirn“ név alatt egy körtefajt, de ez a föntebbtől teljesen különbözik. Nagyon valószínű, hogy Erdélyben lépett a világra; mert nevét és rövid jellemzését egyedül csak néhai legidősb Bodor Pál közli először egy, 1826-ban kiadott catalogjában. Mint kicsisége mellett is igen becses és terjesztésre méltó körtefajt, 1885-ben ismertette meg velem idősb Bodor Pál, az erdélyi gazdasági egylet gyümölcsészeti szakosztályának elnöke, a ki 70 évet meghaladott kora daczára is, még folyvást élénken érdeklődik a gyümölcsészet ügye iránt. Ő küldött hozzám leírásra alkalmas példányokat és ojtóvesszőt is, e becses fajról, aztán ő szolgáltatta kezeimhez a fa növényzetének leírásához szükséges adatokat is, neki köszönhetjük tehát, hogy e körtefajt teljes leírásban már is bemutatathatom.

Érésideje. Aug. első felében; ha zsendült korában leszedjük fájáról; 10—12 napig eltart épségben, a gyümöleskamrában.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kicsiny vagy kisdéd.

Alakja. Inkább vagy kevésbé rövid körte-alaku, vagy csigás körte-alaku; elég szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme csaknem középtájra esik, honnét kelyhe felé majd félgömbalakúlag, majd kissé összebb húzódva úgy boltozódik, hogy ezen sarkára föl sem állítható; szára felé pedig hirtelen fogyva s némi csekély behajlást is alkotva, inkább vagy kevésbé rövid, tompa-kúpos végben enyészik el. Szára igen hosszú, vékony vagy közép-vastag, fás, de igen hajlékony, tövénél husos vagy bunkós, zöldessárga, nagyrészt azonban fényes világosbarna mázzal bevont; a gyümölcs csucsán husos gyűrűzetből vagy csaknem a gyümölcs folytatásaként kiálló. Kelyhe elég nagy, nyílt; fölálló, de hegyökkel szétterülő, hosszas keskeny, törékenyhegyű osztványaival csaknem a fölszínre vagy csekélyke mélyedésbe helyezett, melyből azonban osztványai hegyével jóval fölebb ér a gyümölcs fölszínénél.

Színe. Bőre vékony, síma, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejente sápadt zöld; értével zöldessárga; napos oldalán kissé élénkebb sárga és rendszerint, kisebb-nagyobb darabon, igénytelen pirossal színezett. Pontozata sűrű; igen apró, barna pettyecskékből álló, szabad szemmel alig észrevehető. Rozsdaalakzat csak elvétve fordul elő fölületén.

Belseje. Husa fehér, finom, kevésbé tömött, olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve igen bő, czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja kissé nyíltengelyű; szűk tomlócskéiben féloldalu tojásdad, mindkét végén hegyben végződő, sötét barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, fiatal korában vígnövésű, egészséges és edzett; korán, rendszeren és bőven termő; rézsunt fölfelé álló, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, ritkás lombozatú, magas gúlaalaku koronát alkotó. Vadonczra ojtva szálas fának legalkalmasabb; mindenütt jól díszlik ugyan; de kellőleg nyirkos, könnyű földben tartósabb életű, mintsem kötött, nehéz agyagban. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vagy középhosszak, középvastagok, hegyők felé lassudan elvékonyodók; elég egyenesek, alig könyökösek, bordázatlanok; kissé éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban elég sűrűn molyhosak; ért korukban is csak itt-ott csupaszak, simák, csaknem fényesek, sárgásbarnák; szennyes szürke pontokkal ritkásan és nem szembe-tűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hosszas levélközűek.

Rügyei. A vesszők alján igen aprók; a vesszők hegye felé elég nagyok kuposak hegyesek, a vesszőtől elálló, simák sötétbarnák; majd alig, majd eléggé kiemelkedő bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hegyes kuposak, szürkével tarkázott sötétbarnák.

Levelei. Elég nagyok; elég vastag, de nem keményszövetűek; széles tojásdadok, itt-ott szívalakuak, vagy csaknem kerek tojásdadok; hirtelen elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; teknősek, de a vesszők alján csaknem laposak és széleikkel lefelé hajlók; itt-ott kanálformán öblöztek; alig íveltek; gyenge korukban alul-fölül finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos vagy csaknem sárgás zöldek; széleiken apró, tompa fogakkal rendetlenül fűrészesek. Levélnyelők közép-hosszú, középvastag, rugalmas, tövénél gyöngéd violaszínnel befuttatott; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, fonálidomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei széles tojásdadok, csaknem laposak hullámosak; elég hosszú, rugalmas nyelökről lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal még senkisért irta le körülményesen.

Észrevétel. Fájának vígnövése és termékenysége, valamint gyümölcseinek jó íze végett, nagy városok mellett, piaci elárúsítás tekintetéből, hasznossal lehetne e körtefajt tenyésztenünk. Mennyire fog beválni alföldi gyümölcsjeink közé? idő és tapasztalat fogja megmutatni.

285. Kolmár vajoncz.

(Beurré Colmar; die Enghien)

Származása. Folyó század elején Van Mons nyerte magról s Beurré d'Enghien (= Enghieni vajoncz) név alatt kezdette elterjeszteni. Meglehetősen el van már terjedve mindenfelé; de, mert érésidejét, benső minőségét illetőleg sok helyt változást szenved; azon gyümölcsök közé tartozik, melyeknek valódisága, a gyümölcsészek előtt, még napjainkban is kérdéses. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam Plantiérésből, a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából. Több ízben termett már nálam. Gyümölcsei egyezvén a leírásokkal, fajom valódiságában nincs okom kételkedni.

Érésideje. Nálam aug. végén, sept. elején; hűvösebb tájakon és kedvezőbb viszonyok közt, néha decemberig is eltart.

Minősége. Kedvező viszonyok közt I. rendű; nálam csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is.

Alakja. Szabálytalan zömöktojásdad; néha hasas csigaalaku; majd sík, majd hovádasos és buczkosföülletű. Zöme majd középtájra, majd kissé alább kelyhes vége felé esik, hommét kelyhe felé majd szeliden és félgömbalakulag, majd hirtelen gömbölyödve boltozódik és kelyhe körül elég szűk, de lapos karimában végződik; szára felé pedig többnyire rendetlenül összebb huzódik s néha tompakuposan fogy el. Szára rövid, vastag, néha husos, göresös, néha pedig középhosszu, de elég vastag, fás, két végén bunkós, világosbarna mázzal csaknem végig bevont; a gyümölcs csucsán husos gyűrűzetből vagy husos dudor mellől, néha pedig csaknem a gyümölcs folytatásaként, kissé ferdén kiálló. K e l y h e nyílt vagy félig nyílt; fölálló vagy összehajló, rövid, törékenyhegyű, szarunemű osztványaival elég szabályosan kikanyarított, szűk és ritkán mély üregben ülő, melynek falait többnyire fahéjszínű, sugaras rozsdaszokta borítani.

Színe. Bőre vékony, elég sima, gyöngéd-, de itt-ott kissé érdestapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sápadt zöld; értékével sárgás zöld; napos oldalán pirossal gyöngéden színezett s néha élénkebb piros foltokkal is tarkázott. Pontozata elég sűrű; igen apró, zölddel szegett barna pettyecskékből álló; néha alig, néha pedig elég szembetűnő. Fahéjszínű rozsdaszakadozott foszlányokban vagy márványzatos foltokban, majd minden gyümölcsön szokott mutatkozni.

Belseje. Husa fehér, finom vagy elég finom, olvadó; magtokja körül igen köves-szemcsés; leve igen bő, czukros, finom savanyval emelt, elég kellemes fűszeres-ízű. Magtokja csak kissé nyílttengelyű; tömlőcskéiben hosszás, hegyes, tojásdad, világosbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövési, de egészséges és edzett; elég korán és elég bőven termő; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálafának is, gulafának is. Mindenütt jól diszlik ugyan, de csak kevéssé nyirkos talajban terem gazdagon és minden tekintetben kifogástalan gyümölcsöket, melyek eléggé jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, középhosszak, középvastagok, hegyők felé lassudan elvékonyodók, de hegyöknél bunkósan végződők; nem egyenesek, hanem szembetűnőleg könyökösök, bordázatlanok; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgás vagy zöldes barnák; apróbb nagyobb, többnyire hosszas, fehér pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hosszas levélközűek.

Rügyei. Elegendő nagyok, duzzadt tojásdadok, rövidhegyűek, a vesszőtől elálló; szürkével árnyalt sötétbarnák; elég kiemelkedő, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elegendő nagyok, hosszas tojásdadok, csaknem tompahegyűek; szürkével tarkázott, pirosas gesztenyeszínű pikkelyekkel takartak.

Levelei. Középnagyok; elég vékony, de keményszövetűek; hosszas és többnyire keskeny tojásdadok; gyakran nyelők felé is észrevehetőleg elkeskenyedők; rendszerint szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; lapos-völgyesek, itt-ott csatornásak; inkább vagy kevésbé ívelték; nyelökről lefelé hajlók és hegyökkel félregörbülők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, bágyadtan fénylők, világos fűződek; széleiken előrehajló fogakkal kissé tompán, de elég mélyen és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők a vesszők alján elég hosszas, főleg pedig mind-mind rövidebb, középvastag, rugalmas; többnyire nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái középhosszak, áridomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, szélesebbek és hosszabbak, de finomabban fűrészesek, mint a vesszőkön levők; rendetlenül föl- és szétálló, hosszú, rugalmas nyelökről lankadtan lefelé hajlók.

Hasonnevei. Beurré d'Enghien.

Leirói. Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 53.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 338.

Mas, *Pomol. générale*, VII. 23. és többen mások is.

Észrevétel. Vidékem éghajlati és talajbeli viszonyai közt erőtetve érik s ízének kellő finomságát nem képes kifejteni: minélfogva e körtefaj is inkább való hazánk hegyes-völgyes vidékeire, mintsem az alföldre. Kellőleg nyirkos, homok- vagy iszapföldben, hiszem, hogy az alföldön is hálásan ki fogja fizetni a helyet, melyet a kertben számára juttatunk.

286. Ecully szépe.

(Belle d' Ecully.)

Származása. E kitünő körte-ujdonság Franciaországból származik, a hol Belle d' Ecully-név alatt csak 1875-ben lépett a világba. A Simon-Louis testvérek nagy katalogjának 1-ső pótfüzetében lön először rövid jellemzésben bemutatva mint igen nagy körte, melynek eredetéről azonban mindössze is csak ennyit jegyeztek föl zárjel közt „Cuisart et Barret, 1874.“ Kicsoda ez a Cuisart és Barret? Ők nyerték-e magról? vagy csak föltaalálták? E kérdésekre francia gyümölcsészekről kell várnunk feleletet. Hozzám e körtefaj 1876-ban került a Simon-Louis testvérek híres telepéről, Plantièresből. Azóta nálam is, Dörgő Dániel barátomnál is, a kinek azonnal mihelyt én megkaptam, juttattam ojtó vesszőt, — több ízben termett. Fajom valódiságában nincs okom kételkedni; mert gyümölcseimre az imént említett pótkatalogban közlött rövid jellemzés egészen ráillik.

Érésideje. Aug. vége; hüvösebb tájakon, hiszem, hogy oct. elsejéig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy igen nagy.

Alakja. Hosszas tojásalakú vagy tojásdad gúlaalakú, néha pedig inkább vagy kevésbé hosszús és hasas csigaalakú; többnyire szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szelíden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül szűk karimában végződik ugyan, de azért erre, mint talpára jól fölállítható; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán inkább vagy kevésbé hirtelen fogyva majd hosszús és karsu, majd rövide, tompakupos végben enyészik el. Szára közép-hosszu, vastag, göresös, csaknem husos, bunkósan végződő, zöldessárga s az egyik oldalán sárgásbarna mázzal befuttatott vagy csak hosszán bevonalzott; a gyümölcs csucsáról, husos gyűrűzetből, kissé oldalvást kiemelkedő. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; fölálló, rövide, barnás, szarunemű osztványaival inkább vagy kevésbé szűk és nem mély üregben ülő, melynek szelíden ránczos falain, szakadozott foszlányokban némi fahéjszínű rozsda is szokott mutatkozni.

Színe. Bőre kissé vastag, elég síma, de többnyire száraz és szelíden érdesfölkületű, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld; értével sárgás zöld; vagy zöldessárga; napos oldalán és napszегte példányain homályos vérpirossal bemosott vagy csak belehelt. Pontozata sűrű, igen apró, alig szembetünő. Rozsdaalakzat csak elvéte mutatkozik fölkületén.

Belseje. Husa fehér vagy fehéres, finom, gyöngéd, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, gyöngéd savanygyal emelt, igen kellemes, sajátgyerűen illatos és fűszeresízű.

Magtokja zárt vagy csak kissé nyílttengelyű; tömlöcskéiben hosszas, feketés, sovány, de ép magvakat rejtő.

Faja. Vignővésű, egészséges, edzett; korán és bőven termő; éles szögekben fölfelé törekvő, nyulánk, de erős ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, magas gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon. Gulafának alkalmasabb, mintsem szálas fának; helyben és talajban, úgy látszik nem válogató: de mély termőrétegű, iszaplerakodásból álló talajban díszlik legjobban s terem legbővebben. Gyümölcsei nagyságuk mellett is elég jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak vagy középhosszak, középvastagok, hegyök felé lassudan elvékonyodók; egyenesek, alig könyökösök; bordázatlanok; fölállóak vagy éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, pirossal kissé árnyalt sárgásbarnák; apró, kerek, sárgás szürke pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kuposak, hegyesek, a vesszőtől elállóak, szürkével kissé tarkázott pirosas gesztenyeszínűek; a vesszők alján csaknem talapnélküliek; a vesszők hegye felé kissé kiemelkedő, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok vagy jókora nagyok, hosszúak kuposak, alig hegyesek; egymásra kissé lazán boruló, szürkével és barnával tarkázott, pirosas gesztenyeszínű pikkelyekkel takartak.

Levelei. Középnagyok; vékony, hajlékony, de erős szövetűek; a vesszők alján tojásdadok; a vesszők hegye felé lándásak vagy lándás tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, rövidke éles hegyben végződők; a vesszők alján laposak; a vesszők hegye felé is csak lapos völgyesek; kissé ívelték és hegyökkel csavarosan elgörbülők: nyelökről rendetlenül fölfelé irányulók; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, sárgásba játszó zöldek; széleiken alig észrevehetőleg fogazottak vagy csaknem épszelűek. Levélnyelők rövid vagy középhosszu, elég vékony és hajlékony; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpárhái fejletlenek, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei széles tojásdadok vagy kerülékesek, csaknem laposak, itt-ott szeliden hullámosak, épszelűek; föl- és szétálló, hosszúak és elég vastag, de rendkívül hajlékony nyelökről rendetlenül szétállóak.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal, körülményesen még senkisé ismirta le.

Észrevétel. Széles elterjesztésre méltó hazánkban mindenütt, de kivált olyan helyeken, hol a föld nyáron át sem veszíti el kellő nyirkosságát. Jó lélekkel ajánlhatom a gyümölcstermelők figyelmébe.

287. Haagen vadoncza.

(Haagens Wildling.)

Származása. Elöttem még bizonytalan: hanem az, hogy Németországból származik, a Simon-Louis testvérek nagy katalogjában is el van ismerve. Ojtóvesszejét még 1870-ben kaptam Dr. Lucastól, Reutlingenből. Azóta több ízben termett már nálam. Fajom valódiságában nincs okom kételkedni; mert gyümölcseimre a reutlingeni pomol. intézet 1869-dik évi katalogjában közölt rövid jellemzés egészen ráillik.

Érésideje. Nálam sept. oct. hűvösebb tájakon nov. végeig is eltart.

Minősége. II. rendű csemege-, de I. rendű háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Többnyire hasas körtealaku; kissé szabálytalanul boltozott, bordás és buczkos-fölületű. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve s néha kissé összébb is huzódva boltozódik s kelyhe körül elég széles, lapos és hullámos karimában végződik, melyre jól fölállítható; szára felé pedig szintén elég hirtelen fogyva vállat alkot s tompakupos végben enyészik el. Szára hosszas vagy középhosszú, középvastag, fás, mindkét végén bunkós, fényes vörhenyes mázzal csaknem teljesen bevont; a gyümölcs csucsa husos dudorok közé helyezett vagy husos dudortól ferdére nyomott. Kelyhe nyílt; fölálló vagy szétterülő, hosszas keskeny, hegyes, pirosas vagy barna, szarunemű osztványaival elég szűk és nem mély üregben ülő, melynek falain lapos bordák és barázdák nyulnak föl az üreg karimájára s ezt elég élesen hullámossá tevén, gyakran a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekdedségét inkább vagy kevésbé megzavarják.

Szine. Bőre finom, de szívós, síma gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos vagy kissé sárgás zöld; értével élénk világos sárga; napos oldalán aransárga és néha gyöngéd pirossal inkább vagy kevésbé színezett. Pontozata elég sűrű; apróbb-nagyobb, fahéjszínű pettyecskék alakjában jelenkező, elég szembetűnő. Rozsdaalakzatok csak elvétve és ott mutatkoznak fölületén, a hol a bőr, fejlődés közben, sérülést kapott: de kehely üregének falait finom vörhenyes rozsda szokta elfátyolozni.

Belseje. Husa fehéres, csaknem áttetsző, keménykés és roppanó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg, finoman köves-szemcsés; leve nem bő, de igen czukros, gyöngéd, de néha huzós savanyúval emelt, elég kellemes fűszeresizű, nyers éledelethe is jó, aszilványnak pedig rendkívül becses. Magtokja zárttengelyű, tömlöcskéiben hosszas, lapos, tojásdad, barna, ép, néha azonban idétlen magot rejtő.

Fája. Vignövésű, egészséges, igen edzett; nem korán, de, ha elérte gyümölcsöző korát, gazdagon és csomósan termő; fölálló vagy nyílt szögek-

ben szétálló, nyulánk ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel sűrűn beruházkodnak, ritkás és szabálytalan gulaalaku koronát alkotó. Vadoncra ojtva szálas fának nevelendő. Mindenütt, tehát még vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak középvastagok, hegyök felé szelíden elvékonyodók; elég egyenesek, noha, kissé könyökösek; bordázatlanok; fölállóak vagy nyílt szögekben szétállóak; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, szürkével árnyalt zöldesbarnák; jókora nagy, tojásdad vagy hosszú, fehéres pontokkal sűrűn és szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközüek.

Rügyei. Középmagyok, tojásdadok, hegyesek, a vesszőtől elállóak, szürkével és pirossal árnyalt sötétbarnák; elég duzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok vagy középmagyok, tojásdad kuposak, kissé hegyesek, szürkével tarkázott sötétbarnák.

Levelei. Kicsinyek vagy középmagyok; elég vastag és keményszövetűek; széles tojásalakuak; hirtelen elkeskenyedő, inkább vagy kevésbé hosszú és hegyben végződők; laposak vagy széleiken csak kevésbé fölhajlók; alig íveltek; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken igen finom, apró, tompa fogakkal sekélyen, de elég szabályosan fűrészesek. Levél-nyelők hosszúak vagy középhosszu, középvastag, merev; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszúak, vékony áridomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek mint a vesszőkön levők, laposak, szelíden hullámosak, nem íveltek, épszélűek; vékony, de rugalmas nyelökről csaknem vízirányosan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal, körülményesen még senkisé ismerte le.

Eszrevétel. A kik a finom körte aszaltványt szeretik, e jeles fajjal bizonyára meg lesznek elégedve. Ilyen célból megérdemlené, hogy minden kertben, legalább egy-egy fának helyet juttassunk számára.

288. Grégoire Hubert.

(Hubert Grégoire)

Származása. E jeles körtét a hatvanas évek végén Grégoire, a híres belga magonczozó nyerte magról, Jodoigneban. Mint ujdonság, a gyümölcsleírásokat tartamazó könyvekben sehol sincs még fölemlítve. A Simon-Louis testvérek nagy katalógjában is csak annyi van mondva felőle, hogy „elég nagy; I rendű; érés ideje január.” Ojtóvesszejét Veress Ferencz Kolosvári fényképésztől még 1870-ben kaptam, a mikor e jeles fajjal Grégoire, maga ajándékozta meg Veress urat. Több ízben termett nálam is azóta. Bárha nálam ezen faj is ősz kezdetén és nem akkor érik, a mikor Belgiumban érni szokott; mégis hiszem, hogy fajom valódi.*)

Érsideje. Nálam sept. végén, oct. elején; hűvösebb tájakon, hiszem, hogy decemberig is eltart.

Minősége. I. rendű, néha pedig csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Szabálytalan hasas csigaalaku, buczkos és hovádasos fölületű. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s laposas talpban végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán hirtelen fogyva behajlást alkot s rövidke tompa csucsban enyészik el. Szára középhosszu, középvastag, fás, görbe, mindkét végén bunkós, zöld, nagyrészt pedig fényes, barna mázzal befuttatott; a gyümölcs csucsán, többnyire a felszínre helyezett. Kelyhe félig nyílt; fölálló, rövid, barna, szarunemű osztványaival szűk, lapos és nem mély üregben ülő, melynek hullámos karimájáról inkább vagy kevésbbé kiemelkedő bordák nyulnak a gyümölcs derekára s annak kerekdedségét megzavarják s a gyümölcs egyik oldalát hizottabbá teszik mint a másikat.

Szine. Bőre igen vékony, sima, noha hovádasos, száraztapintatu, csaknem fénytelen; elejénte világos fűzöld; értével zöldes sárga: napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga minden pirosság nélkül. Pontozata sűrű; egyenlően elhintett, finom, apró, zölddel szegett fahéjszínű pettyecskékből álló, elég szembetűnő. Rozsda csak elvétve és ott mutatkozik rajta, a hol a bőr fejlődés közben, sérülést kapott.

Belseje. Husa bágyadtfehér, magtokja körül zöldes erekkel, finom olvadó; magtokja körül sem kövesszemcsés; leve bő, czukros, csaknem minden savanyt nélkülöző, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Mag-

*) Azon körtefajok, melyek Belgiumban tél kezdetén vagy tél derakán érnek, vidékem viszonyai közt mind ősziékké válnak; mikép ezt munkám III-dik kötetének 18 és 19. lapjain már föl is említettem.

tokja zárttengelyű; tömlöcskéiben hosszas, tojásdad, sötétbarna, ép, néha azonban csak idétlen magvakat rejtő.

Fája. Vignóvesű, egészséges és edzett; korán és igen bőven, többnyire csomósan termő; nyílt szögekben, kuszáltan föl- és szétálló, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős, terebélyes koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik; úgy látszik, nagy fává képes növekedni; miért is szálas fának alkalmasabb, mintsem gulafának; még vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, elég vastagok vagy csak középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; nem egyenesek, hanem többnyire görbék és igen könyökösek; bordázottak; gyenge korukban sűrűn és szembetűnőleg fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, barnás sárgák; igen apró, kerek, sárgásfehér pontokkal sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, hasaskuposak, alig hegyesek, a vesszőtől elállók, szürkével tarkázott, pirosas gesztenyeszínűek; elég kiemelkedő, többnyire hosszan bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, rövidkuposok, kissé hegyesek, szürkével tarkázott pirosasbarnák.

Levelei. Középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; tojásdadok vagy hosszas tojásdadok, itt-ott kerülékesek; többnyire szabályosan elkeskenyedő hosszas, éles és félrecsavarodó hegyben végződik; völgyesek vagy csatornások; kissé íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan elállók; gyenge korukban, alulfölül, jellemzőleg sűrűn fehérmolyhosak; még ért korukban is kissé hamvasak, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken alig észrevehetőleg fogazottak vagy csaknem épszelűek. Levélnyelők rövid vagy középhosszu, középvastag, hajlékony; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái elég kifejlődöttek, áridomuak, szétállóak, de rendszerint a vessző felé vissza kanyarodók, tartósak. Virágügyet körítő levelei rendszerint jóval hosszabbak és keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, csatornások, hullámos szélűek, kissé íveltek; hosszas, vékony, rugalmas nyelökről kissé lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Ninesenek.

Leirói. Tudtommal még eddig senki sem irta le.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt, csak kedvező évjárások alkamával terem kielégítőleg; minélfogva e körtefaj is inkább való hazánk hegyes-völgyes vidékeire, mintsem az alföldre; mert itt gyümölcsei erőtetve érnek s fája nem terem rendesen: míg a felföldön, hiszem, hogy több, szebb-fejlődésű és finomabb-ízű gyümölcsöket fog teremni csak úgy, mint hazájában, Belgiumban.

289. Rheimsi pirókkörte.

(Rousselet de Rheims; Rousselet von Rheims.)

Származása. Régi, bizonytalan. Eredeti neve, mikép Leroy mondja, Petit-Rousselet (= kis pirók) volt egyszerűen; Rheims városáról csak az újabb korban nevezték el s ezen új neve alatt terjed mindenfelé még napjainkban is. A régi francziák nagy becsben tartották. Még Quintinye, XIV. Lajos francia király versaillesi kerteinek alapítója is, úgy mert nyilatkozni e körtefajról, hogy „ennél ismeretesebb és becsesebb körte nincsen a világon“ . . . Szerencsére elmúltak azon idők, a mikor még ily nagyhangú dicséretet mondhattak egy körtéről, mely a sok, vele egyidőben érő jobbnál jobb körték mellett, gyakran csak kegyelemből sorolható a másodranguak közé! Ojtóvesz-szejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérek plantièresi faiskolájából. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Érik nálam aug. második felében; hűvösebb tájakon sept. végéig is eltart.

Minősége. I. rendű: gyakran csak II. rendű csemege-, de jó háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Kicsiny vagy kised.

Alakja. Hosszas csigaalaku, néha pedig rövid, csigás körtealaku; szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül többnyire ferdén álló, szűk, de lapos karimában végződik, melyen jól megállhat; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással is, mindinkább fogyva rövid és majd hegyes, majd tompa kuposan enyészik el. Szára a rövides vagy középhosszu, elég vastag vagy középvastag, fás, bunkósan végződő; a gyümölcs csucsáról, mintegy annak folytatásaként kiemelkedő és néha husos dudortól ferdére nyomott. Kelyhe többnyire nyílt; fölálló vagy szétterülő, szürkés-barna, szarunemű osztványaival csekélyke mélyedésben ülő vagy csaknem a fölszínre helyezett.

Szine. Bőre kissé vastag és keménykés, sima, száraztapintatu; elejénte bágyadt világos zöld; értével aranyárga; napos oldalán inkább vagy kevésbbé sötétvörössel mosott, mely színezet mindinkább elhalványulva gyakran a gyümölcs árnyas oldalára is áthúzódik. Pontozata igen sűrű; apró, sárgás pettyekből álló, elég szembetűnő. Rozsdaalakzatok finom, szakazodott fátlyoként gyakran jelenkeznek fölületén.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, finom, tömöttes, felszerint olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve elegendő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, sajátzerűen illatos és fűszeresízü. Magtokja zárt vagy csak kissé nyílttengelyű; tömlőcskéiben kevés ép, kávészínű-barna magot rejtő.

Fája. Vignövésű, egészséges és elég edzett; nem korán, de aztán a neki kedvező helyen gazdagon termő; rendetlenül föl és szétálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrű-lombos, de kelőleg szellős, nagy és terebélyes koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint bírsalanyon; szálas fának legalkalmasabb; mindenütt jól díszlik ugyan, de, hogy bőven teremhessen és sokáig éljen, kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak vagy igen hosszúak, vékonyak, hajlékonyak, egyenesek, alig könyökösek, bordázatlanok; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sűrűn és finoman hamvasak; ért korukban csupaszak, sötétvörösek; igen apró, sárgás-szürke, kerek pontokkal sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kuposak, hegyesek, a vesszőhöz lapulók, sötét barnák, majd talap nélkül a vesszőre helyezkedők, majd kissé kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, karcsukuposak, kissé hegyesek, simák, sötétbarnák.

Levelei. Kicsinyek; vékony, de keményszövetűek; kerek tojásdadok, rövidke hegyben végződők; gyakran nyelők felé is elkeskenyedők; laposak vagy igen lapos-völgyesek; ívelték s hegyökkel hirtelen lefelé görbülők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, sötét-zöldek; széleiken apró, éles, itt-ott pedig tompa fogakkal sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid, vékony, rugalmas; éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak vagy keskeny-lándsásak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei sokkal nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők; hosszúak, széles tojásdadok, laposak vagy széleikkel lefelé görbülők; szétálló, hosszúak, rugalmas nyelőkről mereven szétterülők.

Hasonnevei. Petit-Rousselet; Girofle; Petit-Rousselet musqué. stb.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, I. 175.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 77.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 595.

Mas, *Le Verger*, II. 131. és sokan mások is.

Észrevétel. Az alföldön csak nagyobb folyóvizeink mellékén járna haszonnal tenyésztése: míg hazánk emelkedettebb s körte-tenyésztésre kedvezőbb vidékein, hol gyümölcse is finomabb ízű, mintsem az én vidékem mostoha viszonyai közt, bárhol is hálásan fogja kifizetni a helyet, melyet a kertben elfoglal.

290. Nemours herczeg.

(Duc de Nemours; Herzog von Nemours.)

Származása. E kitünő körtét Van Mons nyerte magról, Löwenben (Belgium) és 1831-ben ojtó vesszőt küldött róla név nélkül Bouvier Simonnak azon felhatalmazással, hogy keresztelje el. Bouvier főnebbi nevet adva neki 1846-ban, Van Mons halála után mindenfelé igyekezett elterjeszteni. Többféle névalatt volt kezdetben forgalomban: de a világ tekintélyesebb gyümölcsészei napjainkban már általánosan a főnebbit fogadták el. Ojtó vesszejét 1868-ban Colmár Navez név alatt kaptam a Van Mons kertből, Belgiumból, 1871-ben pedig főnebbi neve alatt Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. közepe táján; hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban tojásdad vagy hasaskörtealakú; majd szabályosan, majd szabálytalanul boltozott, néha sík, többnyire azonban bucskos, bordás fölületű. Zöme a középtájnál csak kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen fogyva csaknem kuposan összehúzódik s kelyhe körül többnyire szűk talpban fogy el; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással vagy annélkül is fogyva inkább vagy kevésbé rövid, tompakupos végben enyészik el. Szár a hosszú vagy hosszás, középvastag vagy elég vastag, fás, de hajlékony, többnyire görbe, tövénél husos, hegyénél göresös és bunkósan végződő, zöldes és rozsdafoltos; a gyümölcs csucsából többnyire annak folytatásaként kiemelkedő vagy husos dudor mellől ferdén kiálló. Kelyhe rendszerint nyílt; rendetlenül fölálló, rövid, csatornás, szárunemű osztványaival csaknem a felszínre helyezett, vagy csekélyke mélyedésben ülő, melynek karimáján hullámos emelkedések láthatók, a melyek néha a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekdedségét megzavarják.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte élénk zöld; értével zöldes sárga; napos oldalán szennyes-pirossal inkább vagy kevésbé szembetűnőleg színezett. Pontozata elég sűrű; zölddel vagy pirossal szegett fahéjszínű pettyesekéből álló, nem szembetűnő finom rozsdalakzatok s itt-ott barnás ragyaszeplők majd minden gyümölcsön találkoznak; mert a finom bőr fejlődés közben könnyen megsérül.

Belseje. Husa fehér vagy sárgásba és néha zöldesbe is játszó fehér, finom, tömött, olvadó; magtokja körül is alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve igen bő, igen cukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeres-ízű. Magtokja nyílttengelyű; tömlőcskéiben hosszás, lapos, barna, ép, néha pedig csak idétlen magvakat rejtő.

Fája. Vignövésű, egészséges, igen edzett; korán és igen bőven termő; fölálló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel kellőleg beruházkodnak, elég lombos, de szellős, magas, gúlaalakú koronát alkotó. Díszik birsen is, vadonczon is; alkalmas szőlősfának is, gulafának is. Mindenütt jól tenyészik és még vidékem mostoha viszonyai közt is, ritka évben marad teljesen meddőn. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, ha a fa magára hagyatik; de nyelés alatt tartva elég számosak, hosszúak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyők felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, alig könyökösek, csaknem bordázatlanok; gyenge korokban finoman molyhosak, ért korokban csupaszak; árnyas felőkön és aljuk felé zöldesbarnák; napos felőkön homályos pirosasbarnák; kissé kiemelkedő, apró, kerek, fakó pontokkal elég sűrűn, de nem szembe-tűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, kissé hasaskuposak, hegyesek, csak keveset elállóak vagy a vesszővel párhuzamosan fölfelé állók, szürkével tarkázott sötétbarnák; alig kiálló, szeliden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok, tojásdad kuposak, hegyesek, szürkével tarkázott világos gesztenyeszínűek.

Levelei. Elég nagyok vagy középnyagok; nem vastag, de erős szövetűek; a vesszők alján csaknem kerülékesek; főleg a vesszőn hosszas tojásdadok; többnyire szabályosan elkészenyedő, hosszas éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos völgyesek; kissé íveltek; gyenge korokban is csak alsó lapjukon finoman molyhosak; ért korokban csupaszak, símák, fényesek, világos zöldek; széleiken előrehajló, éles fogakkal elég szembe-tűnőleg és szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövides, elég vastag, rugalmasinkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak, hamar elhullók, itt-ott pedig keskeny lándsásak és ez esetben elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei elég nagyok, hosszas tojásdadok, csaknem laposak, szeliden hullámosak; igen hosszú, vékony, hajlékony nyelökről lankadtan szétterülők.

Hasonnevei. Beurré Noisette; Beurré Navez?; Colmar Navez? Noisettes Butterbirn.

Leirői. Bivort, *Annal. de pomol.* VII. 37.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 96.

Mas, *Le Verger*, III. 127. sz. alatt.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 479. és mások.

Észrevétel. Széles elterjesztésre méltó hazánkban is kivétel nélkül mindenütt. Vidékem mostoha viszonyai közt is egyike a legjobb és legháládatosabb körtefajoknak.

291. Nyári kolmár.

(Colmar d'été; Sommer-Colmar.)

Származása. E jeles körtét Van Mons nyerte magról, 1825. körül Löwenben (Belgium). Mint terjesztésre méltó fajról azonnal kezdett küldözgetni ojtóvesszőt gyümölcsész barátai és kortársainak, a kik közül a Páris környékén, Verrièresben lakó Vilmorin Lajos leginkább igyekezett azt tovább terjeszteni. Napjainkban meglehetősen el van már terjedve mindenfelé. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Érik nálam sept. dereka táján, néha pedig sept. első felében; hűvösebb tájakon sept. végeig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is, nagyobb is.

Alakja. Hasas tojásdad vagy hasas csigaalakú; majd szabálytalanul, majd elég szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég széles, lapos talpban végződik; szára felé pedig elejénte szeliden aztán némi csekély behajlással is fogyva rövid s inkább vagy kevésbé tompakupos végben enyészik el. Szára hosszas vagy középhosszu, elég vastag vagy középvastag, fás, két végén bunkós, kissé görcsös s inkább vagy kevésbé barnamázos; a gyümölcs csucsán csekélyke mélyedésbe, néha kissé oldalt helyezett vagy husos emelkedéstől ferdére nyomott, néha pedig csaknem a gyümölcs folytatásaként kiemelkedő. Kelyhe nyílt; fölálló, hegyes szarunemű, barnás osztványaival tágas, de sekély üregben ülő, melynek falain csak szelid, lapos ránczok láthatók, melyek a karimát alig teszik hullámossá és észrevehetőleg a gyümölcs derekára sem vonulnak föl.

Szine. Bőre vékony, de keménykés, száraz vagy érdestapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld; értével világos- vagy kissé zöldessárga; még napos oldalán is csak elvétve kap piros árnyalatot. Pontozata elég sűrű; egyenlően elszórt, jókora nagy fahéjszínű vagy zöldes pettyekből álló, szembetűnő. Rozsda majd sűrűn összefolyva, majd szakadozott foszlányokban majd minden gyümölcsön fordul elő, kivált pedig a gyümölcs kehely üregében és szára körül.

Belseje. Husa bágyadt fehér vagy sárgásba játszó fehér, finom, olvadó; magtokja körül is csak finoman köves-szemcsés; leve igen bő, czukros, gyöngéd savanyval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeres-ízű. Magtokja zárt tengelyű; tömlőcskéiben hosszas, hegyes, tojásdad, barna, ép magvakat rejtő, melyeknek vastagabb végükön is, oldalt, kisdud, túskeforma, tompa pupja van.

Fája. Vignővésűnek mondják, de nálam csak mérsékelt növési, egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; inkább vagy kevésbé éles sző-

gekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs-alanyon; alkalmas gulafának és szálasfának is, de nagy fát nem nevel. Mindenütt jól díszlik: de, hogy rendszeren, bőven és szépfejlődésű gyümölcsöket teremhessen, kellőleg nyirkos, termékeny földet kíván. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, rövidek vagy középhosszak, középvastagok, hegyök felé szeliden elvékonyodók, de hegyöknél gyakran bunkósan végződők; elég egyenesek, noha könnyökösek; szeliden és alig észrevehetőleg bordázottak; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldessárgák, napos felőkön vörhenyessel kissé árnyaltak; apróbb-nagyobb, sárgásfehér, kerek, itt-ott kissé hosszas pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hosszas levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, rövid hasaskuposak, kissé hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, szürkével tarkázott barnák; elég duzzadt, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, hasaskuposak, alig hegyesek szürkével tarkázott sötétbarnák.

Levelei. Középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; hosszas tojásdadok, itt-ott pedig kerülékesek és a vesszők hegye felé többnyire lándsásak; szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; lapos-völgyesek, kissé ívelték, nyelökről lefelé konyulók; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos fűződek; széleiken tompa fogakkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg fűrészesek. Levélnyelők hosszas, középvastag, rugalmas, csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái fonál- vagy áridomuak, a nyél tövétől főlebb, a nyélre helyezettek, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire jókora nagyok, csaknem laposak, itt-ott kissé hullámosak; szétálló, igen hosszú, vékony, rugalmas nyelökről rendetlenül lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. O ber dieck, *Illustr. Handb.* pótfüzete 59. lapján. Megjegyzem itt, hogy Mas Alfonz és valószínűleg Leroy is a Hardempont korai kolmárját irták le a főnebbi név alatt.

Észrevétel. Nagyobb folyóvizeink mellékére vagy hazánk magasabban fekvő tájékaira való e faj. Olyan mostoha viszonyok közt, a milyeneket vidékemen talál; ha terem is, de csak kedvező évjáráskor hozhat szépfejlődésű gyümölcsöket.

292. Lelieur Agosta.

(Augustine Lelieur.)

Származása. Bizonytalan. A belga Van Mons társulat 1857. és 1858-iki katalogjában említik föl nevét először s innen gyanítják, hogy a Van Mons magonczaírók származhatott. Leroy és Mas, kitűnő francia gyümölcsészek valószínűnek tartják, hogy a francia király kerteinek igazgatója és több tudományos munka szerzője, Lelieur gróf leányának nevére keresztelték el. Ojtóvesszejét 1879-ben kaptam Leroy világhírű faiskolájából, Angersből. Több ízben termett már nálam is a fajfán. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. nov. hűvösebb tájakon januárig is eltart.

Minősége. Kedvező viszonyok közt I. rendű; de vidékem mostoha viszonyai közt csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is.

Alakja. Szabálytalan hosszas körtealaku; egyik oldalán gyakran hízotabb és emelkedettebb, mint a másikon; sűrűn, de szeliden emelkedéssel és hovádasos fölületű. Zöme a középtájnál alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül többnyire szűk s ferdén álló karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással is fogva, hosszas, vastag, néha ferdére hajló, tompakupos véget alkot. Szára hosszú, elég vastag, fás, görbe, fényes barna mázzal végig bevont; a gyümölcs csucsán husos gyűrűzetből kiálló vagy husos emelkedéstől ferdére nyomott. Jellemző a fajra nézve, hogy szárán, gyakran, tüskeformán kiálló rügyek is szoktak jelkenezni. Kelyhe zárt vagy félig nyílt, rendetlenül álló, szarunemű osztványaival szűk és nem mély üregben ülő, melynek karimáján hullámos emelkedések láthatók, de ezen emelkedések a gyümölcs derekára, észrevehetőleg nem vonulnak föl.

Színe. Bőre kissé vastag, nem sima, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével zöldessárga; túlértével citromsárga; napos oldalán, kivált a napnak jól kitett példányain, némi narancspirossal belehelt. Pontozata sűrű; zölddel szegett, apró, barna pettyecskékből álló, alig szembetűnő. Rozsda nem fordul elő fölületén, de némi finom rozsdamáz kehely üregének falain és szára körül mutatkozik néha.

Belseje. Husa fehéres, finom, vagy félfinom, tömöttes, olvadó; néha azonban szalonnás és csak felszerint olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve bő vagy csak elegendő, czukros, gyöngéd savanyúval emelt elég kellemes, fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlöcskéiben hegyes tojásdad, barna, ép, néha idétlen magot rejtő.

Fája. Mérsékelt-növészű, de egészséges és edzett; korán és bőven termő; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól bernházkod-

nak, elég sűrűlombos, magas gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birsalanyon. Alkalmas gulafának és szálas fának. Mindenütt jól díszlik. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók, de hegyöknél gyakran bunkósan végződők; elég egyenesek, kissé könyökösek, bordázatlanok; főlállók vagy nyílt szögekben szétállók; gyenge korukban finoman, fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, szürkés barnák, apró, kerek, fehéres pontokkal sűrűn, de alig szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, szélestalpu kuposak, alig hegyesek; a vesszők alján csaknem lapulók; a vesszők hegye felé kissé elállók; szürkével sűrűn tarkázott feketésbarnák; elég kiemelkedő, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, alig hegyesek, pirosas gesztenyeszínűek.

Levelei. Jókora nagyok, vagy középnagyok; elég vastag és igen keményszövetűek; hosszas tojásdadok vagy keskeny kerülékesek; csaknem szabályosan elkeskenyedő, hosszas éles hegyben végződők; csatornásak, íveltek, nyelőről kissé lefelé konyulók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, igen simák, fényesek, élénk zöldek; többnyire épszélűek vagy csak itt-ott alig észrevehetőleg fogazottak. Levélnyelők hosszú vagy középhosszu, elég vastag, rugalmas; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei hosszú, keskeny tojásdadok, csatornásak, íveltek; igen hosszú, rugalmas nyelökről kissé lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 169.

Mas, *Pomol. générale.* V. 43.

Észrevétel. Az alföld melegében, bárhol is, erőtetve érik és ízének kellő finomságát kifejtteni nem képes. Tegyük vele kísérletet hazánk emelkedettebb fekvésű vidékein! Gyümölcseit nem szabad a fáján megérni hagyni s a gyümölcskamrában sem szabad bevárni, hogy megsárguljanak: mert akkor már sokat veszítenek jóízükből s megszotyósodnak.

293. Pirmez minister.

(Ministre Pirmez.)

Származása. E jeles körtét, nem régiben, — a hatvanas évek vége felé, — Grégoire, korunk legszerencsésebb magonczozója, a ki a gyümölcsészeti birodalmát egy egész sereg kitűnő körtével gazdagította, nyerte magáról, Jodoigneban, (Belgium). Mint olyan újdonság, melyről a gyümölcsész-írók még nem szerezhettek tapasztalatokat, csak ezután várhatja, hogy érdeme szerint el fog terjedni. Ojtó vesszejét 1870-ben kaptam Kolosvárról Veress Ferencz, fényképésztől, a kinek a fajt maga, Grégoire ugyanazon évben küldötte meg Belgiumból. Azóta több ízben termett nálam is. Gyümölcseit finom ízűeknek, fáját termékenynek találván, ezennel bemutatom a fajt körülmenyes leírásban is.

Érésideje. Nálam oct. nov.; hüvösebb tájakon s körtetenyésztésre kedvezőbb viszonyok közt, tél közepéig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is, nagyobb is.

Alakja. Igen változó; majd kupos, majd hasas csigaalakú; néha pedig körte- vagy kóbakalakú; többnyire kissé szabálytalanul boltozott, szeliden hovádasos-fölületű; egyik oldalán gyakran lízottabb, mint a másikon. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé szűk, többnyire terdén álló karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden aztán mindinkább fogyva elég vastag, rövidebb vagy hosszabb, tompakupos végben enyészik el. Szára rövid, vagy rövides, vastag, fás vagy husos, görcsös és rovátkos, bunkósan végződő, sárgás zöld, itt-ott barnamázos; a gyümölcs csucsán, csaknem a felszínre, kissé oldalt helyezett és gyakran husos emelkedéstől ferdére nyomott. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló, sárgásbarna, szarunemű osztványaival többnyire szabálytalanul kikanyarított, szűk és nem mély üregben ülő, melynek falain néha némi lapos ránczok mutatkoznak, de karimája ritkán hullámos s a gyümölcs derekán bordás emelkedések csak elvétve mutatkoznak.

Szine. Bőre vékony, de kemény, elég sima, száraz és kissé érdestapintatu, csaknem fénytelen; elejénte sáppadt zöld; értével zöldessárga vagy sáppadt sárga; napos oldalán szelid pirossal néha belehelt. Pontozata sűrű; zölddel szegett, apró, barnás pettyescskék alakjában jelenkező, elég szembe-tűnő. Finom, barnás, később fahéjszínre változó rozsdá, kisebb-nagyobb szakadozott szilánkokban vagy foltokban nemcsak kelyhes és száraz végén, de egyebütt is találkozik fölületén.

Belseje. Husa fehér, finom, tömöttes, olvadó, magtokja körül köves-szemcsés, leve igen bő, czukros, gyöngéd savanygyal emelt, igen kellemes, fű-

szereszű. Magtokja többnyire zárttengelyű; tömlöcskéiben tojásdad, rövid-hegyű, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Elég vügnövész, egészséges és edzett; korán és bőven termő; nyílt szögekben föl- és szétálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel elég jól beruházkodnak, ritkás, kuszáltlombozatu, gúlaalaku koronát alkotó. Vadonczon jól diszlik; alkalmas gulafának és szálas fának is. Még vidékem móstoha viszonyai közt is jól diszlik: de itt csak akkor terem kielégítőleg, a mikor az időjárás különösen kedvező a gyümölcstermésre. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, erőteljes, fiatal fákön hosszúak, hajlékonyak, középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók s hegyöknél hízottan vagy bunkósan végződők; ritkán egyenesek, kissé görbék és könyökösök; rendetlenül föl és szétállók; gyenge korokban is csak hegyök felé finoman molyhosak; ért korokban csupaszak, simák, csaknem fényesek, mogyorószínű-sárgák; jókora nagy, hosszú, fakó pontokkal elég sűrűn és elég szembetünőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, zömök és hasaskuposak, kissé hegyesek, a vesszőtől elálló s az erősebb hajtások derekán sarkantyulag kiszögellők, sőt néha, már az ugyanazon tenyészeti idény alatt, gyümölcspeczkeké is alakulók, — szürkével árnyalt pirosas barnák; elég duzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kupos tojásdadok, alig hegyesek, szürkével és sötétbarnával tarkázott világosbarnák.

Levelei. Középnagyok; elég vékony, de erősszövetűek; hosszú tojásdadok, vagy keskeny kerülékesek; majd hosszú, majd rövidke, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos völgyesek; inkább vagy kevesebbé íveltek; gyakran csavarosan elgörbülők és szeliden hullámosak; gyenge korokban, széleiken szennyespirossal beleheltek s alig észrevehetőleg molyhosak; ért korokban csupaszak, simák, fényesek, világos vagy csaknem sárgás zöldek; széleiken igen apró, többnyire éles fogakkal nem mélyen, de elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, elég vastag vagy középvastag, elég merev; nyílt szögekben fölfelé vagy csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái áridomuak vagy keskenylándsásak, görbék, tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságnak, laposak, hullámosak, nem íveltek; hosszú, vékony, rugalmas nyelökről mereven szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal, körülményes leírásban, még senkisé ismertette.

Észrevétel. Az alföldön csak nagyobb folyóvizeink mellékén, a hol a föld nem laza és nyáron át is kellőleg nyirkos maradhat, volna nyereséges tenyésztése. Hazánk emelkedettebb, hegyes-völgyes vidékein, a hol a fa gyökereivel a földben, leveleivel a levegőben rendszerint mindig talál kellő nyirkosságot, bizonyára nagy haszonnal járna tenyésztése; mert ott rendesen és gazdagon teremne s gyümölcsei jobbak és tartásabbak lennének, mintsem itt az alföldön; a hol, — mint már többször említém, — mindenféle gyümölcs erőtetve érik.

294. Arenberg vajoncza.

(Orpheline d'Enghien; die Arenberg.)

Származása. E kitünő körtét Deschamps apát nyerte magról, Enghienben (Belgium), az ottani árvaház kertében. Van Mons, kinek Deschamps az ő magról kelt anyafája első gyümölcsseit bemutatta volt, a Nemes kolmár körtével vetekedő, jeles fajnak találta ez újdonságot és, ismeretségben lévén a világ valamennyi nevezetesebb gyümölcsészével, csakhamar elterjesztette azt mindenfelé. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett azóta nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. nov.; hűvösebb tájakon januárig is eltart.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Változó; majd tojásdad, majd hasas csigaalakú, néha pedig rövid, hasas körtealakú; többnyire szabálytalanul boltozott, inkább vagy kevésbé buczkosföülletű. Zöme a középtájnál rendszerint alább a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen fogyva gömbölyödik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé szűk karimában végződik; szára felé pedig elejente szeliden, aztán behajlással vagy a nélkül is fogyva inkább vagy kevésbé tompakupos véget alkot. Szára rövid, igen vastag, husos és görcsös, végig barnamázos; a gyümölcs csucsán, csaknem a felszínre helyezett vagy husos gyűrűzetből kiálló és gyakran husos dudortól ferdére nyomott. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló vagy szétterülő, rövid, sötétbarna, csatornás, szarunemű osztványaival inkább vagy kevésbé tágas és elég mély üregben ülő, melynek falain szelid bordák húzódnak föl a karimára s onnan tovább, elenyészőleg a gyümölcs derekára is.

Szine. Bőre kissé vastag, de nem kemény, sima, de majd érdes, majd száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejente sáppadt zöld; értével zöldessárga; napos oldalán néha némi földvörössel szinezett. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt, apróbb-nagyobb, barna vagy fahéjszínű pettyecskékből álló. Igen szembetünő. Rozsdaalakzatok, különösen a gyümölcs kelyhes és száras végén, gyakran találkoznak rajta és néha csaknem egész felületét hálózatos, szakadozott rozsda szókta eltakarni.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, igen finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve rendkívül bő, igen czukros, gyöngéd savanyval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresizű. Magtokja majd zárt, majd nyílttengelyű; tömlőcskéiben jókora nagy, tojásdad, barna ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövési, elég edzett; korán és bőven termő; kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel elég jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalakú koronát alkotó.

Vadonczon inkább díszlik, mint birs-alanyon; gulafának alkalmasabb, mintsem szálasfának; arra, hogy jól tenyészszék, rendesen és bőven teremjen mérsékelt levegő, kellőleg nyirkos föld kellene neki, a mit azonban vidékemen hasztalan keres. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak vagy középhosszak, középvastagok, hegyők felé mindinkább elvékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek; bordázatlanok, gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, olajsín- vagy zöldesbarnák; apróbb-nagyobb, kerek vagy hosszúak, fakó pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövidkuposak, kissé hegyesek, a vesszőtől csak kissé elálló, szürkével kissé árnyalt pirosas barnák; elég kiálló bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, tojásdad kuposak, hegyesek, szürkével tarkázott pirosas barnák.

Levelei. Középnagyok; kissé vastag és keményszövetűek; hosszúak tojásdadok vagy kerülékesek; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszúak vagy csak rövidke, éles hegyben végződők; a vesszők alján lapos-völgyesek, főleg pedig csatornásak; inkább vagy kevésbé íveltek; nyelökről lefelé konyulók vagy csaknem vízirányosan elálló; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken jókora nagy, kissé tompa fogakkal, elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid, vékony vagy középvastag, merev; csaknem vízirányosan el- vagy rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái jókora nagyok, áridomuak vagy lándásak, tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszabbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők, lapos-völgyesek, rendetlenül hullámosak, csaknem épszerűek; hosszúak, rugalmas nyelökről kissé lekonyultan szétterülő.

Hasonnevei. Colmar Deschamps; Beurré d'Arenberg; Beurré des Ophe-lins; Butterbirn von Arenberg. stb.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, V. 159.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 357.

Bivort, *Annal. de pomol.* III. 35.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 490.

Mas, *Le Verger*, I. 161. és mások.

Észrevétel. Ilyen mostoha viszonyok közt, a milyeneket vidékemen talál, kevés haszonnal járna tenyésztése.

295. Dubus vajoncza.

(Buerré du Bus.)

Származása. E jeles körtét Dubus Ödön ügyvéd nyerte magról, Tournay környékén, Belgiumban. A tournay-i kertész társulat 1858-ban jutalommal tüntette ki. A tournay vidéki jelesebb gyümölcsök közt Dumortier irta le először s terjesztette mindenfelé. De még napjainkban is az újdonságok közé tartozik. Ojtó vesszejét Oberdiecktól kaptam ajándékképpen 1873. és 1874-ben, tehát két ízben is. Többször termett már nálam is azóta. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. hó folytán; Belgiumban januárig is eltart: de hazánkban alig hiszem, hogy nov. hónapnál tovább eltartson.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Hasas csigaalakú; egyik oldalán többnyire hizottabb, mint a másikon; kissé hovádasos és buczkos-fölületű. Zöme középtájra vagy kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden gömbölyödik s kelyhe körül szűk karimában fogy el, majd hirtelen gömbölyödik s elég széles, hullámos karimában végződik, melyen jól megállhat; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással vagy a nélkül is fogyva többnyire rövid, tompakupos véget alkot. Szára rövid vagy középhosszu, vastag vagy közép-vastag; fás, bunkósan végződő, pirosbarna mázzal bevont; a gyümölcs csu-csából, husos emelkedés mellől kissé ferdén kiálló, vagy pedig csekélyke mélyedésbe, husos dudorok közé helyezett. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; fölálló, de hegyökkel összehajló, inkább vagy kevésbbé hosszas, szürkésbarna szarunemű osztványaival szűk és nem mély üregben ülő, melynek falain és karimáján némi lapos emelkedések majd mindig észlelhetők.

Színe. Bőre vastag és kemény, többnyire érdes és száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos vagy sárgás zöld; értével élénk sárga, miből azonban gyakran csak szakadozott foltocskák láthatók; mert csaknem az egész fölület majd finom, majd érdes, elejénte barnás, később vörhenyesre változó rozsdával van eltakarva.

Belseje. Husa fehéres vagy zöldesbe és sárgásba is játszó fehér, finom csaknem áttetsző, gyöngéd, olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve igen bő, czukros, finom savanygyal emelt, az Izambert körtére emlékeztető, igen kellemes, illatos és fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tágas tömlöcskéiben sárgásbarna, tojásdad, hegyes, ép magvakat rejtő.

Faja. Vignővessző, egészséges, edzett; elég korán és elég bőven termő; inkább vagy kevésbbé éles szögekben fölfelé törekvő, de később szétálló, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel kellőleg ruházkodnak be, elég lombos, de szellős, gulaalakú koronát alkotó. Díslik birsen is, vadonczon is;

alkalmas szálasfának is, gulafának is. Mindenütt jól tenyészik: de hogy rendszeren és bőven teremhessen, kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók, de hegyöknél gyakran bunkósan végződők; elég egyenesek, noha könyökösek; bordázatlanok; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldessárgák, napos felőkön pedig vörhenyes sárgák; apróbb-nagyobb, kerek, fakó pontokkal sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, szélestalpu, rövid és hasas kuposak, alig hegyesek, a vesszőtől csak kissé elállók, szürkével tarkázott barnák; alig kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok vagy csak középnagyok, zömök, hasas kuposak, kissé hegyesek, szürkével tarkázott sötétbarnák.

Levelei. Inkább kicsinyek, mintsem középnagyok; vékony és hajlékony szövetűek; a vesszők alján tojásdadok, a vesszők hegye felé pedig lándsásak vagy lándsás tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, rövidke szűros hegyben végződők; lapos völgyesek; alig íveltek, de hegyökkel lefelé hajlók; nyelökről csaknem vízirányosan elállók; gyenge korukban is csak alsó lapjukon ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk zöldek; széleiken előrehajló, tompa fogakkal csak itt-ott és finoman fűrészesek, nagyrészt pedig épszelűek. Levélnyelők hosszú vagy csak középhosszu, középvastag, rugalmas; részsunt fölfelé álló. Levélpálhái hosszúak, igen keskeny és hegyeslándsásak, a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek, tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó-nagyságúak, csaknem laposak, itt-ott kissé hullámosak; fölálló, hosszú, vékony, rugalmas nyelökről rendetlenül szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Dumortier, *Pomone tournaïsiennne*, 157. lapján. Másoktól még nem olvastam leírását.

Észrevétel. Ott, hol a föld nyáron át is kellőleg nyirkos maradhat; megérdemli, hogy hazánkban is minden kertben helyet juttassunk számára. Olyan mostoha viszonyok között, a milyenek vidékemen uralkodnak, kevés haszonnal járna tenyésztése.

296. Deboutteville elnök.

(Président Deboutteville.)

Származása. E jeles körte még folyvást az újdonságok közé tartozik. Valószínűleg Boisbunel, roueni gyümölcsész nyerte magról, a ki magvetés által a franciaországi gyümölcsészek közt talán legtöbb új és jeles fajjal gazdagította Pomona birodalmát. Minthogy ezen fajt gyümölcs leírásokat tartalmazó német és francia könyveimben még seholsem találok körülményesen leírva; csak onnan gyanítom, hogy Boisbunel nyerte magról, mert a „Guide pratique“ melyben ezen körtefaj rövid jellemzése közöltetik, zárjel közt Boisbunel említi föl a körte neve után. Öjtővesszejét 1877-ben maga, Boisbunel, a kit jelesebb téli körte magonczainak megküldésére levélben kértem föl, küldötte meg nekem, Rouenből. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódiságában nincs okom kételkedni.

Érsideje. Oct. nov.; hűvösebb tájakon, hiszem, hogy januárig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is, nagyobb is.

Alakja. Zömök tojásdad vagy tojásdad-csigaalaku; elég szabályosan boltozott, noha egyik oldalán hizottabb és emelkedettebb is, mint a másikon. Zöme közép tájra vagy kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég szűk, de lapos talpban végződik; szára felé pedig elejénte szeliden aztán mindinkább fogyva boltozódik s tompa csucsban enyészik el. Szára középhosszu, vastag, husos, göresös, végig barnamázos; a gyümölcs sarkáról, csaknem annak folytatásaként kissé ferdén kiálló vagy husos gyüremletből ferdén kiemelkedő. Kelyhe félignyilt; rendetlenül föl és szétálló, szürkésbarna, szarunemű osztványaival elég szépen kikanyarított szűk és nem mély tányéralaku üregben ülő, melynek falait sárgásbarna rozsdamáz szokta eltakarni.

Szine. Bőre vastag és kemény, kissé érdestapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte bágyadt zöld; értével sárgás zöld; napos oldalán sárgáspirossal színezett. Pontozata elég sűrű, apró, fahéjszínű pettyescskékből álló; csak itt ott, az alapszínben szembetűnő. Rozsda hálózat márványzatosan, néha olyan sűrűn mutatkozik rajta, hogy alóla a gyümölcs alapszíne csak apró foltokban csillámlik ki.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba és zöldesbe is játszó fehér, csaknem áttetsző, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül meglehetősen köves-szemcsés; leve igen bő, czukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlöcskéiben tojásdad, rövidhegyű, szennyesbarna, ép magvakat rejtő.

Faja. Mérsékelt vagy csaknem lassunövésű, de elég edzett; korán és kedvező viszonyok közt bőven termő; elég éles szögekben fölfelé törekvő, de

később szétálló, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik, birsen csak sínylődik. Arra, hogy jól tenyészszék és bőven teremjen, elkerülhetlenül szükséges, hogy a talaj, a melybe ültettük, nyáron át is kellőleg nyirkos maradjon. Nálam megsínylette a tartós szárazságot. Gyümölcsei különben jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, rövidek, középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók és hegyöknél gyakran bunkósan végződők; elég egyenesek, noha könyökösek, bordázatlanok; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, barnás-sárgák; apró, kerek, fakó pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, kuposak, elég hegyesek, a vesszőkkel csaknem párhuzamosan fölfelé állók, szürkével árnyalt sötétbarnák; elég kiemelkedő bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, hasas kuposak, alig hegyesek, szürkével tarkázott sötétgesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; elég vastag és igen keményszövetűek merevek; a vesszők alján széles tojásdadok, főleg pedig a vesszőn kerülékesek vagy lándsásak; többnyire hirtelen elkeskenyedő, rövidke, szurós hegyben végződők; laposvölgyesek vagy csatornásak; nem íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan elállók; gyenge korukban alsó lapjukon finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos zöldek; széleiken igen apró, éles fogakkal szabályosan, de nem szembetűnőleg fűrészesek. Levélnyelők a vesszők alján hosszas, közép vastag, rugalmas, főleg pedig a vessző hegye felé rövid vastag és merev; nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak, laposvölgyesek; hosszas, rugalmas nyelökről lankadtan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Mikép már említém, körülményes leírását még nem, de rövid jellemzést a Guide pratique-ban olvastam.

Eszrevétel. Ezen körtefaj is inkább való hazánk emelkedettebb tájékaira, mintsem az alföldre; mert itt csak ritka helyen talál olyan földet, mely nyáron át is kellőleg nyirkos maradhat: míg a felföldön mind föltalálhatja a tenyészése és termékenységére szükséges föltételeket.

297. Strycker bergamotja.

(Bergamotte de Strycker; Strycker's Bergamotte.)

Származása. E jeles körte valószínűleg Belgiumból származik. A gyümölcsész-írók úgy vélik, hogy Parmentier, Enghien város polgármestere nyerte volna magról, a mi azonban napjainkig is csak pusztá vélekedes maradt; mert a körte származásáról biztos adatokat még senki sem jegyzett föl. Elég az hozzá, hogy napjainkban már, érdeme szerint el van terjedve mindenfelé. Ojtóvesszejét 1872-ben Feistkornból, Meiningenből és 1879-ben Leroytól, Angersből kaptam meg. Mindkét helyről került fajom termett már teljesen egyező gyümölcsöket. Fajom valódisága kétségtelen.

Érsideje. Aug. végétől sept. végeig; hűvösebb tajakon november elejéig is eltart.

Minősége. I. rendű, néha pedig kitűnőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisdud; néha csaknem középnagy.

Alakja. Gömbölyded, néha csigás gömbölyded; többnyire csinos, szabályos termetű. Zöme néha középtájra, többnyire azonban kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül szűk, de lapos talpban végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mind inkább fogyva boltozódik és szára körül tompa karimát vagy rövidke csucot alkot. Szára majd hosszas és hajlékony, majd rövid vagy középhosszu, elég vastag, fás, néha husos, görcsös és két végén bunkós; majd szűk mélyedéskébe helyezett, majd husos gyűrűzetből, csaknem a gyümölcs folytatásaként kiálló. Kelyhe nyílt; rendetlenül fölálló vagy szétterülő, hosszas, de törékenyhegyű osztványaival szűk és nem mély tányéralaku üregben ülő, melynek karimáján némi hullámos emelkedések is mutatkoznak a melyek elenyésző, lapos bordák alakjában, néha a gyümölcs derekára is fölvonulnak anélkül, hogy annak kerekdedségét megzavarnák.

Szine. Bőre elég finom, sima, itt-ott kissé érdes, többnyire azonban gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével sárgás zöld; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga minden pirosság nélkül. Pontozata sűrű; apró, fahéjszínű pettyekből álló; a gyümölcs napos oldalán elég szembe-tűnő. Finom, néha pedig kissé érdes, halóztatós rozsdafoltok majd minden gyümölcsön fordulnak elő.

Belseje. Húsa fehér, finom, gyöngéd, olvadó; rendszerint magtokja körül sem köves-szemcsés; leve igen bő, igen cukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, szeliden illatos és fűszeresízű. Magtokja kissé nyílttengelyű; tömlőskéiben széles tojásalaku, rövidhegyű, feketés, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövéssű, de elég edzett; korán, rendszeren és bőven termő; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel hamar és jól beruházkodnak, sűrűlombos, de kellőleg szellős,

gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; szálas fának inkább alkalmas, mint gulafának; nagy fát nem nevel; a nyelésnek nem barátja. Még vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik és terem is: de itt száraz évjárások alkalmával gyümölcspeczkei hamar elhalnak s a fa élet működése csak az ághegyekre szorítkozik; miért is eléggé mutatja, hogy a száraz, laza föld nem neki való. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, vastagok vagy középvastagok, hegyők felé keveset vékonyodók és hegyőknél, gyakran, bunkósan végződők; egyenesek, alig észrevehetőleg könyökösek; bordázatlanok; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgás világosbarnák; apró, kerek, fakó pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövid és hasaskuposak, kissé hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, szürkével sűrűn tarkázott barnák; alig kiálló, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, hasaskuposak, kissé hegyesek, szürkével kissé tarkázott pirosasbarnák.

Levelei. Elég nagyok vagy csak közép nagyok; elég vastag és keményszövetűek; széles kerülékesek, itt-ott pedig hosszas vagy lándsás tojásdadok; többnyire hirtelen elkeskenyedő, rövidke, szurós hegyben végződők; a vesszők alján laposak vagy kanál formán öblözöttek; a vesszők hegye felé völgyesek vagy csatornásak; alig íveltek; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken apró, tompa fogakkal többnyire ritkásan fűrészesek, nagyrészt pedig épszerűek. Levélnyelők hosszas vagy középhosszu, elég vastag, de hajlékony; nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái hosszak, áridomuak és itt-ott, néha keskeny lándsásak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei jókora nagyok, vékonyabb és hajlékonyabb szövetűek, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak, szeliden hullámosak; hosszas, vékony, hajlékony nyelőkről hanyagul szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 325.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 261.

Mas, *Le Verger*, III. 35. szám alatt. és mások.

Észrevétel. E körtefaj gyümölcsére, növényzetére és fájának termékenységére nézve hasonlítani látszik a Korai bergamot körtéhez: de ettől mégis lényeges vonásokban különbözik. Megérdemli, hogy minden kertben helyet juttassunk számára legalább egy-egy fának, kivált pedig olyan helyeken, a hol a talaj nyáron át is kellőleg nyirkos maradhat.

298. Brassai vajoncza.

(Beurré Brassai.)

Származása. E kitünő körtefajt a császárkörte magvairól nyerte Brassai (Kronstädter) József Kolosvárt. — 1880. tavaszán, tehát kevéssel halála előtt, nekem is küldött róla ojtó vesszőt és ugyanakkor a gyümölcs szélrajzát is azon megjegyzéssel küldötte meg hozzám, hogy magoncját az „Erdélyi gazda”-ban, körülményesen meg fogja ismertetni. Sajnos! a halál meggátolta ebbeli szándéka valóztatásában. Minthogy a fajt, mely azóta nálam is bemutatta gyümölcseit, értékesnek és terjesztésre méltónak találtam; kötelességemnek tartom azt, mint a jó öregnek rám bízott becses hagyatékát, ezuttal körülményes leírásban is bemutatni.

Érésideje. Nálam aug. végén, sept. elején; hűvösebb tájakon, hiszem, hogy octoberig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Kupos körtealaku vagy tojásdad kupos; elég szabályosan boltozott síkfölületű; egyik oldalán kissé húzottabb, mint a másikon. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik és kelyhe körül szűk, de lapos karimában végződik; szára felé pedig szeliden, de mindinkább fogyva, szép tompakuposan fogy el. Szára középhosszu, vékony vagy középvastag, fás, bunkósan végződő; a gyümölcs csucsan husos emelkedés mellé csaknem a felszínre, kissé oldalt helyezett. Kelyhe nyílt; föllálló, rövid, törékenyhegyű osztványaival szűk és lapos mélyedésben ülő, melynek karimája az egyik oldal fölemelkedése miatt ferdén szokott állni.

Szine. Bőre kissé vastag és keménykés, sima, gyöngéd tapintatu, elég fényes; elejénte bágyadt zöld; értével élénk sárga; napos oldalán aransárga és néha némi szelid pirossal színezett. Pontozata igen sűrű, de nem szembe-tünő, apró, fahéjszínű pettyesekéből álló. Rozsdaalakzat csak ott látszik fölületén, hol a bőr fejlődés közben sérülést kapott: de kehelyüregének falain, finom, fahéjszínű rozsdamáz gyakrabban jelentkezik.

Belseje. Husa fehéres, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve bő, igen czukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja zárt vagy kissé nyílt tengelyű; tömlőcskéiben jókora nagy, hosszas, hegyes, tojásdad, sötétbarna, ép magvakat rejtő.

Faja. Vignővésű, egészséges, igen edzett; korán és bőven termő; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé törekvő, de később szétálló, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, ritkás lombozatu, gúlaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs-alanyon; al-

kalmas szálas fának is, gulafának is. Még vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik: de, hogy rendszeren és bőven teremhessen, kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak, vékonyak vagy középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; elég egyenesek, kissé könyökösek, bordázatlanok; gyenge korukban elég sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldes vagy sárgásbarnák; kissé kiemelkedő, apró, kerek, fehér pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; hosszú vagy legalább hosszúas levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, hasaskuposak, elég hegyesek, a vesszőtől inkább vagy kevésbé elálló, szürkével tarkázott sötétbarnák; alig kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, hosszúas kuposak, elég hegyesek, szürkével és sötétbarnával tarkázott pirosas barnák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; vastag és keményszövetűek; tojásdadok vagy kerülékesek; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy laposvölgyesek; alig íveltek; gyenge korukban alsó lapjukon molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos zöldek; széleiken előrehajló, többnyire éles fogakkal elég mélyen és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők a vesszők alján középhosszu, főleg pedig rövid, vastag és merev; csaknem vízirányosan vagy igen nyílt szögekben elálló. Levélpálhái fejletlenek, igen hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, hosszabbak, de vékonyabb-szövetűek, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak; hosszú, rugalmas nyelokről kissé lekonyultan szétálló.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal még senkisé is írta le.

Észrevétel. Megérdemli, hogy minden kertben helyet juttassunk számára főképp pedig ott, a hol a föld nyáron át is kellőleg nyirkos maradhat. Száraz, laza talajban csak kedvező évjáráskor képes teremni.

299. Brockwort parki.

(Birne von Brockwort Park.)

Származása. E kitünő körte-újdomságot Wheeler, gloucesteri kertésznek köszönhetjük, a ki azt a hatvanas évek vége felé Brockwort parkban (Angolhon) fedezte föl. Csak 1870-ben kezdett elterjedni: de azóta érdeme szerint, nagyban terjed mindenfelé. Ojtóvesszejét több hiteles helyről is meghozattam 1879-ben. Azóta galagonyára ojtott törpe fámon több ízben termett nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Sept. elején; hűvösebb tájakon octoberig is eltart; birsre ojtott fán azonban jóval korábban érik.

Mínősége. Kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jókora nagy.

Alakja. Tojásdad vagy körtealaku; szabályosan boltozott, sík, néha azonban szelíden hovádasosfömlületű; egyik oldalán néha kissé hizottabb, mint a másikon. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé többnyire hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül majd elég széles, majd pedig szűk, de lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán némi behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbé hoszas, vastag, tompakupos végben enyészik el. Szára középhosszu, elég vastag, csaknem husos és hajlékony, bunkósan végződő, csaknem végig barnamázos; a gyümölcs hegyén majd a fölszínre helyezett, majd inkább vagy kevésbé tágas és mély üregből kiemelkedő, mely üreg bár nem ránczosfalu, de ritkán van szabályosan kikanyarítva. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; föllálló vagy szétterülő, rövid, törékenyhegyű, szarunemű osztványaival tágas, és nem mély üregben ülő, melynek aljáról lapos ránczok nyulnak a karimára s onnan tovább kiszélesülten és elenyészőleg a gyümölcs derekára is: de annak kerekdedségét alig zavarják meg.

Szine. Bőre finom, vékony, elég sima, értékével kissé zsirostapintatu, elég fényes; elejénte sáppadt zöld; értékével citromsárga; napos oldalán elejénte barnás később derültre változó narancspirossal belehelt s e színezetben karminpiros szeplőkkel és pettyekkel is tarkázott. Pontozata elég sűrű, apróbb-nagyobb fahéjszínű pettyecskékből álló, elég szembetünő. Rozsdaalakzatok rendetlen szilánkokban, néha fömlületén is mutatkoznak: de kehelyüregének falait igen gyakran, szakadozott, érdes rozsdamáz lepi el.

Belseje. Husa fehér, igen finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül sem, vagy csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeres-ízű. Magtokja zárt vagy csak kissé nyíltengelyű; tömlőcskéiben tojásdad, hegyes, sárgásbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövéssü, de egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; nyílt szögekben föl- és szétálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs-alanyon; gulafának alkalmasabb, mintsem szálasfának. Még vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik: de, hogy rendesen és bőven teremhessen, kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, karcsuak, hegyök felé még inkább elvékonyodók; elég egyenesek, kissé könyökösek, bordázatlanok; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldes vagy sárgásbarnák; apró, kerek, fehérés pontokkal nem sűrűn és nem szembetünőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövid vagy zömök kuposak, kissé hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével tarkázott pirosas barnák; a vesszőre majd talap nélkül, majd alig kiálló, bordázatlan talapra helyezettek.

Virágrügyei. Középnagyok, hasaskuposak, kissé hegyesek, szürkével és világos barnával tarkázott pirosasbarnák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; elég vékony és hajlékonyszövegtűek; széles tojásdadok vagy kerülekések; nyelők felé gyakran inkább elkeskenyedők, mint hegyök felé, a hol rendszerint rövidke, szűros hegyben végződnek; laposvölgyesek; kissé íveltek; gyenge korukban füstös pirossal színezettek, finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken apró, elég éles fogakkal sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid vagy rövides, vékony, rugalmas; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái fonálidomuak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire lándsásak, laposak; szétálló, hosszas, vékony, rugalmas nyelökről kissé lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Brockworth Park Pear.

Leirói. L a u c h e, *1-ter Ergänzungsband*, 361. lapján. Mások tudtommal még nem írták le körülményesen.

Észrevétel. Kellőleg nyirkos talajban bárhol is megérdemli, hogy minden kertben helyet juttassunk számára. Még vidékem mostoha viszonyai közt is képes kifizetni a helyet, melyet a kertben elfoglal.

300. Chini kormos.

(Gris de Chin.)

Származása. E jeles körtét Bouzin Norbert, chini dékán nyerte magáról 1832-ben. Belgiumban. Bárha megérdemlené; még napjainkban sincs kelőleg elterjedve. Ojtó vesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérek plantiériesi híres faiskolájából. Több ízben termett már nálam is. Gyümölcsei, valamint növényzete is, jól egyeztek Dumortier leírásával; miért is fajom valódisága kétségtelen. *)

Érésideje. Nálam sept végén. oct. elején; külvösebb tájakon valószínűleg novemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Körtealaku vagy csigás körtealaku; többnyire elég szabályosan boltozott síkfölületű; egyik oldalán, gyakran hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé félgömbalakulag boltozódik s kelyhe körül többnyire ferdén álló, szűk, de lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább és némi behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbé hosszás, karsu-kupos végben enyészik el. Szára rövid, elég vastag, kissé husos, világosbarna mázzal bevont és fehérrel ritkásan pontozott; a gyümölcs csucsaiból, husos emelkedés mellől, oldalvást kiálló vagy csak a gyümölcs folytatásaként husosan kiemelkedő. Kelyhe nyílt; fölálló vagy szétterülő, rövid, törékenyhegyű, sötétbarna, szarunemű osztványaival szépen kikanyarított szűk és lapos mélyedésekben ülő, melynek karimája sík, tehát nemcsak itt, de a gyümölcs derekán sem láthatók bordás vagy buczkos emelkedések.

Szine. Bőre vastag és keménykés, sima, itt-ott száraz, nagyrészt pedig érdestapintatu, csaknem fénytelen; alapszine zöld, értével pedig homályos szalmasárga; napos oldalán, néha, homályos vörössel színezett; de az alapszínből csak itt-ott csillámlik ki egy-egy foltocska; mert az egész fölület itt-ott finom, nagyrészt pedig érdes, cserepes, barnás rozsdamázzal van eltakarva, melyből a gyümölcs szürkés pontozata csak a simább és finomabb rozsdával bevont helyeken tűnik kissé szembe.

Belseje. Husa fehéres, finom, tömöttes olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanygyal emelt, igen kellemes, élénken illatos és fűszeresízű. Magtokja kissé nyíltengelyű; kisdéd tömlőcskéiben, rövid, hegyestojásdad, barna, ép magvakat rejtő.

*) Meg kell itt említenem, hogy Mas Alfons a „Pomol. générale“ című munkája VII-dik kötetében, a 141. lapon, valószínűleg más fajt írt le a fönnebbi neve alatt.

Fája. Mérsékelt növéssü, de elég edzett; korán és bőven termő; rendetlenül föl és szétálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel hamar és sűrűn beruházkodnak, elég lombos, de szellős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs-alanyon; alkalmas szálas fának is, gulafának is. Kellőleg nyirkos, termékeny földben díszlik csak jól és terem szépen kifejlődött gyümölcsöket, melyek mindig jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; ritkán egyenesek, szembetűnőleg könyökösök, bordázatlanok; gyenge korukban elég sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, vörhenyesbarnák; igen apró, kerek, fakó pontokkal sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, hasaskuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével tarkázott sötétbarnák; a vesszőre talap nélkül vagy csak alig kiálló, bordázatlan talapra helyezettek.

Virágrügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, tojásdadok, alig hegyesek, szürkével kissé tarkázott sötétbarnák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; elég vékony, de keményszövetűek; tojásdadok, itt-ott pedig kerülekesek vagy lándsásók; többnyire hirtelen elkeskenyedő, rövidke, szurós hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak és alig íveltek; a vesszők hegye felé völgyesek és íveltek; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken igen apró, alig észrevehető fogakkal fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, elég vastag és merev; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái fonálidomúak, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, mint a vesszőkön levők, laposak; rendetlenül föl- és szétálló, rugalmas nyelökről csaknem vízirányosan vagy bokrétáisan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leiről. Dumortier, *Pomone tournaïsiennne*, 65. lapján. Mások tudtommal még nem írták le. Mas Alfons, mikép már a megelőző lapon megjegyeztem, aligha más fajt nem írt le a fönnebbi neve alatt.

Észrevétel. Hazánk emelkedettebb tájékaira vagy nagyobb folyóvizeink iszapolta talajba való e körtefaj. Vidékem mostoha viszonyai közt a tartós szárazságot ez is megsínylette.

301. Daras kolmárja.

(Colmar Daras ; Daras Colmar.)

Származása. E jeles körtét bizonyos Daras nevű, Naghinban lakó ur azon magoncokról nyerte, melyeket Everard Gábor, tournay-i kertésztől vett volt és az új fajt saját nevére elkeresztelve, 1868-ban kezdte elterjeszteni. Bár nagyon megérdemelné, hogy minél szélesebb körben elterjedjen; mégis folyvást az újdonságok közé tartozik még napjainkban is. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. második felében; hűvösebb tájakon decemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy, gyakran pedig jókora nagy.

Alakja. Gulaalaku vagy kissé hosszás és hasas körtealaku; többnyire kissé szabálytalanul boltozott buczkos és szeliden hovádasosföülletű; egyik oldalán rendszerint hizottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé az egyik oldalon szeliden, a másikon hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül rendszerint elég talpasan végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább és behajlással is fogyva, többnyire ferdén álló, tompakupos végben enyészik el. Szára rövides vagy középhosszu, vastag vagy elég vastag, fás, néha görcsös, tövénél husos, hegyénél bunkós, zöldes, nagyrészt pedig barnás rozsdával szakadozottan bevont; a gyümölcs csucsán, husos emelkedések közül kiálló; néha az egyik oldal fölemelkedése mellé, oldalt helyezett és husos dudortól egészen ferdére nyomott. Kelyhe elég nagy; nyílt: rendetlenül fölálló vagy szétterülő, barnás, szarunemű osztványaival elég tágas és elég mély üregben ülő, melynek aljáról lapos bordák nyulnak föl a karimára s onnan tovább a gyümölcs derekára is, annak kerekdedségét inkább vagy kevésbé megzavarván.

Színe. Bőre kissé vastag és keménykés, elég sima, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos fűzöld; értével zöldes-sárga vagy citromsárga; napos oldalán gyakran igénytelen pirossal színezett. Pontozata elég sürű; apró, barnás pettyecskékből álló; néha alig, néha pedig eléggé szembeütő. Rozsda csak ott mutatkozik fölületén, a hol a bőr, fejlődés közben sérülést kapott.

Belseje. Husa sárgásba játszó fehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve igen bő, igen cukros, gyöngéd savannyal emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tágas tömlöcskéiben jókora nagy, hosszás tojásdad, hegyes és a hizottabb végén is egy, oldalvást helyezett, tompa pupocskával ellátott, barna, ép, néha idéetlen magot rejtő.

Fája. Nálam csak mérsékelt-növésű, de egészséges és edzett; elég korán és bőven termő; kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, szép gúlaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálás fának is, gulafának is. Kellőleg nyirkos, kötött, de termékeny földben diszlik és terem legjobban. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, középhosszak, elég vastagok vagy csak középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, merevek, alig könnyökösek, bordázatlanok; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgás vagy zöldesbarnák; apró, kerek, fakó pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, tojásdadkúposak, hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével tarkázott sötétbarnák; alig kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, tojásdadok, alig hegyesek, szürkével árnyalt pirosas gesztenyeszínűek.

Levelei. Középnagyok; nem vastag, de erős szövetűek; tojásdadok vagy széles tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; laposak vagy igen laposvölgyesek; alig íveltek, de hegyökkel kissé lefelé görbülők; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők világos zöldek; épszélűek. Levélnyelők rövid, középvastag, merev; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak, a nyél tövétől kissé fülebb, a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei kissé nagyobbak, mint a vesszőkön levők, laposak, hullámosak, épszélűek; szétálló, hosszas, rugalmas nyelökről kissé lekonyulók.

Hasonnevei. Delphine de Tournay.

Leirői. Dumortier, *Pomone tournaissienne*, 139. lapján.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obst.* pótfüzete 159. lapján. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Még vidékem mostoha viszonyai közt is képes hálásan kifizetni a helyet, melyet a kertben elfoglal. Kellőleg nyirkos talajban megérdemli, hogy mindenütt helyet juttassunk számára kerteinkben.

302. Hölgyek körtéje.

(Chair à dame; Damenbirn.)

Származása. Régi francia gyümölcs. Eredetéről semmi bizonyosat sem jegyeztek föl a régi francia gyümölcsészek. Napjainkban meglehetősen el van terjedve mindenfelé. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából, Plantièresből. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam jul. végén, aug. elején; hűvösebb tájakon szeptemberig is eltart.

Minősége. II. rendű cseme gyümölcs.

Nagysága. Kisded vagy csaknem középnagy.

Alakja. Hosszas csigaalaku vagy hasas kupalaku; elég szabályosan boltozott, noha kissé buczkosföülletű. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödik s kelyhe körül elég szűk, de laposas karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden aztán behajlással is fogyva, elég rövid tompakupos végben enyészik el. Szára rövides, vastag, csaknem husos, két végén bunkós; gyakran pedig középhosszu, középvastag, fás, de hajlékony, zöldes, itt-ott pirossal árnyalt; a gyümölcs csucsan, husos gyűrűzetből, rendszerint ferdén kiemelkedő. Kelyhe elég nagy, nyílt; rendetlenül föl- és szétálló, rövid barna, szarunemű osztványaival többnyire szabálytalanul kikanyarított, tágas, lapos mélyedésben ülő, melynek falain lapos ránczok és karimáján szelid emelkedések láthatók, melyek elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölhuzódnak s annak egyik oldalát hizottabbá teszik mint a másikat.

Szine. Bőre kissé vastag és szívós, síma száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével sárgás zöld; napos oldalán homályos vagy csaknem sötét vérpirossal bemosott, mely színezet gyakran a gyümölcs árnyas oldalára is áthuzódik és ott szelid árnyalatként enyészik el. Pontozata elég sűrű; finom, apró, fakó pettyescskék alakjában jelenkező; néha alig néha pedig elég szembetünő. Rozsda ritkán, de kisebb-nagyobb, sárgás vagy barnás, néha cserepes ragyafoltok gyakrabban mutatkoznak fölületén.

Belseje. Husa sárgásfehér, félfinom, félszerint olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve bő vagy elegendő, igen czukros, gyöngéd, de néha kissé huzós savanygyal emelt; rendszerint igen kellemes fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; tömlöcskéiben vagy idétlen vagy az éretlenség fehér színét viselő magvakat rejtő.

Fája. Csaknem bujanövesű, egészséges és elég edzett; korán és a neki kedvező helyen, gazdagon termő; éles szögekben fölfelé törekvő, de később rendetlenül szétálló és hegyökkel lefelé görbülő, hosszú ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel csakhamar beruházkodnak, elég lombos, szabálytalan

gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birs-alanyon; alkalmas szálasfának is, gulafának is. Vidékem mostoha viszonyai közt a tartós szárazság miatt gyümölcspeszkei előbb hálnak el, hogy sem teremnének, a miből azt következtetem, hogy e körtefajnak is kellőleg nyirkos földre van szüksége. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, vastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; ritkán egyenesek, hanem kissé görbék és könyökösek; elég szembetűnőleg bordázottak; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, vöröses barnák; jókora nagy, kissé kiemelkedő, hosszú, fehér pontokkal elég sűrűn és szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, kuposak, kissé hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, de a vesszők hegye felé csaknem lapulók, szürkével sűrűn árnyalt barnák; inkább vagy kevésbé kiemelkedő, hosszan bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, rövid, hasas kuposak, alig hegyesek, sárgás szürkével tarkázott vöröses barnák.

Levelei. Középnagyok; vastag és elég keményszövetűek; hasszas tojásdadok; nyelők felé itt-ott keskenyebbek, mint hegyök felé; többnyire hirtelen elkeskenyedő, majd hosszú, majd rövidke, éles hegyben végződők; inkább vagy kevésbé völgyesek; széleiken itt-ott rendetlenül hullámosak; inkább vagy kevésbé íveltek; gyenge korukban molyhosak; ért korukban csupaszak, elég simák, fényesek csaknem sötét zöldek; széleiken ritkás, tompa fogakkal elég mélyen, de nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid vagy középhosszu, középvastag, hajlékony; nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők; rendetlenül föl és szétálló nyelőről ívelten lefelé csüggők.

Hasonnevei. Chère à dame; Chère aux dames; Poire de prince d'été stb.

Leirői. Jahn, *Illustr. Handb. der Obst.* II. 37.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 543.

Mas, *Le Verger*, II. 45. és sokan mások is.

Észrevétel. Nagyobb folyóvizeink mellékén haszonnal tenyészthetnők az alföldön is: de mégis inkább való hazánk hegyes vidékeire, mintsem az alföldre. Szép gyümölcsei végett kapvakapnának rajta a piacokon. Vidékem mostoha viszonyai közt kevés haszonnal járna tenyésztése.

303. Husvétí bergamot.

(Bergamotte de pâques; Oster-bergamotte.)

Származása. Régi bizonytalan. Annyi bizonyos, hogy Franciaországban már két század előtt ismeretes volt. Tartósságáért nagy becsben volt a régi gyümölcsészek előtt; de újabb korban már kezdik elhanyagolni; mert nála szebb, jobb és tartósabb körtékkel is rendelkezhetünk. Ojtóvesszejét 1879-ben kaptam a Leroy hires faiskolájából, Angersból. Több ízben termett azóta nálam is a fajfán. Fajom valódisága kétségtelen.

Érsideje. Nálam nov. jan.; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. II. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is.

Alakja. Tojásdad gömbalaku vagy hasas csigaalaku; egyik oldalán hízottabb, mint a másikon; rendszerint síkfölületű. Zöme a középtájánál alább a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül inkább vagy kevésbbé szűk talpban végződik; szára felé pedig elejente szeliden aztán mindinkább fogyva rendszerint tompa csucsan enyészik el. Szára hosszas vagy középhosszu, vékony vagy középvastag, fás, de hajlékony, többnyire görbe és bunkósan végződő, vörhenyes mázzal végig bevont s itt-ott fehér pontokkal behintett; a gyümölcs csucsan, csaknem a felszínre vagy csekélyke mélyedésbe helyezett s egy-egy fölemelkedő dudortól ferdére nyomott. Kelyhe nyílt fölálló vagy szétterülő, rövid néha hiányos, szarumemű osztványaival szépen kikanyarított, szűk mélyedés-kébe vagy csaknem a felszínre helyezett, melynek karimája csak néha és szeliden hullámos; a gyümölcs dereka rendszerint szép kerekded.

Szine. Bőre kissé vastag és keménykés, sima, de értével némi ragadós zsirosság észlelhető rajta, bágyadtan fénylő; elejente bágyadt zöld; értével zöldes citromsárga; napos oldalán néha némi földvörössel szinezett vagy csak gyöngén belehelt. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt, apró, barnás vagy fahéjszínű pettyecskékből álló elég szembetűnő. Rozsdaalakzatok csak néha és itt-ott mutatkoznak fölületén: de kelyhe és szára körül többnyire rozsdamázos. Kisebb-nagyobb, barnás ragyafoltok gyakran jelenkeznek rajta.

Belseje. Husa fehéres, félfinom, félszerint olvadó; magtokja körül finoman köves szemcsés; leve elég bő, czukros, finom, de néha kissé élénk savanyúval emelt, elég kellemes fűszeresízű. Magtokjának tengelye hosszas és nyílt; tágas tömlőcskéiben majd idétlen, majd ép, hosszúhegyű, barna magvakat rejtő.

Fája. Elég vügnövésű és nagy fát nevelő, egészséges és edzett; elég korán és bőven termő; kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő, erős ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel kellőleg beruházkodnak, szép lombos, de kellőleg szellős, gulaalaku koronát alkotó. Diszlik vadonczon is, birszen is; alkalmas gulafának és szálás fának is. Még vidékem mostoha viszonyai közt is

jól díszlik: de itt csak akkor terem, ha az évjárás gyümölcstermesre kedvező. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak vagy középhosszak, elég vastagok vagy középvastagok; hegyök felé kissé elvékonyodók; elég egyenesek, merevek, szembetűnőleg könyökösek; bordázatlanok; gyenge korukban hegyök felé finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, barnás zöldek; apróbb-nagyobb, kerek, fehér pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Jókora nagyok, vagy csak középnagyok, zömökkuposak, alig hegyesek, kissé elállóak vagy a vesszővel párhuzamosan fölfelé állók, szürkével tarkázott pirosas barnák; elég kiemelkedő, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, rövid tojásdadok, kissé hegyesek, szürkével árnyalt gesztenyeszínűek.

Levelei. A vesszők alján elég nagyok, főleg a vesszőn csak középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; széles tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, rövidke éles hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak; a vesszők hegye felé pedig mindinkább csatornásak; alig íveltek; gyenge korukban ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, elég világos zöldek; széleiken tompa fogakkal inkább vagy kevésbé szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszas, középvastag, de a vesszők hegye felé mindmind rövidebb, elég vastag és merev; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fonál- vagy áridomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei laposak, rendetlenül hullámosak; igen hosszú, vékony, hajlékony nyelőkről inkább vagy kevésbé lefelé csüggők.

Hasonnevei. Bergamotte d'hiver; Easter Bergamot; Bergamotte soldat stb.

Leirői. Die l, *Kernobstsorten*. VII. 119.

L e r o y, *Dict. de pomol.* I. 250.

M a s. *Pomol. générale*; I. 145. és mások.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt kevés haszonnal járna tenyésztése; de ott, hol a talaj nyáron át is kellőleg nyirkos maradhat, mindenütt képes lesz kifizetni a helyet, melyet kerteinkben számára juttatunk.

304. Huyshe bergamotja.

(Huyshe's Bergamotte.)

Származása. E jeles körtét Huyshe, angol gyümölcsész a Mária-Luiza körte magvairól, legujabban nyerte. Minthogy körülményes leírását még senkitől sem olvastam; származásáról csak ennyit tudhattam meg a Simon-Louis testvérek nagy katalogjából, a „Guide pratique“-ból, a hol rövid jellemzése a 103-ik lapon közölve van. Mint újdonság még kevésbé van elterjedve. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam dr. Lucástól, Reutlingenből. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésiideje. Nálam sept. végén, october elején; hűvösebb tájakon decemberig is eltart.

Minősége. I. rendű, néha pedig csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagyobb a közepszerűnél; néha jókora nagy.

Alakja. Tojásdad; elég szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a közep-tájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyölyödik s kelyhénél elég széles, lapos karimában végződik; szára felé pedig szintén szeliden és néha némi behajlással is fogyva boltozódik s rövid, de elég vastag tompakupos véget alkot. Szára középhosszu, vékony vagy középvastag, fás, görbe és bunkósvégű, csaknem végig barnamázos; a gyümölcs csucsán kissé oldalt, csaknem a felszínre helyezett. Kelyhe zárt; összehajló, apró, vörhenyes, szarunemű osztványaival lapos ránczokkal körülvett csekélyke mélyedésben ülő, melynek karimája alig hullámos ugyan, de róla lapos bordák látszanak levonulni a gyümölcs derekára s ezek annak kerekdedségét néha megzavarják.

Szine. Bőre finom, vékony, síma, gyöngéd, többnyire azonban száraztá-pintatu, bágyadtan fénylő; elejente sáppadt zöld; értével zöldessárga; napos oldalán igénytelen, homályos pirossal belehelt. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt, apró, fahéjszínű pettyecskekből álló, elég szembetűnő. Rozsdafoltok és alakzatok ritkán és hálózatosan elszórva, különösen a gyümölcs kelyhes és száras, végén, valamint a napos oldalán is, majd minden gyümölcsön fordulnak elő.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, finom vagy félfinom, tömöttes, olvadó vagy félszerűtlen olvadó; magtokja körül finoman köves-szemcsés; leve igen bő, czukros, gyöngéd, de száraz évjáráskor nálam kissé húzós savanyúval emelt, többnyire azonban igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; hosszas és szűk tömlőcskéiben, hosszas, karcsu, hegyes, világosbarna, ép, néha pedig idétlen magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövési, de egészséges és igen edzett; elég korán és bőven termő; nyílt szögekben fölfelé törekvő, de később szétálló és hegyökkel lefelé is görbülő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruház-

kodnak, elég lombos, de szellős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik; birsen még nem tanulmányoztam; alkalmas gulafának és szálastának is. Mindenütt jól díszlik: de, hogy rendesen, bőven és kifogástalan ízű gyümölcsöket teremhessen, kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé lassan elvékonyodók; ritkán egyenesek; szembetűnőleg könyökösök; bordázatlanok; gyenge korukban elég sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, csaknem fényesek, zöldesbarnák; apró, többnyire hosszas, fakó pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; középhosszu levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, szélestalpuak, rövidkuposak, elég hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével árnyalt világos gesztenyeszínűek; elég kiemelkedő, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, hosszas kuposak, kissé hegyesek, szürkével és sötétbarnával tarkázott világosbarnák.

Levelei. Kicsinyek; vékony, de keményszövetűek; kerülékesek vagy tojásdad-kerülékesek; hirtelen elkeskenyedő, rövidke, szurós hegyben végződők; laposak vagy széleiken csak kissé fölhajlók; nem íveltek; gyenge korukban alsó lapjukon finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos zöldek; széleiken csak hegyök felé és igen apró fogakkal fűrészesek, nagyrészt pedig épszélűek. Levélnyelők rövidek vagy középhosszu, középvastag, elég merev; inkább vagy kevésbé rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fonál- vagy áridomuak, kissé tartósak. Virágrügyet körítő levelei szintén kicsinyek, kerülékesek, laposak, csaknem épszélűek; rézsunt szétálló, hosszas, vékony, hajlékony nyelökről lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Prince of Wales; Prince de Galles.

Leirói. A nálam meglévő gyümölcsészeti művek egyikében sem találom leírását: de a „Guide pratique“ főnebb idézett helyén közlött jellemzés a nálam termett gyümölcsökre igen jól ráillik.

Észrevétel. Hazánk hegyes vidékein vagy nagyobb folyóvizeink mellékén kísértük meg tenyésztését s ott, hol gyümölcseit mindig finomízűeknek találjuk, tenyészük nagyban is.

305. l'risz.

(Iris Grégoire.)

Származása. E kitünő körtét, mikép Mas Alfons állítja, a Nemes kolmár magvairól, Gregoire nyerte Jodoigneban. Magról kelt s ojtatlanul fölnevelt fája 1853-ban termett először. Becseseknek találván gyümölcseit, leánya nevére keresztelte el s kezdette elterjeszteni. Napjainkban már, érdeke szerint el van terjedve mindenfelé. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Veress Ferencz, fényképésztől, Kolosvárról. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. közepétől oct. közepéig; hűvösebb tájakon februárig is eltart.

Minősége. I.-rendű vagy csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is, nagyobb is.

Alakja. Hasas csigaalaku; néha csigás körtealaku; többnyire szabálytalanul boltozott buczkos és hovádasosfömlüetű. Zöme a középtájnál rendszert alább, a kelyhes vég felé esik, homnét kelyhe felé többnyire szeliden gömbölyödik s kelyhe körül többnyire szűk és egyenetlen talpban végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással is, mindinkább fogyva inkább vagy kevésbé rövid, tompakupos végben enyészik el. Szára rövides vagy középhosszu, vastag, többnyire husos, görcsös, csaknem végig barnamázos; a gyümölcs csucsából csaknem annak folytatásaként husosan kiemelkedő vagy husos dudortól ferdére nyomott. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló, sárgás világosbarna, szarunemű, csatornás osztványával szabálytalanul kikanyarított, többnyire szűk és nem mély üregben ülő, melynek finom, vörhenyes, sugaras rozsdával bevont falain és karimáján egyenetlen bordás emelkedések mutatkoznak, a melyek a gyümölcs derekára is inkább vagy kevésbé szembetünőleg fölvonulnak s annak kerekdedségét többnyire megzavarják.

Színe. Bőre finom, vékony, elég sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sárgás zöld; értével sáppadt sárga; napos oldalán aransárga és néha némi gyöngéd pirossal színezett. Pontozata sűrű; apró, fahéjszínű pettyecskékből álló; majd alig, majd eléggé szembetünő. Rozsdaalakzatok márványzatos vagy hálózatos foszlányokban, gyakran mutatkoznak fölületén; néha néha zölddel szegett feketés ragyaszeplők is találkoznak rajta.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, finom csaknem áttetsző, gyöngéd és olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve bő, czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, illatos, fűszeresízű. Magtokja zárt tengelyű; szűkes fiókjai mindenikében egy-két duzzadt-tojásdad, világosbarna ép vagy idétlen magot rejtő.

Fája. Fiatal korában csaknem bujanövésű; később is egészséges és edzett; elég korán és bőven termő; rendetlenül föl- és szétálló és később lefelé is görbülő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős, terjedelmes gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs-alanyon; alkalmas szálasfának és nyesés alatt tartva gulafának is. Mindenütt jól díszlik: de csak kellőleg nyirkos talajban terem bőven és rendszeren. Gyümölcsei igen jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, vékonyak vagy középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; ritkán egyenesek, hanem többnyire görbék és igen könyökösek; bordázatlanok; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgásbarnák; igen apró kerek, fakó pontokkal sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, szélestalpu rövidkuposak, elég hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével árnyalt sötétbarnák; a vesszőre majd talap nélkül helyezettek, majd pedig a vesszőnek a rügy körül való sajátzerű dudorodványa közepéből csaknem vízirányosan kiállók.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, rövid és hasaskuposak, alig hegyesek, szürkével és sötétbarnával árnyalt világosbarnák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; nem vastag, de igen keményszövetűek; lándsásak vagy lándsás tojásdadok; gyakran nyelők felé is, hegyök felé is csaknem egyenlően elkeskenyedők; többnyire hosszúak, éles hegyben végződők; lapos völgyesek; alig vagy éppen nem íveltek; gyenge korukban alig észrevehetőleg molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos fűzőldék; széleiken igen apró, tompa fogakkal elég sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszúak vagy középhosszu, középvastag, hajlékony, gyakran szelid pirossal színezett; csaknem vízirányosan elálló. Levélpárhái fonálidomuak, a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, mint a vesszőkön levők, völgyesek; rendetlenül álló, elég hosszú, vékony, rugalmas nyelökről lankadtan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Bivort, *Annal. de pomol.* VI. 47.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 290.

Mas, *Pomol. générale*, VII. 243. de csak töredékben.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstkunde*, pótfüzete 151. lapján.

Észrevétel. A hol a föld nyáron át is kellőleg nyirkos maradhat; megérdemli, hogy minden kertben helyet juttassunk számára. Vidékem mostoha viszonyai közt kevés haszonnal járna tenyésztése.

306. Izabella.

(Isabelle de Maleves.)

Származása. E korán érő, becses körtét is Grégoire nyerte magról, 1865-ben, Jodoigneban (Belgium) és Vrints-Trauenfeld Izabella Maleves-i birtokos, bárónő nevére elkeresztelve, kezdette elterjeszteni. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Veress Ferencz, fényképésztől, Kolosvárról. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Julius végén, aug. elején.

Minősége. I. rendű, de vidékem mostoha viszonyai közt, gyakran csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha csaknem középnagy.

Alakja. Többnyire fügealaku vagy hosszás csigaalaku; elég szabályosan boltozott, noha ném mindenkor sík-, hanem kissé hovádasosföülletű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödik s kelyhe körül szűk és ferdén álló karimában végződik, melyre nem mindig állítható fel; szára felé pedig elejente szeliden, aztán behajlással és néha hullámzatosan fogyva, ferdén álló kupos végben enyészik el. Szára rövides, középvastag, fás, tövénél husos, hegyénél bunkós; a gyümölcs csucsból, ennek folytatásaként kiemelkedő. Kelyhe zárt vagy félignyilt; rendetlenül fölfelé álló, szürkésbarna, szarunemű osztványaival csaknem a felszínre helyezett vagy szeliden ránczolt, lapos mélyedéskéből kiemelkedő.

Szine. Bőre vékony, de keménykés, elég sima, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejente bágyadt zöld; értével zöldessárga; még napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga és néha némi gyöngéd pirossal színezett. Pontozata sűrű; igen apró, zöldecs pettyecskékből álló, alig szembetűnő. Finom rozsdafoszlányok csak a gyümölcs kelyhes végén és szára körül mutatkoznak néha.

Belseje. Husa zöldecsbe játszó fehér, elég finom, olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve bő, czukros vagy elég czukros, finom, de néha kissé huzós savanyúval emelt, elég kellemes, noha nem mindenkor kellőleg fűszeresízű. Magtokja inkább vagy kevésbé nyíltengelyű; szűk tömlöcskéiben tojásdad, hegyes, világosbarna, ép, néha pedig idétlen magvakat rejtő.

Fája. Vignővészű, egészséges, edzett; nem korán, de aztán elég bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel elég jól beruházkodnak, szép lombos, de kellőleg szellős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálas fának is, gulafának is. Mindenütt jól díszlik: de csak kellőleg nyirkos talajban terem bőven, rendesen és kifogástalanul finomízű gyümölcsöket, melyek igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, karcsuak, hegyök felé még inkább elvékonyodók; ritkán egyenesek, könyökösök; csaknem bordázatlanok; gyenge

korukban is csak hegyök felé finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, pirossal itt-ott árnyalt zöldesbarnák; apró, többnyire kerek, fakó pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak, rendetlen, többnyire azonban hosszas levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, hasaskuposak, hegyesek, csaknem lapulók, sötét barnával tarkázott világos-barnák; jól kiemelkedő, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, kuposak, hegyesek, vörhenyesbarnák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; kissé vastag és keményszövetűek; inkább vagy kevésbé széles tojásdadok; a vesszők hegyénél tojásdad kerülmekesek; hosszas, éles hegyben végződők; laposak vagy laposvölgyesek; alig íveltek; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk fűzőldek; széleiken apróbbnagyobb, éles fogakkal elég sűrűn, de nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid vagy középhosszu, középvastag, rugalmas; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei többnyire jóval nagyobbak és szélesebbek, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak; középhosszu vagy rövides nyelőkről majd mereven, majd lankadtan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. B i v o r t, *Les fruits du jardin Van Mons*, 73. lapján.

M a s, *Pomol. générale*, V. 81. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Főnebbi leirői e körtefajt kitűnőleg I. rendűnek találták. Ők bizonyára kedvezőbb viszonyok közt tanulmányozták azt, mintsem én; hiszem azonban, hogy kellőleg nyirkos talajban nálunk is csak oly finomízűek lesznek gyümölcsei, mint Belgiumban. Tegyük vele kísérletet!

307. Jó Sarolta.

(Bonne Charlotte; Gute Charlotte.)

Származása. E jeles körtét valószínűleg Bivort nyerte magról, 1849-ben a Van Mons kertben, Geest-Saint-Remyben, (Belgium). Származásáról bővebb adatokat nem jegyeztek föl a gyümölcsészek, a kik e fajt munkáikban először ismertették. Napjainkban megiehetősen el van terjedve mindenfelé. Öjtővesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett nálam is a fajfán. Fajam valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam aug. elején; hűvösebb tájakon sept. elejéig is eltart.

Minősége. Csaknem I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisded, néha csaknem középnagy.

Alakja. Hosszas csigaalaku; néha inkább vagy kevésbé rövid körtealaku; többnyire szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül elég szélestalpasan végződik; szára felé pedig behajlás nélkül vagy csekély behajlással fogyva, inkább vagy kevésbé hosszás, kissé tompa kupos véget alkot. Szára rövides, többnyire igen vastag, fás, de tövénél husos, bunkósan végződő, fahéjszínű mázzal csaknem egészen bevont; a gyümölcs csucsából, annak folytatásaként, többnyire kissé ferdén kiálló. Kelyhe jókora nagy, nyílt vagy félig nyílt; fölfelé álló, de hegyökkel hátra hajló, törekeny hegyű, hosszás, keskeny, szürkésbarna osztványaival szabályosan kikanyarított, tágas, de sekély, tányéralaku mélyedésben ülő, melynek falai simák s karimája csak ritkán mutat némi szeliden hullámos emelkedéseket.

Szine. Bőre finom, sima, száraztapintatu; elejénte világos zöld; értével zöldes sárga; napos oldalán aranyásárga és gyakran, kisebb-nagyobb terjedelemben rózsaszínnel márványzott és csíkozott. Pontozata ritkásan elhintett, sötét zöld, itt-ott pedig szürkés pettyescskék alakjában jelenkező, de a gyümölcs értével kevésbé szembetűnő. Finom, fahéjszínű vagy barnás rozsdá majd minden gyümölcsön, különösen száras végén és kelyhe körül szokott jelenkezni.

Belseje. Husa szép fehér, finom, vajszerű; magtokja körül sem köveszemzés; leve bő vagy elegendő, igen cukros csaknem minden savany nélkül, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; apró fiókjában kevés ép magot rejtő.

Fája. Mérsékeltnövéssű és a neki kedvező helyen egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs-alanyon; alkalmas szálás fának is, gulafának is. Nálam a tartós szárazságot mindig megsínylette. Kellőleg nyirkos talajban díszlik csak és terem rendesen és bőven. Gyümölcssei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé lassudan elvékonyodók; elég egyenesek, noha könyökösek; finoman bordázottak; gyenge korukban elég sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgásbarnák; jókora nagy, többnyire hosszas, fakó pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, szélestalpu, hasaskuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló, de a vesszők hegye felé csaknem lapulók, szürkével tarkázott pirosas gesztenyeszínűek; elég kiemelkedő, hárombordás talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, rövid hasaskuposak, kissé hegyesek, szürkével kissé tarkázott pirosas gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek; vastag és keményszövetűek; hosszas, keskeny tojásdadok; csaknem szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; inkább vagy kevésbé völgyesek; íveltek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos zöldek; széleiken ritkásan, elég élesen, de nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid vagy rövidek, középvastag, elég merev; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fonálidomuak, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak, szelíden hullámosak; hosszas, vékony, rugalmas nyelökről kissé lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* VII. 331.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 477.

Mas, *Le Verger*, II. 65. és mások.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közé nem való. Fája csak selymös, itt és rövid életű; de kellőleg nyirkos talajban, bárhol is, képes hálásan kifizetni a helyet, melyet kerteinkben számára juttatunk.

308. Juliusi szép.

(Belle de Juillet.)

Származása. E beces, korán erő körtét a Simon-Louis testvérek nagy katalogja, a „Guide pratique“ szerint, bizonyos Lampe nevű ur nyerte magról, Peckben, (Belgium). Ojtóvesszejét 1875-ben kaptam a Simon-Louis testvérektől, Plantièresből. Nálam is termett már és a tölem kapott ojtóvesszőkről Oláh Gyula öcsémnél, Nánáson is. Bárha gyümölcsei finomságra nem is veteledhetnek a Giffard vajonczával, melyhez Lampe ur hasonlónak találta körtéjét; mégis hiszem, hogy fajom valódi; mert gyümölcseire és növényzetére jól ráillik a Guide pratique rövid jellemzése.

Érésideje. Julius második felében.

Minősége. I. rendű vagy csaknem I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha csaknem középnagy.

Alakja. Csigás körtealaku; elég szabályosan boltozott, noha kissé buczkos és hovádasosfölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé félgömbalakulag boltozódik és talp nélkül végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással is fogva inkább vagy kevésbbé hosszas, karcsu és kissé tompakupos véget alkot. Szára hosszas vagy középhosszu, elég vékony vagy középvastag, fás, kissé görcsös, mindkét végén bunkós, itt-ott barnamázos; a gyümölcs csucsán, husos gyűrűzetből kiálló vagy husosan és ferdén kiemelkedő. Kelyhe nagy, nyílt; szétterülő, széles és elég hosszas, vékony és nem szarunemű osztványaival a felszínre úgy helyezett, hogy miatta a gyümölcs ritkán állítható föl.

Szine. Bőre finom, sima, gyöngédtapintatu, elég fényes; elejénte bágyadt zöld; értével sárgás zöld; napos oldalán füstös vörössel színezett. Pontozata sűrű; igen apró, fehères pettyescskékből álló, csakis a napos oldalán szembe-tünő. Rozsda csak elvétve mutatkozik fölületén.

Belseje. Husa fehères, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve elegendő, igen czukros, gyöngéd savanyval emelt, kellemes fűszeresízű, de, úgy látszik, hamar szotyósodó. Magtokja kissé nyílttengelyű; tömlöcskéiben apró, tojásdad, sötétbarna, sovány, de ép magvakat rejtő.

Fája. Elég vígnövésű, egészséges és igen edzett; elég korán és elég bőven termő; kissé éles szögekben fölfelé törekvő, sűrű, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, jellemzőleg sűrűlombos, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik; alkalmas szálas fának és gulafának. Mindenütt jól díszlik: de, hogy bőven is rendesen teremhessen, kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcseit az erősebb szelek meg szokták tizedelni.

Vesszei. Számosak, rövidek vagy középhosszak, elég vastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; egyenesek, merevek, könnyökösek; bordázot-

tak; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, olajszínű-zöldes vagy sárgásbarnák; kisebb-nagyobb, tojásdad vagy hosszú, fehér pontokkal sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Jókora nagyok, kuposak, hegyesek, csaknem lapulók vagy a vesszővel párhuzamosan fölfelé állók, szürkével sűrűn tarkázott világos barnák; elég kiálló, hosszan bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadkuposak, hegyesek, simák, sötétbarnák.

Levelei. Középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; hosszú tojásdadok; inkább vagy kevésbé hirtelen elkeskenyedő, hosszú vagy rövidke, éles hegyben végződők; inkább vagy kevésbé völgyesek, széleiken kissé hullámosak; alig íveltek, de hegyökkel lefelé és félre is görbülők; gyenge korukban is alig észrevehetőleg molyhosak; ért korukban csupaszak, fényesek, élénk világos-zöldek; széleiken kisebb-nagyobb, tompa fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, elég vastag, de hajlékony; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei hosszú, keskenytojásdadok, laposak, hullámosak, hegyökkel félre csavarodók, csaknem épszélűek; szétálló, hosszú, rugalmas nyelőről kissé lekonyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Thomas *Guide pratique* stb. 109. lapján csak röviden jellemezte. Tudtommal még senkisért írt le körülményesen.

Észrevétel. Nagyobb folyóvizeink mellékén, különösen nagy városok mellett, a hol kapós a korai gyümölcs, tegyük vele kísérletet. Hazánk magasabban fekvő tájékain azonban, hiszem, hogy mindenütt kifizetné a helyet, melyet számára juttatunk.

309. Kraszán.

(Crassane: Die Crassane.)

Származása. Régi bizonytalan, Leroy valószínűnek tartja, hogy Crésane, francia községből származik; mert Dom Gentil, régi francia pomolog „Jardnier solitaire“ című munkájában „Bergamote de Crésane“ (magyarul: Crésanei bergamot) névvel említi föl e körtefajt. Napjainkban mindenfelé el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Dr. Lucastól, Reutlingenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Oct. nov. de néha december elejéig is eltart.

Minősége. I. rendű; néha csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jóval nagyobb is.

Alakja. Gömbölyded vagy csaknem lapos gömbalaku; majd szabályosan majd szabálytalanul boltozott sík vagy szeliden bucczkosfölkületű; egyik oldalán gyakran hízottabb mint a másikon. Zöme többnyire a középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, de szára felé kissé összébb húzódva boltozódik s mindkét sarkán elég széles, lapos karimában végződik. Szára hosszú, középvastag, fás, de hajlékony, tövénél rendszerint hízott és csaknem végig barnamázás; szűk, de lapos tányéralaku mélyedésbe helyezett. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; fölálló vagy szétterülő, szarunemű osztványaival tágas, de lapos és ritkán mély üregben ülő, melynek sík és csak néha egyenetlen falain néha finom, néha érdes rozsdamáz is szokott mutatkozni.

Szine. Bőre kissé vastag, elég síma, száraz vagy szeliden érdestapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével sárgás zöld; napos oldalon is csak kissé élénkebb sárga minden pirosság nélkül. Pontozata elég sűrű; apróbb-nagyobb, zölddel szegett, fahéjszínű pettyescskékből álló, inkább vagy kevésbé szembetűnő. Rozsdaalakzat itt-ott gyakrabban mutatkozik fölületén; néha azonban csak szennyesbarna, fátýolszerű ragyaszeplők jelenkeznek rajta.

Belseje. Husa fehéres vagy kissé sárgásba játszó fehér, elég finom, tömöttes olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve bő, czukros, finom, de némely helyt, száraz évjáráskor kissé huzós savanyúnyal emelt, kellemes, néha illatos, fűszeresízű. Magtokja csaknem zárttengelyű; tágas tömlöcskéiben hosszas tojásdad, hegyes, barna ép magvakat rejtő.

Fája. Elég vígnövésű, egészséges és edzett; elég korán, de csak mérsékelt termő; nyílt szögekben föl és szétálló, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős, gulaalaku koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; léczezett melletti művelésre és gulafának alkalmasabb, mintsem szálasfának. Mérsékelt nyirkos, kövér földben díszlik és terem legjobban. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyök felé mindmindinkább elvékonyodók; elég egyenesek, de fáiskolai ojtványokon, a hirtelen növés folytán különfélekép elgörbülők; alig könyökösek, bordázatlanok; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, szürkével árnyalt homályos sárgák; apróbb-nagyobb, kerek, fehéres pontokkal nem éppen sűrűn, de elég szembetűnőleg pontozottak; többnyire elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, zömökkuposak, tompahegyűek, a vesszőtől elállók, szürkével tarkázott sötétbarnak; alig kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok, tojásdadok, alig hegyesek, szürkével és sötétbarnával tarkázott világosbarnák.

Levelei. Elég nagyok vagy középnagyok, a vesszők hegye felé pedig kicsinyek; elég vastag és keményszövetűek; széles tojásdadok vagy csaknem szívalakuak, de a vesszők hegye felé mindmind keskenyebbek és többnyire lándsátojásdadok; lefelé és félre is görbülő, hosszú vagy rövidke, éles hegyben végződők; csaknem laposak és laposvölgyesek, itt-ott kissé hullámosak; alig íveltek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken jókora nagy, laposhegyű fogakkal szabálytalanul fűrészesek vagy csaknem épszélűek. Levélnyelők közép-hosszu, középvastag, elég merev; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái rövidek, fonál vagy áridomuak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak, szeliden hullámosak, épszélűek; hosszú rugalmas nyelökről ívelten szétterülők.

Hasonnevei. Bergamotte Crassane; Bergamotte de Crésane; Langstielige Bergamotte; Rattenschwanz; Platte Butterbirne stb.

Leirői. D i e l, *Kernobstsorten*, I. 51.

J a h n, *Illustr. Handb. der Obst.* II. 145.

L e r o y, *Dict. de pomol.* I. 231.

M a s, *Le Verger*, III. 99. sz. alatt, és sokan mások is.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt ritkán terem és gyümölcsei nem mindig mentesek az összehúzó fanyarságtól. Hazánk hegyes völgyes vidékeire való. Az alföldön csak nagyobb folyóvizeink mellékének iszaplerakásból álló talajában lehetne haszonnal tenyésztenünk.

310. N i n a.

(*Elisabeth de Manning; Nina.*)

Származása. E jeles nyári körtét Van Mons nyerte magról 1830. körül, Löwenben (Belgium.) Oberdieck, a ki főnebbi név alatt írta le először, Van Monstól, névtelenül kapta meg e fajt: míg az amerikai gyümölcsészek, a kik Van Monstól szintén névtelenül kapták azt meg, Manning Erzsébet (= Elisabeth de Manning) névre keresztelték el. Jelenleg e két név alatt mindenfelé el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdieck-től, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam is. Fajom valóságos két-ségtelen.

Érésideje. Nálam aug. első felében; hüvösebb tájakon egy két héttel tovább is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha csaknem középnagy.

Alakja. Tojásdadkupos vagy csonkakupos; szabályosan boltozott sikk, néha pedig szeliden hovádasos-fölületű. Zöme csaknem középtájra vagy csak kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödik s kelyhe körül, inkább vagy kevésbbé szűk, de lapos karimában végződik; szára felé pedig szeliden összébb huzódva s néha némi csekélyke behajlást is alkotva, rövid, vastag, tompa-kupos végben enyészik el. Szára rövides, vékony vagy középvastag, fás, bunkósan végződő, sárgás-zöld, nagyrészt pedig barnamázos; a gyümölcs csucsán, elég szűk, de ritkán mély üregbe helyezett, melynek karimája az egyik oldalon rendszerint fölebb emelkedik, mint a másikon. Kelyhe nyílt; fölálló, de hegyökkel hátra görbülő törékenyhegyű, szarunemű osztványaival majd a fől színén, majd és legtöbbször lapos mélyedésében ülő, a honnét észrevehető emelkedések a gyümölcs derekára nem vonulnak föl.

Szine. Bőre kissé vastag, sima, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejente fehéres vagy sárgás-zöld; értével világossárga; napos oldalán inkább vagy kevésbbé élénk pirossal mosott vagy csak belehelt. Pontozata elég sűrű; egyenlően elhintett, apró, barnás pettyecskékből álló, elég szembetűnő. Jellemző e gyümölcsnél az a finom, fahéjszínű vagy pirosas rozsdamáz, mely kelyhes végét egészen elfedve csaknem a gyümölcs derekáig föl nyulik s ott, mintha elvágták volna, hirtelen megszakad.

Belseje. Husa bágyadtfehér vagy sárgásba játszó fehér, félfinom, gyöngéd és olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve bő, igen cukros, némi gyöngéd savanygyal emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízű. Magtokja kissé nyílttengelyű; kissé tágas tömlöcskéiben jókora nagy, hegyes tojásdad, barnás, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövési, de egészséges és elég edzett; korán és igen bőven termő; föllálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, de kellőleg szelős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonezon inkább díszlik, mint birs-alanyon; nagy fát nem nevel, miért is inkább való gulafának, mintsem szálas fának. Mindenütt jól díszlik: de, hogy rendesen és bőven teremhessen, kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé mindmindinkább elvékonyodók; elég egyenesek, noha szembetűnőleg könyökösek bordázatlanok; gyenge korukban elég sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, vérvörösek, aljuknál és árnyas felőkön zöldes-barnák; apróbb-nagyobb, hosszas, fehéres pontokkal elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélkőzűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, kuposak, hegyesek, a vesszőtől elállók, de a vesszők hegyénél csaknem lapulók szürkével árnyalt pirosas gesztenyeszínűek; elég kiálló bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hosszas és kissé hasaskuposak, hegyesek, pirosas-barnák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnyagok; elég vastag és keményszövetűek; hosszas tojásdadok vagy tojásdad kerülékesek; kissé hirtelen elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; lapos-völgyesek; alig íveltek; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos fűződek; széleiken alig észrevehetőleg tompán és ritkán fűrészesek vagy csaknem épszelűek. Levélnyelők hosszas vagy középhosszu, rugalmas; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fonálidomuak, tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők, laposak, csaknem épszelűek; középhosszu, rugalmas nyelökről kissé lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Elisabeth; Elisabeth de van Mons.

Leirői. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 197.

Leroy, *Dictionnaire de pomol.* II. 126.

Mas, *Le Verger*, II. 105 és mások.

Észrevétel. Ott, hol a föld nyáron át is kellőleg nyirkos maradhat, mindenütt hálásan kifizeti a helyet, melyet számára juttatunk. Vidékem mostoha viszonyai közt fája a tartós szárazságot megsínylette.

3II. Rousselon körtéje.

(Rousselon.)

Származása. E jeles körtét Esperen őrnagy nyerte magról. Malinesban, (Belgium). Az anyafa csak 1846-ban, Esperen halála után termett először. Berckmans, belga gyümölcsész írta le először és keresztelte el az „Annales de Flore et de Pomone“ folyóirat szerkesztője, Rousselon nevérol. Meglehetősen el van már terjedve mindenfelé. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából, Plantièresből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. nov.; hűvösebb tájakon és kedvezőbb viszonyok közt februárig is eltart.

Minősége. I. rendű; néha csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is, nagyobb is.

Alakja. Kissé változó; többnyire azonban tojásdad vagy hasas csigaalaku; kissé szabálytalanul boltozott és ritkán síkfölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül széles, lapos és többnyire hullámos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással vagy annélkül is fogyva, inkább vagy kevésbbé tompakupos véget alkot. Szára rövides vagy középhosszu, vékony vagy középvastag, fás, bunkósan, végződő, végig barnamázos; a gyümölcs csucsan, husos emelkedések közül kiálló vagy husos dudor mellől kissé ferdén kiemelkedő. Kelyhe nyílt; rendetlenül fölálló, törékenyhegyű, sárgásbarna, szarumemű osztványaival szűk és elég mély üregben ülő, melynek fahéjszínű rozsdával bevont falain néhány lapos barázda a gyümölcs talpát gerezdekre osztja és e gerezdek elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekedségét gyakran megzavarják.

Színe. Bőre kissé vastag, elég sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos vagy sárgás-zöld; értével világos citromsárga; napos oldalán néha narancspirossal színezett. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt, barnás, de később fahéjszínre változó pettyecskékből álló, elég szembetűnő. Rozsda többnyire csak kelyhes és száras végén szokott mutatkozni.

Belseje. Husa sárgásba játszó fehér, finom vagy félfinom, tömöttes olvadó vagy félszerint olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve bő vagy elegendő, czukros, gyöngéd savanyúval emelt, elég kellemes fűszeres-ízű. Magtokja kissé nyílttengelyű; tömlőcskéiben hosszas, hegyes, barna, ép, néha pedig csak időtlen magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövesű, de egészséges és elég edzett; korán és igen bőven termő; fölfelé álló vagy kissé éles szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint

birs-alanyon. Nagy fát nem nevel; miért is inkább való gula- vagy orsóalaku fának, mintsem szálasfának. Kellőleg nyirkos talajban diszlik és terem legjobban. Vidékem mostoha viszonyai közt a tartós szárazságot mindig megsínylette. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; elég egyenesek, noha könyökösek; csaknem bordázatlanok; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldessárgák; apró, kerek, fehéres pontokkal elég sűrűn, de nem szembe-tűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, kuposak, kissé hegyesek, szürkével tarkázott világosbarnák; elég kiálló, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok vagy csak középnyagok, tojásdadkuposak, alig hegyesek, világos gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek; elég vastag és keményszövetűek; kerülékesek; itt-ott visszás tojásdadok vagyis nyelők felé keskenyebbek, mint hegyök felé; többnyire rövidke, éles hegyben végződők; laposak vagy igen lapos völgyesek, itt-ott szeliden hullámosak; nem íveltek; gyenge korukban alsó lapjukon finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos fűzőldek; széleiken előrehajló, apró, éles fogakkal elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövides vagy középhosszu, középvastag, hajlékony; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fonálidomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, mint a vesszőkön levők, laposak; hosszú vagy csak hosszú, vékony, rugalmas nyelőkről kissé lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 535.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 601.

Ma s, *Pomol. générale.* I. 131. stb.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt kevés haszonnal járna tenyésztése: de kellőleg nyirkos talajban, hiszem hogy bárhol is képes lesz hálásan kifizetni a helyet, melyet számára juttatunk.

312. Barny körtéje.

(Loriol de Barny.)

Származása. E kitünő körtét Leroy nyerte magról, Angersben s egyik veje nevére elkeresztelve kezdette elterjeszteni. Mint ujdonság, mely csak 1862-ben lépett a világba, kevésbé van még elterjedve. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérek híres gyümölcssteleperől, Planti-èresből. Néhányszor termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érsideje. Nálam aug. közepe táján; hűvösebb tájakon sept. elejéig is eltart.

Minősége. I. rendű vagy csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is.

Alakja. Hosszas csigaalaku vagy csigás körtealaku; egyik oldalán többnyire hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon és rendszerint szeliden buczkos és hovádasosföülletű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül többnyire ferdén álló karimában végződik, melyen azonban többnyire jól megállhat; szára felé pedig elejénte szeliden aztán mindinkább s az egyik oldalán behajlással is fogyva, ferdén hajló inkább vagy kevésbé hosszús, tompakupos véget alkot. Szára rövides vagy középhosszu, vastag, fás, két végén bunkós, nagyrészt világos barnamázos; a gyümölcs csucából, csaknem annak folytatásaként kiemelkedő vagy husos dudor mellé kissé oldalt helyezt. Kelyhe nyílt; fölálló, rövid, hegyes, csatornás, szarunemű osztványával elég szűk és nem mély üregben ülő, melynek falain lapos ránczok húzódnak a karimára, a hol hullámos emelkedéseket alkotnak s aztán lapos bordák alakjában a gyümölcs derekára is fölnyomulnak s ennek kerekdedségét kissé megzavarják.

Színe. Bőre finom, vékony, sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld; értével zöldessárga; napos oldalán kissé élénkebb sárga és néha igénytelen pirossal színezett. Pontozata elég sűrű; igen apró, zölddel szegett barnás pettyescskéből álló, elég szembetűnő. Rozsda csak kehelyüregében, de egyebbütt csak elvétve fordul elő.

Belseje. Husa fehér vagy kissé sárgásba játszó fehér, finom, olvadó, magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízű. Magtokja kissé nyílttengelyű; tömlöcskéiben tojásdad, hegyes, feketés, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövési, de egészséges és edzett; nem korán, de aztán elég bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben elálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, ritkás, szellős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birs-alanyon; alkalmas szálasfának is,

gulafának is. Mindenütt jól díszlik: de bőven és rendszeren csak kellőleg nyirkos talajban képes teremni. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; nem eléggé egyenesek; könyökösek; bordázatlanok; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, szürkéssárgák; jókora nagy, kerek, fakó pontokkal ritkásan, de elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen többnyire azonban elég rövid levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kuposak, hegyesek, a vesszőtől jól elállók, szürkével tarkázott világosbarnák; elég kiemelkedő, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, alig hegyesek, szürkével árnyalt világosbarnák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; vastag és keményszövetűek; tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszas vagy rövidke, éles hegyben végződők; inkább vagy kevésbé völgyesek; csaknem vízirányosan elállók; gyenge korukban molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken igen tompa fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszas, vagy közép-hosszu, középvastag, elég merev; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái fonál- vagy áridomuak, szétállók, a nyél tövétől főlebb a nyélre helyezettek, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei szép tojásdadok, völgyesek, finoman és elég szabályosan fűrészesek; rézsunt fölfelé álló nyelökről lekönyultan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Leroy, *Dict. de Pomol.* II. 351.

Más, *Pomol. générale*, III. 43. Mások tudtommal még nem irták le.

Észrevétel. Nálam csak kedvező évjárással terem: de kellőleg nyirkos talajban mindenütt képes lesz hálásan kifizetni a helyet, melyet a kertben elfoglal.

313. Barny-né körtéje.

(Madame Lorial de Barny.)

Származása. E jeles körtét a Vilmos körte magváról nyerték a Leroy hires faiskolájában, Angersban. A magról kelt csemete 1866-ban termett először. Leroy ifjabbik lányáról, Barny-néről lőn elkeresztelve. Napjainkban még folyvást az újdonságok közé tartozik. Öjtévesszejét csak az idén (1886) kaptam meg idős Bodor Pál bátyámtól, Kolosvárról. Minthogy említett bátyám e fajról leírásra alkalmas gyümölcspéldányokat is küldött s a faj növényzetére vonatkozó, minden adatot rendelkezésemre bocsátani sziveskedett; már is azon kellemes helyzetben vagyok, hogy a fajt körülményes leírásban itt is bemutathatom.

Érésideje. Nálunk oct. nov.; hűvösebb tájakon dec. elejéig is eltart.

Minősége. I. rendű és néha kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy jókora nagy.

Alakja. Tojásdad vagy csaknem hengeres; rendszerint szabálytalanul boltozott, buczkos és hovádasosfelületű; egyik oldalán rendszerint hizottabb, mint a másikon. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé többnyire hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbbé széles, ferdén álló, laposas karimában végződik; szára felé pedig szeliden fogyva s néha némi behajlást is alkotva vastag, tompa végben enyészik el. Szára rövid, vastag vagy igen vastag, husos és buncós, barnássárga mázzal végig befuttatott; a gyümölcs sarkán inkább vagy kevésbbé tágas mélyedésbe helyezett, melynek karimája az egyik oldalon jóval fölebb emelkedik, mint a másikon és a szárat rendszerint ferdére nyomja. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló vagy összehajló szürkésbarna, szarunemű osztványaival rendetlenül kikanyarított elég szűk és ritkán mély üregben ülő, melynek falain a karimára s onnan tovább a gyümölcs derekára is, szabálytalan bordás emelkedések nyújtóznak ki, a melyek a gyümölcs derekának kerekdedségét gyakran megzavarják.

Szine. Bőre vékony, de kemény, elég sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld; értével citromsárga; napos oldalán csaknem aransárga s néha némi gyöngéd pirossal belehelt. Pontozata elég sűrű; jókora nagy, zöldes vagy fahéjszínű pettyekből álló, szembetűnő. Rozsdaalakzatok többször mutatkoznak rajta, kivált pedig a gyümölcs kelyhes és száras végén, a hol finom, vörhenyes máz gyanánt szoktak elterülni.

Belseje. Husa sárgásba játszó fehér, finom, tömött, olvadó; magtokja körül is alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve bő vagy igen bő, igen cukros, finom, de némely évjáráskor huzós-savanyúval emelt, igen kellemes, élénken fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; szűk tömlőcskéiben többnyire időtlen magvakat rejtő.

Fája. Elég erőteljes és edzett; korán és bőven termő; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szer-
vekkkel jól bernélázkodnak, ritkás, szellős, gulaalaku koronát alkotó. Diszlik
birsén is, vadonczon is; alkalmas gulafának inkább, mintsem szálafának.
Mindenütt jól diszlik: de, hogy bőven és rendszeren teremhessen, kellőleg nyir-
kos földet kíván. Gyümölcsei nagyságuk mellett is elég jól állják helyő-
ket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé is
csak keveset vékonyodók és hegyöknél többnyire bunkósan végződők; elég
egyeneseek, noha kissé könyökösek; hegyök felé szeliden bordázottak; gyenge
korukban, hegyök felé elég sűrűn molyhosak; ért korukban csupaszak, piro-
sas barnák; apróbb-nagyobb, többnyire hosszas, fehéres pontokkal elég sűrűn
és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen többnyire azonban elég rövid
levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kuposak, hegyesek, a vesszőtől
inkább vagy kevésbé elálló, szürkével sűrűn tarkázott gesztenyeszínűek;
elég kiemelkedő szeliden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, alig hegyesek, szürkével és sö-
tétbarnával tarkázott vörhenyesbarnák.

Levelei. Kicsinyek; vastag és igen keményszövetűek; hosszas tojásda-
dok vagy kerülékesek; csaknem szabályosan elkeskenyedő, hosszas éles hegy-
ben végződők; völgyesek; kissé íveltek; gyenge korukban alsó lapjukon fi-
noman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fénye-
sek, világos zöldék; széleiken előrehajló, ritkás, tompa fogakkal szabályta-
lanul fűrészesek. Levélnyelők rövidek, középvastag, elég merev, nyár végén piros-
sal kissé színezett; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak vagy vékony fonál-
idomuak, fölfelé állók, tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyob-
bak, mint a vesszőkön levők, kerülékesek, csaknem laposak, kissé hullámo-
sak; hosszas, rugalmas nyelökről ívelten szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. L e r o y, *Dict. de pomol.* II. 381. Mások tudtommal még nem
írták le.

Észrevétel. Mennyire válik be alföldi viszonyaink közé? azt csak ké-
sőbbi tapasztalat fogja megmondani. Kolosvárt, éjszagnak néző, kötött-ta-
laju lejtőkön vígan tenyészik és bőven is terem. Kellőleg nyirkos talajban,
hiszem, hogy mindenütt képes lesz kifizetni a helyet, melyet számára jut-
tatunk.

314. Samoyeau vajoncza (olv. Szamoajó).

(Beurré Samoyeau: Samoyeau's Butterbirn.)

Származása. E jeles körtét Leroy nyerte magról, Angersban. Anyafája 1863-ban mutatta be nála első gyümölcsseit. Nevét viseli e faj Leroy egyik nagybátyjának. Napjainkban már meglehetősen el van terjedve mindenfelé. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam aug. végén sept. elején; hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jóval kisebb is.

Alakja. Kissé változó; többnyire azonban hasascsigaalaku vagy csigás-körtealaku; elég szabályosan boltozott síkfölületű; egyik oldalán gyakran hízottabb, mint a másikon. Zöme középtájra vagy kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül többnyire elég szűk, de lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább fogyva és néha behajlást is alkotva rövid, tompakupos véget alkot. Szára rövides vagy középhosszu, elég vastag vagy középvastag, fás, tövénél husos, hegyénél bunkós, nagyrészt fényes barnamázos; többnyire a gyümölcs folytatásaként a csucsból ferdén kiemelkedő. Kelyhe nyílt vagy félíg nyílt; rendetlenül fölálló, rövid, keskeny osztványaival csaknem a fölszínre helyezett vagy csekélyke üregben ülő, melynek szeliden ránczos falait finom rozsdamáz szokta eltakarni.

Szine. Bőre finom, sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld; értékével citromsárga; napos oldalán kissé élénkebb sárga és néha némi halavány-vörhenyessel belehelt. Pontozata sűrű; apró fahéjszínű pettyekből álló, alig szembetűnő. Rozsdaalakzatok finom, fahéjszínű foltokban nemcsak kelyhe körül, de fölületén egyebütt is mutatkoznak; néha feketés ragyaszeplők is jelenkeznek rajta.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is csak kissé köves-szemcsés; leve elég bő, cukros, gyöngéd savanyonnal emelt, igen kellemes fűszeresízű. Magtokja csaknem zárt-tengelyű; tömlőcskéiben zömötköztöjásdad, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Elég vígnövesű, egészséges és edzett; elég korán és bőven termő; fölálló vagy rézsunt fölfelé törekvő, erős ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, gulaalaku koronát alkotó. Diszlik birsen is, Vadonczon is; alkalmas szálás fának is, gulafának is. Mindenütt jól diszlik: de csak kellőleg nyirkos talajban terem rendesen és gazdagon. Gyümölcssei elég jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, elég vastagok vagy csak középvastagok, hegyök felé is csak alig vékonyodók; egyenesek, alig könyökösök, finoman bordázottak; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, sötétvörössel árnyalt barnák; apró, kerek, fehér pontokkal sűrűn és szembetűnőleg pontozottak; többnyire hosszas levélközűek.

Rügyei. Aprók, kuposak, hegyesek, csaknem lapulók, szürkével tarkázott sötétbarnák; alig kiálló, hosszanbordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszaskuposak, elég hegyesek, szürkével tarkázott pirosas gesztenyeszínűek.

Levelei. Középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; kerülékesek vagy visszás tojásdadok, azaz nyelők felé keskenyebbek, mint hegyök felé; hirtelen elkeskenyedő, többnyire rövidke, éles hegyben végződők; völgyesek vagy csatornásak; kissé íveltek; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos fűzőldék; széleiken tompa fogakkal ritkásan és szabálytalanul fogazottak vagy csaknem épszélűek. Levélnyelők hosszas, elég vastag, merev; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fonál- vagy áridomuak, a nyél tövétől főlebb, a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrüggyet körítő levelei rendszerint nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők, tojásdadok, csaknem laposak; hosszú, rugalmas nyelökről mereven, de kissé ívelten szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 428.

Mas, *Pomol. générale*, IV. 129.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* pótfüzete 87-ik lapján.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt ritkán és keveset terem. Nagyobb folyóvizeink mellékének iszaplerakodásból álló talajában vagy hazánk magasabban fekvő tájékain tegyük vele kísérletet! Megérdemli; mert gyümölcse jó s fája mindenütt egészséges.

315. Sibour érsek.

(Monseigneur Sibour ; Erzbischof Sibour.)

Származása. Eljeles körtét Gregoire nyerte a Chaumonteli vadoncz magváról, 1855-ben, Jodoigneban (Belgium); és az akkortájban, 1857-ben, egy Verger nevű, átkozott pap gyilka által a templomban kimult párisi érsek, Sibour nevről elkeresztelve kezdte elterjeszteni. Napjainkban meglehetősen el van már terjedve mindenfelé. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Veress Ferencz, fényképésztől, Kolosvárról, a kinek a fajt maga, Grégoire küldötte meg. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. közepétől, oct. elejéig; hűvösebb tájakon nov. elejéig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Tojásdad vagy csigás körtealakú; inkább vagy kevésbé szabályosan boltozott, hovádasos és buczkosfölkötű. Zöme a középtájnál többnyire jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödik s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig elejénte szeliden aztán némi behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbé hosszás, tompakupos véget alkot. Szára hosszú, elég vékony, fás, de rugalmas, tövénél kissé húsos, hegyénél bunkósan végződő, zöldes, itt-ott pedig barnamázos; a gyümölcs csucsán szűk mélyedéskébe helyezett; néha csaknem a gyümölcs folytatásaként husosan kiemelkedő. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló, rövides, sárgásbarna, szarunemű, csatornás osztványaival szabálytalanul kikanyarított, inkább vagy kevésbé tágas, de ritkán mély üregben ülő, melynek falain a karimára s onnan tovább a gyümölcs derekára is némi lapos bordák nyulnak föl, a melyek aztán a gyümölcs derekának kerekedségét kissé megzavarják.

Színe. Bőre kissé vastag és keménykés, sima, száraz és néha kissé erdestapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével zöldessárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga és napszegte példányain szennyes pirossal belehelt vagy márványzott. Pontozata sűrű; jókora nagy fahéjszínű pettyekből álló, szembetűnő. Rozsdaalakzatok sűrűbben vagy ritkábban, majd minden gyümölcsön fordulnak elő; néha zölddel szegett barnás ragyaszeplők is találkoznak rajta.

Belseje. Husa fehéres, elég finom, de kevésbé tömött, olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanyynyal emelt, igen kellemes fűszeresízű. Magtokja inkább vagy kevésbé nyíltten-gelyű; tömlőcskéiben többnyire idétlen, néha pedig egy-egy duzzadt tojásdad, világosbarna, ép magot rejtő.

Fája. Elég vígnövésű, egészséges és edzett; nem korán, de aztán igen bőven termő; elég éles szögekben fölfelé törekvő, de később szétálló és lefelé is görbülő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel elég jól beruházkodnak, ritkáslombozatu, magas koronát alkotó. Díslik vadoneczon is, birsen is; alkalmas szálas fának és nyesés alatt tartva gulafának is. Mindeütt jól díslik. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak, vékonyak vagy középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; ritkán egyenesek, kissé könyökösek; finoman bordázottak; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, pirossal árnyalt sárgásbarnák; apróbb-nagyobb, kissé kiemelkedő, kerek, fakó pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hosszas levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kuposak, hegyesek, a vesszőtől elállók, szürkével árnyalt sötétbarnák; alig kiálló, szeliden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, tojásdadkuposak, kissé hegyesek, egymásra kissé lazán boruló, sötétbarna pikkelyekkel takartak.

Levelei. Inkább kicsinyek, mint középnyagok; elég vastag és keményszövetűek; kerülékesek vagy lándzsásak; majd szabályosan elkeskenyedő, hosszas, majd hirtelen elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy laposvölgyesek; kissé íveltek; gyenge korukban alsó lapjukon finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák bágyadtan fénylők, homályos zöldek; csaknem épszerűek és csak hegyök felé ritkásan és szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, vékony, rugalmas; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái hosszas fonálidomúak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó-nagyságúak, csaknem laposak, kissé hullámosak; fölfelé álló, hosszas, vékony, rugalmas nyelökről rendetlenül szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Bivort, *Annal. de Pomol.* VII. 57.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 432.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 499. és mások.

Észrevétel. Nálam csak kedvező évjáráskor terem kielégítőleg. Teremne ugyan száraz évjáráskor is: de ilyenkor rendkívül sok itt a kártékony rovar, melyek a mutatkozó termést majd mindig elpusztítják. Kellőleg nyirkos talajban, bárhol is, nyereséges volna tenyésztése.

316. Wettereni vajonc.

(Beurré de Wetteren; Butterbirn von Wetteren.)

Származása. E kitünő körte Belgiumban lépett a világra, 1853-ban. Első gyümölcsseit Berckmans Lajos kertében mutatta be, a ki wettereni gyümölcskertész, Papeleu kérelmére, főnebbi névre keresztelve kezdette elterjeszteni. Napjainkban mindenfelé el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. nov.; hűvösebb tájakon karácsonyig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha valamivel nagyobb is.

Alakja. Kúpos gömbalaku vagy gyömbölyded csigaalaku; szabálytalanul boltozott hovádasos és buczkosfömlötű; egyik oldalán gyakran hízottabb, mint a másikon. Zöme középtájra, néha pedig kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég széles, lapos talpban végződik; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán mindinkább fogyva, inkább vagy kevésbé rövid, tompakupos véget alkot. Szára középhosszu, vastag vagy középvastag, fás tövénél husos, hegyénél bunkós, zöldes, itt-ott barnamázos; a gyümölcs csucsn, majd annak folytatásaként husosan kiemelkedő, majd husos dudorkáktól körített, lapos mélyedésbe helyezett. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló, rövides, barna, szarunemű osztrányaival elég tágas és elég mély üregben ülő, melynek falain és karimáján bordás emelkedések váltakoznak, a melyek gyakran a gyümölcs derekára is, szembetűnőleg fölvonulnak s annak kerekdedségét megzavarják.

Szine. Bőre vastag és keménykés, sima, száraztapintatu, elég fényes; elejénte élénk zöld; értével homályos zöldessárga; napos oldalán aranyárga s narancspirossal inkább vagy kevésbbé színezett. Pontozata sűrű; többnyire jókora nagy, fahéjszínű vagy vörhenyes pettyekből álló, igen szembetűnő. Rozsdaalakzatok itt-ott, majd minden gyümölcsön fordulnak elő: de leginkább kehelyüregének falain vagy a gyümölcs száras végén szoktak jelenkezni.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül inkább vagy kevésbbé köves-szemcsés; leve bő, igen cukros, csaknem minden savany nélkül, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; tömlőcskéiben hasastojásdad, sárgásbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Csaknem bujanövésű, egészséges, igen edzett; elég korán, de csak mérsékeltten termő; rendetlenül föl és szétálló, merev ágaival, melyek gyakran és jellemzőleg, éles tüsökben végződő gyümölcspeczkékkel elég jól beruházkodnak, ritkáslombozatu, szabálytalan alaku koronát alkotó. Díszlik birsen is,

vadonczon is. Védett helyen alkalmas szálafának is; de legalkalmasabb lécezet mellett művelésre. Mindenütt jól diszlik; de, hogy rendesen és kielégítőleg teremhessen, kellőleg nyirkos földet és védett helyet kíván; mert gyümölcseit az erősebb szelek könnyen letizedelik.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszúak vagy középhosszak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyők felé kissé elvékonyodók; ritkán egyenesek, igen könyökösek; bordázatlanok; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, homályos vérvörösek, árnyas felőkön zöldesbarnák; jókora nagy, kerek vagy itt-ott kissé hosszú, fehér pontokkal elég sűrűn és szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, szélestalpu rövidkuposak, alig hegyesek, a vesszőtől elállók, szürkével tarkázott sötétbarnák; elég kiemelkedő, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, hasaskuposak, tompahegyűek, szürkével tarkázott gesztenyeszínűek.

Levelei. Nagyok vagy jókora nagyok; elég vastag és keményszövetűek; hosszú tojásdadok vagy csaknem kerülekesek; inkább vagy kevésbé hirtelen elkeskenyedő hosszú, éles hegyben végződők; lapos-völgyesek; íveltek és hegyökkel hátra és földre is görbülők; nyelökről lefelé konyulók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, elég simák, elég fényesek, élénkzöldek; széleiken nem fogazottak, hanem épszélűek. Levélnyelők rövidek, elég vastag és merev; részunt és többnyire hanyatt görbülten fölfelé álló. Levélpálhái áridomnak vagy keskenylándsásak, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak és szélesebbek, mint a vesszőkön levők, gyakran szívalakúak, rendetlenül hullámosak, lapos völgyesek; részunt szétálló hosszú, rugalmas nyelökről lefelé konyulók.

Hasonnevei. Beurré Wetteren; Wetterener Pomeranzenbirn.

Leirői. Bivort, *Annal. de pomol.* I. 59.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 439.

Mas, *Le Verger*, I. 167.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obst.* V. 361. és mások.

Észrevétel. Az alföldön csak nagyobb folyóvizeink mellékén, védett városi kertekben, lécezet mellett művelve, járna haszonnal tenyésztése. Hazánk hegyes vidékein, finom gyümölcsei végett, egyetlen egy uri kertből sem volna szabad hiányoznia.

317. Vérbélű körte.

Származása. Bizonytalan. Gyümölcs-leírásokat tartalmazó, német és francia könyveimben többféle Vérbélű körte fordul elő: de a főnebbi egyikhez sem hasonlít. Nem rég elhalt, P. Dániel Lőrincz, barátom, kitől e fajt 1877-ben Gogány-Váraljáról kaptam, azt írja ugyanazon évi július 1-ről kelt levelében, hogy ő e fajt ojtóvesszőkben a Szent Antalról elnevezett szerzestől kapta, a kik azt állítólag, velencei főzárdaikból hozták Erdélybe. Olaszországból származik-e tehát e gyümölcs? vagy tán oda is tőlünk került? bajos volna elhatározni, mert e faj nemcsak Erdélyben, de Magyarországon is, többhelyt van már elterjedve.

Érésideje. Julius végén aug. elején.

Minősége. III. rendű csemege-; de jó piaczosgyümölcs.

Nagysága. Kisded.

Alakja. Gömbölyded, néha tojásdad csigaalakú; szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme középtájra vagy csak kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül szűk, de lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindmindinkább és csaknem behajlás nélkül fogyva, rövidke tompa csucsban enyészik el. Szára hosszú vagy elég hosszú, középvastag, fás, egyenes, itt-ott kissé görcsös, két végén bunkós, hegyénél kissé barnamázos; a gyümölcs csucsán, husos gyűrűzetből vagy husos emelkedés mellől kiemelkedő. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló, de hegyökkel hátragörbülő, hosszás, hajlékony, kissé molyhos osztványaival csaknem a felszínre vagy csekélyke üregbe helyezett.

Színe. Bőre kissé vastag és keménykés, sima, száraz és itt-ott szeliden érdes tapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte sápadt zöld; értével sárgás zöld; napos oldalán néha igénytelen pirossal márványozott vagy pettyezett. Pontozata sűrű, fahéjszínű vagy csak sötétebb zöld pettyecskékből álló, elég szembetűnő. Rozsdaalakzat áttetsző, finom, barnás fátyolszerű foltokban gyakran mutatkozik rajta.

Belseje. Husa világos vérvörös fehér foltokkal és erekkel kissé tarkázva, kissé durva-szemcsés, tömött és roppanós; magtokja körül is csak ritkán köves-szemcsés; leve elegendő, cukros, finom savanyúval emelt, elég kellemes, bárha kevésbé fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; belső falazatukon élénk vérpiros tömlöcskéiben jókora nagy, rövidhegyű, tojásdad, sötétbarna, ép, gyakran pedig csak idétlen magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában elég vigan, később csak mérsékelten növény, de egészséges és edzett; korán és bőven termő; elég éles szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, gömbölyű koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs alanyon. Alkalmas szálas fának és nyesés alatt tartva gulafának is. Minde-

nütt jól díszlik: de csak kellőleg nyirkos talajban terem rendesen és bőven. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, rövidek vagy középhosszak, igen vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, merevek, alig könyökösek; finoman bordázottak; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, pirossal árnyalt sötétbarnák; jókora nagy, kerek, fehéres pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélkezűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, tojásdadkuposak, alig hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, szürkével árnyalt pirosasbarnák; majd alig, majd eléggé kiemelkedő, szeliden bordázott szűk talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, alig hegyesek, szürkével és vörhenyessel árnyalt világosbarnák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; tojásdadok vagy hosszas tojásdadok; majd szabályosan majd kissé hirtelen elkeskenyedő, hosszas vagy csak rövidke, éles hegyben végződők; völgyesek vagy csatornásak; alig íveltek; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, csaknem sötét zöldek; csaknem teljesen épszélűek. Levélnyelők a vesszők alján elég hosszú, főleg pedig mindmind rövidebb, középvastag, hajlékony; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei kisebbek, mint a vesszőkön levők, tojásdadok vagy keskeny kerülékesek, laposak vagy laposvölgyesek, épszélűek; igen hosszú, vékony, hajlékony nyelökről lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal még nincs leírva sehol.

Észrevétel. Kellőleg nyirkos talajban, nagy városok mellett, piaczi elárúsításra nyereséges volna tenyésztenünk. Husának piros színe végett, már csak ritkaságánál fogva is, sokan kapvakapnának rajta.

318. Nivelles-i vajonc.

(Buerré de Nivelles; Butternbirn von Nivelles.)

Származása. E jeles körtét Parmentier Ferencz, nivellesi ügyvéd nyerte magról, Belgiumban. A magról kelt s ojtatlanul fölnevelt fa 1840-ben mutatta be első gyümölcseit. Mint kitünő téli körte, mely azonban később Belgiumban is őszi körtévé lön, csakhamar elterjedt mindenfelé. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Dr. Lucastól, Reutlingenből. Fajfán több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. derekától, oct. elejéig; hűvösebb tájakon némely példánya tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran nagyobb is.

Alakja. Többnyire hasas- vagy csigás gömbalaku; majd szabályosan, majd kissé szabálytalanul boltozott, szeliden buczkosfölkülettű; néha egyik oldalán kissé hizottabb és emelkedettebb is, mint a másikon. Zöme csaknem középtájra esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbbé szűk talpban végződik, melyre azonban jól fölállítható; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással vagy anélkül is fogyva inkább vagy kevésbbé rövid, tompakupos véget alkot. Szára hosszas, vékony, fás, kissé görbe, tövénél néha husos, hegyénél bunkós, sárgásbarna mázzal csaknem végig befuttatott; a gyümölcs csucsán, szűk üregcsébe helyezett, melynek párkánya szeliden hullámos és rendszerint kissé ferdén áll. Kelyhe félig nyílt; fölálló, de hegyükkel hátrahajló, törékenyhegyű, szarunemű osztványaival inkább vagy kevésbbé tágas, de ritkán mély üregben ülő, melynek falain és karimáján lapos bordák és barázdák váltakoznak s ezek néha a gyümölcs derekára is fölhúzódnak anélkül, hogy annak kerekdedségét észrevehetőleg megzavarnák.

Színe. Bőre finom, vékony, síma, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sápad zöld; értével élénk citromsárga; napos oldalán szelid karminpirossal mosott vagy csak belehelt és e színezet gyakran, szelid árnyalatban, a gyümölcs árnyas oldalára is áthúzódik. Pontozata sűrű; apró, fahéjszínű pettyescskékből álló, alig szembetűnő. Rozsda csak szára és kelyhe körül, de elvétve egyebütt is találkozíkozik felületén.

Belseje. Husa sárgásfehér, finom, csaknem áttetsző, nem tömött, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve igen bő; czukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; tömlöcskéiben széles tojásdad, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Nálam mérsékelt- vagy csaknem lassúnövéssű, de egészséges és edzett; elég korán, igen bőven és gyakran csomósan is termő; nyílt szügek-

ben fölfelé vagy szétálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős, gúlaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs-alanyon; alkalmas gulafának és törpe fáknak is, mert nagy fát nem nevel. Még vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik: de itt csak kedvező évjárással képes teremni. Kellőleg nyirkos, termékeny földre van szüksége. Gyümölcssei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak vagy középhosszak, középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; elég egyenesek, noha könyökösek; bordázatlanok; gyenge korukban, hegyök felé elég sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, olajszin-zöldesbarnák; jókora nagy, többnyire hosszúak, fehéres pontokkal elég sűrűn pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, szélestalpu hasaskuposak, alig hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, szürkével sűrűn tarkázott barnák; elég duzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, zömök tojásdadok vagy csaknem gömbölydedek, rövid, tompahegyűek, szürkével kissé tarkázott sötétbarnák.

Levelei. Középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; a vesszők alján széles tojásdadok vagy csaknem szivalakuak; a vesszők hegye felé pedig hosszúak tojásdadok; majd rövidke, majd pedig lassudan elkeskenyedő, hosszúak, éles hegyben végződők; laposak vagy laposvölgyesek; íveltek és hullámosak; gyenge korukban alsó lapjukon és széleiken kissé molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos zöldek; széleiken előre hajló, tompa fogakkal nem sűrűn és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövidek vagy középhosszu, elég vastag és merev; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszúak, áridomuak, vagy keskenylándsásak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei tojásdadok vagy kerülékesek, csaknem laposak, kissé hullámosak; rövidek, vékony, rugalmas nyelökről csaknem vízirányosan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Bivort, *Annal. de pomol.* VI. 53.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 404.

Mas, *Le Verger*, I. 23-ik sz. alatt.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* pótfüzete 147. lapján és többen mások is.

Észrevétel. Nagyobb folyóvizeink mellékére és hazánk emelkedettebb tájéaira, különösen pedig olyan helyekre való, a hol a föld nyáron át is kellőleg nyirkos maradhat. Száraz vagy könnyen kiszáradó laza talajban kevés haszonnal járna tenyésztése.

319. Nővérek körtéje.

(Poire des deux-soeurs; die Schwesterbirn.)

Származása. E jeles körte a Knop-nővérek kertében kelt magról Malines-ban, (Belgium). Esperen őrnagy, a ki a fajt megízlelte s kitűnőnek találta, főnebbi nevet adva neki kezdette elterjeszteni. Napjainkban meglehetősen el van már terjedve mindenfelé. Ojtóvesszejét 1881-ben kaptam Eperjésről, Beőr Kálmán barátomtól, kihez e faj Reutlingenből került. Több ízben termett már nálam is a fajfán. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. második felében; hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jóval nagyobb is.

Alakja. Hosszas tojásdad vagy tojásdadkupos; néha hosszas, karesu, körtealaku vagy csaknem kobakalaku; majd szabályosan, majd kissé szabálytalanul boltozott, szeliden buczkos és hovádasos fölületű; egyik oldalán többnyire hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, hommét kelyhe felé az egyik oldalon szeliden, a másikon hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül többnyire ferdén álló, szűk karimában végződik; szára felé pedig az egyik oldalon szeliden és behajlás nélkül, a másikon behajlással is fogyva, hosszas és gyakran ferdére hajlott, tompakupos véget alkot. Szára a rövides vagy középhosszu, középvastag, fás, többnyire mindkét végén bunkós, barnamázos; a gyümölcs sarkán, szűk mélyedéskébe mintegy erőszakosan benyomott vagy a fölszínre husos emelkedés mellé kissé oldalt helyezett. Kelyhe nyílt; fölálló, rövides, szürkésbarna, szarumü osztványaiival szűk és nem mély üregben ülő, melynek karimája többnyire szeliden hullámos.

Színe. Bőre finom, vékony, sima, gyöngédtapintatu, elég fényes; elejente világos zöld; értével citromsárga itt-ott zöldes foltokkal; napos oldalon élénkebb sárga és gyakran némi gyöngéd pirossal belehelt. Pontozata elég sűrű; zölddel szegett, apró, barnás pettyecskékből álló; néha alig, néha pedig elég szembetűnő. Finom rozdaalakzatok fölületén ritkán, de szára és kelyhe körül gyakrabban szoktak mutatkozni.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, félfinom, tömöttes, félszerint olvadó; magtokja körül sem köves-szemcsés; leve elegendő, igen czukros, némi gyöngéd savanyúval emelt, kellemes, noha kevésé fűszeresízü. Magtokja zárttengelyű; szűk tömlöcskéiben tojásdad, hegyes, sötétbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Elég vígnövésű, egészséges és edzett, noha több éves fájának kérge utálatos, barnás vagy feketés pörsögésekkel teljesen el van is borítva; korán és bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben szétálló ágaival, melyek

gyümölcsöző szervekkel kellőleg beruházkodnak, elég lombos, de szellős, gulalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs-alanyon; alkalmas gulafának és lécezet melletti művelésre inkább, mintsem szálasfának. Kellőleg nyirkos talajban díszlik csak és terem legjobban. Gyümölcseit az erősebb szelek le szokták tizedelni.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak vagy középhosszak, elég vastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók, de hegyöknél többnyire kissé bunkósan végződők; egyenesek, alig könyökösek, finoman bordázottak; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, szürkés olajszínű barnák, napos felőkön itt-ott pirossal kissé árnyaltak; jókora nagy, kerek, fakó pontokkal sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, tojásdadok, kissé hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, szürkével tarkázott pirosasbarnák; jól kiduzzadt, két szélén és közepén finoman bordás talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, zömök, hasaskuposak, rövidhegyűek, szürkével tarkázott pirosasbarnák.

Levelei. Elég nagyok, de a vesszők hegye felé csaknem kicsinyek; vastag és keményszövetűek; tojásdadok vagy széles tojásdadok; majd rövidke, majd elég hosszúak, rendszerint félre görbülő, éles hegyben végződők; laposak vagy laposvölgyesek, de széleiken kissé lefelé hajlók és szeliden hullámosak; inkább vagy kevésbé ívelték; csupaszak, elég simák, fényesek; széleiken igen tompahegyű fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészeselek. Levélnyelők hosszú, vagy hosszúak, elég vékony, rugalmas; majd rézsunt föl felé, majd csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái fonálidomúak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei rövid és elég keskenykerülékeselek, laposak, szeliden hullámosak; szétálló igen hosszú, vékony, hajlékony nyelökről csaknem vízirányosan szétterülők.

Hasonnevei. Deux-Soeurs; Poire des Soeurs.

Leiről. Bivort, *Annal. de pomol.* V. 27.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 22.

Mas, *Le Verger*, 114. szám alatt.

Jahn, *Illustr. Handbuch der Obstk.* V. 119. és mások.

Észrevétel. Olyan helyekre való, hol a gyümölcs az erősebb szelek ellen ótalomban részesül és a hol a fa száraz évjáráskor is nyirkos földet találhat gyökereivel. Sík vidéken, könnyen kiszáradó laza talajban kevés haszonnal járna tenyésztése.

320. Defays esperese.

(Doyenné Defays; Defays's Dechantsbirne.)

Származása. E kitünő körtét Defays Ferencz, birtokos nyerte magról Saint-Laud-ban, Angers mellett 1837-ben és saját neve alatt kezdette elterjeszteni. Napjainkban mindenfelé el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam is. Fajam valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. közepétől, sept. végeig; hűvösebb tájakon nov. végeig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; törpe fákön gyakran jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban hasas tojásdad vagy kupos tojásalakú; többnyire szabálytalanul boltozott, hovádasos és buczkosfölvületű; egyik oldalán gyakran hízottabb, mint a másikon. Zöme középtájra vagy kissé alább, kelyhes vége felé esik, hommét kelyhe felé szelíden gömbölyödik s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán némi behajlással vagy a nélkül is fogyva, rövid, vastag, csonka kupos végett alkot. Szára rövides vagy középhosszu, elég vastag vagy középvastag, fás, tövénél gyakran husos, hegyénél bunkósan végződő, szürkésbarna mázzal végig bevont; a gyümölcs csucsán, inkább vagy kevésbbé szűk és ritkán mély üregbe helyezett, melynek finoman és szakadozottan rozsdamázos falain és karimáján egyenetlen, lapos emelkedések is szoktak mutatkozni. Kelyhe nyílt; csillagalakulag szétterülő, lapos, hegyes, hajlékony és nem szarunemű osztványaival inkább vagy kevésbbé tágas és elég mély üregben ülő, melynek aljáról lapos ránczok nyulnak a karimára és ott hullámos emelkedéseket alkotnak, aztán pedig elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak s ennek gömbölydedségét gyakran megzavarják.

Szine. Bőre kissé vastag és keménykés, elég sima, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével citromsárga; napos oldalán kissé élénkebb sárga és néha némi gyöngéd sárgáspirossal is színezett. Pontozata elég sűrű; apró, fahéjszínű pettyecskék alakjában jelenkező, nem szembetűnő. Egyes rozsdaszilánkok vagy karczolatok többnyire csak ott fordulnak elő felületén, a hol a bőr, fejlődés közben sérülést kapott.

Belseje. Husa fehér vagy sárgásba játszó fehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is alig észrevehetőleg vagy éppen nem köves-szemcsés; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanyynyal emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos, fűszeresizű. Magtokja zárt vagy csak kissé nyílttengelyű; tömlőcskéiben kevés, tojásdad, hegyes, feketés, ép magot rejtő.

Fája. Mérsékelt- vagy csaknem lassunövésű, de egészséges és elég edzett; elég korán és bőven termő; éles szögekben fölfelé törekvő, de később rendet-

lenül szétálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, szabálytalanalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birs-alanyon; szálas fának sugárnövésű csemeték koronájába ojtandó; szárnyas fának, léczezet melletti művelésre legalkalmasabb. Kellőleg nyirkos talajban diszlik csak és terem rendesen. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; elég egyenesek, noha könyökösek; finoman bordázottak; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, szürkével árnyalt zöldesbarnák, hegyök felé, napos felükön pirossal kissé árnyaltak; jókora nagy, kerek, itt-ott hosszás, fakó pontokkal sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, zömök hasaskuposak, alig hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, szürkével tarkázott pirosasbarnák; kissé vagy csak alig kiemelkedő, finoman bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, zömök tojásdadok, alig hegyesek, szürkével kissé árnyalt sötétbarnák.

Levelei. Középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; kissé hosszás tojásdadok vagy rövidkerülékesek; inkább vagy kevésbé hirtelen elkeskenyedő, lefelé és felfelé is görbülő, rövidke, éles hegyben végződők; laposak vagy laposvölgyesek; inkább vagy kevésbé ívelték; gyenge korukban alsó lapjukon és széleiken kissé molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, élénk fűzőldek; széleiken előre hajló, igen apró fogakkal finoman fűrészesek. Levélnyelők rövid, vékony vagy középvastag, rugalmas; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fonál- vagy áridomuak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak és alakúak, kerekdedek vagy hosszás kerülékesek, laposak, kissé hullámosak; szétálló, hosszás, rugalmas nyelökről kissé lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Defays.

Leírói. J a h n, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 451.

L e r o y, *Dict. de pomol.* II. 62.

M a s, *Le Verger*, III. 35. szám alatt, és sokan mások is.

Észrevétel. Ott, hol a föld száraz évjáráskor is kellőleg nyirkos maradhat, mindenütt hálásan ki fogja fizetni a helyet, melyet a kertben elfoglal. Olyan mostoha viszonyok közt azonban, a milyeneket vidékemen talál, kevés haszonnal járna tenyésztése.

321. Hardenpont nyári kolmárja.

(Colmar d'été; Hardenpont's frühe Colmar.)

Származása. E jeles körtét Hardenpont nyerte magról. Diel, a ki körülményes leírásban először ismertette meg, Van Monstól kapta e fajt. Napjainkban a francziák egyszerűen csak Nyári kolmárnak (= Colmar d'été) nevezik. Mas Alfonz határozottan, Leroy pedig valószínűleg a főnebbit írta le ez utóbbi, egyszerű név alatt. Leroytól, illetőleg pedig az ő örököseitől, Colmar d'été név alatt, valóban a főnebbit kaptam meg 1879-ben, mely nálam a fajfán termett is már és határozottan különbözönek mutatkozott a valódi Nyári kolmártól, melyet Van Mons nyert magról és a melyet Oberdiecktól kaptam meg s e helyt, 291. szám alatt szintén bemutatok.

Érésideje. Nálam aug. második felében; hűvösebb tájakon sept. végeig is eltart.

Minősége. I. rendű; néha csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Majd gömbölyded, majd tojásdad-csigaalaku; többnyire szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme középtájra vagy kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé szeliden fogyva boltozódik s kelyhe körül szűk, de lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbé rövid, tompakupos végben enyészik el. Szára hosszas vagy középhosszu, középvastag, fás, bunkósan végződő, fényes, vörhenyes mázzal nagyrészt befuttatott; a gyümölcs csucán szűk üregcsébe, husos emelkedéskék közé, néha pedig csaknem a fölszínre helyezett. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; többnyire rendetlenül fölálló, keskeny, hegyes, szarunemű osztványaival inkább vagy kevésbé szűk és ritkán mély üregben ülő, melynek falain lapos ránczok nyulnak föl a karimára és ott szeliden hullámos emelkedéseket alkotnak, hanem aztán a gyümölcs derekára, észrevehetőleg, nem vonulnak föl.

Színe. Bőre kissé vastag és keménykés, sima, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte élénk világos-zöld; értével czitrom sárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga többnyire minden pirosság nélkül. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt igen apró, barnás vagy fahéjszínű pettyescskéből álló, elég szembetűnő. Rozsda-alakzatok néha sűrűbben is, néha csak ott mutatkoznak rajta, a hol a bőr, fejlődés közben, sérülést kapott.

Belseje. Husa fehér vagy sárgásba játszó fehér, finom vagy elég finom, tömöttes, olvadó, néha csak felszerint olvadó; magtokja körül finoman köves-szemcsés; leve bő vagy igen bő, igen czukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes, füszeresízű. Magtokja többnyire zárttengelyű; tömlöcskéiben tojásdad, hegyes, barna vagy feketés, ép magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában vigan, később csak mérsékelten növvő, de egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs-alanyon; alkalmas szálás fának is, gulafának is. Mindenütt jól díszlik; de, hogy rendesen és bőven teremhessen, kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcssei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak vagy középhosszak, középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösek; hegyök felé elég szembetűnőleg bordázottak; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldes vagy sárgás-barnák; apróbb-nagyobb, kerek vagy tojásdad, fakó pontokkal nem sűrűn és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban középhosszu levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, kuposak, rövidhegyűek, a vesszőkkel párhuzamosan fölfelé állók vagy csaknem lapulók, szürkével és sötét barnával tarkázott pirosasbarnák; elég kiemelkedő, hárombordás talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok, tojásdadkuposak, kissé hegyesek, pirossal árnyalt sötét gesztenyeszínűek.

Leveli. A vesszők alján jókora nagyok, főlebb pedig mind-mind kisebbek; vékony, de elég keményszövetűek; széles tojásdadok, a vesszők hegye felé pedig tojásdad-kerülékesek vagy csaknem lándzsásak; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; lapos-völgyesek; kissé íveltek; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk fűzőldek; széleiken igen apró fogakkal csak itt-ott fogazottak, többnyire azonban épszerűek. Levélnyelők a vesszők alján hosszú és hajlékony, főlebb pedig mind-mind rövidebb, középvastag, elég merev; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fonálidomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei rendesen nagyobbak, mint a vesszőkön levők, széles tojásdadok vagy csaknem szívalakúak, rövidke, éles hegyben végződők, völgyesek, íveltek; hosszú, vékony, hajlékony nyelökről lefelé konyulók.

Hasonnevei. Colmar d'été (de hibásan); Hardenpont's frühzeitige Colmar.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, körteket és almákat tárgyzó V. 155.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 51.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 583.

Mas, *Pomol. générale*, VI. 37. és mások.

Észrevétel. Nagyobb folyó-vizeink mellékén még az alföldön is megérdemli, hogy helyet juttassunk számára kerteinkben. Még vidékem mostoha viszonyai közt is csak ritka évben marad teljesen meddőn.

322. Ghelin vajoncza.

(Buerré de Ghelin; Ghelin's Butterbirn.)

Származása. E jeles körtét Ghelin, birtokos nyerte magról, Monsban (Belgium). A tournay-i kertészársulat az új körtefajnak 1855. dec. 9-én, megbirálás végett hozzá beküldött gyümölcseit kitűnőeknek s a fajt terjesztésre méltónak találta; mire aztán Ghelin a terjesztés jogát átruházta Verschafeltre, akinek akkoriban híres faiskolája volt Gandban s a ki a fajt 1862-ben kezdte nagyban elterjeszteni. Napjainkban mindenfelé el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Reutlingenből. Nálam is termett már a fajfán, a hol azonban a mostoha évjárások folytán csakhamar elpusztult. A róla nevelt fiatal ojtványom még nem fordult termőre: de Oláh Gyula öcsém, a ki tőlem kapta a fajt, szíves volt róla gyümölcs példányokat küldeni hozzám, Nánásról, a melyekről körülményesen leírhattam s leírásom már is közölhetem.

Érésideje. Nálam sept. derekától, oct. derekáig; hűvösebb tájakon decemberig is eltart.

Minősége. I. rendű; néha kitűnőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kedvező viszonyok közt jókora nagy; rendszerint azonban csak középnagy, sőt gyakran kisebb is.

Alakja. Igen változó; többnyire azonban szabálytalan csigaalaku vagy tojásdad gömbölyű; rendszerint igen szabálytalanul boltozott buczkosfömlétű; egyik oldalán gyakran hizottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé többnyire hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán rendetlen behajlással vagy a nélkül is fogyva vastag, csonka vagy csak tompa-kupos végben enyészik el. Szára rövid vagy rövides, középvastag, fás, néha husos, bunkósan végződő; a gyümölcs csucsán, husos emelkedések közül kiálló, néha pedig husos dudortól ferdére nyomottan csaknem a felszínből kiemelkedő. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; föllálló törékenyhegyű, csatornás osztványaival tágas és elég mély üregben ülő, melynek aljáról, a karima felé és onnan tovább, a gyümölcs derekára is egyenetlen, lapos bordák nyújtóznak s ezek a gyümölcs gömbölyedségét majd mindig megzavarják.

Színe. Bőre kissé vastag és keménykés, sima, száraztapintatu, elég fényes; elejénte bágyadt vagy fehéres zöld; értével szalmasárga; napos oldalán sárgás világospirossal inkább vagy kevésbé színezett. Pontozata sűrű, apró, alig szembetűnő. Rozsda többnyire csak kehelyüregének falain, de egyebütt csak elvétve mutatkozik rajta.

Belseje. Husa sárgás, finom vagy félfinom, csaknem áttetsző, olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve rendkívül bő, igen czukros, gyöngéd savanygyal emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízű. Magtokja inkább

vagy kevésbé nyílttengelyű; tömlöcskéiben hosszas, hegyes, tojásdad, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékelt vagy csaknem lassunövésű, de egészséges és elég edzett; korán és bőven termő; fölálló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvő, merov ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős, gúlaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs alanyon; gúlafának alkalmasabb, mintsem szálasfának. Mindenütt jól díszlik: de, hogy rendszeren és bőven teremhessen, kellőleg nyirkos földre van szüksége. Gyümölcssei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé inkább elvékonyodók, de hegyöknél többnyire bunkósan végződők; egyenesek, alig könyökösek; csaknem bordázatlanok; gyenge korukban hegyök felé finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, olajszínbarnák, hegyök felé pirossal kissé színezettek; apró, többnyire kerek, fakó pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban elég rövid levélközűek.

Rügyei. Jókora nagyok, kuposak, kissé hegyesek, a vesszőtől inkább vagy kevésbé elálló, szürkével tarkázott pirosasbarnák; elég duzzadt, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, kuposak, hegyesek, szürkével tarkázott sötét gesztenyeszínűek.

Levelei. Középnagyok vagy elég kicsinyek; vastag és igen keményszövetűek: szép tojásdadok; csaknem szabályosan elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy laposvölgyesek; nem íveltek; nyelökről többnyire vízirányosan elálló; gyenge korukban alsó lapjukon finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken előrehajló, tompa fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők rövides vagy középhosszu, elég vékony, rugalmas; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak vagy keskeny lándzsásak, tartósak. Virágrügyet körítő levelei kisebbek, de aránylag hosszabbak és keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak és csaknem épszélűek; nyelökről csaknem vízirányosan szétterülők.

Hasonnevei. Délices Fontaine.

Leirői. Dumortier, *Pomone tournaissienne*, 137.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 367.

Mas, *Le Verger*, III. 128. szám alatt.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* pótfüzete 149. lapján.

Észrevétel. Könnyen kiszáradó laza talajban csak kedvező évjáráskor képes teremni: de kellőleg nyirkos földben mindenütt képes hálásan kifizetni a helyet, melyet a kertben elfoglal.

323. Nyári zöld vajoncz.

(Beurré vert d'été; Grüne Sommerbutterbirn.)

Származása. Bizonytalan. Diel, a ki először írta le, csak annyit jegyez meg róla, hogy Coblenzből kapta Lenne, kert-igazgatótól, a kihez Beurré vert d'été név alatt Cölnből került volt. Még napjainkban sincs kellőleg elterjedve. Ojtvösszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termet már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam aug. közepétől aug. végeig; hűvösebb tájakon sept. végeig is eltart.

Minősége. Csaknem I. rendű; többnyire azonban valóban is I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is.

Alakja. Tojásalaku vagy csigás tojásdad; többnyire szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödik s kelyhe körül laposas talpban végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább fogyva többnyire rövid tompakupos véget alkot. Szára hosszas, középvastag, fás, két végén kissé bunkós, zöldessárga, itt-ott barnafoltos; a gyümölcs csucsán majd a felszínre helyezett, majd némi husos emelkedéskék közül, kissé ferdén kiálló. Kelyhe nyílt; fölálló, rövid, hegyes, csatornás, szaruneműi osztványaiával inkább vagy kevésbé tágas és ritkán mély üregben ülő, melynek alját és néha falait is, finom, fahéjszínű rozsdá vonja be és karimáján némi szelid emelkedések is mutatkoznak, de ezek a gyümölcs derekára észrevehetőleg nem vonulnak föl.

Színe. Bőre kissé vastag és keménykés, sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld; értével zöldessárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga és nagy ritkán, némi gyöngéd pirossal is belehelt. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt, apró, fahéjszínű pettyecskékből álló, elég szembetűnő. Rozsdaalakzat csak ritkán mutatkozik rajta.

Belseje. Husa fehér, finom vagy félfínom, kevésbé tömött, olvadó vagy félszerint olvadó; magtokja körül néha köves-szemcsés; leve bő, igen cukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes fűszeresízű. Magtokja kissé nyílttengelyű; tömlöcskéiben hegyes tojásdad, feketés, ép magvakat rejtő.

Fája. Nálam csak mérsékeltén, kedvezőbb viszonyok közt azonban vígan nő, egészséges és edzett; elég korán és igen bőven termő; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel kellőleg beruházkodnak, elég lombos, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálafának is, gulafának is. Vidékem mostoha viszonyai közt, tartós szárazság alkalmával, előbb elhálnak termőrügyes peczkei, hogysem virágot vagy gyümölcsöt hozhatnának, a mi aztán eléggé mutatja, hogy kellőleg nyirkos földre van szüksége. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, középhosszak, elég vastagok vagy csak középvas-tagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, merevek, alig könyökösek; bordázatlanok; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgás vagy zöldesbarnák, napos felőkön pirossal kissé árnyaltak; jókora nagy, kerek vagy itt-ott hosszás, fakó pontokkal nem sűrűn, de elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, kuposak, hegyesek, a vesszőtől csak kissé elálló, szürkével és pirossal árnyalt sötétbarnák; elég duzzadt, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadkuposak, aljuknál szürkésbarnák, hegyöknél barnáspirosak.

Levelei. A vesszők alján elég nagyok, egyebütt pedig inkább kicsinyek, mintsem középnagyok; vastag és keményszövetűek; hosszás szívalakúak vagy hosszás tojásdadok; többnyire hirtelen elkeskenyedő, hosszás vagy csak rövidke, éles hegyben végződők; laposak vagy igen laposvölgyesek; alig íveltek; nyelökről majd vízirányosan elálló, majd lefelé konyulók; gyenge korukban alsó lapjukon és széleiken ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk zöldek; széleiken csak itt-ott és alig észrevehetőleg fogazottak vagy csaknem épszerűek. Levélnyelők többnyire hosszás, középvastag, rugalmas, nyílt szögekben elálló. Levélpálhái áridomuak, igen hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei majd kisebbek, majd nagyobbak, mint a vesszőkön levők; hosszás, vékony, rugalmas nyelökről lekönnyultan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, almákat és körtéket tárgyazó, II. 168.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 61.

Mas, *Le Verger*, II. 33. és mások.

Észrevétel. Hazánk emelkedettebb fekvésű tájékaira való inkább, mintsem az alföldre: de nagyobb folyóvizeink mellékén, a hol a föld száraz évjárás-kor is nyirkos szokott maradni, hiszem, hogy még az alföldön is megérdemli hogy kerteinkben helyet juttassunk számára.

324. Blecker körtéje.

(Blecker's meadow.)

Származása. E becses háztartási gyümölcs Amerikából származik. Valószínűleg a harminczas években fedezte fel Pensylvania rétségein (prairie; meadow) Blecker, a kinek nevét maig is viseli. Mikép Leroy írja; 1842-ben kezdték elterjeszteni. Maig sincs kellőleg elterjedve; mert jóságát és használhatóságát illetőleg a gyümölcsészek véleménye nagyon megoszlik. Egyik jónak, másik rosznak vagy igen rosznak találta. Vidékem viszonyai közt én csaknem I. rendű csemegegyümölcsnek találtam. Ojtóvesszejét 1879-ben kaptam a Leroy-féle világhírű faiskolából, Angersból. Fajfámon több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. végétől oct. végeig; hűvösebb tájakon nov. végeig is eltart.

Minősége. Csaknem I. rendű csemege- és kitűnő háztartási gyümölcs.

Nagysága. Kisdud vagy csaknem középnagy.

Alakja. Gömbölyded; néha tojásdad- vagy csigás gömbalaku; szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme majd középtájra, majd kissé alább, kelyhes vége felé esik, homnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé szűk, de lapos karimában végződik; szára felé pedig rendszerint kissé összébb húzódva boltozódik s rövid, tompa véget alkot. Szára rövid vagy igen rövid, vastag vagy elég vastag, fás, tövénél néha husos, csaknem végig barnamázos; a gyümölcs csucán csekélyke, lapos mélyedésbe helyezett. Kelyhe nyílt csigaalakulag szétterülő, hegyes, lapos és ritkán csatornás, szürkés, világosbarna, szarunemű osztványaival szűk és lapos mélyedésben ülő, melynek falain és karimáján némi hullámos emelkedés csak elvétve szokott mutatkozni.

Színe. Bőre vékony, de keménykés, sima, száraztapintatu, csaknem fénytelen; elejénte bágyadt vagy fehéres-zöld; értével homályos sárga; napos oldalán földvörössel néha színezett. Pontozata sűrű; egyenlően elhintett, többnyire apró, fahéjszínű pettyecskékből álló, elég szembetűnő. Néharozsdamentes, néha pedig némi finom, barnás vagy fahéjszínű rozsdamáz csak szára és kelyhe körül mutatkozik rajta.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásfehér, finom vagy elég finom, tömöttes, olvadó vagy félszerint olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve bő vagy csak elegendő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és elég fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlőcskéiben szép tojásdad, rövidhegyű, feketés, ép magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában elég vígan, később csak mérsékelten növvő, de folyvást egészséges és edzett; korán és igen bőven, többnyire csomósan termő; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé törekvő, elég merev ágaival,

melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrű-lombos, gömb-alaku koronát alkotó. Dísztlik birsen is, vadonczon is; alkalmas gulafának, és szálasfának is. Mindenütt jól dísztlik: de, hogy rendesen és bőven teremhessen, kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, rövidek vagy középhosszak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók és hegyöknél gyakran bunkósan végződők; egyenesek, merevek, alig könyökösek, bordázatlanok; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, szürkével és pirossal árnyalt barnás zöldek; apróbb-nagyobb, többnyire kissé hosszás, fakó pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kuposak, kissé laposhátuak, rövidhegyűek, a vesszővel csaknem párhuzamosan fölfelé állók, szürkével árnyalt sötétbarnák; inkább vagy kevésbé kiemelkedő, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, zömökkuposak, kissé hegyesek, szürkével és sötétbarnával kissé tarkázott pirosasbarnák.

Levelei. Kicsinyek inkább, mint középnyagok; vastag és elég keményszövetűek; kissé hosszás tojásdadok; hirtelen elkeskenyedő, inkább vagy kevésbé hosszás, éles hegyben végződők; elég völgyesek, íveltek; gyenge korukban kissé molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken előrehajló, tompa fogakkal nem mélyen, de elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszás, vékony, elég hajlékony; hanyatt görbülten és rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, fonálidomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak és gyakran kisebbek, mint a vesszőkön levők, lapos-völgyesek; hosszás, vékony, rugalmas nyelökről, kissé lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 448.

Más, *Le Verger*, III. 17. sz. alatt.

Észrevétel. Mint befőtteknek is különösen alkalmas és alföldünk melegében, úgy hiszem, mindenütt jó csemegegyümölcsöt, nagyobb folyóvizeink mellékén megérdemlené, hogy különösen itt, az alföldön, minden kertbe befogadjuk.

325. Nyári nagy bergamot.

(Grosse Sommer bergamotte.)

Származása. Régi, bizonytalan. Németországban, — mikép Diel és Oberdieck állítja, — régóta el van terjedve; de neve alatt sok más körte faj van minden felé forgalomban. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam augusztus második felében; hűvösebb tájakon sept. derekáig is eltart.

Minősége. II. rendű csemege-, de jó háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is, nagyobb is.

Alakja. Többnyire zömök csigaalaku; néha hasas tompakupos; elég szabályosan boltozott síkfölületű; néha azonban a gyümölcs derekán lapos bordák nyomai is észlelhetők s e mellett jellemző a fajra az is, hogy több gyümölcsén, száras végétől kelyhes végéig egy-egy vágánszerű bemélyedés nyújtózkodik. Zöme többnyire középtájra esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödik s kelyhe körül elég széles, laposas talpban végződik; szára felé pedig rendszerint összebb húzódva boltozódik s gyakran, tompakuposan enyészik el. Szára többnyire rövid, igen vastag, rendszerint husos, görcsös, barnamázos; csaknem a fölszínre helyezett és néha husos emelkedéstől ferdére nyomott. Kelyhe nyílt; rendetlenül szétterülő, törékenyhegyű osztványával szűk és lapos tányéralaku üregben ülő, melynek falain és karimáján csak néha mutatkoznak némi lapos bordák, melyek aztán a gyümölcs derekára is fölvonulnak, de ennek kerekedségét csak ritkán zavarják meg.

Színe. Bőre elég vékony, sima, néha szeliden érdes vagy csak száraztapintatu, csaknem fénytelen; elejénte bágyadt világos-zöld; értével kissé sárgás-zöld; napos oldalán némi füstös vörössel kissé belehelt. Pontozata elég sűrű; apró, szürkés pettyecskék alakjában jelenkező; a piros színben elég szembetűnő. Rozsdafoltok majd sűrűbben, majd ritkábban, csaknem minden gyümölcsön szoktak mutatkozni.

Belseje. Husa sárgásba játszó fehér, finom, tömöttes olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve bő vagy csak elegendő, czukros, gyöngéd savany-nyal emelt, kellemes fűszeresízű. Magtokja inkább vagy kevésbé nyíltten-gelyű; tömlőcskéiben kevés ép, világosbarna magot rejtő.

Fája. Elég vígnövésű, egészséges és edzett; elég korán és a neki kedvező helyen rendesen és bőven termő; kissé nyílt szügekben fölfelé törekvő, elég merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, gömbalaku koronát alkotó. Diszlik birsen is, vadonczon is: de szálasfának, vadoncza ojtva, mégis alkalmasabb mint törpefának. Mindenütt jól diszlik ugyan: de, hogy rendesen és bőven teremhessen, mély termőrétegű,

kellőleg nyirkos földet és védett helyet kíván; mert gyümölcsseit az erősebb szelek könnyen letizedelik.

Vesszei. Elég számosak, nem hosszúak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyők felé kissé elvékonyodók; ritkán egyenesek, kissé könyökösek; finoman bordázottak; gyenge korukban is csak alig észrevehetőleg, finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgásbarnák, hegyők felé kivált napos felőkön pirossal kissé árnyaltak; apróbb-nagyobb, kerek, fakó pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, hasas kuposak, kissé hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, de a vesszők hegye felé levők csaknem lapulók, szürkével sűrűn tarkázott sötétbarnák; majd alig, majd eléggé kiálló, három bordás talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, tojásdadkuposak, elég hegyesek, pirossal árnyalt sötétbarnák.

Levelei. Középnagyok; vékony, de keményszövetűek; kissé széles tojásdadok, itt-ott pedig csaknem kerülékesek; rövidke, szurós hegyben végződők; csaknem laposak; kissé íveltek; gyenge korukban is, ért korukban is csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos-zöldek; széleiken tompa fogakkal, alig észrevehetőleg, finoman fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, vékony, rugalmas; rézsunt fölfelé vagy csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái fejletlenek, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei többnyire mindkét végükön kissé elkeskenyedők, laposak vagy lapos-völgyesek, csaknem ép-szerűek; vékony, rugalmas nyelökről rendetlenül szétterülők.

Hasonnevei. Bizonytalanok.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*, körték, III. 31.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obst.* II. 389.

Észrevétel. Az alföld síkján kevés haszonnal járna tenyésztése: de hazánk hegyes-völgyes tájékain, a hol a fák az erősebb szelek ellen ótalmat találnak, bizonyára hálásan kifizetné a helyet, melyet számára juttatunk.

326. Veress vajoncza.

(Beurré François Veress.)

Származása. E kitünő körtét Grégoire nyerte magról, 1871-ben, Jodoigneban (Belgium) s 1873-ban elkeresztelte Veress Ferencz, kolosvári fényképész nevére, a ki szabad óráiban sok jó akarattal buzgólkodott hazai gyümölcsészetünk előmozdítása körül. Bárha Grégoire legkitünőbb magonczaik közé tartozik is e széles elterjesztésre méltó körtefaj; napjainkig sem vonta magára a gyümölcsészek figyelmét se külföldön, sem itt, nálunk, a két testvérhazában. Ojtóvesszejét és leírásra alkalmas gyümölcspéldányokat 1886-ban kaptam idősb Bodor Pál barátomtól, az én gyümölcsészeti törekvésem hűséges támogatójától, Kolosvárról. Minthogy hazai gyümölcsészetünk eme lelkes barátja velem a faj növényzetére vonatkozó minden adatot is közölni sziveskedett; a gyümölcsészet kedvelőinek már is bemutatathatom e jeles fajt körülmenyes leírásban is.

Érésideje. Nálam valószínűleg sept. végén, oct. elején; hűvösebb tájakon dec. elejéig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is, nagyobb is.

Alakja. Majd hasas- majd kupos- csigalakú, néha pedig tojásdad csigalakú; kissé szabálytalanul boltozott, szeliden hovádasos és buczkosfömlötű; egyik oldalán rendszerint hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül inkább vagy kevésbbé széles, lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással vagy annélkül is fogyva, inkább vagy kevésbbé rövid, tompakúpos végben enyészik el. Szára középhosszu, vastag, husos, görcsös, hajlékony, csaknem végig sárgásbarna; a gyümölcs csucsából, csaknem annak folytatásaként husosan kiemelkedő s husos emelkedéstől többnyire ferdére nyomott. Kelyhe nyílt; szétterülő, keskeny, nem szarunemű, törékenyhegyű, molyhos osztványaival többnyire szabálytalanul kikanyarított, tágnylásu, de szűk és nem mély üregben ülő, melynek karimája szeliden hullámos és noha onnan észrevehető bordák nem vonulnak is a gyümölcs derekára; ennek kekeddsége mégis csak ritkán szabályos.

• **Színe.** Bőre vékony, de keménykés, sima, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos-zöld; értével sárgás zöld; napos oldalán homályos földvörössel mosott vagy csak belehelt. Pontozata sűrű, igen apró, barna pettyecskékből álló, elég szembetűnő. Finom, szürkésbarna rozsdá szakadozottan vagy sűrűn összefolytan, csaknem az egész gyümölcsöt el szokta fátyolozni úgy, hogy az alapszín nagyobb foltokban csak itt-ott tűnik elő tisztán. Zölddel szegett, apró, barnás ragyaszeplők gyakran mutatkoznak fölületén.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba és zöldesbe is játszó fehér, finom, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízü. Magtokja zárt, vagy csak kissé nyílttengelyű; tömlőcskéiben hosszas tojásdad, karcsuhegyű, kávészin-barna, ép vagy idéetlen magvakat rejtő.

Fája. Elég vignővésű, egészséges és edzett; korán és bőven termő; elég nyílt szögekben fölfelé törekvő, de később szétálló és lefelé is görbülő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel elég jól beruházkodnak, ritkás, szelős, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik; alkalmas gulafának inkább, mintsem szálas fának; mert bő termése folytán nagyfává alig volna képes nevedezni. Kellőleg nyirkos talajban mindenütt jól díszlik. Gyümölcei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyök felé szeliden elvékonyodók; elég egyenesek, noha könnyökösek, csaknem bordázatlanok; gyenge korukban elég sűrűn fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, barnás sárgák, hegyök felé pirossal árnyalt sárgák; apróbb-nagyobb, többnyire kerek vagy itt-ott hosszas, fakó pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; többnyire rendetlen levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, zömök tojásdadok, alig hegyesek, a vesszőtől inkább vagy kevésbé elálló, szürkével sűrűn tarkázott barnák: kissé kiálló, csaknem bordázatlan, szűk talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok, hasas kuposak vagy tojásdadok, tompahegyűek sárgásbarna, itt-ott pirosbarna pikkelyekkel takartak.

Leveli. A vesszők alján elég nagyok, a vesszők hegye felé csak középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; kerülékesek, a vesszők hegye felé pedig tojásdadok vagy visszás tojásdadok vagyis nyelők felé keskenyebbek mint hegyök felé; hirtelen elkeskenyedő, rövidke, igen éles hegyben végződők; a vesszők alján laposak, főleg pedig mindinkább völgyesek vagy csatornásak, inkább vagy kevésbé íveltek; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, világos vagy kissé sárgás zöldek; széleiken tompa fogakkal szabálytalanul fűrészesek vagy csaknem épszelűek. Levéllyelők rövides, elég vastag merev; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszúak, fonál vagy áridomuak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak, többnyire keskenyebbek és hosszabbak, mint a vesszőkön levők, íveltek, kissé hullámosak; elég vastag, rugalmas nyelökről kissé lekonyultan szétterülő.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal, ekkoráig, még senkisé ismirta le.

Észrevétel. E jeles körte-újdomság nagyon megérdemli, hogy vele minél többen és minél többhelyt tegyünk kísérletet. Id. Bodor Pál barátom szerint, hazánk éjszaki hegyes vidékeire is nagyon ajánlható; mert Kolosvár éjszaka-nak néző, kötött, agyagos lejtőin is kitűnőleg díszlik és gazdagon terem.

327. Stein János.

(Beurré Stein.)

Származása. E kitünő körtét a Vilmos körte magváról nyerte 1867-ben Veress Ferencz, kolosvári fényképész, a ki szabad idejében szenvedélylyel foglalkozott a gyümölcészéssel is. Mint terjesztésre igen méltó körtefajt, apósának, kolosvári könyvtárús, Stein Jánosnak nevére keresztelte el s hozta forgalomba. Ojtóvesszejét 1881-ben kaptam idősb Bodor Pál bátyámtól, Kolosvárról. Nálam még nem termett: de, mert Bodor Pál bátyám több ízben is küldött róla gyümölcspéldányokat és a fa növényzetére vonatkozó minden adatot rendelkezésemre bocsátani sziveskedett, már is bemutathatom körülményes leírásban.

Érésideje. Sept. végén, oct. elején; vidékemen valószínűleg sept. derekára esik.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is, nagyobb is.

Alakja. Tojásdad vagy hasas csigaalaku; kissé szabálytalanul boltozott, szeliden buczkosfömlületű; egyik oldalán gyakran hizottabb, mint a másikon. Zöme többnyire középtájra esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé szűk, de lapos karimában végződik, melyre elég jól fölállítható; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább s néha némi behajlással is fogyva, rövid, tompakupos véget alkot. Szára középhosszu, vékony vagy középvastag, fás, két végén bunkós, csaknem végig barnamázos; a gyümölcs csucán, csekélyke mélyedésbe vagy csaknem a fölszinre, többnyire kissé oldalt helyezett. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló, de hegyökkel hátragörbülő, rövid, szürkésbarna, szarunemű osztványaival többnyire szépen kikanyarított, szűk és nem mély üregben ülő, melynek sík vagy csak szeliden barázdált falait finom, fahéjszínű, sugaras rozsdamáz szokta eltakarni.

Szine. Bőre finom, de keménykés, sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte élénk fűzöld; értével sárgás zöld; napos oldalán is csak kissé sárgásabb zöld s néha némi halványpirossal gyöngéden belehelt. Pontozata elég sűrű; igen apró, zölddel szegett, fahéjszínű pettyekből álló, alig szembetűnő. Rozsda csak elvétve fordul elő itt-ott fölületén.

Belseje. Husa fehér, a bőr alatt kissé zöldesfehér, finom, gyöngéd és olvadó; magtokja körül is alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve igen bő, czukros, gyöngéd savanygyal emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlőcskéiben szép tojásdad, világosbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Fialat korában vígan, később csak mérsékelten növvő, de egészséges és elég edzett; korán és igen bőven termő; éles szögekben fölfelé tö-

rekvő, de később szétálló és lefelé is görbülő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, ritkás, szellős koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs-alanyon; alkalmas szálas fának is, gulafának is. Mindenütt jól díszlik: de, hogy rendszeren és bőven teremhessen kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei elég jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyők felé is csak keveset vékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösök, finoman bordázottak; gyenge korukban kissé molyhosak; ért korukban csupaszak, olajsínbarnák; apróbb-nagyobb, kerek vagy itt-ott hossz-
szas, fakó pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; többnyire középhosszu levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, hosszaskuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével ritkásan tarkázott sötét gesztenyeszínűek; elég kiemelkedő, hossz-
szan bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, hosszaskuposak, elég hegyesek, szürkével és sötétbarnával tarkázott vörhenyesek.

Levelei. Középnagyok; vastag és keményszövetűek; hosszastojásdadok; többnyire hirtelen elkeskenyedő és kissé félre csavarodó, hossz-
szas, éles hegyben végződők; lapos teknősek; alig íveltek; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk fűzőldek; széleiken tompán, nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levél-
nyelők a vesszők alján hossz-
szas, főlebb pedig mind-mind rövidebb középvas-
tag, elég merev; nyílt szögekben elálló. Levélpálhái fejletlenek, hamar el-
hullók. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, mint a vesszőkön le-
vők, laposteknősek, széleiken kissé hullámosak, csaknem épszélűek; hosszú,
rugalmas nyelokról ívelten és bokrétásan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal még senki sem írta le.

Észrevétel. Mennyire válik be alföldi viszonyaink közé? későbbi tapasztalat fogja megfejteni. Hazánk emelkedettebb tájékain, hiszem, hogy mindenütt haszonnal tenyészthető. Tegyük vele minél több helyt kísérletet! Gyümölcsei finom ízénél, fája termékenységénél fogva, nagyon megérdemli figyelmünket.

328. Thirriot vajoncza.

(Fondante Thirriot; Schmelzende von Thirriot.)

Származása. E kitünő körte újdonság származásáról semmi bizonyosat sem találok könyveimben följegyezve. A „Pomologische Monatshefte“ 1879. évf. 297. lapján csak annyi van megemlítve, hogy az ardenesi erdők vidékéről (= aus den Ardennen), tehát Franciaországból való. Újdonság létrejöttében el van már terjedve mindenfelé. Ojtóvesszejét 1884-ben kaptam Aradról, Ottrubay Károly, járásbíró barátomtól, a kinél e fajt körülményesen leírtam s e helyt már is bemutatathatom.

Érésideje. September végétől oct. közepéig; hűvösebb tájakon decemberig is eltart.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemege-, háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy jókora nagy.

Alakja. Kissé változó; többnyire azonban tojásdad vagy tompa csigalaku; néha csigas körtealaku; elég szabályosan boltozott, noha szeliden hováadásos-fölületű; egyik oldalán kissé húzottabb és emelkedetebb, mint a másikon. Zöme a középtájnál inkább vagy kevésbé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé többnyire szeliden gömbölyödik s kelyhe körül szűk, de lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább és néha némi behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbé rövid, tompakupos véget alkot. Szára hosszú, középvastag, fás, de hajlékony, tövénél husos, hegyénél bunkósan végződő, sárgás világosbarna, fényes mázzal végig befuttatott; a gyümölcs csucsán, husos emelkedés mellől, ferdén kiálló vagy csekélyke mélyedésbe helyezett. Kelyhe nyílt; fölálló, apró, hegyes, szürkésbarna, szarunemű osztványaival többnyire szűk és elég mély üregben ülő, melynek falain igen lapos bordácskák nyulnak föl a karimára, a hol aztán hullámos emelkedéseket alkotnak, de a gyümölcs derekára ritkán vonulnak föl s annak kerekdedségét nem zavarják meg.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, gyöngédtapintatu, elég fényes; elejénte sárgás zöld; értével zöldes sárga; napos oldalán pirossal szeliden mosott vagy csak belehelt. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt, apró, zölddel szegett barnás pettyekből álló, elég szembetűnő. Rozsdaalakzat csak elvétve mutatkozik fölületén: de szára és kelyhe körül, finom, fahéjszínű rozsdaáz gyakrabban jelenkezik.

Belseje. Husa fehéres vagy kissé sárgásba játszó fehér, finom, gyöngéd olvadó; magtokja körül sem köves-szemcsés; leve igen bő, igen cukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos, fűszeresízű. Magtokja csaknem zárttengelyű; tágas tömlőcskéiben hosszas, karsu tojásdad, hegyes, sötétbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Vignövésű, egészséges, edzett; korán és igen bőven termő; fölálló vagy inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalaku koronát alkotó. Diszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas szálas fának is, gulafának is. Mindenütt jól diszlik: de kellőleg nyirkos talajban több és szebb gyümölcsöt terem, mintsem száraz talajban. Gyümölccsei nagyságuk mellett is elég jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, elég hosszúak, középvastagok, hegyők felé mindinkább elvékonyodók, de hegyőknél többnyire bunkósan végződők; egyenesek, alig könyökösök, bordázatlanok; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, szürkével árnyalt olajszínsárgák, napos felőkön pirossal kissé színezettek; apró, kerek, fehéres pontokkal ritkán és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, hasaskuposak, kissé hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, szürkével sűrűn tarkázott pirosas barnák, alig kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnyagok, zömök tojásdadok, alig hegyesek, szürkével tarkázott pirosasbarnák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnyagok; nem vastag, de keményszövetűek; hosszas tojásdadok vagy lándsás tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszas vagy csak rövidke, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy igen laposvölgyesek; inkább vagy kevésbé íveltek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken előrehajló, finom, apró fogakkal ritkán és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid vagy rövidek, középvastag, elég merev; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben szétálló, Levélpálhái rövid fonálidomuak, a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek, tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak, rövid kerülékesek, kissé völgyesek, csaknem épszerűek; hosszú, vékony, hajlékony nyelökről lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Triomphe des Ardennes.

Leirői. L a u c h e, *Ergänzungsband* ect. I. 575.

Dr. S t o l l, *Der Obstgarten*, 1883. évf. 123. lapján. Másoktól még nem olvastam leírását.

Észrevétel. E finomizű körtének egyetlenegy, valamire való kertetből sem volna szabad hiányoznia. A hol a föld csak kissé is kedvező a körtetenyésztésére; ott mindenütt képes lesz hálásan kifizetni a helyet, melyet számára juttatunk.

329. Broom park.

Származása. E jeles körtét Knight, híres angol gyümölcsész és természetbuvár nyerte magról s főnebbi név alatt 1835-ben ismertette meg legelőször. Napjainkban meglehetősen el van már terjedve mindenfelé. Ojtvesszejét 1873-ban kaptam Feistkorntól, Meiningenből, a Jahn-féle faiskolából. Több ízben termett már nálam is a fajfán. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. nov.; hűvösebb tájakon januárig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Gömbölyded vagy lapos gömbalaku; többnyire szabálytalanul boltozott, bordás vagy buczkosfölküetű. Zöme többnyire középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, de száras vége felé mégis gyakran összébbhuzódva boltozódik s mindkét végén elég széles, laposas és rendesen hullámos karimában végződik. Szára hosszas vagy középhosszu, elég vastag vagy középvastag, fás, mindkét végén bunkós, vörhenyesbarna, fényes mázzal csaknem végig bevonó; a gyümölcs sarkán, inkább vagy kevésbé tágas, de ritkán mély üregbe helyezett, melynek falait és karimáját lapos barázdák teszik bordássá vagy hullámossá. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló, rövid, csatornás, szarunemű osztványaival elég tágas, de ritkán mély, tányéralaku üregben ülő.

Szine. Bőre vastag és kemény, elég sima, száraz vagy néha szeliden érdes tapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos vagy kissé sárgás zöld; értével citromsárga; napos oldalán igénytelen pirossal belehelt s kissé élénkebb piros pettyekkel elég sűrűn és szembetűnőleg behintett. Pontozata apróbb-nagyobb, fahéjszínű pettyekből álló, a melyek néha sűrűn egymásmellé sorakoznak s a gyümölcs fölszínét rozsdá foltossá s márványzottá teszik.

Belseje. Husa sárgás vagy csak sárgásfehér, finom vagy félfinom, olvadó vagy félszerint olvadó; magtokja körül is csak kissé és finoman köves-szemcsés; leve bő, czukros, finom, de néha kissé huzós savanyúval emelt, igen kellemes fűszeresízű. Magtokja inkább vagy kevésbé nyílttengelyű; tömlőcskéiben hasastojásdad, rövidhegyű, feketés, ép, néha pedig csak idéltlen magvakat rejtő.

Fája. Elég vügnövésű, egészséges, igen edzett; korán és bőven termő; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé törekvő, de később rendetlenül szétálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, ritkás, szellős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birs-alanyon; alkalmas szálás fának is, gulafának is; de védett helyet kíván; mert gyümölcseit az erősebb szelek könnyen letizedelik; homokos iszapföldben diszlik és terem legjobban.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; ritkán egyenesek, rendszerint kissé görbék és könyökösek;

finoman bordázottak; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, homályos pirosasbarnák; apróbb-nagyobb, kerek, fehér pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban elég rövid levélkőzők.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnyagok, kissé hosszú és hasaskuposak, tompahegyűek, a vesszőtől elálló és néha sarkantyulag kiszögellők, szürkével sűrűn tarkázott pirosasbarnák; alig kiálló, hosszan és szembetűnőleg bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnyagok, tojásdadok, tompahegyűek, szürkével árnyalt vörhenyes barnák.

Levelei. Kicsinyek; elég vastag és keményszövetűek; tojásdadok vagy lándsás-tojásdadok; rövidke, szurós hegyben végződők; völgyesek; alig íveltek; nyelökkel egy irányban, rézsunt fölfelé állók; gyenge korukban, alsó lapjukon, finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, homályos fűzöldek; széleiken tompa fogakkal ritkásan, nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövidek, elég vékony, rugalmas, gyakran pirossal színezett; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái rövidek, fonál- vagy áridomuak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszabbak, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők: de a még ki nem fejlődött virágrügyet elég szélestojásdad, csaknem lapos és rendszerint elég nagy levelek szokták köríteni. Jellemző e fajnál, hogy fiatal korában a gyümölcspeczkek éles tüskében végződnek rajta, mint a vadkörte-fán.

Hasonnevei. Brum park; Croom park.

Leirői. Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 141.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 502.

Mas, *Le Verger*, I. 157.

Észrevétel. Olyan mostoha viszonyok közé, a milyeneket vidékemen talál, nem való e körtefaj: de hazánk emelkedettebb tájékain, a hol gyümölcssei az erősebb szelek ellen ótalmat találnak, megérdemlené, hogy minden kertben helyet juttassunk számára.

330. Witte János.

(Jean de Witte; Johann de Witte.)

Származása. E jeles körtét, Van Mons szerint, a brüsseli fűvészkert igazgatója, Witzthumb, 1811. körül nyerte magról s Német-alföld egykori híres ministere, Witte János nevéről elkeresztelve kezdte elterjeszteni. Napjainkban mindenfelé el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából, Plantièrèsből. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. végén, oct. elején; hűvösebb tájakon januárig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha csaknem középnagy.

Alakja. Többnyire csigaalaku; néha csigás gömbalaku; szeliden buczkos vagy bordás fölületű. Zöme középtájra vagy kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödik s kelyhe körül laposas talpban végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább és néha némi behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbé rövid, tompa kupos véget alkot. Szára néha rövid és elég vastag, többnyire azonban középhosszu, közép-vastag, fás, tövénél néha husos; a gyümölcs csucsán, husos dudorkák közé, mintegy erőszakosan benyomott. Kelyhe zárt vagy félignyit; fölálló, apró, szarunemű osztványaival többnyire szűk és nem mély üregben ülő, melynek falain és karimáján szelid, lapos bordák húzódnak föl a gyümölcs derekára, de ennek kerekdedségét ritkán zavarják meg.

Szine. Bőre kissé vastag, elég sima, de száraz és csaknem érdestapintatu, fénytelen; elejénte világos zöld; értével homályos sárga némi zöldes árnyalattal; napos oldalán csaknem arany sárga többnyire minden pirosság nélkül. Pontozata igen sűrű; finom, apró, fahéjszínű pettyek alakjában jelenkező, elég szembetűnő. Rozsdaalakzatok különösen a gyümölcs napos oldalán, aztán kelyhes és száras végén, gyakran mutatkoznak rajta.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, finom, olvadó, néha azonban csak félszerint olvadó; magtokja körül néha köves-szemcsés; leve igen bő, czukros, gyöngéd savanygyal emelt, igen kellemes fűszeresízű. Magtokja csaknem zárttengelyű; tágas tömlőcskéiben majd idétlen, majd csak kevés ép, jókora nagy, hosszában laposra nyomott, sötétbarna magot rejtő.

Fája. Mérsékeltnövéssű, de egészséges és edzett; nem korán, de aztán elég bőven termő; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrű lombos, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs-alanyon; gulafának alkalmasabb, mintsem szálas fának. Mindenütt jól díszlik: de az alföld melegében levelei gyakran ragyaütésben szenvednek és e miatt életre való termő-

rügyeket nem nevelhetnek. Kellőleg nyirkos földre s hűvösebb tájakra van szüksége. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, középhosszak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyők felé is csak keveset vékonyodók és hegyőknél gyakran bunkósan végződők; egyenesek, csak alig könyökösek; finoman bordázottak; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, szőkésbarnával árnyalt olajszín-zöldek; igen apró, kerek, fehéres pontokkal majd sűrűbben, majd ritkábban, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban elég rövid levélközüiek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, szélestalpu, rövid és hasas kuposak, rövidhegyűek, a vesszőtől csak kissé elállók, szürkével tarkázott pirosasbarnák; elég kiemelkedő, szeliden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kuposak, hegyesek, sötét gesztenyeszínűek.

Levelei. Középnagyok; nem vastag, de igen keményszövetűek; kissé széles tojásdadok, itt-ott kerülékesek; hirtelen elkeskenyedő, inkább vagy kevésbé rövid, éles hegyben végződők; laposvölgyesek; kissé íveltek; nyelökről majd vízirányosan el-, majd részsunt fölfelé állók; gyenge korukban is csak ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken apró, tompa fogakkal ritkásan és szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, elég vastag és merev; részsunt fölfelé álló. Levélpálhái fonálidomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők, kerülékesek vagy kissé hosszús tojásdadok, csaknem laposak; hosszús, vékony, rugalmas nyelökről bokrétásan szétterülők.

Hasonnevei. Beurré de Hemptienne; Jean Dewitte; Passe-Colmar François.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, Almák-körték, VI. 190.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 157.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 307.

Mas, *Le Verger*, I. 177. és mások.

Észrevétel. Az alföldön kevés haszonnal járna tenyésztése. Hűvösebb légméréskü, emelkedettebb-fekvésü vidékeken azonban bizonyára hálásan kifizeti a helyet, melyet számára kerteinkben juttatunk.

331. Ladé vajoncza.

(Beurre Ladé; Ladé's Butternbirn.)

Származása. E kitünő körtét, mely nagyságra, alakra és színezetre sőt még gyümölcsei jóságára nézve is nagyon hasonlít a Fulvia körtéhez, Grégoire nyerte magról Jodoigneban s keresztelte el Ladé, fő-konzul nevéől, a ki a Rajna mellékén Geisenheimhoz közel fekvő, Villa-Monrepos-nevű birtokán nagyszerű gyümölcstelepet rendezett be, hol a világ minden nevezetes gyümölcsétleginkább füzér- vagy szárnyas fákön tenyésztik. Mint újdonság még kevésbé terjedhetett el. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. nov.; hűvösebb tájakon decemberig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű.

Nagysága. Többnyire nagyobb a közepszerűnél; gyakran jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban hasas és buczkos körtealakú. Zöme a középtájnál alább vagy jóval alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé szelíden és többnyire kissé összébbhúzóda is boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbbé szűk karimában végződik; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbbé hosszas és majd karcsú, majd elég vastag, tompakúpos végben enyészik el. Szára hosszas vagy középhosszú, elég vastag vagy középvastag, fás tövénél többnyire húsos, hegyénél bunkósan végződő; fényes, sárgásbarna mázzal csaknem végig bevont; a gyümölcs csúcsán, majd a felszínre helyezett majd csekélyke mélyedésből kiálló; többnyire azonban csaknem a gyümölcs folytatásaként ferdén kinyúló. K e l y h e nyílt vagy félignyílt; rendetlenül fölálló, vagy szétterülő csatornás szarunemű osztványaival szűk és ritkán mély üregben ülő, melynek karimája szelíden hullámos s a gyümölcs derekán inkább vagy kevésbbé kiemelkedő, lapos bordák is észlelhetők, melyek annak kerekdedségét kissé megzavarják.

Színe. Bőre elég finom, síma, noha szelíden hovádasos, gyöngédtapintatú, elég fényes; elejénte világos zöld; értével csaknem aranysárga; napos oldalán igénytelen bágyadtpirossal inkább vagy kevésbbé mosott vagy csak belehalt és márványozott és ezen színezetében néha lángos-piros csíkok nyomai is észlelhetők. Pontozata elég sűrű; apóbb-nagyobb, fahéjszínű és a piros színben sötétpirossal szegett szürkés pontok alakjában jelenkező; elég szembetünő. Rozsda csak elvétve fordul elő rajta.

Belseje. Husa sárgásba játszó fehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is csak kissé köves-szemcsés; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanyval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos, fűszeresízű. Magtokja inkább vagy kevésbbé nyílt; tömlőskéiben majd ép, hosszas, hegyes tojásdad, vörhenyesbarna, majd pedig időtlen magvakat rejtő.

Faja. Fiatal korában csaknem bujanövésű, később is egészséges és edzett; korán és elég bőven termő; föl- és rendetlenül szétálló, nyulánk ágai-val, melyek gyümölcsöző szervekkel elég jól beruházkodnak; ritkáslombozatu, terjedelmes, szellős koronát alkotó. Díslik birsen is, vadonczon is; alkalmas szálas fának is, gulafának is, de leginkább lécezet melletti művelésre szárnyasfának. Mindenütt jól díslik: de csak kellőleg nyirkos talajban terem gazdagon és szép nagy gyümölcsöket, melyek rendszerint igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak vagy igen hosszúak, vastagok vagy elég vastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; ritkán egyenesek, szembetűnőleg könyökösök; hegyök felé szelíden bordázottak; gyenge korukban elég sűrűn, de finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldes vagy sárgás barnák; hegyök felé és napos felőkön pirossal kissé árnyaltak; apróbb-nagyobb kerek vagy hosszúas, fehéres pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hosszúas levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnyagok, kuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével itt-ott tarkázott pirosasbarnák; elég duzzadt, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok vagy középnyagok, tojásdadok, kissé hegyesek, szürkével tarkázott sötétbarnák.

Levelei. Középnyagok; elég vékony, de keményszövetűek; hosszastojásdadok; elég szabályosan elkeskenyedő, hosszúas, éles hegyben végződők; laposvölgyesek; íveltek; nyelökről lefelé és hegyökkel hátragörbülők; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, homályos fűzőldék; széleiken nem fogazottak, hanem épszélűek. Levélnyelők hosszúas vagy középhosszu, középvastag, elég hajlékony; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái fonálidomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, hosszabbak, mint a vesszőkön levők, laposvölgyesek, kissé hullámosak; igen hosszú, hajlékony nyelökről lankadtan lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. O b e r d i e c k, *Illustr. Handb. der Obstk.* pótfüzete 127. lapján és *Illustr. Monatshefte*, 1872. évf. 22-dik lapján. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Olyan gyümölcs ez, mely nagyon megérdemli, hogy hazánk bármely vidékén, a hol a föld nyáron át is kellőleg nyirkos maradhat, minden kertben helyet adjunk számára. Népes városok közelében, piaczi elárúsításra nagyban is, haszonnal tenyészthetnők.

332. Manna kolmár.

(Colmar; die Colmar.)

Származása. Régi, bizonytalan. Neve a francia gyümölcsészek műveiben már 1690-ben előfordul és így annyi minden esetre valószínű róla, hogy Franciaországból származik. Napjainkban már mindenfelé el van terjedve: de az újabbkori, értékesebb és finomabb-ízű körték mellett, lassankint háttérbe szorul. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktől, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam nov. dec.; hívősebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is, nagyobb is.

Alakja. Változó; többnyire azonban tojásdad vagy hasas csigaalakú; majd szabályosan, majd szabálytalanul boltozott és egyik felén gyakran hízottabb, mint a másikon. Zöme a középtájnál többnyire alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé rendszerint hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül laposas talpban végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán néha némi behajlással is fogyva, tompakupos végben enyészik el. Szára a hosszas vagy csak középhosszu, vékony, fás, két végén bunkós, többnyire görbe; majd a felszínre helyezett s egy-egy husos dudortól ferdére nyomott, majd szűk mélyedésből, husos dudorkák közül kiálló. Kelyhe jókora nagy, nyílt; szétterülő, hosszas, csatornás, barna, szarunemű osztványaival többnyire rozsdamázzal bevont, sekély és lapos mélyedésben ülő, melynek falain és karimáján ritkán mutatkoznak némi bordás emelkedések: de némely fejletlenebb példányon, a gyümölcs egyik oldalán, mint a szilváknál, egy-egy vágányszerű bemélyedés fut a kelyhes végtől a száras végig is.

Szine. Bőre vastag és keménykés, sima, száraztapintatu, elég fényes; elejénte halvány zöld; értevel zöldes sárga; napos oldalán élénkebb sárga és néha némi igénytelen pirossal színezett. Pontozata elég sűrű; apróbb-nagyobb barnás vagy fahéjszínű pettyecskékből álló, elég szembetűnő. Rozsda csak kelyhes végén, többnyire szakadozott foszlányokban jelenkezik rajta.

Belseje. Husa sárgásfehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve bő, igen czukros, némi gyöngéd savanyúval emelt többnyire igen kellemes, sajátzerűen fűszeresízü. Magtokja nyittengelyű; tömlőcskéiben tojásdad, hegyes, barna, ép, néha pedig időtlen magvakat rejtő.

Fája. Vignővésű, egészséges és edzett; későn fordul termőre és csak a neki kedvező helyen terem elég bőven; föl- és szétálló, elég erős ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, de kelőleg szellős, terebélyes koronát alkotó. Díslik birsen is, vadonczon is; léchezet melletti művelésre alkalmasabb, mintsem gula vagy szálás fának. Mindenütt jól díslik: de kelőleg nyirkos földben terem csak kielégítőleg. Gyümölcsseit az erősebb szelek idő előtt le szokták tizedelni.

Vesszei. Számosak, hosszúak vagy középhosszak, középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; ritkán egyenesek, hanem többnyire ívalakulag fölfelé görbülők; kissé könyökösek; szeliden bordázottak; gyenge korukban kissé hamvasak inkább, mintsem molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgás vagy zöldesbarnák; apró, többnyire kissé hosszúak, fakó pontokkal nem sűrűn és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire-azonban rövidlevélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, zömökkuposak, kissé hegyesek, a vesszőtől inkább vagy kevésbé elálló, szürkével árnyalt barnák; alig kiemelkedő, szeliden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hasaskuposak, kissé hegyesek, gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek vagy középnyagok; vastag és keményszövetűek, merevek; a vesszők alján széles tojásdadok, a vesszők hegye felé pedig keskenykerülékesek vagy csaknem lándsásak; inkább vagy kevésbé hirtelen elkeskenyedő, hosszúak vagy rövidke, éles hegyben végződők; laposak vagy lapos-völgyesek; széleiken itt-ott hullámosak; nem íveltek, de hegyökkel lefelé és felfelé is görbülők; gyenge korukban is csak gyéren és finoman molyhosak: ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos zöldek; széleiken tompa vagy itt-ott éles fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészeseek. Levélnyelők rövid vagy rövidek, elég vastag vagy középvastag, elég merev; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, mint a vesszőkön levők, laposak, hullámosak, csaknem épszerűek; középhosszu rugalmas nyelőről csaknem vízirányosan szétterülők.

Hasonnevei. Belle-et-Bonne; Bergamotte-tardive; Colmar ancien; Colmar d'hiver; Colmar ordinaire; Gros-Colmar; Mannabirn, stb.

Leirői. Diel, *Kernobtsorten*, körték, I. 94.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 367.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 572.

Mas, *Le Verger*, I. 143. és sokan mások is.

Észrevétel. Olyan mostoha viszonyok közé, milyeneket vidékemen talál, nem való e körtefaj; mert itt ritkán és keveset terem: de kellőleg nyirkos talajban, főképp hazánk hegyes-völgyes vidékein, hiszem, hogy hálásan kifejtené a helyet, melyet a kertben elfoglal.

333. Mello bárónő.

(Baronne de Mello; Baronin von Mello)

Származása. E jeles körtét Van Mons nyerte magról. Minthogy Van Mons e fajról név nélkül küldözött szét ojtóvesszőket; alkalmat szolgáltatott arra, hogy e körtefaj kezdetben mindjárt többféle nevet kapjon a gyümölcsészektől. E neveket alább, a hasonnevek közt fogom megemlíteni. Napjainkban mindenfelé el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. közepétől oct. elejéig; hűvösebb tájakon decemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; nálam gyakran kisebb is.

Alakja. Inkább vagy kevésbé hosszú vagy csak hasas csigaalaku; többnyire kissé szabálytalanul boltozott, szeliden buczkos és hovádasos-föülletű. Zöme a középtájnál többnyire alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik a kelyhe körül elég szűk karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással is fogyva majd hosszú, karsukupos véget alkot, majd rövidke csucsban végződik el. Szára majd rövid, vastag és husos, majd hosszú, vékony vagy középvas-tag, fás, pirosasbarna mázzal csaknem végig bevont; a gyümölcs csucsából többnyire annak folytatásaként husosan kiemelkedő. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; fölálló, rövid, barnás, szarunemű osztványaival szűk és nem mély üregben ülő, melynek karimája csak elvétve szeliden hullámos.

Szine. Bőre vékony, de keménykés, elég sima, száraz és inkább vagy kevésbé érdestapintatu, csaknem fénytelen; elejénte zöldessárga; értével aransárga, miből azonban gyakran, csak itt-ott látható tisztán egy-egy foltocska; mert az egész fölület finom, de néha és itt-ott érdes, cserepes rozsdamázzal van eltakarva vagy legalább sűrűn márványozva és hálózva.

Belseje. Husa fehér és néha sárgásba és zöldesbe is játszó fehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve bő, cukros, finom, de néha kissé huzós savanyúval emelt; igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja csak kissé nyíltengelyű; tömlöcskéiben laposra nyomott, hosszú, barna, sovány, de ép magot rejtő.

Fája. Mérsékeltmővesű, de egészséges és edzett; korán és a neki kedvező helyen rendszeren és bőven termő; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gúlaalaku koronát alkotó. Díszik birsen is, vadonczon is; alkalmas szálafának és gulafának is. Mindenütt jól díszik ugyan: de, hogy bőven és rendszeren teremhessen, kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei elég jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók; elég egyenesek, kissé könyökösek, bordázatlanok; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, csaknem fényesek, zöldesbarnák, napos felőkön sárgásbarnák; apró kerek, fehér pontokkal elég sűrűn, de kevésbé szembetűnőleg pontozottak; csaknem rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kuposak, hegyesek, elálló vagy a vesszőkkel csaknem párhuzamosan fölfelé állók; szürkével tarkázott feketés gesztenyeszínűek; inkább vagy kevésbé kiemelkedő, alig észrevehetőleg és csak röviden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszas, karsukuposak vagy tojásdadok, hegyesek, aljuk felé szürkével tarkázottak, hegyöknél sötétbarnák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; nem vastag, de keményszövetűek; tojásdad-kerülékese, itt-ott csaknem lándsásak; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; laposak vagy kissé völgyesek; inkább vagy kevésbé íveltek; gyenge korukban is csak ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, sötét zöldek; széleiken finoman és szabálytalanul fűrészesek vagy csaknem épszélűek. Levélnyelők hoszas vagy középhosszu, vékony rugalmas; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fonál- vagy áridomuak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, szélesebbek és hosszabbak mint a vesszőkön levők, lapos-völgyesek, íveltek; hosszú, vékony, hajlékony nyelökről lefelé lógók.

Hasonnevei. Poire His; Philippe Goes. stb.

Leirői. Bivort, *Annal. de Pomol.* III. 51.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 180

Mas, *Le Verger*, III. 165. sz. alatt.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 329. és sokan mások is.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt kevés hasszonnal járna tenyésztése: denagyobb folyóvizeink mellékén vagy hazánk emelkedettebb fekvésű tájékain mindenütt képes lesz hálásan kifizetni a helyet, melyet kerteinkben számára juttatunk.

334. Montigny vadoncz.

(Besi de Montigny; Wildling von Montigny.)

Származása. Mikép a gyümölcsök származási történetének fáradhatlan kutatója, Leroy írja; e jeles gyümölcsöt Montigny-Lencoupban, Frankhonban fedezték fel s 1750. körül kezdték elterjeszteni. Napjainkban meglehetősen el van már terjedve mindenfelé. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérek nagyszerű gyümölcsstelepeéről, Plantièresből. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. második felében; hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is, nagyobb is.

Alakja. Kissé változó; majd hasas csigaalaku, majd pedig hosszas csigaalaku és néha csaknem hasas-hengeres, mint a Császárkörte; majd szabályosan, majd kissé szabálytalanul boltozott, de többnyire elég síkfölületű. Zöme középtájra, vagy kissé alább a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül többnyire elég talpasan végződik; szára felé pedig majd szeliden, majd némi behajlással is fogyva rövid, tompakupos véget alkot. Szára rövides vagy középhosszu vastag és husos, néha pedig középvastag, fás, bunkósan végződő és részben vagy egészen is fényes, sárgásbarna mázzal bevont; a gyümölcs csucsán csekélyke mélyedésbe helyezett vagy husos gyűrűzetből kiálló. Kelyhe nyílt; fölálló, csatornás, hegyes, barnás szarunemű osztványaival inkább vagy kevésbé tágas és nem mély üregben ülő, néha pedig csaknem a felszínre helyezett.

Szine. Bőre vékony, sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos-zöld; értével bágyadt-sárga vagy világos citromsárga; még napos oldalán is csak néha kap némi igénytelen piros árnyalatot. Pontozata jellemzőleg sűrű; egyenlően elhintett, fahéjszínű pettyescskékből álló, elég szembe-tűnő. Rozsdaalakzat csak néha és itt-ott mutatkozik fölületén; de, kehelyüregének falain és néha szára körül is, finom szakadozott rozsdamáz gyakrabban jelenkezik.

Belseje. Husa sárgásfehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlöcskéiben tojásdad, hegyes, feketés, ép, néha pedig időtlen magvakat rejtő.

Fája. Vignövésű, egészséges és edzett; korán és bőven termő; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé törekvő, erős ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, széplombos, gulaalaku koronát alkotó.

Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas szálasfának is, gulafának is. Még vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé szeliden elvékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek; hegyök felé finoman bordázottak; gyenge korukban finoman fehértmolyhosak; ért korukban csupaszak, homályos zöldek, napos felőkön pirossal színezettek; apró, kerek vagy itt-ott hosszúak, fehéres pontokkal nem sűrűn, de elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen többnyire azonban középhosszu levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, rövid és hasaskuposak, a vesszőtől elálló, szürkével kissé tarkázott világos gesztenyeszínűek; kissé duzzadt, de csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, kissé hosszaskuposak, alig hegyesek, szürkével és sötétbarnával tarkázott gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; nem vastag, de keményszövetűek; hosszúak, keskenytojásdadok; a vesszők hegye felé csaknem lándsásak vagy keskeny-kerülekeseek; többnyire rövidke, szurós hegyben végződők; kissé völgyesek és kissé íveltek; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, élénkzöldek; széleiken igen apró, tompa fogakkal elég sűrűn, de nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid, vagy középhosszu, középvastag, elég merev vagy rugalmas; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái vékony, fonálidomuak, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak, csaknem laposak; rézsunt föl- vagy szétálló nyelökről mereven és csaknem vízirányosan szétterülők.

Hasonnevei. Trouvée de Montigny; Louis Bosc; Montigny, stb.

Leirői. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 279.

Mas, *Le Verger*, II. 169.

Ja hn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 431. és mások.

Észrevétel. Kellőleg nyirkos talajban, bárhol is, haszonnal tenyészthető. Még vidékem mostoha viszonyai közt is ritka évben marad teljesen meddőn.

335. Mouchy herczegnő.

(Duchesse de Mouchy; Herzogin von Mouchy.)

Származása. E jeles körtét Delavier, beauvaisi kertész fedezte föl Breteuilben, a plébánia birtokán, a hol az anyafa magról kelt s ojtatlanul nevededett föl. Nevét viseli Mouchy herczegné, született Murat Anna főherczegnőnek. Forgalmába még csak 1866-ban hozták; minélfogva még napjainkban is kevésbé van elterjedve. Ojtóvesszejét 1877-ben kaptam Boisbuneltől, Rouenből. Több ízben termett már nálam is a fajfán. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam dec. jan.; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. Csaknem I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy igen nagy.

Alakja. Igen hasas csigaalaku; néha csaknem tojásdad csigaalaku; kissé szabálytalanul boltozott, buczkosföületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé rendszerint elég hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig szeliden és behajlás nélkül fogyva boltozódik s többnyire rövid tompa vagy ferdén csonkázott kupos véget alkot. Szára rövides vagy középhosszu, középvastag, fás, vörhenyes mázzal bevont; a gyümölcs csucsán majd a felszínre helyezett, majd csekélyke mélyedésből kiálló s egy-egy husos dudortól kissé ferdére nyomott. Kelyhe félig nyílt; fölálló, rövid, barnás, szarunemű osztványaival inkább vagy kevésbé szűk és elég mély üregben ülő, melynek falain szelid ranczok és bordák vonulnak a karima felé, a hol hullámos emelkedéseket alkotnak s aztán inkább vagy kevésbé szembetűnőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak s ennek kerekedségét megzavarják.

Színe. Bőre vastag és keménykés, sima, noha szeliden hovadásos, értével kissé zsirostapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld; értével aranyárga; napos oldalán barnás vagy narancs-színű pirossal inkább vagy kevésbé színezett. Pontozata elég sűrű; rendetlenül elszórt, apróbb-nagyobb fahéjszínű pettyescskéből álló, itt-ott elég szembetűnő. Rozsdaalakzatok néha, itt-ott mutatkoznak rajta.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, félfinom, roppanós, félszerint olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve bő, elég czukros, finom, de néha kissé huzós savanyúval emelt, elég kellemes, gyöngéden fűszeresízű. Magtokja kissé nyílttengelyű; tömlöcskéiben hosszas, karcsuhegyű, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Elég vignővésű, egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; éles szögekben fölfelé törekvő, de később szétálló, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős, gúlaalaku koronát alkotó. Diszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas szálas fának

is, gulafának is. Mindenütt jól diszlik: de, hogy bőven és rendszeren teremhesen, kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, elég vastagok vagy csak közép-vastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; ritkán egyenesek, szembetűnőleg könyökösek; szeliden bordázottak; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, szürkésbarnák; apró, kerek, fehérés pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, szélestalpu kuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló; szürkével tarkázott sötétbarnák; elég duzzadt, szeliden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, tojásdadok, kissé hegyesek, szürkével és sötétbarnával tarkázott világosbarnák.

Levelei. Inkább kicsinyek, mint középnagyok; vastag és igen keményszövetűek; hosszas tojásdadok; a vesszők hegye felé csaknem lándsásak; többnyire hirtelen elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; többnyire laposak; alig íveltek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken tompán és szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők rövides vagy középhosszu, középvastag, rugalmas, csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái elég hosszúak, fonálidomuak, kissé tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire hosszúak, keskenykerülékesek, laposak; szétálló, hosszúak, vékony és hajlékony nyelökről lankadtan szétterülő vagy lefelé hajlók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 112.

Lauche, *1-ter Ergänzungsband etc.* 485. lapján. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt gyümölcsei nem fejlődhetnek kellő nagyságra s ízük finomságát sem fejleszthetik ki kellőleg; miért is csak olyan helyekre való, a hol a föld nyáron át is kellőleg nyirkos maradhat. Mint valóban téli gyümölcs megérdemli, hogy vele hazánkban több helyt tegyünk kísérletet s a hol teljesen beválik, tenyészük nagyban is.

336. Müller elnök.

(Président Müller.)

Származása. E jeles körtét Grégoire nyerte magról, Jodoigneban. Ki az a Müller? és miféle testület elnöke volt? a kiről Grégoire ez új magonczárt elkeresztelte; nem lehetett kipuhatolnom; mert a nálam levő gyümölcsleírásokat tartalmazó művekben e faj még nincs leírva sehol s legfőlebb a neve fordul elő itt-ott. Ojtó vesszejét 1869-ben kaptam Veress Ferencz fényképésztől Kolosvárról, a kinek maga Grégoire küldötte meg e fajt. Több ízben termett már nálam. Fajom valódiságában annál inkább nincs okom kételkedni; mert növényzete jól egyezik azon rövid jellemzéssel, melyet Mas, azon munkájában, melyet halála után adtak ki, ezen fajról hátrahagyott.

Érésideje. Nálam sept. második felében; hüvösebb tájakon, hiszem, hogy novemberig is eltart.

Minősége. I. rendű; száraz évjárással azonban csak II. rendű csemege-gyümölcs. Kedvezőbb viszonyok közt azonban hiszem, hogy folyvást I. rendű lesz.

Nagysága. Nagy; néha csak középnagy.

Alakja. Hosszas, hasas körtealaku, mint az Armin körte; többnyire szeliden buczkos és hovádasos-fölületű. Zöme középtájra vagy kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé szeliden szébbhuzódva boltozódik s rövid tompakupos véget alkot; szára felé pedig szeliden fogyva szép, karcsu, kupos végben enyészik el. Szára a hosszas vagy középhosszu, elég vékony, fás, görbe, vörhenyes mázzal végig bevont; a gyümölcs csucsán, husos emelkedés mellől, oldalvást kiálló. Kelyhe elég nagy, nyílt; rendetlenül fölálló, rövid, csatornás, szarunemű osztványaival szűk üregesében ülő, melynek alján finom apró dudorkák és falain lapos ránczok észlelhetők, melyek a karimát hullámossá teszik és néha elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekdedségét kissé megzavarják. Megesik néha, hogy osztványai hegyével a kehely a karima színvonalánál is fölebb emelkedik s ez esetben a gyümölcs kelyhes végén föl sem állítható.

Színe. Bőre finom, sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte élénkzöld; értével zöldessárga; napos oldalán is csak néha kap némi gyöngéd piros árnyalatot. Pontozata igen apró, alig észrevehető. Rozsda csak elvétve mutatkozik itt-ott fölületén: de feketés ragyaszeplők gyakrabban találkoznak rajta.

Belseje. Husa bágyadtfehér zöldes erekkel, finom vagy elég finom, olvadó; leve bő vagy elegendő, cukros finom savanyúval emelt, kellemes, noha nem eléggé fűszeresízű. Száraz évjáráskor nálam összehúzó fanyarság is vegyült savanyába. Magtokja zárttengelyű; tágas tömlőskéiben világosbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában vigan, később csak mérsékelten növvő, de egészséges és edzett; elég korán és elég bőven termő; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé törekvő, de később szétálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel elég jól beruházkodnak, szép lombos és kellőleg szellős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birs-alanyon; gulafának alkalmasabb, mintsem szálasfának. Mindenütt jól diszlik ugyan: de védett helyet és kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsseit az erősebb szelek le szokták tizedelni.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak vagy középhosszak, középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; meglehetősen egyenesek, noha elég könyökösek; bordázatlanok; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, csaknem fényesek, szürkével árnyalt zöldesbarnák; apróbb-nagyobb, hosszúak, fakó pontokkal itt-ott sűrűbben, itt-ott ritkábban, de elég szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközüiek.

Rügyei. Középnagyok, hasaskuposak vagy tojásdadok, alig hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, szürkével tarkázott sötétbarnák; eléggé kiemelkedő, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Inkább kicsinyek, mint középnagyok, zömök tojásdadok, alig hegyesek, vörhenyesbarnák.

Levelei. Középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; kerülékesek, de a vesszők hegye felé csaknem lándzsásak; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszúak vagy rövidke, éles hegyben végződők; laposak vagy igen lapos-völgyesek; alig íveltek; gyenge korukban alsó lapjukon és széleiken finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, ragyogó fényesek, csaknem sötét zöldek; épszélűek vagy csak hegyök felé ritkásan és szabálytalanul fűrészeseek. Levélnyelők hosszúak, elég vastag, de hajlékony; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei majd kisebbek, majd nagyobbak, de többnyire szélesebbek, mint a vesszőkön levők, kerülékesek, laposak vagy kanálformán öblöztek, épszélűek; hosszúak, hajlékony nyelökről lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Körülményesen, tudtommal még senki sem írta le. A növényzetről rövid jellemzés olvasható a Pomol. générale VII. kötetének 266-ik lapján.

Észrevétel. Nagyobb folyóvizeink mellékén, az erősebb szelektől óvott városi kertekben vagy hazánk hegyes-völgyes vidékein tegyünk vele kísérletet. Vidékem mostoha viszonyai közt kevés haszonnal járna tenyésztése.

337. Delehaye alelnök.

(Vice-président Delehaye.)

Származása. E jeles körtét Grégoire nyerte magról, Jodoigne-ban és a nivellesi törvényszék alelnöke, Delehaye ur nevéől elkeresztelve kezdette elterjeszteni. Még folyvást az újdonságok közé tartozik. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Veress Ferencz fényképésztől, Kolosvárról, hova maga Grégoire küldötte azt meg. Több ízben termett már fajfámon. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Sept. közepe táján; hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Tojásdad- vagy hasas csigaaalaku; majd sík-, majd szeliden hovádasos és buczkosföletű. Zöme majd középtájra majd, pedig alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé szűk talpban végződik; szára felé pedig elejénte szeliden aztán némi behajlással is fogya, rövid, tompakupos véget alkot. Szára rövid vagy rövide, vastag, husos, rugalmas, fahéjszínű rozsdamázzal bevont; a gyümölcs csücsán majd a felszínre, majd apró, husos dudorkák közé helyezett és gyakran husos emelkedéstől ferdére nyomott. Kelyhe elég nagy, nyílt vagy félig nyílt; fölálló, hosszas, keskeny, hajlékony és nem szarunemű osztványaival elég tágas és mély üregben ülő, melynek falain lapos bordák és barázdák nyulnak a karimára s onnét tovább a gyümölcs derekára is, a hol aztán ennek kerekdedségét gyakran megzavarják.

Színe. Bőre finom, vékony, síma, gyöngédtapintatu; elejénte világos vagy bágyadt zöld; értével citrom-sárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga, többnyire minden pirosságot nélkülöző. Pontozata sűrű; egyenlően elhintett, apró, de elég szembetűnő, barnás pettyecskekből álló. Rozsdafoltok és alakzatok majd minden gyümölcsön mutatkoznak itt-ott: de száras végét finom, fahéjszínű rozsdamáz szokta majd mindig eltakarni.

Belseje. Husa sárgásfehér, igen finom, tömött, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg vagy épen nem köves-szemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanyonnal emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlöcskéiben tojásdad, hegyes sötétbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Nálam mérsékelt vagy csaknem lassunövésű, de egészséges és edzett; elég korán és bőven termő; rendetlenül föl és szétálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős, szabálytalan alaku koronát alkotó. Díszik birsen is, vadoncon is; alkalmas léczezet melletti művelésre, de szálás fának csak sugárnövésű csemeték koronájába ojtandó. Mindenütt megél ugyan; de, hogy bőven és rendszeren

teremhessen, kellőleg nyirkos földre van szüksége. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, rövidek vagy középhosszak, vékonyak; elég egyenesek, könnyökösök, finoman bordázottak gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, szőkés vagy zöldesbarnák; apró, többnyire kissé hosszasan, fakó pontokkal nem sűrűn és nem szembetűnőleg pontozottak, rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, zömökkuposak, alig hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével kissé tarkázott pirosasbarnák; elég duzzadt, közepén hosszan bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadkuposak, alig hegyesek, gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek inkább, mintsem középnagyok; vékony, de erős-szövetűek; tojásdadok, a vesszők hegye felé pedig csaknem lándsásak; kissé hirtelen elkeskenyedő, hosszasan vagy csak rövidke, éles hegyben végződők; laposak vagy igen lapos völgyesek; a vesszők alján levők csak széleiken kissé fölhajlók és itt-ott hullámosak; alig vagy épen nem íveltek; gyenge korukban csak alsó lapjukon ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, élénkzöldek; széleiken előrehajló igen apró, éles fogakkal elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszasan vagy középhosszu, vékony, hajlékony; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, fonál- vagy áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei kicsinyek vagy középnagyok, tojásdad-kerülekeselek, laposak, hullámosak; hosszasan, vékony, rugalmas nyelökről kissé lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. M a s, *Pomol. générale*, I. 53. lapján. Mások tudtommal még nem irták le.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt csak kedvező évjáráskor képes teremni: de ott, hol a talaj nyáron át sem veszti el kellő nyirkosságát, megérdemlené, hogy minden kertben helyet juttassunk számára.

338. Delpierre.

(Poire Delpierre; Delpierres Birne.)

Származása. E becses körte Belgiumból származik. Jodoigne megyében volt kezdetben elterjedve, a hol folyó század első negyedében egy bérlő kertében fedezték föl, a kinek nevét máig is viseli. Napjainkban már meg lehetőszen el van terjedve. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktól Jeinsenből. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam aug. végén, sept. elején; hűvösebb tájakon sept. végeig is eltart.

Minősége. II. rendű csemege-, de I. rendű háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy jókora nagy.

Alakja. Tojásdad-körtealaku; elég szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme néha középtájra, többnyire azonban kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül szűk, de lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással vagy annélkül is fogyva, rövid, tompakupos végben enyészik el. Szára rövid vagy rövides, igen vastag, husos, göresös, bunkósan végződő, csaknem végig barnamázos; a gyümölcs csucsán szűk üregbe helyezett, néha pedig husos emelkedés mellől, kissé ferdén kiálló. Kelyhe elég nagy, nyílt; rendetlenül fölálló, rövides, barnás, szarunemű osztványaival szűk, de lapos és nem mély üregben ülő, melynek karimáján szeliden hullámos emelkedések észlelhetők, melyek elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak, de ennek kerekdedségét majd sohasem zavarják meg.

Szine. Bőre elég vékony, de szívós és keménykés, síma, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sárgás zöld; értével citróm sárga vagy zöldes-sárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga és néha igénytelen pirossal színezett vagy legalább vörhenyes pettyekkel sűrűn behintett. Pontozata elég sűrű: zölddel szegett barna vagy fahéjszínű pettyecskékből álló, elég szembetűnő. Rozsdaalakzatok itt-ott mutatkoznak fölületén; kehelyüregének falairól a finom, sugaras, vörhenyes rozsdamáz majd sohasem szokott hiányzani.

Belseje. Husa bágyadtfehér, nem finom, de csaknem olvadó; magtokja körül is csak kissé köves-szemcsés; leve bő, czukros, finom, de gyakran kissé huzós savanyval emelt, elég kellemes, fűszeresízű. Magtokja többnyire zárttengelyű; tömlőskéiben hosszas, barna, sovány, de ép, néha pedig csak idélen magvakat rejtő.

Fája. Fialat korában vigan, később csak mérsékeltén növvő, de folyvást egészséges és igen edzett; korán és igen bőven termő; föl- és szétálló, elég merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elégsűrűlombos, inkább terebélyes, mintsem gúlaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálásfának, de nyésés alatt

tartva gulafának is. Mindenütt jól diszlik: de, hogy rendesen és bőven teremhessen, kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei nagyságuk mellett is jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösek, bordázatlanok; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, barnássárgák; apró, kerek vagy itt-ott kissé hosszás, fakó pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűiek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével kissé tarkázott sötétbarnák; elég kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok, kissé hasas-kuposak, elég hegyesek, szürkével és sötétbarnával tarkázott pirosasbarnák.

Levelei. A vesszők alján nagyok, a vesszők hegye felé kicsinyek vagy középnagyok; vastag és keményszövetűek; kerülékesek vagy tojásdadok, a vesszők hegye felé pedig lándsás tojásdadok; inkább vagy kevésbé rövidke éles hegyben végződők; laposak; nem íveltek; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos zöldek, széleiken apró, tompa fogakkal majd szabályosan, majd szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők hosszú vagy csak középhosszu, középvastag rugalmas; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fonál- vagy áridomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyok, tojásdadok vagy kerülékesek, laposak, kissé hullámosak; hosszú, hajlékony nyelökről lankadtan szétterülők.

Hosonnevei. Beurré Delpierre.

Leirói. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 251.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 17. és mások.

Észrevétel. Ott, hol a talaj nyáron át is kellőleg nyirkos, piaczi elárusítás végett, méltó volna e körtefajt nagyban is tenyészteni; mert olyan helyeken izesebbek gyümölcsei: míg száraz talajban, nagy szárazsággal igen sok körtefaj gyümölcsében észlelhetni az összehúzó fanyarságot.

339. Dingler.

(Beurré Curtet; Graf Lamy.)

Származása. E jeles körte származását illetőleg nagy vitában voltak a gyümölcsészek; mert kezdetben mindjárt többféle név alatt tünt föl a gyümölcsészet birodalmában. Oberdieck valószínűnek tartja, hogy Van Mons nyerte magról s Dingler nevű barátja nevére keresztelte el legelőször. Később részint Van Mons, részint kortársai, kiknek e fajról ojtóvesszőket küldött, más-más névre változtatták el az eredeti nevet. Sok neve közül, melyeket alább, a hasonnevek közt számlállok el, a francziák és németek a főnebb, zárjel közé foglalt nevek alatt vezették be gyümölcsészetük ujabbkori irodalmába. — Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából, Plantiérésből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érsideje. Nálam sept. végén, oct. elején; hűvösebb tájakon november végéig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is.

Alakja. Kissé változó; többnyire azonban zömök csigaalakú; egyik oldalán gyakran hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon; néha szelíden buczkos, többnyire azonban elég síkfölületű. Zöme a középtájnál rendszerint alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül széles, lapos, többnyire hullámos karimában végződik; szára felé pedig rendszerint összehúzódva boltozódik s rövidke, tompa végben enyészik el. Szára rövid vagy rövides, elég vastag vagy középvastag, fás, tövénél gyakran husos, hegyénél bunkós, fényes vörhenyes mázzal csaknem végig befuttatott; a gyümölcs csucsából, néha annak folytatásaként, husosan kiemelkedő, néha pedig husos dudor mellé, kissé oldalt a felszínre helyezett vagy csekélyke mélyedésbe mintegy erőszakosan benyomott. Kelyhe félignyílt; rendetlenül fölálló, törékeny hegyű, szürkésbarna osztványaival tágas, de sekély és lapos mélyedésben ülő, melynek falain és karimáján szabálytalan lapos bordák láthatók, a melyek a gyümölcs derekára is elég észrevehetőleg fölvonulnak s annak kerekdedségét néha kissé megzavarják.

Színe. Bőre finom, vékony, sima, száraztapintatu, szép fényes; elejénte világos zöld; értével világos citromsárga; napos oldalán inkább vagy kevésbé élénk narancspirossal mosott vagy csak belehelt. Pontozata sűrű; zölddel szegett barna pettyecskékből álló, alig szembetűnő; de a gyümölcs napos oldalán a pirosasbarna pettyezet igen szembetűnő. Rozsda ritkán látszik rajta; de szára és kelyhe körül némi finom rozsdamáz gyakran mutatkozik.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, finom, olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval

emelt, igen kellemes, bergamotszerű, fűszeres izzel. Magtokja kissé nyílt-tengelyű; kisdud tömlőcskeiben tojásdad, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Vignővész, egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; éles szögekben fölfelé törekvő, nyúlánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, magas gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs-alanyon; védett helyen alkalmas szálas fának is, gulafának is: de nyílt síkságon csak lécezet mellett művelhető haszonnal. Mindenütt jól díszlik: de gyümölcseit az erősebb szelek rendszerint, idő előtt tizedelik le.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; elég egyenesek, noha könyökösek; finoman bordázottak; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, barnáspirosak; apró, kerek, sárgásfehér pontokkal aljuk felé sűrűbben, hegyök felé ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen többnyire azonban középhosszu levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, háromszögűek, elég hegyesek, csaknem lapulók, szürkével árnyalt sötétbarnák; alig kiálló, finoman bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kupostojásdadok, alig hegyesek, egymásra lazán boruló, szürkével tarkázott sötétbarna pikkelyekkel takartak.

Levelei. Középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; kerülekesek; hirtelen elkeskenyedő, inkább vagy kevésbé hosszúak, éles hegyben végződők; lapos völgyesek; a vesszők hegye felé csaknem csatornásak; inkább vagy kevésbé ívelték; gyenge korukban is csak széleiken és idegzetükön finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos zöldek; széleiken előre hajló, kissé éles fogakkal ritkásan és szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők rövid vagy rövidek, elég vastag és merev; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái hegyes áridomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei csaknem laposak vagy lapos-völgyesek, széleiken hullámosak; hosszúak, vékony, hajlékony nyelökről kissé lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Beurré Quetelet; Bis-Curtet; Comte de Lamy; Henry Van Mons, stb.

Leirői. Bivort, *Annal. de pomol.* II. 69.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 341.

Mas, *Le Verger*, III. 71-dik szám alatt.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 107. és mások.

Észrevétel. A sík alföldre azért nem való; mert itt gyümölcseit az erősebb szelek mindig leverik idő előtt: de az erősebb szelek ellen magas hegyektől óvott felvidékre bizonyára be fog illeni és ott haszonnal lesz tenyészthető.

340. Emmurées-i vajonc.

(Fondante des Emmurées.)

Származása. E kitünő körte-ujdonságot Sannier, rouen-i faiskola-tulajdonos nyerte a Merode esperese magvairól és 1873-ban hozta forgalomba. Ugy fájának egészséges volta és termékenysége, mint gyümölcsseinek finom íze végett megérdemli, hogy mindenfelé nagyban elterjesszük. Ojtóvesszejét 1885-ben kaptam Ottrubay Károly, járásbíró, barátomtól, Aradról, a hol e faj már több ízben és még akkor is gazdagon termett, a mikor a körtefák nagy része teljesen meddő maradt. Gyümölcsét, fáját említett barátomnál irtam le; minélfogva, bárha nálam még nem termett, körülményes leírását már is közölhetem.

Érésideje. Aug. második felében; hüvösebb tájakon sept. végeig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is.

Alakja. Hasas csigaalaku; elég szabályosan boltozott, noha egyik oldalán kissé hizottabb, mint a másikon és nem egészen sík, hanem szelíden buczkos fölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s többnyire elég széles, lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán behajlással is fogyva, rövid, tompakupos végett alkot. Szára rövidebb vagy középhosszu, vastag fás vagy kissé husos, görcsös, kissé bunkósan végződő, barnás-sárga mázzal csaknem végig bevont; a gyümölcs csucán, többnyire a felszínre helyezett vagy némi husos gyűrűzetből, kissé ferdén kiemelkedő. Kelyhe nyílt; rendetlenül fölálló, hosszabb vagy rövidebb, törékenyhegyű, csatornás, szökés sárga, szarunemű osztványaival szűk és nem mély üregben ülő, melynek falain és karimáján csak némi nyomai láthatók a bordás emelkedéseknek, melyek inkább vagy kevésbbé észrevehetőleg a gyümölcs derekán is nyomozhatók.

Szine. Bőre kissé vastag és keménykés, sima, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld; értével világos sárga; napos oldalán néha némi gyöngéd pirossal belehelt. Pontozata sűrű; apró, barnás vagy fahéjszínű pettyescskéből álló, elég szembetűnő. Rozsdaalakzatok néha-néha ritkán és szakadozott foszlányokban a gyümölcs derekán is fordulnak elő; de a gyümölcs szára körül finom, sárgás rozsdaamáz majd mindig jelenkezik.

Belseje. Husa sárgás vagy sárgásba játszó fehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanygyal emelt, igen kellemes, sajátzerűen fűszeresízű. Magtokja nyíltengelyű; tömlöskéiben tojásdad, rövidhegyű, lapos, világosbarna, ép, néha idétlen magvakat rejtő.

Fája. Elég vígnövésű, egészséges és edzett; korán, rendesen és igen bőven termő; rendetlenül föl- és szétálló, erős ágaival, melyek gyümölcsöző

szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, rendetlen alaku, terebélyes koronát alkotó. Dísztlik vadonczon is, birsen is; alkalmas szálas fának, de kivált léczezet melletti művelésre formafának. Mindenütt jól dísztlik: de kellőleg nyirkos, iszap lerakásból álló talajban, hiszem, hogy rendesebben és bővebben terem, mintsem száraz vagy könnyen kiszaradó, laza talajban. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, vastagok, hegyök felé is alig vékonyodók; nem egyenesek, igen könyökösek; hegyök felé finoman bordázottak; gyenge korukban sűrűn fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, pirossal kissé árnyalt sárgásbarnák; jókora nagy, hosszas, fehéres pontokkal sűrűn és igen szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Nagyok, hasaskuposak, hegyesek, a vesszőtől elállók, szürkével sűrűn tarkázott vörhenyes barnák; inkább vagy kevésbbé kiálló, bordázatlan, de a vesszők hegye felé finoman bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Nagyok, hosszas tojásdadok, alig hegyesek szürkével tarkázott vörhenyesbarnák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; vastag és igen keményszövetűek; kerülékesek vagy keskeny tojásdadok; hirtelen elkeskenyedő, hosszas vagy csak rövidke, éles hegyben végződők; laposak vagy igen laposvölgyesek; kissé íveltek; nyelökről kissé lefelé konyulók; gyenge korukban alulfölül sűrűn fehér molyhosak; ért korukban sem egészen csupaszak, simák elég fényesek, homályos zöldek; épszélűek és nem fűrészesek. Levélnyelők a vesszők alján hosszas, fölfelé azonban mind-mind rövidebb, középvastag; elég merev; inkább vagy kevésbbé rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei kicsinyek, keskeny lándzsásak, laposak, kissé hullámosak; szétálló, hosszas, hajlékony nyelökről lekonyultan elterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal még eddig senkisért irta le körülményesen: de rövid jellemzését a „Guide-pratique“-ban (110. lap) a Simon-Louis testvérek faiskolájának igazgatója, Thomas közölte már.

Észrevétel. Mindenütt, a hol a föld nyáron át is kellőleg nyirkos maradhat nyereséges volna e körtefajt nagyban is tenyésztenünk. Hogyan fogja magát vidékem mostoha viszonyai közt viselni? e kérdésre bővebb tapasztalat után lehetne csak megfelelnem.

341. Februári vajoncza.

(Beurré de Février; Februar Butterbirn.)

Származása. E becses körtefajt az ifjabbik Boisbunel, roneni gyümölcsész nyerte magról 1856-ban és mert kezdetben Február volt érésidejének középpontja, főnebbi névre keresztelte el. Hogy mennyire czélszerűtlen a gyümölcsöt az érési időről elkeresztelni; már a „De Jonghe vadoncza“ leírásánál (lásd Gyüm. vázl. III. 215. lapját) elmondottam. Ime! ezen körtefajnak is megváltozott az érésideje annyira, hogy most már sept. végén, oct. elején érik. Jahn német gyümölcsész méltán veti föl gunyolódva a kérdést, hogy az ilyen körte számára jégveremről *gondoskodjunk-e; ha azt akarjuk, hogy valóban februári körte maradhasson? Ojtó vesszejét 1879-ben kaptam Leroytól, Angersből. Több ízben termett azóta fajfámon. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. végén, oct. elején; hűvösebb tájakon valószínűleg tél derekáig is eltart.

Minősége. I.; néha csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Tojásdad körtealaku vagy pedig tojásdad csigaalaku és ez utóbbi esetben hasas, buczkosföülletű; egyik oldalán mindig hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül nem széles, de lapos és többnyire ferdén álló karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással vagy anélkül is fogyva, többnyire rövid, ferdén csonkázott, kupos véget alkot. Szára a hosszas vagy középhosszu, vékony vagy középvastag, fás, kissé bunkósan végződő, többnyire görbe; a gyümölcs sarkán szűk mélyedéskébe, rendszerint oldalt helyezett s egy-egy husos dudortól ferdére nyomott. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; rendetlenül fölálló, keskeny, hegyes, szarunemű osztványaival szabályosan kikanyarított szűk és ritkán mély üregben ülő, melynek falain és karimáján csak elvétve találkozunk némi nyomai a bordás emelkedéseknek.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte bágyadt zöld; értével is csak kissé világosabb zöld és a napnak jól kitett példányain némi gyöngéd pirossal színezett. Pontozata sűrű; rendszerint igen apró, zölddel szegett barnás pettyecskékből álló, alig szembe-tünő. Finom, szürkés rozsdaszilánkok csak ott látszanak fölületén, a hol a bőr, fejlődés közben, sérülést kapott: de kehely üregének falain és szára körül némi finom, áttetsző rozsdamáz majd mindig mutatkozik.

Belseje. Husa többnyire zöldesfehér, finom, tömöttes, velős vagy olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve elég bő, czukros, finom sa-

vanynyal emelt, kellemes, noha nem mindenkor kellőleg fűszeresízü. Magtokja zárt vagy csak kissé nyilttengelyű; tömlőcskéiben tojásdad, hegyes, sötétbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Nálam csak mérsékelten növény, de egészséges és edzett; korán és bőven termő; nyílt szögekben föl- és szétálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birs-alanyon; szálas fának inkább alkalmas, mint gulafának. Mindenütt jól diszlik ugyan: de csak kellőleg nyirkos talajban terem bőven és rendszeren. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók, de hegyöknél többnyire bunkósan végződők; elég egyenesek, noha kissé könyökösek; bordázatlanok; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldesbarnák; apró, kerek, fehéres pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, szélestalpu, rövid és hasaskuposak, alig hegyesek, a vesszőtől inkább vagy kevésbé elálló, szürkével árnyalt sötétbarnák; elég kiemelkedő, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, zömök, hasaskuposak, alig hegyesek, szürkével és pirossal árnyalt sötétbarnák.

Levelei. Kicsinyek; vékony, de keményszövetűek; tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; laposak vagy igen lapos-völgyesek; nem íveltek; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos fűzőldék; széleiken tompa fogakkal alig észrevehetőleg fűrészesek. Levélnyelők hosszas, középvastag, rugalmas; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái fonálidomúak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd kisebbek, majd nagyobbak, mint a vesszőkön levők, laposak kissé hullámosak, épszerűek; rendetlenül szétálló, hosszas, rugalmas nyelökről lankadtan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Boisbunel, *Annal. de pomol.* VII. 93.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 361.

Mas, *Pomol. générale*, IV. 167.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 551. és mások.

Észrevétel. Inkább való hazánk hegyes-völgyes vidékeire, mintsem az alföldre; mert itt, az alföld melegében, korán és erőtetve érnek gyümölcsei s ízük teljes finomságát ritkán bírják kifejteni.

342. Goubault vajoncza.

(Beurré Goubault; Goubault's Butterbirn.)

Származása. E jeles körtét Goubault, mille-pieds-i kertész nyerte magról, Angers külvárosában, Saint-Michel-ben, a negyvenes évek elején, a mikor még ottan kertészkedett. Napjainkban mindenfelé el van már terjedve. Ojtó-vesszejét 1879-ben kaptam Angersből, a Leroy-féle, világhírű faiskolából. Több ízben termett már nálam is a fajfán. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam aug. második felében; hűvösebb tájakon sept. végeig is eltart.

Minősége. Csaknem I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha középnagy.

Alakja. Gömbölyded vagy csigásgömbalaku; többnyire szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme többnyire a középtájra esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig majd mindig félgömb-alakulag boltozódik s rövidke, tompa csucsban fagy el. Szára hosszas vagy csak középhosszu, középvastag, fás, kissé bunkósan végződő, zöldes, nagyrészt pedig sárgásbarna mázzal finoman bevont; a gyümölcs csucsán, husos dudorkák közül kiálló vagy szűk és elég mély üregbe helyezett. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; fölálló, törékenyhegyű, zöldes és molyhos osztványaival többnyire tágas, de ritkán mély, tányéralaku üregben ülő, melynek falait és karimáját némi lapos bordák csak néha szagatják meg kissé.

Szine. Bőre finom, néha azonban elég vastag és keménykés, sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte élénkzöld; értével sárgás zöld; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga többnyire minden pirosság nélkül. Pontozata sűrű; többnyire egyenlően elhintett, sötétebb zöld pettyecskéből álló, nem szembetűnő. Rozsda-alakzat csak elvétve mutatkozik rajta.

Belseje. Husa fehér vagy kissé sárgásba játszó fehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül meglehetősen köves-szemcsés; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, fűszeresizű. Magtokja kissé nyílt-tengelyű; szűk tömlöcskéiben tojásdad, rövidhegyű, sötétbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Vignővésű, erőteljes, edzett; korán és igen bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gúlaalaku, nagy koronát alkotó. Díszik vadonczon és birsen is; alkalmas szálas fának is, gúla-fának is. Mindenütt jól díszik és terem is. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, elég vastagok vagy csak középvastagok, hegyök felé lassudan elvékonyodók; egyenesek, noha könyökösek; csaknem bordázatlanok; gyenge korukban sűrűn és finoman fehér-molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgás vagy zöldesbarnák, napos felőkön homályos piros-

sal itt-ott árnyaltak; apróbb-nagyobb, kerek, fehéres pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban középhosszu levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, kuposak, tompa-hegyűek, a vesszőtől kissé elálló, vörhenyesbarnák, nagyrészt azonban sűrűn fehérmolyhosak; inkább vagy kevésbé kiálló, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, kuposak, igen tompahegyűek, szürkével és barnával tarkázott vörhenyesek.

Levelei. Középnagyok; elég vastag és elég keményszövetűek; kerek tojásdadok, itt-ott kerülékesek; hirtelen elkeskenyedő, rövidke, szurós hegyben végződők; csaknem laposak vagy laposvölgyesek; alig vagy éppen nem íveltek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken előrehajló, éles fogakkal elég sűrűn, nem mélyen, de igen szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszas vagy középhosszú, vékony vagy középvastag, hajlékony; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fonálidomuak, fölfelé állók, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei nem oly kerek tojásdadok, mint a vesszőkön levők, csatornásak, széleiken hullámosak; hosszas, vékony, hajlékony nyelökről lefelé konyulók.

Hasonnevei. Goubault.

Leirói. Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 233.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 370.

Mas. *Le Verger*, II. 31. és mások.

Észrevétel. Minthogy e körtefaj még vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik és terem is; széles elterjesztésre jó lélekkel ajánlhatom.

343. Fulvia.

(Fulvie; Nouvelle Fulvie; Neue Fulvie.)

Származása. E kitünő körtét Grégoire nyerte magról, Jodoigneban (Belgium). A magról kelt anyafa 1854-ben termett először. Minthogy ezen, napjainkban már széltére elterjedt körtefajnak német és francia neve általános nem Fulvia, hanem Uj-Fulvia; azt kellene föltételeznünk, hogy Grégoire két körtefajt is keresztelt el családja ugyanazon nőtagjának nevével t. i. az egyiket régebben, a másikat pedig újabban: de erről a gyümölcsész írók vagy nem tudnak, vagy legalább műveikben semmi bizonyosat nem jegyeztek föl. Valószínű azonban hogy, — ha Grégoire régebben adott is egy körtefajnak Fulvia nevet; — az a körtefaj selejtes volt és ő maga sem terjesztette, mit az is bizonyítani látszik, hogy az újabb gyümölcs jegyzékekben a régi Fulvia, csak mint az Uj-Fulvia hasonneve említetik föl: ennél fogva, ha nincs egy önálló, Fulviának nevezett, régibb körtefaj; fölöslegesnek tartom az egyszerű „Fulvia” név helyett az „Uj-Fulvia” — nevet emlegetni föl. Én e fajt Grégoire-tól 1870-ben főnebbi, egyszerű neve alatt, Reutlingenből pedig Uj-Fulvia név alatt kaptam meg. Mindkét helyről került fajom több ízben termett már teljesen egyező gyümölcsöket. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. oct.; hűvösebb tájakon januárig is eltart.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban csigás körtealaku vagy hosszú csigaalaku, szabálytalanul boltozott, buczkos és hovádasos fölületű. Zöme a középtájnál inkább vagy kevésbé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé többnyire hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé széles karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább fogyva s gyakran behajlást is alkotva, inkább vagy kevésbé rövid, tompakupos végben enyészik el. Szára majd rövid, vastag, husos, görcsös, majd középhosszu, fás, de tövénél husos, barnás vagy vörhenyes mázzal csaknem végig befuttatott; a gyümölcs csúcsán csaknem a felszínre helyezett s néha egy-egy husos dudortól ferdére nyomott, többnyire azonban a gyümölcs csúcsából, csaknem ennek folytatásaként, husosan kiemelkedő. Kelyhe nyílt; rendetlenül fölálló, hosszas vagy rövidke, hegyes, sárgásbarna, szarunemű osztványaival tágnylású, de szűk és mély üregben ülő, melynek falain és karimáján lapos ránczok és bordák váltakoznak és ezek rendetlenül a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekdedségét megzavarják a gyümölcs egyik oldalát hízottabbá tévén, mint a másikat.

Szine. Bőre kissé vastag és keménykés, majd gyöngéd, majd száraz tapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte zöldessárga; értével citromsárga; napos oldalán elejénte barnás és homályos, később pedig derültre változó vér pirossal van befuttatva, mely színezet szelidebb árnyalatkép, gyakran a

gyümölcs árnyas oldalára is áthúzódik. Pontozata elég sűrű, finom, apró, fahéj-színű pettyescskékből álló, elég szembetűnő. Finom rozsdalakzatok majd elszórtan, majd sűrűbben is összefolyva, különösen a gyümölcs két sarka körül, gyakran mutatkoznak fölületén.

Belseje. Husa sárgásba játszó fehér, igen finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is csak finoman köves-szemcsés; leve rendkívül bő, igen cukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos, fűszeresízű. Magtokja zárt vagy csak kissé nyílttengelyű; tágas tömlőcskéi mindenikében egy vagy két, hosszas tojásdad, hegyes, barna, ép magot rejtő.

Fája. Fiatal korában vígan, később csak mérsékeltén növvő, de egészséges és elég edzett; korán és a neki kedvező helyen igen bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben, kuszáltan szétálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, rendetlen alakú koronát alkotó Vadonczon inkább diszlik, mint birsalanyon; korona-magasságban ojtva szálasfának is alkalmas: de léchezet melletti művelésre alkalmasabb, mintsem gulafának. Vidékem mostoha viszonyai közt a hosszan tartó szárazságot megsínylette. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, hajlékonyak, vékonyak vagy közép-vastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók, de hegyöknél többnyire bunkósan végződők; ritkán egyenesek, igen könnyökösek, finoman bordázottak, gyenge korukban hegyök felé finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, napos felőkön szürkésbarnák, árnyas felőkön barnássárgák; apróbb-nagyobb, kissé kiemelkedő, kerek vagy tojásdad, fakó pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, rövid és hasaskuposak, elég hegyesek, a vesszőtől elálló és gyakran sarkantyulag, kiszögellők, szürkével árnyalt sötétbarnák; majd alig, majd eléggé kiemelkedő, hárombordás talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, hegyesek, szürkével árnyalt pirosasbarnák.

Levelei. Kicsinyek; még a vesszők alján is csak középnagyok; elég vastag és igen keményszövetűek; tojásdadok vagy rövidkerületek; többnyire hirtelen elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; laposak vagy laposvölgyesek; alig vagy éppen nem íveltek; gyenge korukban széleiken és alsó lapjukon finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos-zöldek; széleiken előrehajló, kissé éles fogakkal sűrűn és szabályosan fűrészesek. Levélnyelök többnyire rövid, vastag és merev; rézsunt fölfelé vagy csaknem vízirányosan álló. Levélpálhái áridomuak, a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei csaknem laposak, hullámosak; szétálló rugalmas nyelökről csaknem vízirányosan szétterülők.

Hasonnevei. Fulvie Grégoire; Belle de Jarnac.

Leirői. Bivort, *Annal. de pomol.* IV. 59. és *Les fruits du jardin Van Mons*, 105. lap.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 467.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 519. és mások.

Észrevétel. Megérdemli, hogy minden valamire való kertben helyet adjunk számára legalább egy-egy fának. Nagyobb folyó vizeink mellékén, az alföldön is, de hazánk emelkedettebb tájékain különösen méltó volna nagyban is tenyésztenünk.

344. Chaumonteli vadoncz.

(Besi de Chaumontel; Die Chaumontel.)

Származása. E jeles körte Franciaországból származik. Több mint két százada annak, midőn Chaumontel-ban, Luzarche-hoz közel fölfedezték anyafáját, mely ott véletlenül kelt magról. Egy ily, tisztes vénséget ért körtefaj, nem csuda, ha napjainkban már mindenfelé el van terjedve s neve még a gyümölcészetben járatlanok előtt is, mindenütt ismeretes. Ojtóvesszejét 1868 óta több helyről is megkaptam. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. nov.; hűvösebb tájakon, tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű; néha pedig csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; kedvező viszonyok közt jókora nagy.

Alakja. Igen változó, többnyire azonban hasas csigaalakú; kedvező viszonyok közt pedig inkább vagy kevésbbé hosszús körtealakú; majd mindenkor szabálytalanul boltozott, buczkós és kelyhes végén csaknem kalvilszerűen bordásföülletű. Zöme gyakran a középtájra, néha pedig jóval alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé majd kuposan összehúzódva, majd szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbbé széles, többnyire hullámos vagy ormós karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább fogyva és néha behajlást is alkotva, rövidebb vagy hosszabb kupos véget alkot. Szára a rövides vagy középhosszu, középvastag, fás, bunkósan végződő barna vagy vörhenyes mázzal végig bevont; a gyümölcs csucsán csaknem a felszínre helyezett; néha csekélyke mélyedésbe, mintegy erőszakosan benyomott és gyakran egy-egy husos dudortól ferdére taszított. Kelyhe elég nagy, nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló, törékenyhegyű, barnás osztványaival rendetlenül kikanyarított, inkább vagy kevésbbé szűk üregben ülő, melynek aljáról ránczok és bordák indulnak a karima felé és itt hullámos emelkedéseket alkotnak, melyek elenyészőleg a gyümölcs derekára is tölvonulnak s annak kerekdedségét gyakran megzavarják.

Szine. Bőre vastag és kemény, elég síma, száraztapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte fűzöld; értével aransyárga; napos oldalán földvörössel inkább vagy kevésbbé színezett. Pontozata sűrű, apró, fahéjszínű pettyesekéből álló; elég szembetűnő. Finom vagy kissé érdes, barnás, de később vörhenyesre változó rozsdamáz gyakran a gyümölcs egész fölületét úgy eltakarja, hogy alapszíne csak itt-ott csillámlik ki; néha még feketés ragyaszaplók is találkoznak rajta.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, finom tömöttes olvadó, néha azonban csak félszerűen olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve bő, igen czukros, az Izambert körtére emlékeztető, finom, de néha

huzós savanyúval emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; szűk tömlőcskéiben tojásdad, világos barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Fiatalkorában vigan, később csak mérsékelten növe, de elég egészséges és edzett; elég korán és bőven, de nem rendszeren termő; rendetlenül föl- és szétálló, gyakran pedig lefelé is görbülő ritkás, nyulánk ágaival, melyek gyümölcspecszekkel elég jól beruházkodnak, szabálytalan alaku, szellős koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálasfának, de még inkább alkalmas léczezet melletti művelésre szárnyasfának (= palmette.) Mindenütt díszlik ugyan; de levelei nyár folytán majd minden évben megragyásodnak, fekete foltokat kapnak, s idő előtt lehullanak, a mi aztán a gyümölcsök kifejlődésére több tekintetben káros hatással van. Gyümölcei elég jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak vagy igen hosszúak, karcsúnak és hegyők felé igen elvékonyodók; ritkán egyenesek, igen könyökösek, bordázottak: gyenge korukban elég sűrűn fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, pirosas szennyesbarnák; jókora nagy, hosszúak, fehérés pontokkal sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hosszúak levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövidkuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével árnyalt sötétbarnák; alig kiemelkedő, finoman és hosszan bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hasaskuposak, alig hegyesek, sötétbarnák.

Levelei. Kicsinyek; elég vastag és keményszövetűek, merevek; többnyire hosszúak tojásdadok; majd szabályosan, majd kissé hirtelen elkeskenyedő, hosszúak vagy rövidke, éles hegyben végződők; a vesszők alján lapos völgyesek, főleg pedig a vesszőn mindinkább csatornásak; inkább vagy kevésbé íveltek; gyenge korukban széleiken és alsó lapjukon finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken előre hajló, éles fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők rövid vagy rövides, vékony vagy középvastag, elég merev; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fonál vagy áridőmuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, hosszabbak, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak, hullámosak; fölálló, hosszúak, vékony, rugalmas nyelökről lefelé konyulók.

Hasonnevei. Poire de Chaumontel; Beurré d' hiver.

Leírói. Diel, *Kernobstsorten*, II. 62.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 173.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 266.

Mas, *Le Verger* I. 47. és sokan mások is.

Észrevétel. Inkább való e faj hazánk emelkedettebb tájékaira, mintsem az alföldre. Olyan mostoha körülmények közé, a milyeneket vidékemen talál, kevés haszonnal járna tenyésztése. Nagyobb folyó vizeink mellékén azonban, a hol a talaj nyáron át is kellőleg nyirkos maradhat, bizonyára még az alföldön is hálásan fogja kifizetni a helyet, melyet a kertben elfoglal.

345. Alkirálynő.

(Proche le roi; Vice-Königin.)

Származása. Valószínűleg Van Mons nyerte magról, noha, mikép Oberdieck megjegyzi, a Van Mons katalogjában nincsen fölemlítve. Dielhez e faj egyenest Van Monstól került. Kevésbé van még elterjedve; noha szépszínű, elég jó gyümölcsei végett, kivált hegyes vidékeken, nagyon megérdemlené a tenyésztést. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktől, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. oct.; hűvösebb tájakon decemberig is eltart.

Minősége. II. rendű csemege; de I. rendű háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jóval kisebb is.

Alakja. Inkább vagy kevésbé hosszás csigaalaku vagy csak hasas csigaalaku; majd elég szabályosan, majd szabálytalanul boltozott, buczkos és szeliden hovádasos-fölületű. Zöme néha középtájra, gyakran pedig jóval alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég széles, laposas karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással vagy a nélkül is fogyva, inkább vagy kevésbé hosszás, kupos véget alkot. Szára majd rövid, vastag, kissé husos és görcsös, majd középhosszu, középvastag, fás, zöldes, nagyrészt pedig barnamázos; a gyümölcs csucából csaknem annak folytatásaként kiálló és husos dudortól, gyakran, ferdére nyomott. Kelyhe egészen nyílt; rézsunt fölálló vagy szétterülő, szürkésbarna, szarunemű osztványaival szűk és elég mély, szeliden ránczosfalú üregben ülő, melynek karimáján némi hullámos emelkedések láthatók, a melyek néha a gyümölcs derékán is nyomozhatók.

Szine. Bőre vékony, szívós, sima, gyöngédtapintatú, elég fényes; elejénte sárgás zöld; értével élénk citromsárga; napos oldalán mosolygó-szép pirossal mosott vagy belehelt és sűrűn pettyezett. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt, apró, fahéjszínű pettyecskékből álló, kevésbé szembetűnő. Finom rozsdamáz kehelyüregének falain és szára körül mutatkozik néha: de fölületén, egyebütt csak elvétve fordul elő egy-egy foltocska.

Belseje. Husa fehér vagy sárgásba játszó fehér, félfinom, roppanós; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve elég bő, igen czukros, alig némi gyöngéd savanyúval emelt, kellemes, fűszeresízű. Magtokja zárt vagy csak kissé nyílttengelyű; tömlöskéiben kisdéd, tojásalaku, sötétbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Vignővésű, egészséges, edzett; korán és védett helyen igen bőven termő; fölálló vagy rézsunt fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel hamar és jól bernházkodnak, ritkás, szellős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik mint birsalanyon; alkalmas gulafának és vé-

dett helyen szálasfának is. Mindenütt jól diszlik és teremne is bőven; ha az erősebb szelek gyümölcseit idő előtt le nem tizedelnék.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, merevek, kissé könyökösek, csaknem bordázatlanok; csupaszak, pirossal árnyalt sárgásbarnák; apróbb-nagyobb, többnyire hosszúak, fakó pontokkal elég sűrűn, de kevésbé szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kuposak, alig hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével kissé tarkázott szennyesbarnák; alig kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, tojásdadok, alig hegyesek, többnyire kissé lazán álló, szennyesbarna pikkelyekkel takartak.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; elég vastag és keményszövetűek kerülékesek vagy hosszúak tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, hosszúak, éles hegyben végződők, laposak vagy igen lapos-völgyesek: íveltek; nyelökről kissé lefelé konyulók; csupaszak, simák, fényesek, világos zöldek; széleiken majd alig észrevehetőleg és ritkán fűrészesek, majd pedig épszerűek. Levélnyelők a vesszők alján elég hosszú, egyebütt pedig középhosszu, közép-vastag, elég merev; rendetlenül föl és szétálló. Levélpálhái kicsinyek, áridomuak, a nyél tövétől főlebb, a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak, többnyire hosszúak kerülékesek vagy itt-ott hosszúak tojásdadok, csaknem laposak; hosszúak, vékony, rugalmas nyelökről lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, almákat és körtét tárgyzó, III. 309. lapján.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 509.

Dittrich, *Handb. der Obstk.* I. 708. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Nem való a sík alföldre: hanem hazánk emelkedettebb fekvésű tájékain, a hol a fákat az erősebb szelek ellen nagy hegyek oltalmazzák, bizonyára megérdemelné, hogy minden kertben helyet juttassunk számára.

346. Angers-i izletes.

(Délices d'Angers; Leckerbissen von Angers.)

Származása. E jeles körtét valószínűleg Van Mons nyerte magról. Le-roy még 1832-ben kapta meg tőle „Hardenpont izletesé“ név alatt: de e nevet csak tévedésből adhatta Van Mons a főnebbi körtefajnak; mert akkoriban már széltere ismeretes volt a valódi „Hardenpont izletesé“, melytől a főnebbi teljesen különbözik. Van Mons tévedéseinek róható föl, hogy most már többféle hasonlóan alatt van e körte forgalomban. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam bold. Belke Tivadar, kertésztanár barátomtól, Keszthelyről. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam aug. végén, sept. elején; hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha középnagy.

Alakja. Kissé változó; többnyire azonban gömbölyded csigaalaku; kissé szabálytalanul boltozott buczkosfömlétű. Zöme csaknem középtájra esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödve boltozódik s többnyire kissé ferdén álló, lapos karimában végződik; szára felé pedig szeliden szébbhúzódva boltozódik s rövid, tompa csucsban fogy el. Szára rövid, vastag, fás, tövénél husos, göröcsös, bunkósan végződő s nagyrészt barnamázos; majd a fölszínre helyezett, majd csekélyke mélyedésből, husos emelkedések közül kiálló. Kelyhe zárt vagy félgnyit; rendetlenül fölálló, törekenyhegyű, rövid, csatornás, szarunemű osztványaival szűk tányéralaku mélyedésben ülő, melynek falain csak szelid, lapos ránczok mutatkoznak, de ezek az üreg karimáját alig teszik hullámossá s a gyümölcs derekára, szembevetőleg nem vonulnak föl.

Színe. Bőre vastag és keménykés, elég síma, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte homályos zöld; értével aranysárga; napos oldalán föld-vörössel mosott vagy belehelt. Pontozata elég sűrű; apró, barna pettyecskékből álló, nem szembevető. Finom, néha pedig kissé érdes rozsdá hálózatosan vagy szakadozott foszlányokban, majd minden gyümölcsön, különösen pedig a gyümölcs kelyhe és szára körül szokott előfordulni.

Belseje. Husa sárgásba játszó fehér, finom, tömöttes, olvadó vagy néha félszerint olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve igen bő, igen cukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja majd nyit, majd zárttengelyű; tömlőskéiben jókora nagy, hegyes-tojásdad, fekete, ép magvakat rejtő.

Fája. Vidékem mostoha viszonyai közt csak mérsékelten növény, de elég edzett; korán és bőven termő; éles szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, gulaalaku koro-

nát alkotó. Vadoneczon inkább diszlik, mint birsalanyon; alkalmas gulafának, de védett helyen szálás fának is. Vigtenyésztetéhez és termékenységéhez kellőleg nyirkos földre van szüksége. Gyümölcseit az erősebb szelek le szokták tizedelni.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, vékonyak, hegyök felé még inkább elvékonyodók; elég egyenesek, kissé könyökösek, bordázatlanok; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldes sárgák, napos felőkön barnássárgák; apró, hosszas, fakó pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, hasaskuposak, kissé hegyesek, a vesszőtől jól elállók, szürkével tarkázott barnák; alig kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, karsukuposak, elég hegyesek, simák, sötétbarnák.

Levelei. Kicsinyek; elég vastag és keményszövetűek: tojásdadak vagy tojásdad-gömbölyűek; hirtelen elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; laposak vagy lapos-völgyesek; inkább vagy kevésbbé íveltek; gyenge korukban fíoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, elég élénkzöldek; széleiken előrehajló, tompa fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészeseek. Levélnyelők rövid, vékony, de elég merev; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fonálidomuak, a nyél tövétől fölebb, a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő s a vesszők alján levő levelei nagyobbak, szélesebbek és hosszabbak, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak, hullámosak; rézsunt fölfelé álló, rövidebb vagy hosszabb, vékony, rugalmas nyelökről, kissé lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Beurré des Hautes-Vignes; Beurré de Lasalle; Fondante du Panisel; Delices d'Hardenpont d'Angers; stb.

Leirői. Leroy *Dict. de pomol.* II. 13.

Mas *Le Verger*, III. 81. sz. alatt.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 449. és mások.

Észrevétel. Olyan mostoha viszonyok közé, a milyeneket vidékemen talál, nem való e körtefaj; mert itt fája csak sinylődik és csak ritkán képes teremni. Kellőleg nyirkos, kötöttebb vagy iszaplerakodásból álló talajban mindenütt képes lesz hálásan kifizetni a helyet, melyet kerteinkben számára juttatunk.

347. Antónia vajoncza.

(Beurré Antoinette: Antoinetten's Butterbirn.)

Származása. E jeles körtét magról nyerte Geest-Saint-Remyben, Jodoigne mellett Bivort Sándor, a ki Belgium gyümölcscsészétét több, kitűnő, magról nyert gyümölcscsel gazdagította. A magról kelt anyafa 1846-ban termett először. Terjesztésre méltónak találván e körtefajt, neje nevérol keresztelte el Bivort s e név alatt széltére el van már terjedve mindenfelé. Ojtóvesszejét 1879-ben kaptam Leroy világhírű faiskolájából, Angersből. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam aug. végén sept. elején; hüvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is nagyobb is.

Alakja. Többnyire csigás körtealaku, néha pedig hasas csigaalaku; szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbbé szűk, lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással vagy a nélkül is fogyva, inkább vagy kevésbbé hosszás, karcsukupos végben enyészik el. Szára hosszás, vastag vagy elég vastag, fás, tövénél husos, hegyénél bunkósan végződő, zöldes, itt-ott pedig rozsdafoltos; a gyümölcs csucsából, annak folytatásaként, husosan kiemelkedő, néha pedig husos emelkedés mellől, a fől színből, ferdén kiálló. Kelyhe jókora nagy, nyílt; rendetlenül fölálló, de hegyökkel hátragörbülő, rövides, szürkésbarna, szarunemű osztványaival csaknem a fől színre helyezett vagy csekélyke mélyedésben ülő, melynek falain és karimáján csak néha mutatkoznak némi nyomai a bordás vagy hullámos emelkedéseknek.

Szine. Bőre finom, síma, száraztapintatu, bágyadtan fénylő: elejénte sáppadt zöld; értével zöldessárga; napos oldalán kissé élénkebb sárga és néha némi igénytelen pirossal színezett. Pontozata sűrű; apró, vörhenyesbarna pettyecskékből álló, inkább vagy kevésbbé szembetűnő. Rozsdaalakzatok itt-ott, különösen pedig szára és kelyhe körül szoktak mutatkozni rajta.

Belseje. Husa fehéres, némi zöldes vagy sárgás árnyalattal, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve igen bő, igen cukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízű. Magtokja nyílt tengelyű; öblös tömlőcskéiben tojásdad, hegyes, barna, ép magvakat rejtő.

Faja. Elég vőnövesű, egészséges, edzett; korán és bőven termő; fölálló, vagy elég nyílt szögekben fölfele törekvő és később szétálló, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik mint birsalanyon: alkalmas gulafának inkább, mintsem szálasfának. Mindenütt jól

díszlik ugyan: de, hogy rendszeren és bőven teremhessen, mély termőréteggű kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei elég jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vékonyak vagy középvastagok, hegyük felé igen elvékonyodók; ritkán egyenesek, hanem kissé görbék és könyökösek, finoman bordázottak; gyenge korukban finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, barnáspirosak; apróbb-nagyobb, kerek, fakó vagy fehères pontokkal jellemzőleg sűrűn és szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban elég hosszúas levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kuposak, kissé hegyesek, a vesszőtől inkább vagy kevésbé elálló, szürkével árnyalt pirosasbarnák; majd alig, majd eléggé kiálló, hosszan bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hasaskuposak, rövidhegyűek, szürkével tarkázott pirosasbarnák.

Levelei. Középnagyok; kissé vastag és keményszövetűek; hosszúas tojásdadok, a vesszők hegye felé pedig keskenykerülékesek; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszúas, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy laposvölgyesek; íveltek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos fűzöldek; széleiken igen apró fogakkal sűrűn, szabályosan, de nem szembetűnőleg fűrészesek. Levélnyelők a vesszők alján hosszúas, főleg pedig mind-mind rövidebb rugalmas, ősz felé pirossal színezett; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszúak, vékony fonálidomuak, többnyire a nyél tövétől főleg, a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, mint a vesszőkön levők, szép kerülékesek, laposak, szeliden hullámosak; hosszú, vékony, hajlékony nyelökről ívelten lefelé csüggennek.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Bivort, *Annal. de pomol.* VII. 61. és *Les fruits du jardin Van Mons.* 79. l.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 300.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 267. és mások.

Észrevétel. Inkább való hazánk emelkedettebb fekvésű vidékeire, mintsem az alföldre: de, a hol kellőleg nyirkos földet talál, bárhol is megérdemli, hogy számára helyet juttassunk kerteinkben.

348. Bachelier vajoncza.

(Beurré Bachelier; Bacheliers Butterbirn.)

Származása. E jeles körtét Bachelier, cappelle-brouck-i kertész nyerte magról, 1845. körül, Frankhonban. Napjainkban mindenfelé el van már terjedve. Ojtóvesszejét még 1869-ben kaptam bold. dr. Lucastól, Reutlingenből. Több ízben termett már nálam is: de vidékem mostoha viszonyaiközt leírásra alkalmas példányokat egyszersem kaphattam róla. Leírását ez uttal is azon gyümölcsökről közlöm, a melyeket Oláh Gyula, szenvedélyes gyümölcsész barátom Nánásról küldött volt azon fájáról, melyet a tőlem kapott vesszőkről nevelt s mely nála, az ottani homokos talajban igen jól tenyészik.

Érésideje. Nálam oct. hüvösebb tájakon decemberig is eltart.

Minősége. I. rendű, ott pedig, a hol illata és füszeressége jól kifejlődhetik, kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy, vagy jókora nagy.

Alakja. Rendkívül változó; többnyire azonban hasas körtealaku, vagy hosszás, hasas csigaalaku; többnyire szabálytalanul boltozott, hovádasos és buczkos-fölületű; egyik oldalán rendszerint hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé szűk talpban végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással is fogyva, többnyire rövid, vastag, ferdén csonkázott kupos véget alkot. S z á r a rövides vagy középhosszu, elég vastag vagy közep-vastag, fás, görbe, bunkósan végződő, vörhenyes barna mázzal csaknem egész hosszában bevont; a gyümölcs csucsán, husos gyűrűzetből oldalvást kiálló vagy csekélyke mélyedésbe helyezett, melynek karimája az egyik oldalon jóval fölebb emelkedik, mint a másikon. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló, keskeny, hegyes, barna osztványaival inkább vagy kevésbé tágas és ritkán mély tányéralaku üregben ülő, melynek falain és karimáján lapos bordák és barázdák váltakoznak, melyek a gyümölcs derekára is inkább vagy kevésbé szembetűnőleg fölvonulván annak kerekdedségét majd mindig megzavarják.

Szine. Bőre vékony, de kissé szívós, síma, gyöngédtapintatu, elég fényes; elejénte élénk fűzöld; értével zöldessárga vagy citromsárga; napos oldalán gyakran, homályos vörössel mosott vagy csak belehelt és élénkebb pirossal csíkozott vagy márványzott. Pontozata sűrű; finom, apró pettyecskékből álló, alig szembetűnő. Rozsda csak elvétve mutatkozik fölületén: de kehelyüregének falain némi finom, áttetsző rozsdamáz gyakrabban jelentkezik.

Belseje. Husa fehér, a bőr alatt sárgásba vagy zöldesbe játszó fehér, finom tömött, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve bő vagy igen bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt,

igen kellemes, bár nem mindig kellőleg fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; szűk tömlőcskéiben, tojásdad, feketés, ép magvakat rejtő.

Fája.)* Mérsékeltnövéssű, de egészséges és elég edzett; korán, rendszeren és elég bőven termő; fölálló vagy rézsunt fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birs-alanyon, gula-fának alkalmasabb, mintsem szálasfának; kellőleg nyirkos iszaplerakodásból álló vagy homokos talajban diszlik és terem legjobban. Gyümölcsei nagyságuk mellett is jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók, elég egyenesek, kissé könyökösek, bordázatlanok; gyenge korukban eléggé molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgás barnák vagy mogyorószínű-sárgák; egyenlőtlenül elhintett, elég szembetűnő, kerek vagy kissé hosszás, sárgás pontokkal jelzettek; rendetlen többnyire azonban elég rövidlevélközűek.

Rügyei. Elég nagyok kuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló, sötét gesztenye-színűek; elég duzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok, hosszaskuposak, kissé hegyesek, sötét gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; széles tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos völgyesek; alig íveltek, de hegyökkel kissé lefelé konyulók; gyenge korukban ritkán és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk zöldek; széleiken előre hajló, tompa vagy itt-ott kissé éles fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők hosszás vagy középhosszu, elég vastag, rugalmas; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fonál vagy áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei hosszás tojásdadok, csaknem laposak, széleiken kissé lefelé hajlók; csaknem vízirányosan szétálló, hosszás, rugalmas nyelökről lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Bachelier.

Leírói. Bivort, *Annal. de pomol.* VIII. 33.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 310.

Mas, *Le Verger.* I. 147.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 301. és mások.

Észrevétel. Az alföldön csak olyan kertekbe való, a hol a talaj nyáron át sem képes elveszíteni kellő nyirkosságát. Hazánk hegyesvölgyes vidékein méltán megérdemli, hogy minden kertben helyet juttassunk számára.

*) A növényzet leírásához szükséges adatokat Oláh Gyula öcsém volt szíves nekem Nánásról megküldeni. Nálam e faj csak szinlődik s az itteni mostoha viszonyokkal nem bírván megküzdeni élete nem tartós.

349. Bara minister.

(Ministre Bara.)

Származása. E jeles körtét Grégoire nyerte magról, Jodoigneban. (Belgium.) Mint ujdonság, napjainkban még kevéssé van elterjedve. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Veress Ferencz fényképész urtól, Kolosvárról, kinek a fajt maga Grégoire küldötte meg. Több ízben termett már nálam. Fajom valódiságában bízva ezennel bemutatom körülményes leírásban.

Érésideje. Nálam sept. végén, oct. elején; hűvösebb tájakon decemberig is eltart.

Minősége. Vidékem mostoha viszonyai közt csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jókora nagy.

Alakja. Csigas vagy hasas körtealaku; egyik oldalán hizottabb, mint a másikon; kissé hovádasos és buczkosföületű. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik a kelyhe körül elég széles, többnyire ferdén álló karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással is fogyva inkább vagy kevésbé rövid, tompakupos végben enyészik el. Szára hosszas vagy középhosszu, elég vastag, fás, bunkósan végződő, fényes világosbarna mázzal végig befuttatott; a gyümölcs csucsán szűk mélyedéskébe, néha pedig az egyik oldal fölemelkedése mellé, csaknem a fölszinre, kissé oldalt helyezett. Kelyhe nyílt; rendetlenül föl- és szétálló, törekenyhegyű, barnás, szarunemű osztványaival tágnylásu, de szűk és elég mély üregben ülő, melynek falain egyenetlen lapos ránczok és barázdák huzódnak a karima felé, a hol szeliden hullámos emelkedéseket alkotnak. Ezen emelkedések lapos bordák alakjában, gyakran a gyümölcs derekán is nyomozhatók.

Színe. Bőre vastag és keménykés, száraz és többnyire érdestapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sárgás zöld; értével világos sárga; napos oldalán is csak elvétve kap némi piros leheletet. Pontozata elég sűrű; apróbb-nagyobb fahéjszinű pettyekből álló, szembetűnő. Rozsda majd szakadozott foszlányokban, majd sűrűn is összefolytan és a gyümölcs nagy részét eltakarva, rendszerint mindig mutatkozik rajta.

Belseje. Husa sárgásba játszó fehér, finom, olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve bő, czukros, finom, (de nálam száraz évjáráskor rendszerint huzós) savanygyal emelt, elég kellemes, fűszeresízű. Magtokja nyílttenegelyű; tömlöcskéiben hosszas, hegyes, tojásdad, feketés, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, vőgnővő, edzett; nem korán, de aztán, ha növésben kitombolta magát, igen bőven termő; rendetlenül föl- és szétálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, terebélyes koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birs-ala-

nyon; alkalmas szálasfának és léczezet melletti művelésre, szárnyasfának is. Mindenütt jól díszlik: de kellőleg nyirkos talajban rendesebben és bővebben aztán finomabbízú gyümölcsöket is terem, mintsem száraz és laza talajban. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; elég egyenesek, noha könyökösek; bordázatlanok; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, barnás-sárgák; igen apró, többnyire kerek, fakó pontokkal elég sűrűn, de nem szembetünőleg pontozottak; rendetlen többnyire azonban elég rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, szélestalpu kuposak, hegyesek, a vesszőtől kissé elálló; szürkével kissé tarkázott sötétbarnák; kissé kiemelkedő, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok, hosszúak, kuposak, kissé hegyesek, szürkével és sötétbarnával tarkázott pirosasbarnák.

Levelei. Inkább kicsinyek, mint középnagyok; vastag és keményszövetűek; tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszúak vagy csak rövidke, éles hegyben végződők; csaknem laposak; kissé íveltek és hegyökkel félregömbülők; nyelökről részsunt fölfelé állók; gyenge korukban alsó lapjukon és széleiken molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, kissé homályos zöldek; széleiken előre hajló, apró, éles fogakkal elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid, elég vastag, merev; éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, rövid áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei középnagyok, kerülékesek, laposak, szeliden hullámosak; fölálló, hosszúak, rugalmas nyelökről bokretásan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Tudtommal még eddig senkisé ismerte le.

Észrevétel. Kötöttebb és kellőleg nyirkos talajban, hiszem, hogy finomabb ízű gyümölcsöket fog teremni, mint vidékem mostoha viszonyai közt, ahol sok, kitünőnek ismert körtefaj szenved azon hibában, hogy gyümölcsei összehúzó fanyarságot kapnak. Tegyük vele kísérletet minél több helyt!

350. Béranger.

(Poëte Béranger.)

Származása. E kitünő körtét Leroy nyerte magról, Angersban 1867-ben és testi lelki jó barátja, Franciaország híres dalköltője, Béranger nevére elkeresztelve kezdte elterjeszteni. Bárha nagyon megérdemlené; még napjainkban sincs kellőleg elterjedve. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdieck-től, Jeinsenből. Fajfán nálam is termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam aug. végén, sept. elején; hűvösebb tájakon, hiszem hogy sept. végeig is eltart.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Változó; majd gömbölyded, majd hasas, tompa csigaalaku; egyik oldalán rendszerint hizottabb és emelkedettebb, mint a másikon és kissé hovádasos és buczkosföľületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbbé szűk talpban végződik; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán mindinkább fogyva rövid, tompa végben enyészik el. Szára rövid, néha középhosszu, vastag és többnyire husos és bunkós; a gyümölcs csucsán az egyik oldal fölemelkedése mellé, csaknem a fölszinre és ferdén helyezett vagy szűk mélyedésből, husos dudorok közül kiálló. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; föľálló, rövides, barnás, szarunemű osztványaival inkább vagy kevésbbé szabálytalanul kikanyarított szűk és elég mély üregben ülő, melynek karimáján hullámos emelkedések váltakoznak, a melyek onnan a gyümölcs derekára is, inkább vagy kevésbbé szembetűnőleg föl szoktak vonulni s annak kerekedségét gyakran megzavarják.

Színe. Bőre finom, de keménykés, sima, száraz vagy itt-ott gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld; értével czitromsárga; napos oldalán aranysárga és némi narancspirossal is belehelt. Pontozata elég sűrű; apró, fahéjszínű pettyecskékből álló, elég szembetűnő. Rozsdaalakzatok majd minden gyümölcsön találkoznak és pedig majd finom, fahéjszínű máz gyanánt összefolytan, majd márványzatosan elszórva.

Belseje. Husa fehéres némi zöldes árnyalattal, igen finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül sem köves-szemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanyval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlőcskéiben hosszas, tojásdad, hegyes, sötétbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Elég vignővésű, egészséges és elég edzett; elég korán és elég bőven termő; rézsunt szétálló vagy föľfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, ritkás lombozatu, szellős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs-alanyon; gulafának alkalmasabb, mintsem szálasfának. Vidékem mostoha viszonyai közt is

elég jól díszlik: de az évekig tartó szárazságot megsínylette kissé. Ebből azt következtetem, hogy kellőleg nyirkos földre van szüksége. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak vagy középhosszak, elég vastagok vagy csak középvastagok; elég egyenesek, noha szembetűnőleg könyökösek; finoman bordázottak; gyenge korukban elég sűrűn fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, sárgásbarnák, napos felőkön pirossal színezettek; apró, kerek, többnyire azonban kissé hosszúak, fehér pontokkal elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, kuposak, hegyesek, a vesszőtől elállók, az erősebb vesszők derekán pedig sarkantyulag kiszögellők, pirosasbarnák; elég kiemelkedő, két szélén és közepén finoman bordás talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, hosszúak kuposak, kissé hegyesek, pirosas barnák.

Levelei. Inkább kicsinyek, mint középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; a vesszők alján hosszúak, keskeny tojásdadok, főleg pedig keskeny kerülékesek, mindkét végükön hirtelen elkeskenyedők s rövidke szurós hegyben végződők; csaknem laposak vagy laposvölgyesek, alig vagy épen nem íveltek; gyenge korukban alsó lapjukon finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos zöldek; széleiken előrehajló, finom, apró, éles fogakkal elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszúak vagy középhosszu, vékony, hajlékony; majd vízirányosan el-, majd rézsunt és hanyatt görbülten fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszúak, vékony fonálidomuak, fölállók, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kerülékesek vagy csaknem lándsásak, vékony és hajlékony szövetűek, csaknem laposak, szelíden hullámosak; hosszú, vékony, rugalmas nyelökről lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 536. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Az alföldön csak nagyobb folyóvizeink mellékén, de hazánk emelkedettebb tájékain, hiszem, hogy mindenütt hálásan kifizeti a helyet, melyet kerteinkben számára juttatunk. Olyan helyeken, ahol a föld nyáron át is kellőleg nyirkos maradhat, felségesízű gyümölcsei végett, egyetlenegy uri kertből sem volna szabad hiányoznia.

351. Karácsonyi vajonc.

Fondante de Noël; Weinachtsbirn.)

Származása. E becses körtét, mely csaknem minden tekintetben vetekedik a Nemes kolmár körtével, Esperen őrnagy nyerte magról, 1842-ben Malinesban (Belgium.) és minthogy első gyümölcsei karácsonkor értek meg; főnebbi névre keresztelvén, kezdette elterjeszteni. Meglehetősen el van már terjedve mindenfelé a világon. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam Plantièresből, a Simon-Louis testvérek világhírű faiskolájából. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. végén, oct. elején; hűvösebb tájakon januárig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jókora nagy.

Alakja. Hasas, buczkos csigaalaku; néha csigás körtealaku; rendszerint szabálytalan, buczkos és hováadásosfömlületű. Zöme a középtájnál többnyire kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szabálytalanul gömbölyödik s kelyhe körül elég szűk és egyenetlenül hullámos karimában végződik, melyre rendszerint jól felállítható; szára felé pedig szintén szabálytalanul s gyakran némi behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbé rövid, tompakupos végben enyészik el. Szára hosszas, vastag, fás, tövénél husos, hegyénél kissé bunkósan végződő, világos- vagy sárgásbarna mázzal csaknem végig bevont; a gyümölcs csucsán, husos emelkedések közé vagy csaknem a felszínre helyezett, néha pedig csaknem a gyümölcs folytatásaként kiálló s husos dudortól ferdére nyomott. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; fölálló vagy rendetlenül szétálló, hosszas, barna, szárunemű, csatornás osztványaival többnyire tágas, lapos mélyedésben ülő vagy oda, husos dudorok közé mintegy beszorított. Kehelyüregének karimájáról inkább vagy kevésbé kiemelkedő bordák huzódnak a gyümölcs derekára s ennek kerekdedségét gyakran megzavarják.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejente bágyadt vagy fehéres zöld; értével élénk citromsárga; napos oldalon, kivált a napnak jól kitett példányain, szelid pirossal belehelt és néha élénkebb pirossal is színezett. Pontozata elég sűrű; rendetlenül elszórt, igen apró, fahéjszínű pettyecskékből álló, nem szembetűnő. Rozsdaalakzatok néha mutatkoznak itt-ott fölületén, különösen pedig szára körül, a hol kisebb-nagyobb darabon, finom, fahéjszínű rozsdamáz szokott elterülni.

Belseje. Husa fehéres vagy kissé sárgásba is játszó fehér, igen finom tömött, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve igen bő, igen cukros, gyöngéd, de néha híssé huzós savanyúval emelt,

igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; tömlőcskéiben hosszas, hegyes, karsu tojásdad, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövéssű, de egészséges és edzett; korán és bőven, de nem rendszeren termő; fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel sűrűn beruházkodnak, ritkás, szellős, gulaalaku koronát alkotó. Birsén nem, de vadonczon jól diszlik; alkalmas gulafának is, szálasfának is, de nagy fát nem nevel. Mindenütt jól diszlik ugyan, de kellőleg nyirkos talajban szebb gyümölcsöket és bővebben is terem, mintsem könnyen kiszáradó, laza talajban. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, elég hosszak, karsuak, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; elég egyenesek, alig könyökösek, bordázatlanok; fölállók vagy elég nyílt szögekben fölfelé irányulók; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgás- vagy zöldesbarnák, itt-ott vörhenyessel kissé árnyaltak; apróbb-nagyobb, kerek, fakó pontokkal sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközűiek.

Rügyei. Kicsinyek, rövid, hasas kuposak, alig hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, szürkével kissé árnyalt világos gesztenyeszínűek; majd talap nélkül a vesszőre, majd alig kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszas kuposak, alig hegyesek; lazán álló, szürkével szegett, világos gesztenyeszínű pikkelyekkel takartak.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; vékony, de keményszövetűek; kerülékesek; nyelők felé gyakran inkább elkeskenyedők, mintsem hegyök felé, a hol többnyire rövidke, éles hegyben végződnek; csaknem laposak vagy laposvölgyesek; nem íveltek; gyenge korukban kissé hamvasak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken a nyél felé ritkásan és tompán, de a levél-tányér hegye felé sűrűn, finoman és élesen fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, középvastag, merev; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak vagy fogas lándzsák, a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszas kerülékesek, csaknem laposak; hosszú, vékony rugalmas nyelökről kissé lekonyultan szétálló. Lándzsás melléklevelek az erősebb hajtásokon gyakoriak.

Hasonnevei. Belle de Noël; Belle après Noël; Bonne de Noël.

Leirői. B i v o r t, *Annal. de pomol.* VII. 67.

J a h n, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 373.

L e r o y, *Dict. de pomol.* I. 209.

M a s, *Le Verger*, I. 65. és sokan mások is.

Észrevétel. Minthogy nagy fává nem növekszik; kerített házi kertekbe való inkább, mintsem szabadon álló gyümölcsösökbe. Finomízű gyümölcsei végett egyetlen-egy kertből sem volna szabad hiányzania.

352. Josse Smet kolmárja.

(Colmar Josse Smet.)

Származása. Bizonytalan. Mas Alfonz, a ki e fajt Belgiumból, De Jonghetól kapta, csak annyit jegyez meg róla, hogy a Van Mons magonczaí közt találtatott. Ki találta föl? kinek vagy minek a nevéől keresztelte el? E kérdésekre talán a belga gyümölcsészek adhatnának feleletet. A nálam meglevő, gyümölcsleírásokat tartalmazó könyvek közül egyedül a Mas Alfonz művében, melyet az ő halála után adtak ki, találom megemlítve nevét e becses téli körtefajnak, mely termékenysége és gyümölcsei jósága és tartóságánál fogva nagyon megérdemelné a széles elterjesztést. Ojtóvesszejét 1877-ben kaptam Boisbuneltől Rouenből, mint késő tavasszal érő, jeles körtefajt. Azóta több-ízben termett már nálam is. Fajom valódiságában nincs okom kételkedni; mert azon rövid jellemzés, a mit Mas a fa növényzetéről hátrahagyott, teljesen ráillik az én fajom növényzetére is.

Érésideje. Nálam dec. január; hűvösebb tájakon s kedvezőbb viszonyok közt késő tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is.

Alakja. Változó; többnyire azonban hosszas csigaalaku vagy csigás körtealaku; elég szabályosan boltozott és csak szelíden hovádasos és buczkos-fölületű. Zöme a középtájnál inkább vagy kevésbé alább, a kelyhes vég felé esik, hommét kelyhe felé majd szelíden, majd hirtelen fogyva gömbölyödik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé széles, lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szelíden fogyva, aztán behajlást is alkotva, hosszabb vagy rövidebb, karcukupos végben enyészik el. Szár a rövides, elég vastag vagy középvastag, fás, tövénél kissé husos, rendszerint kissé görbe; a gyümölcs csucsából csaknem annak folytatásaként kiemelkedő vagy egy-egy husos dudortól kissé ferdére nyomott. Kelyhe jókora nagy, nyílt; rendetlenül fölálló, rövid, összenőtt és csaknem elnyírtnak látszó, szarunemű osztványaival tágas, lapos és nem mély üregben ülő, melynek falain csak alig szembetűnő, igen lapos bordák láthatók, a melyek a karimát szelíden hullámossá teszik s elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak a nélkül, hogy annak kerekdedségét megzavarnák.

Színe. Bőre vékony, de keménykés, elég sima, száraz és néha szelíden érdestapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte bágyadt világos zöld; értékével citromsárga; napos oldalán aranyásárga és néha némi gyöngédpirossal belehelt. Pontozata sűrű; igen apró, fahéjszínű pettyecskékből álló, alig szembetűnő. Finom rozsdaalakzatok, hálózatos foltokban vagy vonalakban, gyakran láthatók fölületén.

Belseje. Husa fehér vagy kissé sárgásba játszó fehér, finom vagy elég finom, kevéssé tömött, olvadó; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, noha csak gyengén fűszeresízű. Magtokja nyílt tenge-lyű; tágas tömlöcskéiben kissé hosszás tojásdad, kávészínű-barna, ép magva-
kat rejtő.

Fája. Fiatal korában vígan, később csak mérsékelten növő, de egész-séges és edzett; korán és igen bőven, többnyire csomósan termő; kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, széplombos, kellőleg szellős, gúlaalaku koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik; alkalmas szálastának is, gulafának is; még vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik s ritka év, melyben gyümölcsöt ne hozna. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak vagy középhosszak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyők felé is csak keveset vékonyodók; elég egyenesek, noha könyökösek, síkfölületűek; gyenge korukban is csak hegyők felé ritká-san és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, csaknem fénye-sek, sárgás vagy kissé vörhenyes barnák; apró, többnyire kerek, fehéres pon-tokkal sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azon-ban rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, hasaskuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló, szür-kével tarkázott pirosasbarnák; jól kiduzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok, tojásdadkuposak; hegyesek, pirosasbarnák.

Levelei. A vesszők alján középnagyok, főleg a vesszőn kicsinyek; elég vékony, de igen keményszövetűek; hosszás, keskenykerülékesek vagy csak-nem lándsásak; nyelők felé hirtelen elkeskenyedők; szabályosan vagy hirtelen elkeskenyedő, inkább vagy kevésbbé hosszás, éles hegyben végződők; la-posak vagy csak igen laposvölgyesek, kissé íveltek; gyenge korukban is csak széleiken finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos vagy csaknem sárgás zöldek; széleiken igen apró, tompa fogakkal ritkán és szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők hosszás vagy középhosszu, vékony vagy középvastag, hajlékony, csaknem vízirányosan elálló. Levélpál-hái fonálalakuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszás, keskeny-kerülékesek, laposak, szeliden hullámosak, csaknem épszerűek; igen hosszú, vékony és ívalakban lefelé hajló nyelőkről hanyagul szétterülők.

Hasonnevei. Tudtommal nincsenek.

Leirói. Azon hiányos leírást kivéve, melyet *M a s A l f o n s*, *Pomol gé-nérale* című munkája VII. 222. lapján lejegyezve van, mások tudtommal még nem írták le körülményesen.

Eszrevétel. Minthogy még vidékem mostoha viszonyai közt is képes há-lásan kifizetni a helyet, melyet a kertben elfoglal; széles elterjesztésre jó lélekkel ajánlhatom mindenfelé a hazában.

353. Bouvier orvos.

(Docteur Bouvier; Doctor Bouvier.)

Származása. Van Mons nevelte föl magról; de csak az ő halála után 1844-ben termett először. Mikép már több ízben is fölemlítém; Van Mons halála után az örökösök Bivort Sándornak adták el mindazon magoncokat, a melyek még nem termettek, de a melyekről Van Mons nemes gyümölcsöket remélt nyerni. Bivornál termette tehát a magról kelt anyafa első gyümölcsseit, melyeket aztán jeleseknek találván, a híres belga magonczozó, Bouvier Simon egyik unoka öcsének nevével elkeresztelve kezdett elterjeszteni. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól Jeinsenből. Azóta nálam is bemutatatta már gyümölcsseit. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. november; hűvösebb tájakon s a neki kedvező viszonyok közt, tavaszig is eltart.

Minősége. Kedvező viszonyok közt I. rendű; nálam II. sőt néha III. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is nagyobb is.

Alakja. Változó; többnyire azonban hasas körte alaku, néha pedig hossz-
szas csigaalaku; többnyire elég szabályosan boltozott, noha egyik oldalán hízottabb, mint a másikon. Zöme majd középtájra, majd jóval alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe telé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég széles, lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi csekély behajlással is fogyva, majd rövid, majd kissé hosszabb, többnyire tompakupos végben enyészik el. Szára rövidebb vagy középhosszu, elég vastag, fás, bunkósan végződő, sárgásbarna, mázzal végig bevont; a gyümölcs csucsán a fölszínre helyezett vagy a gyümölcs folytatásaként ferdén kiemelkedő. Kelyhe elég nagy, nyílt; felálló vagy csillagalakulag szétterülő, rövid, szürkésbarna, szarunemű osztványaival szűk és csekély üregben ülő, melynek elejénte barnás, később fahéjszínre változó rozsdamázzal bevont falain és karimáján csak néha mutatkoznak némi ránczos vagy bordás emelkedések.

Színe. Bőre vastag és keménykés, elég sima, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével zöldessárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga és néha némi földvörössel színezett. Pontozata sűrű, de csak itt-ott szembetűnő, fahéjszínű pettyescskékből álló; néha a gyümölcs fölületének legnagyobb részét márványzatos vagy hálózatos, finom, áttetsző rozsdafátyolozza be úgy, hogy az alapszín csak itt-ott tűnik elő tisztán nagyobb foltokban.

Belseje. Husa fehér vagy sárgásba játszó fehér, finom vagy félfinom, olvadó vagy félszerint olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve bő vagy elegendő, cukros, finom, de néha huzós savanyúval emelt, elég kellemes, de

kevéssé fűszeresizű. Magtokja kissé nyílttengelyű; tömlöcskéiben jellemzőleg hosszashegyű, feketés, sovány, de ép, gyakran pedig csak idétlen magvakat rejtő.

Fája. Elég vügnövésű, egészséges és edzett; nem korán és, kivált vidékem mostoha viszonyai közt, csak mérsékeltten termő; éles szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, gúlaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; gulafának alkalmasabb, mintsem szálafának. Mindenütt jól díszlik ugyan, de, hogy bőven teremhessen, kellőleg nyirkos földet és védett helyet kíván; mert gyümölcseit az erősebb szelek könnyen letizedelik.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, elég vastagok vagy csak közép-vastagok, hegyök felé szeliden elvékonyodók; elég egyenesek, merevek, könnyökösök, hegyök felé finoman bordázottak; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak; napos felőkön pirossal mosottak; árnyas felőkön olajszínű — vagy zöldesbarnák; apró, kissé hosszash, szennyes-fehér pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen le-
vélközűek.

Rügyei. Középnagyok, hasaskuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló, szűr-
kével tarkázott pirosasbarnák; majd alig, majd eléggé kiálló, finoman bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, zömök tojásdadok, tompahegyűek, sötétbarnák.

Levelei. A vesszők alján elég nagyok, egyebütt a vesszőn kicsinyek vagy közép-nagyok; vastag és keményszövetűek; hosszash tojásdadok vagy kerülékesek; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszash, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy laposvölgyesek; alig íveltek, de nyelökről csaknem derékszög alatt elálló vagy inkább lefelécsüggők; gyenge korukban csak alsó lapjukon és idegzetőkön finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek majd élénk, majd sötét zöldek; széleiken igen apró, éles fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők hosszash vagy középhosszu, elég vastag és merev; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái fonál vagy áridomuak, kevéssé tartósak. Virágrügyet körülvevő levelei többnyire hosszabbak, keskenyebbek; mint a vesszőkön levők, többnyire csatornásak, íveltek; szétálló, hosszash és elég vastag, de rugalmas nyelökről lefelé lógók.

Hasonnevei. Bivort's Schmalzbirn.

Leirői. J a h n, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 161.

L e r o y, *Dict. de pomol.* II. 33. és mások.

Észrevétel. Az alföldön, bárhol is, kevés haszonnal járna tenyésztése; mert itt kötődött gyümölcseit gyenge korukban leégeti a forró napsugár, vagy lelegelik a kártékony rovarok, kifejlődött korukban pedig az erősebb szelek, a melyeknek itt mi sem áll útjukban, tizedelik le. A mi kevés mégis fönmaradhat a fán; az itt erőtetve érik s ízének kellő finomságát nem fejtheti ki. Hazánk emelkedettebb fekvésű vidékein tegyük vele kísérletet. Hiszem, hogy ott nem lesz ellene panasz.

354. Vendée-i királykörte. (Olv. vandéi).

(Royale-Vendée; Königsbirn aus der Vendée.)

Származása. E kitünő körtét ugyanazon Nouhes Jenő gróf nyerte magáról, a kitől a Cacaudiere-i ízletes körte is származik. (Lásd „Gyüm. vázlatok“ II. 83-dik lapján!) Magról kelt anyafája 1860-ban termett először. Meglehetősen elterjedt azóta a gyümölcsészek mindenütt dicsérőleg nyilatkoznak róla. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérektől, Plantièresből és 1877-ben Boisbuneltől is, Rouenből. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érsideje. Nálam oct. nov.; hűvösebb tájakon februárig is eltart.

Minősége. I. rendű; kedvező viszonyok közt kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is.

Alakja. Tojásdad gömbölyű vagy szabálytalan gömbalaku; néha hasas csigaalaku; többnyire kissé szabálytalanul boltozott s egyik oldalán hízottabb, mint a másikon. Zöme majd középtájra, majd kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé szűk és lapos karimában végződik; szára felé pedig szeliden fogyva boltozódik s rövid, tompa végben enyészik el. Szára rövides vagy középhosszu, vastag vagy elég vastag, fás, néha kissé husos, bunkósan végződő, világos vörhenyes mázzal csaknem végig befuttatott; a gyümölcs csucsán, csekélyke mélyedésbe, kissé oldalt helyezett vagy a gyümölcs csucsából húsosan és kissé ferdén kiemelkedő. Kelyhe nagy, nyílt; rendetlenül fölálló vagy szétterülő, hosszas, barnás, szarunemű, csatornás osztványaival tágas, lapos mélyedésben ülő, melynek falain és karimáján szelid, lapos bordák váltakoznak, melyek gyakran a gyümölcs derekára is föl-vonulnak s annak kerekedségét megzavarják.

Színe. Bőre kissé vastag és keménykés; elég sima, noha száraz- és kissé érdestapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte bágyadt zöld; értével világossárga; napos oldalán csaknem aranyárga s gyakran némi homályos, füstös vörössel belehelt. Pontozata elég sűrű; apró, barna pettyescskék alakjában jelenkező, nem szembetünő. Finom, csaknem áttetsző, fahéjszínű rozsdamáz a gyümölcs kelyhes és száras végén gyakran jelenkezik s e rozsdázatot szakadozott, apróbb-nagyobb foltokban, a gyümölcs fölületén egyebütt is, majd sűrűbben, majd ritkábban szokott mutatkozni.

Belseje. Husa fehér, néha sárgásba és zöldesbe is játszó fehér, igen finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve bő, czukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja csaknem zárttengelyű; tömlöcskéiben tojásdad, hegyes, sötétbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövési, de egészséges és edzett, korán és bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben szétálló, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, szabálytalan gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálas fának és nyésés alatt tartva gulafának is. Mindenütt jól diszlik ugyan, de, hogy bőven és kifogástalan gyümölcsöket teremhessen, kellőleg nyirkos talajt kíván. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, rövidék vagy középhosszak, középvastagok, hegyök felé szeliden elvékonyodók, merevek, ritkán egyenesek, igen könnyök, szeliden bordázottak; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sűrűn és finoman fehérmolyhosak, ért korukban csupaszak, barnássárgák; igen apró, kerek, fakó pontokkal ritkásan és nem szembe-tűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, zömökkuposak, hegyesek, csaknem a vesszőhöz lapulók, szürkével tarkázott sötétbarnák; elég duzzadt, két szélén bordás talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, zömökkuposak, alig hegyesek; simák, sötétbarnák.

Levelei. Középnyagok, vastag és keményszövetűek; tojásalakuak vagy kerülekesekek; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak és hullámosak; a vesszők hegye felé csatornásak, íveltek és csavarosan elgörbülők; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldék; széleiken tompa fogakkal szabálytalanul fűrészesekek, nagyrészt pedig csaknem épszlűiek. Levélnyelők rövid, vastag, merev; többnyire éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságnak és alaknak, laposak, szeliden hullámosak; rendetlenül föl- és szétálló, hosszas, rugalmas nyelökről kissé lankadtan lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy. *Dict. de pomol.* II. 607.

Oberdiecek, *Illustrirtes Handb. der Obstk.* pótfüzete 165. lapján és többen mások is.

Észrevétel. Franciaország legtekintélyesebb gyümölcsészei egyhangulag és úgy ítélnék e körte ujdonságról, mint a melyikben a legkitünőbb téli körték méltó versenytársat nyertek. Alföldünk meleg éghajlata alatt azonban ilyen ítéletet nem hozhatunk róla; mert itt gyümölcsei erőtetve érnek s így ízük eredeti finomságát sem képesek kifejtetni; de hazánk magasabban fekvő vidékein bizonyára olyan becses téli körte lesz ez éppen, mint születése helyén, Franciaországban. Tegyük vele kísérletet ottan, s ha minden tekintetben becses téli körtének találjuk, tenyészszerű nagyban is!

355. Székely bergamot.

Származása. E finomizú, becses nyári körtefaj eredete bizonytalan. Kászon-Al-tíz községbeli birtokos, Balási Lajos kertéből kezdett elterjedni Csikmegyében, a hol „Mocskos körte“ népies elnevezés alatt ismerik és fájának edzettsége, ritkán csalo termékenysége és gyümölcseinek jósága végett nagy becsben tartják. E fajt ojtóvesszőkben, 1875-ben kaptam Márton Ferencz, kir. járásbíró barátomtól, Csik-Szent-Mártonból, mint — az ő vélekedése szerint, — eredeti székely körtefajt. Több ízben termett már nálam is. Mint-hogy szorgos kutatásom daczára, hozzá hasonló vagy vele azonosnak vehető körtefajt könyveimben nem találok; csatlakozom Márton Ferencz barátom véleményéhez s főnebbi név alatt, körülményes leírásban is bemutatom, mint olyan székely körtefajt, melyet terjesztésre különösen méltónak találtam.

Érésideje. Nálam aug. második felében; a székely földön octoberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Hasas, buczkos csigaalaku; egyik oldalán hizottabb, mint a másikon. Zöme középtájra esik, homnét kelyhe felé elejénte szeliden, aztán hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül elég széles, lapos talpban végződik; szára felé pedig szeliden, de mindinkább fogyva s néha szelid behajlást is alkotva, rövidke tompa csúcsban enyészik el. Szára rövid vagy középhosszu, középvastag, fás, görcsös, bunkósan végződő, zöldes itt-ott világos barna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsán, husos gyűrűzetből kiemelkedő vagy husos emelkedéstől félre nyomva, kissé oldalt kiálló. Kelyhe kicsi, nyílt vagy félig nyílt; rövidke, barna osztványaival inkább vagy kevésbé tágas, és kevésbé mély üregben ülő, melynek falain és karimáján lapos bordák váltakoznak, melyek a gyümölcs derekára is fölnyomulnak s annak kerekdedségét többnyire megzavarják.

Szine. Bőre elég vékony, sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld; értével sárgás zöld; napos oldalán kissé élénkebb sárga és néha, kisebb nagyobb darabon, tündöszin-pirossal árnyalt vagy belehelt. Pontozata igen apró s csakis a zöldszímben, mint sűrűn és szabályosan elhintett, sötétebb zöld pettyeekék tűnnek kissé szembe. Rozsda csak ott fordul elő fölületén, a hol a bőr, fejlődés közben, sérülést kapott; némely évjárással barnás vagy feketés ragyaszeplők is mutatkoznak rajta s innét kaphatta aztán „Mocskos körte“ népies nevét is a székelyektől.

Belseje. Husa sárgás, itt-ott zöldes fehér, finom vagy elég finom, tömött, félszerint olvadó; leve bő vagy igen bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes fűszeresízű. Magtokja kissé nyílttengelyű; tömlöcskéiben szép tojásdad, hegyes, barna, ép vagy csak idétlen magvakat rejtő.

Fája. Mérsékelt-növésű, de egészséges és igen edzett; korán, csaknem évenként bőven és többnyire csomósan termő; fölálló vagy éles szögekben

fölfelé törekvő, de idő jártával szétálló, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, gúlaalakú koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik; alkalmas gulafának is, szálas fának is. Még vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik: de kötöttebb és kellőleg nyirkos földben mégis jobban díszlik és bővebben terem, mintsem könnyen kiszaradó, laza talajban. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán. Jellemző e fajra, hogy idősebb ágainak kérge sima, szürkés vagy ónszínű.

Vesszei. Elég számosak, rövidek vagy középhosszak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyök felé szeliden elvékonyodók, de hegyöknél többnyire bunkósan végződők; elég egyenesek, kissé könyökösek, itt-ott szeliden bordázottak; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, olajszínű sárgás vagy zöldesbarnák; apró, kerek, itt-ott pedig hosszas, sárgásfehér pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, szélestalpu, rövidkuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével árnyalt pirosas gesztenyeszínűek; kissé duzzadt, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, rövid és hasaskuposak, alig hegyesek, szürkével kissé tarkázott pirosas gesztenyeszínűek.

Levelei. Középnagyok, elég vastag és keményszövetűek; tojásdadok vagy kerülekesek; a vesszők hegyénél csaknem lándsásak; többnyire hirtelen elkeskenyedő, inkább vagy kevésbé rövid, éles hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak; a vesszők hegye felé völgyesek; itt-ott szeliden hullámosak, alig íveltek; gyenge korukban is csak alsó lapjukon finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken tompa fogakkal szabálytalanul fűrészesek vagy csaknem épszerűek. Levélnyelők rövid vagy középhosszu, elég vastag és merev, rézsunt fölfelé vagy csaknem vízirányosan álló. Levélpálhái fejletlenek, áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők, kerülekések, laposak vagy laposvölgyesek hullámosak; vékony és rövides, de rugalmas nyelökről lankadtan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal még senkisért írta le körülményesen.

Észrevétel. Minthogy még vidékem mostoha viszonyai közt is, — ha a gyümölcs termésre csak kissé kedvező az időjárás, — sohasem marad meddőn; bizvást helyet adhatunk neki kerteinkben, mindenfelé a hazában.

356. Sényi vajoncza.

Származása. E jeles körtét, mint hazaifajt, két ízben is megküldötte nekem ojtóvesszőkben bold. Glocker Károly barátom Enyingről, azon kérelemmel, hogy szaporítsam és terjesszem azt; mert megérdemli: de eredetéről és elterjedési viszonyairól, többszöri kérdezősködésemre csak annyit tudott velem közleni, hogy ő bold. Dr. Entz Ferencztől és ez ismét Fehérmegyéből kapta volt a fajt. Minthogy az ismertnevű körték közt hozzá hasonlót vagy vele azonosnak vehetőt könyveimben nem találhattam; valószínűnek kell tartanom, hogy e faj csakugyan hazai faj lesz és, mert valóban terjesztésre méltónak találtam, ezennel bemutatom körülményes leírásban is.

Érésideje. Nálam sept. közepe táján; hűvösebb tájakon s kedvezőbb viszonyok közt decemberig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran nagyobb is.

Alakja. Tojásdad- vagy hasas; csigas körtealaku; szabálytalanul boltozott, buczkos-fölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödik és többnyire szűk, de lapos karimában végződik, melyen rendszerint jól megállhat; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással is fogyva, rövides, tompakupos végben enyészik el. Szára hosszas, vagy középhosszu, vastag vagy elég vastag, fás, többnyire görbe, bunkósan végződő, sárgásbarna mázzal befuttatott; majd szűk mélyedéskéből, husos dudorok közül kiálló, majd a gyümölcs egyik oldalának fölemelkedő orma mellé, oldalvást, a felszínre helyezett. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló, sárgásbarna, szarunemű osztványaival többnyire szűk és lapos mélyedéskében ülő, melynek aljáról inkább vagy kevésbbé szembetünő, lapos bordák indulnak a karimára s onnan tovább a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekdedségét kissé megzavarják s a gyümölcs egyik oldalát hízottabbá teszik, mint a másikat.

Szine. Bőre kissé vastag és kemény, sima, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld; értével élénk sárga; napos oldalán arany-sárga s a napnak jól kitett példányain elejénte homályos, később derültre változó pirossal mosott vagy csak belehelt. Pontozata sűrű; egyenlően elhíntett, fahéjszínű pettyecskékből álló, elég szembetünő. Rozsdaalakzatok a gyümölcs kelyhes és száras végén gyakrabban, be egyebütt a fölületén ritkán mutatkoznak.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, finom, olvadó; magtokja körül finoman köves-szemcsés; léve rendkívül bő, czukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlöcskéiben hosszas, görbehegyű, barna, ép vagy idétlen magot rejtő.

Fája. Erőteljes, vígnövészű, igen edzett; nem korán, de aztán igen bőven termő; inkább vagy kevésbbé nyílt szögekben föl és szétálló ágaival, melyek

gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, ritkáslombozatu, szellős és — mint a Nyári Kálmán körte, melyhez, látszatra hasonlít is, — terjedelmes, szabálytalan alaku koronát alkotó. Vadonczon igen jól díszlik; szálas fának igen alkalmas. Mindenütt jól díszlik ugyan: de kötöttebb s kellőleg nyirkos talajban mindig termékenyebb, mintsem könnyen kiszáradó, laza talajban. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók; nem egyenesek, könyökösek, alig észrevehetőleg bordázottak; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, pirossal kissé árnyalt sárgásbarnák, aljuknál pedig zöldesbarnák; apróbb-nagyobb, kerek vagy itt-ott hosszas, szürkés pontokkal ritkásan, de elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, szélestalpu, rövidkuposak, hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, szürkével kissé tarkázott pirosas gesztenyeszínűek; kissé kiemelkedő, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Jókorá nagyok, zömöktojásdadok, tompahegyűek; szürkével és sötétbarnával tarkázott gesztenyeszínűek.

Levelei. Elég nagyok vagy középnagyok; vastag és elég keményszövetűek; széles-tojásdadok vagy tojásdad kerülékesek; hirtelen elkeskenyedő, rövidke hegyben végződők; laposok vagy széleiken csak kissé fölhajlók; néha csaknem kanálformán öblözöttek s itt-ott szeliden hullámosak; alig vagy éppen nem íveltek; gyenge korukban is csak ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, élénk zöldek; széleiken igen apró, tompa fogakkal sűrűn és szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszas vagy középhosszu, középvastag, rugalmas; majd vízirányosan el-, majd rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái hosszú fonálidomuak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak, laposak, szeliden, de rendetlenül hullámosak; hosszú, elég vastag, de hajlékony nyelökről kissé lefelé konyulók.

Hasonnevei. Sényi téli vajoncza; Sényi's Winterbutterbirn.*)

Leirói. Körülményes leírásban, tudtommal, még senkisé ismertette.

Észrevétel. Minthogy nálam csak akkor terem, a mikor gyümölcstermésre kedvező az évjárás, vagyis akkor, ha a föld nyáron is kellőleg nyirkos maradhat; e tapasztalatból azt kell következtetnem, hogy e körtefaj is inkább való hazánk hegyes-völgyes vidékeire, mintsem az alföldre.

*) Glockertől ilyen név alatt kaptam: de, mert nálam nem „téli“, aztán meg Sényi nevéől más körtefaj még nincs elnevezve; jónak láttam eredeti nevéből a „téli“ jelzőt kihagyni s egyszerűen csak Sényi vajoncza-név alatt vezetni be irodalmunkba.

II. ALMÁK.

220. Braddick páratlana.

(Non-pareille de Braddick; Braddick's Nonpareil.)

Származása. Angolországból származik. Magról nyerte Braddick János lovag Thames Dittonban, a kinek nevét máig is viseli. Dacára felséges ízű gyümölcseinek, még napjainkig sem birt kellőleg elterjedni. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam is. Bárha gyümölcsei nem egyeznek is teljesen a leírásokkal; mert nálam piros színt ekkoráig még a napnak jól kitett példányok sem kaptak, a mit valószínűleg talajom mészből és agyagban szűkölködő voltának lehet felrónom; aztán kormossága is kevesebb, mint a leírások szerint lennie kellene; mégis hiszem, hogy fajom valódi; mert növényzete jól egyezik azonleírással, melyet Oberdieck közül s fajom a hitelességéről ismeretes Oberdiecktól, magától került.

Érésideje. Nálam oct. dec. hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. Kitérőleg I. rendű csemege-, háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Kissé változó; majd lapos gömbalakú, majd kissé magasnak látszó, hengeres vagy kupos gömbalakú; kissé szabálytalanul boltozott, de síkfölületű. Zöme középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, de kelyhes vége felé néha mégis kissé összébbhuzódva boltozódik, mintsem szára felé, hol rendszerint hizottabban végződik, mintsem kelyhes végén. Szára rövid, vastag, fás, többnyire azonban husos és csak egy husos buczok gyanánt jelenkező; majd tágas és nem mély, majd szűk és kissé mély üregbe helyezett, melynek falai gyakran, finom, áttetsző, zöldesbarna, sugaras rozsdával takartak. Kelyhe többnyire zárt, néha félig nyílt; összehajló vagy fölálló, de hegyökkel hátra görbülő, keskeny, hegyes és molyhos osztványaival nem éppen tágas, de elég mély tányéralaku üregben ülő, melynek falain csak szelíd lapos ránczok láthatók, melyek a karimán elenyésznek s a gyümölcs derekára észrevehetőleg nem vonulnak föl. Azonban, bárha a gyümölcs nem bordás, kerekdedsége még sem mindenkor szabályos, hanem gyakran szabálytalan.

Szine. Bőre finom, de elég szívós, sima, száraz, de gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sárgás zöld; értével elég élénk sárga; napos oldalán, Oberdieck szerint, pirossal inkább vagy kevésbé színezett, de nálam csak kissé élénkebb sárga. Pontozata itt-ott ritkás, itt-ott pedig elég sűrű; szabálytalanul elhintett, apróbb nagyobb, barnás vagy fahéjszínű pettyecs-

kékből álló; itt-ott alig, itt-ott pedig elég szembetűnő. Rosda csak száras és kelyhes végén jelenkezik gyakrabban: de egyebütt csak elvétve fordul elő rajta.

Belseje. Husa sárgás vagy sárgásba játszó fehér, belsejében nálam, néha áttetsző jegeczes foltokkal, finom, keményes, roppanó, de a száiban csaknem teljesen szétolvadó; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja többnyire nyílt-tengelyű; kissé nyílt fiókjaiban hosszastojásdad, kávészínűbarna ép magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid kupalaku.

Fája. Nálam mérsékeltén növe, de egészséges és edzett; elég korán és bőven termő; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé törekvő, erős ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel hamar és jól beruházkodnak, sűrűlombos, magas gömbalaku és nem terjedelmes koronát alkotó. Díszlik, mindenféle almaalanyon; alkalmas szálafának is, gulafának is. Mindenütt jól díszlik, de csak kellőleg nyirkos talajban terem rendesen és gazdagon. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé sem vékonyodók, sőt gyakran, kissé, hízottan végződők; elég egyenesek és merevek, alig könyökösek, alig észrevehetőleg bordázottak, hegyök felé elég sűrűn és finoman fehérmolyhosak; egyebütt csaknem csupaszak, pirossal árnyalt zöldes barnák; aljuk felé, napos oldalukon, fehérés hártyával ritkásan bevontak; apróbb nagyobb, többnyire hosszús, fehérés pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, háromszögűek, tompahegyűek, lapulók pirosasbarnák; alig kiálló, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hoszas és elég karesukuposak, tompahegyűek szürkével és sötét barnával tarkázott pirosas barnák.

Levelei. Középnagyok vagy jókora nagyok; nem vastag, de elég kemény szövettűek; többnyire elég keskeny tojásdadok, itt-ott pedig kerülékesek; hirtelen elkeskenyedő, hoszas, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy laposvölgyesek; alig íveltek, de hegyökkel lefelé és félre is görbülők; széleiken itt-ott rendetlenül hullámosak; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, fényesek, élénk zöldek; széleiken előrehajló, apró, éles fogakkal sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövides vagy középhosszu, középvastag, elég merev, molyhos, tövénél violaszín-pirossal színezett; elég éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái aprók, lándsásak vagy áridomuak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó-nagyságnak, többnyire azonban nagyobbak, hosszabbak, mint a vesszőkön levők, kerülékesek, csaknem laposak, hullámosak, bokrétásan szétterülők.

Hasonnevei. Braddick's Sondergleichen.

Leirői. Die l. *Catalog 2-te Fortsetzung* 24. lapján.

Oberdieck, *Handb. der Obstk.* I. 473. és mások.

Észrevétel. Fonnadásra nem hajlandó, finomízű gyümölcsei végett megérdemelné, hogy hazánkban minden kertben helyet juttassunk számára legalább egy-egy fának. Hazánk magasabban fekvő tájékain, hiszem, hogy nagyban való tenyésztése is nyereséges volna.

221. Spanyol sárga renet.

(Gelbe spanische Reinette.)

Származása. Bizonytalan. Diel 1805-ben egyik barátjától, Trierből, „Reinette d' Espagne“ (= Spanyol renet) név alatt kapta. Minthogy azonban akkoriban már egy „Spanyol fehér renet“ szélére ismeretes volt, mely a főnebbitől különbözött; az egyszerű Spanyol renet nevet szükségesnek látta „sárga“ jelzővel ellátni, nehogy ez a Spanyol fehér renettel összetévesztessék. Újabb korban a német gyümölcsészek, többek közt maga Oberdieck is, úgy találta, hogy a főnebbi faj ugyanazonos a Kalvilalaku renettel. Nálam megvan ez is, a főnebbi is: de növényzetre nézve nem találom mindkettőt egyenlőnek. Az egyiket főnebbi név alatt 1872-ben kaptam meg a Jahn faiskolájából, Feistkorntól, Meiningenből. És ezen fajom termett már nálam is Oberdieck leírásával mindenben egyező gyümölcsöket. A Kalvilalaku renetet magától Oberdiecktól hoztattam meg szintén 1872-ben, Jeinsenből; de ezen fajom még nem termett és mivel növényzetére nézve különbözőnek találom a főnebbitől; kételkedem is benne, hogy ez utóbbi, (t. i. a Kalvilalaku renet) fajom valódi volna, vagy, ha mégis valódi volna, akkor nem lehet azonos a Spanyol sárga renettel, hanem önálló faj mindkettő, a minthogy Diel is külön fajnak vette, mindkettőt és külön is írta le.

Érésideje. Nálam nov. dec.; alkalmas hűvös helyen vagy hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege-, háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha nagyobb is.

Alakja. Többnyire kupos gömbalaku; gyakran Kalvilszerűleg bordás-fölületű s egyik oldalán hizottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme középtájra vagy kissé alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé szeliden gömbölyödik s szára körül széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig szeliden fogyva boltozódik s igen tompa kupos végben enyészik el. Szára rövides, alig emelkedik a szármélyedés karimája színvonaláig, középvastag, fás, molyhos, többnyire bunkósan végződő; tágnylású, de szűk és mély tölséralaku üregbe helyezett, melynek falait finom, szürkés rozsdamáz szokta borítani. Kelyhe zárt vagy félignyílt; felálló, de hegyökkel hátragörbülő, molyhos osztványaival elég tágas és elég mély üregben ülő, melynek falain inkább vagy kevésbé élesen kiemelkedő, kalvilszerű bordák nyúlnak föl a karimára s onnan tovább a gyümölcs derekára, gyakran a szármélyedésig is lehuzódnak s a gyümölcs gömbölydedségét majd mindig megzavarják.

Szine. Bőre elég vékony, de szívós, sima, száraz és néha kissé érdestapintatu; elejénte sárgás zöld; értével élénk citromsárga; napos oldalán néha sárgás vagy szennyes pirossal kisebb-nagyobb darabon, gyengén belehelt. Pon-

tozata fahéjszínű vagy barnás, kisebb-nagyobb pettyecskékből álló, szembe-tűnő. Rozsda nemcsak szármélyedésében, de szakadozottan és foszlányosan egybeült is fordul elő fölületén.

Belseje. Husa sárgásba játszó fehér, finom, tömött, elejénte roppanós, értével porhanyó; leve bő, igen cukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; fiókjaiban jókora nagy, hosszas, kávészínűbarna, ép magvakat rejtő. Kéhelyesőve kúpalaku, a gyümölcsbe elég mélyen lehatoló.

Fája. Elég vígnövésű, egészséges, edzett; korán és bőven termő; föl-felé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel elég jól beruházkodnak, magasgömbalaku, elég lombos, de kellőleg szellős koronát alkotó. Diszlik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálas fának és nyéses alatt tartva gulafának is. Mindenütt jól diszlik: de, hogy bőven és rendesen teremhesen, kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, elég vastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; egyenesek, alig könyökösek, csaknem bordázatlanok; hegyök felé elég sűrűn fehérmolyhosak; aljuk felé csupaszak, finoman fehér hártyások, zöldesbarnák, hegyök felé és napos oldalukon pirosasbarnák; apró fehér pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak: rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, laposak, igen tompa hegyűek, lapulók, sűrűn fehérmolyhosak; elég kiálló, röviden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadgömbölyűek, tompahegyűek, pirosas gesztenyeszínűek, nagyrészt azonban sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Jókora nagyok, elég vékony és hajlékony szövötűek; tojásdadok vagy hosszú szívalakúak, itt-ott pedig kerülékesek; néha hegyök felé szélesebbek, mintsem nyelők felé; inkább vagy kevésbé hosszas, többnyire félrecsavarodó, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy laposteknősök, alig ívelték; alsó lapjukon molyhosak, felső lapjukon csupaszak; bágyadtan fénylők, homályos fűzőldék; széleiken jókora nagy, kissé tompa, néha kettős fogakkal is, elég mélyen és elég szabályosan fűrészesek. Levél-nyelők középhosszu, elég vastag és merev, molyhos és tövénél violaszín-pirossal befuttatott; csaknem vízirányosan vagy nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszúak, áridomuak vagy keskenylándásak, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak, többnyire szélesebbek és hosszabbak, mint a vesszőkön levők, laposak, kissé hullámosak; hosszúak, merev nyelökről kissé lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Reinette d' Espagne; Kalvil alaku renet? mint már fönebb említém, ez utóbbit, növényzete után ítélve, külön fajnak tartom.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*, almákat és körtéket tárgyzó IV. 82.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obst.* I. 267

Észrevétel. Kellőleg nyirkos talajban megérdemli, hogy hazánkban is minden kertben helyet foglaljon. Száraz vagy pedig könnyen kiszáradó, laza talajban kevés haszonnal járna tenyésztése.

222. Lucas renetje.

(Reinette de Lucas; Lucas Reinette.)

Származása. E jeles almát az ötvenes évek vége felé De Jonghe, belga gyümölcsész nyerte magról, Brüsszelben és Dr. Lucas Ede*) nevéről elkeresztelve kezdette elterjeszteni. Daczára azonban annak, hogy ezen almafaj ily kitűnő ember nevét viseli; daczára fája termékenysége, gyümölcsei szépsége és jóságának, még napjainkban sincs kellőleg elterjedve. Ojtóvesszejét 1869-ben kaptam Reutlingenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valóságos kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. nov.; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege-, háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Lapos gömbalaku, mint a Királyi kurtaszáru alma; egyik oldalán többnyire hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon; különben elég szép-termetű. Zöme középtájra vagy kissé alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödik s szára körül elég széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig szeliden fogyva kissé összébb húzódik, de kelyhe körül szintén elég széles, lapos és többnyire ferdén hajló karimában fogy el. Szára rövid, elég vastag, fás, néha csak egy husos buczoknak látszó; tágnylásu, de csakhamar összeszűkülő, inkább vagy kevésbé mély üregbe helyezett, melynek falait finom, áttetsző, zöldes vagy fahéjszínű, néha egyes sugarakban az üreg karimáján is tulterjeszkedő rozsdá szokta borítani. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló és sokáig zölden maradó, hegyes és molyhos osztványaival tágas és ritkán mély tányéralaku üregben ülő, melynek falain és karimáján szelid lapos bordák észlelhetők, de ezek a gyümölcs derekára nem vonulnak s a gyümölcs kerekdedségét nem zavarják meg.

Szine. Bőre finom, de szívós, sima, gyöngédtapintatu, elég fényes; elejénte bágyadt zöld; értével homályos sárga, miből azonban csak itt-ott látszik ki tisztán egy-egy foltocská; mert az egész fölület világos pirossal van eltakarva

*) Dr. Lucas Ede 1816-ban született Erfurtban; meghalt 1882. jul. 24. Reutlingenben. Mint korának egyik legkitűnőbb gyümölcsésze szóval és tettel, ötven évig munkálkodott a gyümölcsészet előmozdításán. Világhírű gyümölcsészeti intézetet alapított Reutlingenben; a gyümölcsészetről, különösen pedig a gyümölcsfa-tenyésztésről egy maga annyi művet írt össze, a mennyit egyetlenegy gyümölcsész sem volt képes még eddig fölmutatni a világon; részint eme műveivel, — melyek közhasznú voltak és jelességöknél fogva több kiadást is értek s a melyekért őt a tübingai egyetem természettudományi fakultása tudori rangra emelte, — részint az általa alapított intézetben élő szóval való tanítása által, a világ minden részében, sereg számra nevelte a pomologokat és így érdemessé tette magát nemcsak hazájá, Württemberg, hanem az összes emberiség hálájára. E kitűnő embert, a ki élete vége felé engem is barátságára méltatott, én is tanítómnak vallom; mert, a gyümölcsészetről az ő könyveiből lehetett legtöbbet tanulnom. Legyen áldva emléke örök időkiglen!

s e színezetben sötétebbpiros, szakadozott, keskeny csíkokkal sűrűn becsapkodva. Pontozata ritkás, igen apró, alig szembetűnő. Rozsda a gyümölcs száras végét kivéve, ritkán, de egy-egy rozsdás szemölcs vagy forradás és itt-ott egy-egy feketés ragyaszeplő néha mutatkozik rajta.

Belseje. Husa zöldesbe játszó fehér, finom, tömöttes, porhanyó; leve bő, néha csak elegendő, cukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja kissé nyílttengelyű; zárt és szűkes fiókjaiban rövid, tojásdad, sötétbarna, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve tölcseralaku, a gyümölcsbe kissé lehatoló.

Fája. Mérsékelt-növésű, egészséges és edzett; korán és a neki kedvező helyen rendkívül bőven termő; elég éles szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcstösző szervekkel hamar és jól beruházkodnak elég lombos, gömbalaku koronát alkotó. Mindenféle almaalanyon jól díszlik; alkalmas szűlő fának és nyelés alatt tartva gulafának is. Mindenütt jól díszlik: de, hogy rendszeren és bőven teremhessen, hűvösebb légmérséklet s nyirkosabb talajt kíván, mint a milyent vidékemen talál. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak vagy középhosszak, vékonyak inkább, mintsem középvastagok, hegyök felé még inkább elvékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek; finoman bordázottak; sűrűn és finoman molyhosak, pirossal kissé árnyalt sötétbarnák; igen apró, kerek, fehérés pontokkal igen ritkán és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kuposak, laposhátúak, tompa-hegyűek, lapulók, sűrűn fehér-molyhosak; alig kiálló, finoman bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, alig hegyesek, igen sűrűn fehér-molyhosak.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; elég vékony és hajlékony-szövetűek; szép tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; laposak vagy laposteknősek, alig íveltek, nyelökről kissé rézsunt fölfelé állók; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, csaknem fénytelenek, világos zöldek; széleiken előrehajló, tompa vagy csak kissé éles fogakkal inkább vagy kevésbbé mélyen és szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők rövidek vagy középhosszú, elég vékony, merev, molyhos; inkább vagy kevésbbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak vagy rövidlándásak, kissé tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, hosszabbak, mint a vesszőkön levők, kerülékesek, laposak, hullámosak; rézsunt fölfelé álló nyelökről bokrétásan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal, ekkoráig, körülményesen még senkisért irta le. Rövid jellemzése az 1869-re kiadott reutlingeni katalogban és a Simon-Louis testvérek „Guide pratique ect.” czimű nagy katalogjában olvasható.

Észrevétel. Nem való az alföldre; mert gyümölcse itt korán és erőtetve érik s így finom ízre nézve sok más almafajjal nem vetekedhetik. Tegyük vele kísérletet hazánk emelkedettebb tájékain, a hol, hiszem, csak oly becses és tartós leszen, mint születése helyén Belgiumban.

223. Wahnschaft almája.

(Wahnschaft's Apfel.)

Származása. E jeles alma, — mikép Oberdieck „Pomol. Notizen“-czimű munkájában írja, — Mecklenburgban van elterjedve, hová állítólag bizonyos Wahnschaft nevű, ludwigslusti udvari énekes hozta be először és máig is ennek nevét viseli. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. végétől nov. végeig; hüvösebb tájakon januráig is eltart.

Minősége. I. rendű cseme gyümölcs.

Nagysága. Jókorá nagy; néha csak középnagy.

Alakja. Kupos gömbalaku; kissé szabálytalanul boltozott, bordás fölületű; egyik oldalán gyakran hizottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme a középtájánál alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödik s szára körül inkább vagy kevésbé szélestalpasan végződik; kelyhe felé pedig elejente szeliden, aztán mindinkább fogyva boltozódik s kelyhe körül ferdén álló, elég széles és szembetűnőleg hullámos karimában végződik. Szára rövid, vagy rövides, középvastag, fás, kissé bunkósan végződő; inkább vagy kevésbé szűk és mély üregbe helyezett, melynek falai szeliden bordásak és többnyire rozsdamentesek. Kelyhe zárt, néha pedig félig nyílt; bokrétásan fölálló vagy összehajló, sokáig zölden maradó, keskeny, hegyes és molyhos osztványaival, majd tágas, majd elég szűk és nem mély üregben ülő, melynek aljáról sugáralakban ránczok indulnak a karimára s onnan tovább, mindinkább elszélesedve az egész gyümölcsön végig nyújtóznak s a gyümölcs kerekedségét gyakran megzavarják.

Szine. Bőre finom, vékony síma, kissé zsirozstapintatu, bágyadtan fénylő; elejente sárgás zöld; értével bágyadt sárga; napos oldalán homályos barnás-pirossal mosott vagy színezett s e színezetben sötétebbpiros, szakadozott, hosszas csíkokkal is becsapkodott. Pontozata ritkás; igen apró fehéres pettyek alakjában jelenkező, alig szembetűnő. Rozsda csak elvétve mutatkozik rajta.

Belseje. Husa sárgásba és néha zöldesbe is játszó fehér, finom, gyöngéd porhanyó; leve elég bő, czukros, gyöngéd savanygyal emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja inkább vagy kevésbé nyíltengelyű; zárt fiókjaiban hosszas, tojásdad, barna, ép magvakat rejtő. Kehelycsőve tölcséralaku, a gyümölcsbe majd inkább, majd kevésbé lehatoló.

Fája. Elég vígnövesű, egészséges és edzett; nem korán és többnyire csak mérsékeltten termő; fölálló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel csak gyéren ruházkodnak be, ritkás lombozatu, magas koronát alkotó. Alkalmas szálásfának: de nyelés alatt tartva gulafának alkalmasabb azért; mert ez esetben gyümölcsöző

szervekkel bővebben ruházkodik be és így gazdagabban is terem. Jól díszlik vidékemen is: de itt csak kedvező évrárással terem. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak, vékonyak vagy középvastagok, hegyök felé méginkább elvékonyodók; elég egyenesek, noha könyökösek, bordázottak; egész hosszukban finoman molyhosak; itt-ott csupaszak, pirossal mosott barnák, aljuknál pedig zöldesbarnák; apró, kerek, fakó pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; többnyire hosszúas levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, vagy középnagyok, laposhátúak, rövidek, igen tompa-hegyűek, lapulók, sűrűn fehér-molyhosak; kissé kiálló, elég hosszúan bordázott talapon ülök.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, alig hegyesek, szennyesfehér molyhosszattal sűrűn eltakartak.

Levelei. Középnagyok; elég vastag és igen keményszövetűek; hosszúas tojásdadok, itt-ott kerülékesek; többnyire hosszúas, éles hegyben végződők; völgyesek vagy csatornásak; alig íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan elálló; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken előrehajló, tompa fogakkal nem mélyen, de elég sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszúas vagy közép-hosszu, középvastag, elég merev, molyhos, tövénél violaszín-pirossal mosott; majd egészen nyílt, majd pedig éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái rövid és keskenylándsásak, szétálló, tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszabak, mint a vesszőkön levők, nyelők felé kissé elkeskenyedők, csaknem laposak; merev nyelökről lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Körülményesen, tudtommal, még senkisem írta le. Kissé bővebben jellemezte Jahn, a Monatsschrift 1863. évfolyama 93-dik lapján.

Észrevétel. E gyümölcsefaj sem illik be alföldi viszonyaink közé; mert itt csak kedvező évrárással terem s gyümölcsei korán, már aug. végén, sept. elején annyira meg érnek a fán, hogy azonnal le kell szüretelnünk, különben alig volnának 2—3 hétig is eltarthatók. Hazánk magasabban fekvő, hegyes vidékein tegyük vele kísérletet! Ott bizonyára rendesebben és bővebben fog teremni s gyümölcsei tartósabbak is, jobbak is lesznek, mint itt az alföldön.

224. Fejedelmi alma.

(Pomme melon; Prinzenapfel.)

Származása. E jeles alma valószínűleg Németország éjszaki tartományai-ból származik, hol sokféle név alatt van elterjedve és rég óta ismeretes. Napjainkban már mindenfelé el van terjedve, a hol alma tenyésztésre az ég-alji és talaj-viszonyok kedvezők. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Reutlingen-ből, Dr. Lucastól. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érsideje. Nálam, — és hiszem, hogy alföldünkön egyebütt is, — már aug. első felében megéri a fáján: de aztán a gyümölcs kamrában sept. végéig is eláll; hűvösebb tájakon karácsonig is eltarthatónak mondják.

Minősége. I. rendű csemege-, háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran nagyobb is.

Alakja. Inkább vagy kevésbbé hosszas-hengeres, gyakran pedig tojás-alaku; majd sik-, majd szeliden bordásfelületű. Zöme középtájra, néha kissé alább, száras vége felé esik, honnét gyakran mindkét vége felé csaknem egyenlően boltozódik, de néha kelyhes vége felé összebb húzódik, mintsem száras végén, a hol aztán kissé talpasabban végződik, mintsem helyhe körül. Szára rövid vagy rövides, többnyire vékony, fás, kissé bunkósan végződő; szűk és inkább vagy kevésbbé mély üregbe helyezett, melynek falait finom vagy néha kissé érdes, sugaras rozsdamáz szokta gyakran eltakarni. Kelyhe zárt, de nagy gyümölcseinél többnyire félig nyílt; inkább vagy kevésbbé rövid, összehajló vagy bokrétásan fölálló, molyhos osztványaival majd tágas, majd szűkes és inkább vagy kevésbbé mély üregben ülő, melynek falain ránczok és lapos bordácskák váltakoznak, melyek az üreg karimáját hullámossá teszik s néha inkább vagy kevésbbé észrevehetőleg a gyümölcs derekára is levonulnak s annak kerekdedségét kissé megzavarják vagy legalább a gyümölcs egyik oldalát hizottabbá teszik, mint a másikat.

Színe. Bőre vékony, de szívós, sima, gyöngéd, de száraztapintatu, elég fényes; elejénte sárgás zöld; értével bágyadt citromsárga vagy szalma-sárga; napos oldalán gyöngéd pirossal belehelt s e színezetben sötétebbpiros, szakadozott csikokkal vagy pettyekkel is becsapkodott. Pontozata ritkás; többnyire csak a bőr alul áttetsző, fehéres pettyeस्कéből álló, nem szembe-tünő. Rozsda csak elvétve mutatkozik fölületén.

Belseje. Husa sárga vagy sárgásfehér, finom, könnyű, porhanyó; leve bő, cukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűsze-resizű. Magtokja nyíltengelyű; nyílt és hosszas fiókjaiban kevés vörhenyes-barna, hosszastojásdad, ép magot rejtő. Kehelycsöve tágas kupalaku.

Fája. Vignővész, egészséges és edzett; elég korán és igen bőven termő; kissé éles szögekben fölfelé törekvő, de később szétálló ágaival, melyek

gyümölcsöző szervekkel elég jól beruházkodnak, ritkáslombozatu, szellős, magasgömbalaku koronát alkotó. Diszlik mindenféle almaalanyon; szálas fának alkalmasabb, mintsem gulafának. Mindenütt jól diszlik; de, hogy rendszeren és gazdagon teremhessen, kötött és kellőleg nyirkos talajt kíván. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösek, hegyök felé kissé bordázottak; egész hosszukban finoman molyhosak; itt-ott csupaszak, napos felőkön pirosasbarnák, árnyas felőkön zöldesbarnák; kerek vagy itt-ott hosszúak, fehérres pontokkal majd sűrűbben, majd csak gyéren pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, igen tompahegyűek, lapulók, szürkével tarkázott pirosasbarnák, néha fehér molyhozattal sűrűn eltakartak; alig kiálló, bordázatlan vagy kissé bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hosszúak, karcsukúposak, tompa hegyűek, szennyes barnák, hegyőknél sűrűn fehér molyhosak.

Levelei. Elég nagyok; elég vastag és durvaszövetűek; kerülékesek vagy tojásdadok; hirtelen elkeskenyedő, inkább vagy kevésbé rövid, éles hegyben végződők; laposak vagy lapos-teknősek; alig íveltek, de hegyökkel lefelé és félre is görbülők; nyelökről csaknem vízirányosan elálló; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák és elég fényesek, élénk zöldek; széleiken jókora nagy, tompa fogakkal elég mélyen, de szabálytalanul fűrészeseek. Levélnyelők rövid vagy középhosszu, elég vastag és merev, molyhos és violaszín-pirossal színezett; többnyire rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég kifejlődöttek, lándsásak, szétálló, tartósak. Virágrügyet körítő levelei változónagyságúak és alakúak; bokréta-szerű szétállóak.

Hasonnevei. Rothgestreifter Schlotterapfel; Ananasapfel; Melonenapfel; Bunter Langhans; Hasenkopf von Lübben. stb.

Leirői. Oberdieck, *Monatsschrift für Pomol.* 1875. évfolyam 273.

Lucas, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 57.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 461. és mások.

Észrevétel. Az Alföldön korán és erőtetve érik gyümölcse: tehát hűvösebb tájakra való s nem ide, az alföldre, a hol fája termékenységeinek ezerféle kártékony rovar áll útjában. Hazánk magasabban fekvő, hegyes vidékein tegyünk vele kísérletet! Hiszem, hogy ott csak oly becsesnek fogják minden tekintetben találni, mint Németország éjszaki vidékein.